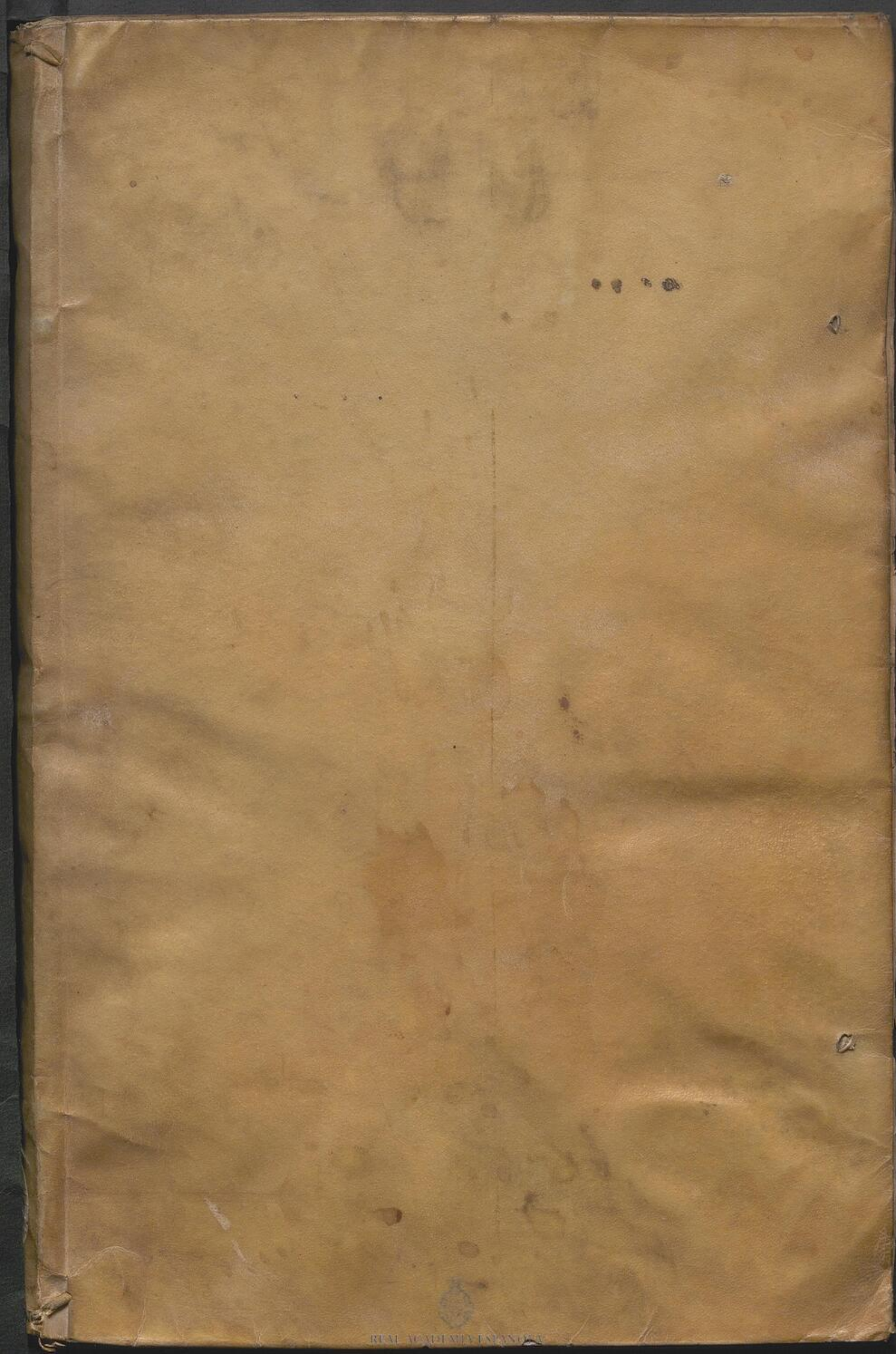

10

II

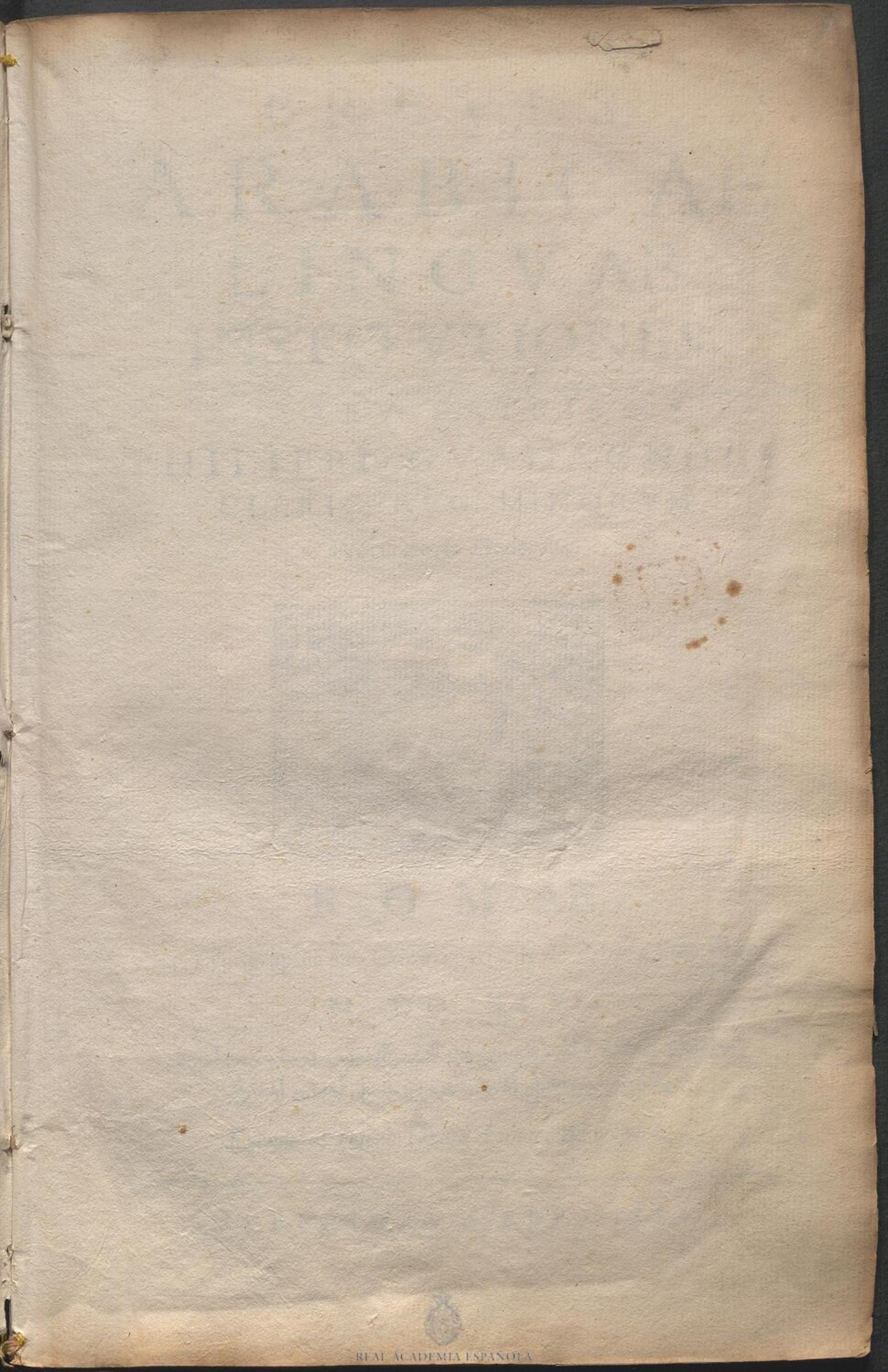
4

6149

~~10 II 33.~~

10-II-4

BREVES
ARABICAE
LINGVAE
INSTITVTIONES.

Oratorij Parisiensis catalogo inscriptus 1705.
REV. PATRIS

PHILIPPI GVADAGNOLI
CLERIC. REG. MINORVM

Procuratoris Generalis.

ROMAE,

Ex Typographia Sac. Congregationis de Propaganda Fide.

M. D C. XLII.

طبع هذا الكتاب المبارك على يد الحقير الشماس يوسف المسلموقيتي
من عائلة بيت هلال المرحومين في جبل لبنان المبارك

Excudebat Ioseph David Luna, Maronita.

SVPERIORVM PERMISSV.

BREVES
ARABICAE
LINGVAE
INSTITUTIONES.

IN PARSIS

PHILIPPO VALENTINO
GREGORIO MINORVM

ROMAE

Typographiae Congregationis de Propaganda Fide.

M. DC. XLII.

Exemplar typis David I. ...
...
...

SVPERIORVM PERMISSV.

EMINENTISSIMO, ET REVERENDISSIMO
PRINCIPI
ANTONIO
BARBERINO

S. R. E. CARDINALI, CAMERARIO,

Sacrae Congregationis de Propaganda Fide

PRAEFECTO

Philippus Guadagnolus Cler. Reg. Minorum Proc. Gen. F.

VDET quandoque seruus Domino, rusticus Principi offerre ruralia: audet dum offert rusticano interpellare sermone. En ad Purpuratum Ecclesiae Principem accedit Arabs, exteras illi offerens notas: En dum offert Arabicis alloquitur, Eminentiam Tuam Arabicè interpellans *أنت عوني ANTONI*. Quid autem excellens hoc tuum nomen Arabicè indicat, nisi *Adiutorium*? Sic Nominine etiam profers magnificentiam tuam. Infantulus igitur libellus ad suum meritò confugit *Antonium*, ut sit ipsi *Antonius*: Agnoscens, non sibi metuenda obtrectantium non dum Ora, sed nec Arma, Te sibi *Antonio*; nouit enim Adiutoris sui gratiam, nouit & opem. Suscipe igitur sereno vultu Infantulum protegendum: suscipe & munusculum grati animi monu-

أنت عوني
Tu Adiu-
tor meus.

mentum . Nec enim ab re paruulus ad Magnum, & Munuscu-
lum ad Munificentissimum : Quia & humilia nequit extolle-
re, nisi Excelsus; & modica non nisi Magnus potis est facere
magna. Humilitas itaque mea Amplitudini Dignitatis, & Be-
neficientiæ tuæ, quamuis deuoto & grandi corde, offert tamen
uilia, quia non ualet grandia. Exinde Tua magis eluceat Am-
plitudo, hæc modica benignis aspiciens oculis; nam si digne-
tur aspicere, sola sua Magnitudine illa reddet excelsa. Vale.

P R A E F A C T O

Philippus Guadalupe, Ser. Reg. M. in Roman. Proc. C. R.

AD LECTOREM.

COMPLURES olim prodire in lucem Arabicae Linguae Institutiones, sed non vniuersa congruae locutionis singulae susceperunt docenda, sed per partes: vt Tafri Coniugationes Verborum dumtaxat, Caphia compendiosam breuitatem obscuritati coniunctam: super omnes autem copiosius Noster P. Franciscus Martelottus omnia est complexus, sed methodus philosophica quamdam induxit prolixitatem. At nemo adhuc de Metro doctrinam tradiderat; Nec vsum quemdam non spernendum Orientalium, Grammaticae regulis aduersantem, annotauerat. Propterea has nostras Institutiones, quanta licuit breuitate, collegimus, vt ab alijs praetermissa recenseremus: praecipue rationem & vsum scribendi, cum sine Vocalibus solae offeruntur obrutui Consonantes, quod est frequentissimum. Et satis necessarium erat aduertere, cum Sacra Biblia iam nunc Arabico idiomate hic cudantur, sub felicibus S. D. N. VRBANI Papae VIII. imperijs & auspicijs. Qui, vt vniuerso Orbi sacrae Doctrinae alimenta paucis etiam paginis tribueret, excogitavit (Apis verè argumentosa in eius gloriam, cuius vices feliciter gerit in terris) duplici pariter idiomate, Latino & Arabico, Sacra Biblia cudere; recogitans, nullam terrarum esse regionem, quae vel Latinam vel Arabicam non percipiat loquelam; nam si nouit Septentrio & Occidens Latinam, Arabicam Auster & Oriens non ignorat. At eiusmodi Sacra Bibliorum Arabica portio, sine Vocalibus, ad maiorem populi commoditatem, fuit necessario cudenda: Talis

✠ 3 enim

enim est usus, & talia ipsi exegerunt. Sed regulis alijs in tali scrip-
 tione opus est, quas illi populi seruant, & nullus monet Gramma-
 ticus: scilicet de Abiectione litteræ in Verbis Defectiuis: quæ abij-
 ci quidem debent dum cum Vocalibus scribitur; at in scriptura si-
 ne Vocalibus eas abijcere esset perniciosum, præsertim cum de
 tanta re agitur, quanta est negotium Fidei, quod in Sacris Biblijs
 tractatur; facile enim æquiucatio intruderetur. Exempla appo-
 nuntur in Grammatica, vbi de Verbis Infirmis secunda & tertia
 radicali. Quando autem Vocales adsunt, æquiucationem tol-
 lunt; prout ibi explicauimus. Et præter Numeralia cuiusque ge-
 neris, Pluralia, & Verba, quæ maximam in declinando & coniu-
 gando faciunt difficultatem; insuper & de Metro regulas in fine,
 quantum nobis licuit, adiecimus, & exemplis roborauimus. Ac-
 cipe igitur opusculum, si non satis vtile, saltem conatum ad illud;
 si non documenti effectum, certè mentis affectum; quo non nisi
 vtilitas omnium, & præcipuè sanctæ Fidei expetitur propaga-
 tio. Vale.

igitur opusculum, si non satis vtile, saltem conatum ad illud;
 si non documenti effectum, certè mentis affectum; quo non nisi
 vtilitas omnium, & præcipuè sanctæ Fidei expetitur propaga-
 tio. Vale.

Grammaticam hanc Arabicæ Linguae à P. Philippo Guadagnolo, nostræ Religionis Procuratore Generali, elaboratam, quantum ad nos attinet, Typis mandari, præsentium tenore, concedimus. Datum Romæ in ædibus nostris S. Laurentij in Lucina, die 21. Septembris 1640.

Iacobus Romanus Cleric. Min. Præp. Gen.

Imprimatur, si videbitur Reuerendissimo Patri Magistro Sacri Apostolici Palatij.

Io. Bapt. Alterius Episc. Camerin. Vicefg.

DE mandato Reuerendiss. Patris Magistri Sacri Pal. Apostolici Fr. Nicolai Riccardij, vidi Grammaticam & Dictionarium linguæ Arabicæ, secundum classes dispositum, studio & industria Admodum R. P. Philippi Guadagnoli Clericorum Minorum: & non solum nil in eis, quod contra Fidem, aut bonos mores sit, inueni; verùm etiam censeo, summæ utilitatis, & commoditatis esse illis, qui huic Linguæ dant operam, cùm hac methodo & facilitate antehac à nullo sint tradita.

Sergius Rissus Archiepiscopus Damascenus.

Imprimatur.

Fr. Hyacinthus Lupus Magister, & Socius Reuerendiss. Patris Magistri Sacri Palatij Apostolici.

INDEX TITVLORVM.

A lphabetum Arabicum. pag. 1	De Verbo Infirmo J. 65
De Vocalibus. 2	Coniugatio Verbi Infirmi ع & J. 80
De Effocun, seu nota priuationis Vocalis. 3	Coniugatio Verbi Infirmi ف & J. 87
De Tanuino. ibid.	De Verbis Hamzatis. 89
De Tefdidō. ibid.	De Verbo Hamzato ق. 91
De Maddo. 4	Coniugatio Verbi Hamzati ع. 91
De Vassi. ibid.	Coniugatio Verbi Hamzati J. 94
De Alhamzato. 5	Coniugatio Verbi Hamzati ق. & J. & 98
De Correspondentia litterarum Arabicarum cum Syriacis & Hebræis: & valore earundem in numerando. 5	Simul Infirmi وع. 98
De quibusdam alijs notis, & abbreviaturis. 6	Coniugatio Verbi Hamzati ق. & Infirmi pariter ع & J. 100
De sono litterarum Arabicarum. 8	Coniugatio Verbi Infirmi و, Hamzati ع, & Infirmi ي. 102
<i>De Dictionibus, seu partibus Orationis.</i>	Coniugatio Verbi Hamzati ع, Infirmi J, tertie Coniug. 104
D E Verbo. pag. 11	Cōiugatio Verbi Infirmi ق. & Hamzati ع, quartæ & 5 Coniug. 107
Præteritum primæ Coniugationis. 13	Coniugatio Verbi Quaternarij, Infirmi ق & J primi ق, & Hamzati ع & J secundi, insuper & Cōcordati. 110
De Modfareo. ibid.	DE NOMINE , eiusque proprietatibus. 112
Modfareum primæ Coniugationis. 14	De Quantitate & Qualitate Nominis. pag. 115
Modfareum Rafeatum, Nasbatum, & Gesmatum. 15	De Genere. 117
De Imperatiuo. ibid.	De Numero. 119
De Nun Confirmationis. 16	T A B V L A Singularium & Pluraliū Nominum Simplicium trium litterarum. 123
De Masdaro. 18	Simplicium quattuor litterarum. 126
De Nomine Agentis, seu Participio Actiuo. ibid.	Simplicium quinque litterarum. 127
De Participio Passiuo. 22	Compositorum trium litterarum, cum δ in fine. 128
De Nomine Temporis, Loci, & Instrumenti. 24	Compositorum trium litterarum cum breui & longa in fine: & cum و. addito etiam δ. 130
De Nomine Vicis. 26	Compositorum virtute Tefdid super secunda
De Nomine Speciei. ibid.	
De Nomine Copiæ & Abundantiæ in loco. ibid.	
De Verbo quattuor litterarum. 29	
De Verbis Compositis. 33	
De Verbo Duplicato. 41	
De Verbo Infirmo. 48	
De Verbo Infirmo ق, seu prima radicali. 49	
De Verbo Concauo, seu Infirmo ع. 52	

cunda vel tertia, etiam cum 8 .	131	Particulæ Nasbantes Verbum .	218
Nominum trium litterarum compositorum additione in principio, & Tescid super vltima, etiam cum 8 in fine .	132	Gezmantes Verbum Modfareum .	pag. 218
Trium litterarum compositorum additione post primam, & etiam post secundam, & cum 8 quoque .	133	De reliquis Particularum generibus .	pag. 221
Reliquorum Compositorū, trium, quatuor, & quinque litterarum vsque ad pag.	144	<i>De Connexione partium Orationis .</i>	
De Casu Nominum .	145	De Mobtadao, seu basi Orationis .	225
Prima Declinatio .	146	De Chabaro, seu Prædicato .	ibid.
Secunda Declinatio .	149	De Verbo, seu Actione .	226
Irreolubilia .	154	De Agente .	227
Tertia Declinatio .	157	De Patiente .	229
Quarta Declinatio .	158	Dispositio, seu modus agendi .	231
Quinta Declinatio .	160	De Specificatione, seu Distinctione .	pag. 232
Sexta Declinatio .	161	De Contracto .	ibid.
De Speciebus Nominis .	162	Sequentia .	235
De Nomine Relato seu Deriuatio .	163	Confirmatio .	ibid.
De Diminutio .	165	De Adiectiuo, seu Epithetho .	236
Indeclinabilia .	167	De Commutatione .	ibid.
Personalia .	ibid.	De Coniunctione, seu Reflexione .	237
Pronomina Demonstratiua .	172	De Concordatione Nominis cum Verbo .	238
Relatiua .	174	De Concordatione Adiectiui cum Substantiuo .	440
Numeralia .	177	De Concordatione Relatiui cum Antecedente .	245
Numeri Cardinales .	ibid.	De Connexione omnium partium Orationis adinuicem .	247
Numeri Ordinales .	182	<i>De Constructione Verborum .</i>	
Distributiui .	185	De Constructione Verborum Intransitiuorum .	250
De Quotiente .	186	De Constructione Verborum Transitiuorum .	254
Numeri Alternationis .	187	De Constructione Verborum Irregularium .	262
Localia .	188	De Verbis Deficientibus .	ibid.
Temporalia .	189	Verba Propinquitatis .	265
Substitutiones, seu Cognominationes .	pag. 192	Verba laudis, & improprij .	267
Interiectiones .	193	Verba Cordium .	ibid.
Composita .	ibid.	Duæ formæ Verborum Admirationis .	pag. 269
Nomina Verborum .	194	De Constructione Nominum .	271
De Particulis .	196	De Constructione Masdari .	272
Particulæ Giarri .	ibid.	De Constructione Nominis Agentis .	pag. 273
Similes Verbo .	199	De Constructione Participij Passiui .	pag. 274
Coniunctionis .	201	De Constructione Adiectiui, seu Participij Intransitiui .	276
Negatiuæ .	205		
Excitationis .	207		
Vocatiui .	208		
Affertionis .	210		
Abundantes .	ibid.		
Explicationis .	211		
Masdari .	ibid.		
Accidentia .	212		
Interrogationis .	213		
Exceptionis .	ibid.		

De Constructione Comparatiui, & Superlatiui.	277	Carmen Regis Poetarum Bader Aladi- ni Damamiani.	301
De Nomine perfecto.	279	De Abiectione litteræ, simplici.	302
De Constructione Nominum Irregularium.	280	De Abiectione litteræ, geminata.	304
De Constructione Nominum Diminutorum.	280	Successio. Respectus. Supplementum.	pag. 309
De Nominibus indistinctis.	281	Defectus.	312
De Constructione Particularum.	282	Quod sumitur ex Defectibus tamquam Prolapsus.	319
De Arte Metrica.	283	Carmen Ali filij Abi Taleb de Inuo- cationibus.	329
Carmen Chazregiacum.	286		
Denominationes Carminum.	300		

301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330

De Constitutione Compertit, & de
 De Nomine per se
 De Constitutione Nominum Insigni-
 De Constitutione Nominum Disting-
 De Nominibus Indistinctis
 De Constitutione Particularium
 De Nominibus
 De Constitutione Genitivum
 300

BREVES

ARABICÆ LINGVÆ INSTITVTIONES.

ARABICÆ linguæ studiosis tria noscenda sunt: elementa, dictiones seu voces, Eorumq; connexio. Elementa sunt, vel literæ vel vocales vel notæ aliæ quædam, ad scripTIONEM & leCTIONEM.

Literæ omnes sunt consonantes apud Arabes, & sunt viginti octo, earumq; hæc est.

Figura	Appellatio Potestas.			
	cùm solæ	in principio	in medio	in fine
1	ا	ا	ا	ا
2	ب	ب	ب	ب
3	ت	ت	ت	ت
4	ث	ث	ث	ث
5	ج	ج	ج	ج
6	ح	ح	ح	ح
7	خ	خ	خ	خ
8	د	د	د	د
9	ذ	ذ	ذ	ذ
10	ر	ر	ر	ر
11	ز	ز	ز	ز
12	س	س	س	س
13	ش	ش	ش	ش
14	ص	ص	ص	ص
15	ض	ض	ض	ض
16	ط	ط	ط	ط
17	ظ	ظ	ظ	ظ
18	ع	ع	ع	ع
19	غ	غ	غ	غ
20	ف	ف	ف	ف
21	ق	ق	ق	ق
22	ك	ك	ك	ك
23	ل	ل	ل	ل
24	م	م	م	م
25	ن	ن	ن	ن
26	ه	ه	ه	ه
				ا

27	و	و	و	و	Vau	V
	لا	لا	لا	لا	Lam Alif	L: & S
28	ي	ي	ي	ي	Ie	I

Hæc sunt literæ quibus vtuntur Arabes, omnes consonantes. Omnes vtrunque nechtuntur, exceptis **ا** **و** **ز** **ر** **ذ** **ا** quæ præcedentibus dūtazæ nechi possunt.

Præterea literæ 26. **ة** cūm est in fine nominum, solent superponi duo puncta sic **ة** **ة** estque vt plurimum nota feminini generis, & tunc valet T, & vertitur in **ت** in reuolutionibus, prout infra suo loco. Literas item 20. & 21. Africani sic scribunt, pro **ف** **ف** & pro **ق** **ق**. Item **س** subiiciunt tria puncta sic **س**

DE VOCALIBVS

Vocales sunt tantūmodo tres, quarū hæc est infernè vel supernè applicata literæ **ب**

Figura	Appellatio	Potestas
ب الفتح	Alfathho. Idest Apertio, quia os aperitur dum pronuntiatur, nam sonat A, vel E clarum.	Ba
ب الكسر	Alchegro. Idest Fractio, quia videntur frangi labia in prolatione; nam sonat E, vel I.	Be
ب الضم	Aldsammo. Idest Collectio, quia colliguntur & constringuntur in eius prolatione labia, nam sonat O, vel V.	Bo

Sed notandum, quòd Alfath, cūm est ante literam Alif, clarè sonat A, præsertim cūm Alif est priuata vocali, estque A cum accentu longo tunc, vt **ب** Ba.

Ita pariter Alchegro, cūm sequitur immediatè **ي** priuatum vocali, sonat i cum accentu longo, vt **بي** Bi.

Similiter & Aldsammo, cūm immediatè sequitur **و** priuatum vocali, sonat u cum accentu longo, vt **بو** Bu.

Præterea Alchegro in fine dictionis semper sonat i.

Itaque Alfathh semper valet A: sed clarè A sonat ante Alif. Alchegro semper sonat e. sed ante **ي**, & in fine dictionum sonat i.

Aldsammo vero semper sonat O, præterquam ante **و** quie scens, tunc enim sonat V.

Africani veluti iacentes collocant has vocalium notas super vel iustus literas sic **ب** **ب** **ب**. Alij ex transuerso sic **ب** **ب** **ب**. Sed Fathh, cūm præcedit ante **ا**, & breuitatis causa, ipsa **ا** non scribitur vel scribitur per **و** vel **ي**, tunc ipsum Fathh debet perpendiculariter ipsi literæ imminere, in signum longitudinis Fath & syllabæ, vt **رحمن** Rahmàno . misericors . vel **حيوة** Haiàton . vita .

De Effocuno seu nota priuationis vocalis.

CVM verò acciderit, literam omni carere vocali, ad denotandam eiusmodi priuationem, superponitur literæ illi tale signum و , vel ع , vel و , ad instar circelli vel femicircelli: diciturque hoc signum السكون idest *quies*, quia scilicet vocales dicuntur الحركات i. *motiones*, quia literæ mediantibus vocalibus sonant, & sic dicuntur moueri, priuatae igitur vocalibus dicuntur quiescere. Litera autem quiescens contrahitur ad præcedentem syllabam, vt تور Tauron: سَيْر Sairon: & نور nuron: نار naron: نير Niron. Quando verò sentitur consonantia literæ quiescentis, dicitur quiescere quiete prima, vt in تور Tauron سَيْر sairon: quando autem ita quiescit vt non sentiatur consonantia literæ quiescentis, dicitur quiescere etiam quiete secunda, vt in نار Naron: نير Niron: & tunc illa و ع و nil aliud faciunt, nisi inferuire vocalibus, ad illas producendas, earumque sonum exclarificandum. Ad significandam primam quietem, accuratè scripta esemplaria semper superponunt signum hoc literæ quiescenti: Ad quietem verò secundam non benè vsurpatur. Si quandoque acciderit quiescere tantum quiete prima و post د س م & ع post ح ش ر , tunc debet omnino apponi hæc nota super و illud vel ع , vt in Camus أوش dusc: nomen ciuitatis in Fargan. Et notandum hæc, quòd syllaba illa, quæ habet aliquam ex literis quiescentem, est longa: aliàs secus.

De Tanuino.

IN fine Nominum solent duplicari vocales, sic ب ب ب & per hoc aliud non indicatur, nisi addendam sono illarum vocalium consonantiam literæ ن & ideo dicitur Tanuin تنوين idest Nunnatio seu additio literæ Nun. Quare بب sonat Ban. بن Bin. بن Bon. رر ran. رر tin. رر ton. Circa hoc obseruandum, Tanuinum vocalis Fathh semper exigere in fine dictionis cui adijcitur, literam Alif, præterquam cum vltima illius dictionis fuerit ر cum suis punctis, tunc enim sine ا scribitur ر , aliàs secus. Reliqua duo Tanuina nil tale requirunt. Vide initio tractatus De Nomine vbi de Tanuin fufius.

De Tescedido

CVM verò acciderit, eandem literam immediatè esse replicandam, vt exempli gratia in hac dictione latina, bellum, replicatur L , & in hac, ferrum, repetitur R , non replicant, sed superponunt literæ hanc notam ر quæ dicitur Tescedid تشديد idest roboratio, vt فر farra بل balla: sine verò فر بل sonarent, fara, bala.

De Maddo.

Quia verò litera Alif, propter sonus tenuitatem, non videtur prædictæ roborationis & duplicationis capax, pro illa itaque hoc aliud signum adinuenunt ~ quod dicitur ألمد Almaddo i. productio, eoque sic superposito literæ Alif **ا** significatur, sonum eius esse producendum, æquè ac essent duæ Alif, vt **أمر** Aamara **قراء** corraò. &c. idque fit semper dum post **ا** sequitur Hamzat.

De Vassli.

Aliud signum soli **ا** in principio dictionis superimponitur: estque tale sic **آ** & dicitur الوصل Aluaslo i. adiunctio: eo namque indicatur, literam immediatè sequentem post illud Alif, contrahi ad componendam syllabam vltimam dictionis præcedentis, ipsa Alif excidente cum sua vocali, & ica in prolatione vnit vtranque dictionem, vt **رَمَلُ الْبَحْرِ** Ramlo'lbahri, sine hac enim nota diceretur **رَمَلُ الْبَحْرِ** Ramlo'lbahri. Vnde est ad instar Synalephæ in latinis carminibus; & in Italicis scripturis, cum dicitur & scribitur l'Imperatore pro lo Imperatore, & l'amore pro lo amore: cum hac tamen diuersitate, quòd synalepha tollit vocalem præcedentis, vt l'amore; Vassli autem Arabum tollit vocalem subsequens, vt pro **رَمَلُ الْبَحْرِ** Ramlo'lbahri fiat **رَمَلُ الْبَحْرِ** Ramlo'lbahri.

Non omnes autem Alif, in principio dictionis existentes, hanc notam admittunt, sed illæ tantum quæ sunt in principio harum dictionum **أبن** Nomen **أسم** Filius **ابنم** Filius **ابنة** filia **امر** vir **امراة** mulier **است** podex **أيمن**, & reiecto **أيم** iuramentum. Item **ا** addita in principio Verborum compositorum, vt suo loco. Tandem Alif articularis: præfigere namque solent Arabes Nominibus a rticulum, vnicum tantum, estq. talis **أل**. Circa quod aduertendum: si litera post lam articulare immediatè sequens fuerit solaris & tunc superponendum, esse illi solari signum Tescdid, & illam literam virtute Tescdid additam contrahendam ad præcedentem dictionem, excidentibus in prolatione omnimodis Alif et lam articular. vt **شيس السماء** Sciamfos' Samà, Si enim **س** non esset solaris diceretur **شيس السماء** Sciamso'lsamà. Sunt verò literæ solares hæ **ت ذ ز س ش ص ض ط ظ ن**

Cateræ verò dicuntur Lunares, & non requirunt eiusmodi Tescdid.

DE ALHAMZATO في الهمزة

HAmzat dicitur esse altera figura literæ Alif, estque talis & semper comitari debet ipsam Alif, dum est radicalis, vel dum est mota : & subijcitur vel superponitur, prout vocalis exigit vel effocun, vt أَ أِ أِ sed interdum negligitur, & sufficit alterutra, vt سَال vel سَالٌ vel يَسَالٌ vel يَسَالٌ. Quamuis autem communiter dicant, Hamzat esse alteram literæ Alif figuram, tamen si minutiù inspiciatur, aliud est Hamzat : quod vt percipiatur, obseruandum est duplex munus literarum و & ي; vtraque enim habet & munus consonandi, sicut & reliquæ omnes literæ; habet & insuper alterum peculiare munus, nempe inseruendi vocalibus, و scilicet vocali dsam, & ي vocali chesro, ad illas exclarificandas, vt diximus, & sonum ipsarum vocalium alterandum, vt cum dicitur رَسُولٌ, vbi illud و conuertit illud dsam in v: vocale longum & profertur rasulon, aliàs enim sine و sic رِسَالٌ proferretur, rasolon : & كَرِيمٌ profertur Carimon, aliàs enim sine ي sic كِرِمٌ proferretur Càremon. His agnitis duobus harum literarum و & ي muneribus, nempe vel consonandi sicut & cæteræ literæ, vel alterandi sonum vocalium, facile erit distinguere munus Hamzat à munere Alif, attributo tantùm munere exclarificandi seu alterandi sonum vocalis Fatth ipsi Alif, & altero munere consonandi huic notæ Hamzat. Est itaque Hamzat propriùs litera consonans quàm Alif; & Alif si strictè examinetur, est tantùm litera productionis deseruiens vocali Fath. Idque magis patebit cum de Verbis Hamzatis dicemus: vbi Hamzat semper immota, tamquam radicalis & præcipua, sæpius sibi subijcit, modò Alif, modò و, modò ي, tamquàm notas deseruientes vocalibus ad sonum ipsarum alterandum, non verò tamquam consonantes.

De correspondentia literarum Arabicarum cum Syriacis & Hebræis, & valore earundem in numerando.

Solent frequentissimè characteribus scribere Syriacis Arabicos tractatus Orientales Christiani, & etiam hebraicis Hebræi, talisque est substitutio, prout sequitur in triplici Alphabeto, vbi correspondentia per singula supposuimus.

ا	ب	ت	ث	ج	ح	خ	د
א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח
א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח
ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ
ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ
ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ
ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ

Et scripturae nexus ita se habent in omnibus,

ابجد هوز حطي كلمن سعفص قرشت ثخذ ضظغ

אבגד הוז חטי כלמן סעפצ קרשת תחד צפגע

احي: ١٥٥١ ١٥٥٢ ١٥٥٣ ١٥٥٤ ١٥٥٥ ١٥٥٦ ١٥٥٧ ١٥٥٨ ١٥٥٩ ١٥٦٠ ١٥٦١ ١٥٦٢ ١٥٦٣ ١٥٦٤ ١٥٦٥ ١٥٦٦ ١٥٦٧ ١٥٦٨ ١٥٦٩ ١٥٧٠

Nec est prætereundum, quòd sicut apud Syros syriacæ apud Hebræos hebraicæ, apud ceteros suæ quorumquæ literæ etiam numerorum sunt notæ, sic etiam apud Arabes valere.

ك ك ب ك ا ك ي ط ح ي ز ي و ي ه ي د ي ج ي ب ي ا ي ط ح ز و ه د ج ب ا

١ ٢ ٣ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩ ١٠ ١١ ١٢ ١٣ ١٤ ١٥ ١٦ ١٧ ١٨ ١٩ ٢٠ ٢١ ٢٢ ٢٣

ك د كه كو كز كح كط ل م ن س ع ف ص ق ر ش ت

٥٠٠٠ ٤٠٠ ٣٠٠ ٢٠٠ ١٠٠ ٩٠ ٨٠ ٧٠ ٦٠ ٥٠ ٤٠ ٣٠ ٢٩ ٢٨ ٢٧ ٢٦ ٢٥ ٢٤

ع ط ص ذ ح

٦٠٠ ٧٠٠ ٨٠٠ ٩٠٠ ١٠٠٠

Vtuntur etiam numeralibus notis, quas quidam Indorum dicunt, & non admodum dissimilibus Latini vtuntur: sunt autem utreque sibi correspondentes hæ.

١ ٢ ٣ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩ ١٠ ١١ ١٢ ١٣ ١٤ ١٥ ١٦ ١٧ ١٨ ١٩ ٢٠ ٢١ ٢٢ ٢٣ ٢٤

١ ٢ ٣ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩ ١٠ ١١ ١٢ ١٣ ١٤ ١٥ ١٦ ١٧ ١٨ ١٩ ٢٠ ٢١ ٢٢ ٢٣ ٢٤

٢٥ ٢٦ ٢٧ ٢٨ ٢٩ ٣٠

٣٠ ٣١ ٣٢ ٣٣ ٣٤ ٣٥

٤٠ ٥٠ ٦٠ ٧٠ ٨٠ ٩٠ ١٠٠ ٢٠٠ ٣٠٠ ٤٠٠ ٥٠٠ ٦٠٠ &c.

٤٠٠ ٥٠٠ ٦٠٠ ٧٠٠ ٨٠٠ ٩٠٠ ١٠٠٠ ٢٠٠٠ ٣٠٠٠ ٤٠٠٠ ٥٠٠٠ ٦٠٠٠

De quibusdam alijs notis in libris Arabum occurrentibus: & scriptorum ad compendium signis seu abbreviaturis.

NEC prætereundæ sunt quædam notæ quæ in libris Arabum apponuntur, non quòd sit quidquam utile, sed ne tyronum mens suspicione laceretur, dum ignorans quod cernit, grande mysterium suspicetur & mures montium partus existimet. Sunt autem notæ super literam **ن** superscriptæ ad significandum qualiter debeat proferri ante has vel illas literas; quod quidem ex ipsa natura sonus diuersi literarum prouenit, & propterea negliguntur communitè eiusmodi notæ.

Nam cum **ن** est quiescens ante alterum **ن** vel ante **ع ح ا** quæ sunt literæ gutturales, sonat suo claro sono **ن** & ad hoc denotandum superponunt ipsi **ن** quædam exemplaria **ن** rubrum.

Ante **ب** sonant vt **م** & propterea superponunt ipsi **ن** rubrum.

Ante **ل و م ر** videtur suscipere sonum ipsarum sequentium & ad hoc indicandum superponunt ipsi **ن** rubrum; Insuper & ipsi literæ sequenti imponunt tescedid.

Ante

Ante ceteras omnes videtur sonare sono veluti misto ex N. & G. & ad hoc indicandum superscribunt ipsi ن خ rubrum, insuper & ipsum punctum debitum ن rubro inscribunt. Et quia ante ق & ك videtur magis admistus sonus ن cum G. propterea tunc punctum ن rubro inscriptum triplicare solent, & loco vnus nigri tria rubra substituunt.

Vtiliores notæ sunt, quæ ad distinguendas confimiles literas quandoque apponuntur, nempe super literas quæ carent punctis, sic ر د س ا ه vel subtus literas carentes punctis, sic ع ط من ه ح

ut à consimilibus habentibus puncta distinguantur, ita etiam in sinu ك, ut à ل dignoscatur, inscribitur paruum ك sic ك ك

Occurrit etiam quandoq. in scripturis Arabum signum Maddi impositum literis etiam alijs præter ا و ي. Sed tunc indicium est, literam tali nota insignitam stare loco integræ dictionis, non tantum loco literæ, ut in Alcor c. 2. de familia Emrani المّ quas literas volunt fucatores imposturæ Mahomet significare sic: pro انا ا ego. pro الله ل Deus. pro الاعلم م sapientissimus.

In quibusdam etiam libris reperiuntur. breuitatis causa, quædam dicta vulgo Abreuiaturæ, ut ح pro حينئذ idest. Tunc, illo tempore.

- Et pro حاصل proueniens: scripta tantum, breuitatis causa خض
- Et pro تسليل educio extramissio extractio دس
- Et pro الى اخره vsque ad finem eius. scriptum tantummodo ا
- Et pro مصنف distinctum per species, من
- Et pro مقصود intentum, in mente habitum pro, scopo, قصر
- Et pro عرفت cognoui عت
- Et pro منطق loquela, logica, discursus م
- Et pro محال impossibile, contrarium مح
- Et pro هذا خلف hoc est implicans contradictionem هف
- Et pro مطلوب quæsitum مط
- Et pro لا يخلوا non euacuabitur, non dissoluetur لا يخلو
- Et pro احدها vnus eorum اح
- Et pro باطل vanus, mendacium بط
- Et pro فستق & saluus فم
- Et pro مسلم saluus م
- Et pro لانم non trademus لانم

Et

- Et **ض** pro موضوع positum, subiectum
 Et **م** pro مرفوع eleuatum, ablatum
 Et **م** pro ممنوع prohibutum, impeditum, negatum
 Et **هنا** pro ههنا hic huc
 Et **من** pro ضرورة necessitas
 Et **يك** pro يذكر recordatur, mentionem facit. Alchoranus autem ponit pro
 Et **كذا** pro كذا hoc, sic, hoc modo
 Et **ظ** pro ظاهر patens, apparens, exterior pars.

Occurrunt etiam in manuscriptis Arabicis **ب** cum tribus punctis sic **ب** & valet P. Item **ك** & valet vt Gn. & **ج** cum tribus punctis, & valet vt c. ante e. vel i. Interdum etiam **ج** cum tribus punctis, & sonat inter **ج** & **چ** sono quodam infra **ج** & validiori quam **ج** estque haec litera Persis peculiaris; reliquae tres Persis & Turcis communes: & admistae cernuntur Arabibus, quia mos est eis hos simul admiscere sermones.

De sono literarum Arabicarum.

Nequit Arabicarum literarum sonus latinis literis exprimi, & quatenus fieri potuit iam expressimus: sed ne detur confusio locus, obseruanda est differentia inter **ت** **ط** **ث** **ذ** **د** **ظ** **ض** Nam **ت** sonat vt T. at **ث** sonat vt **θ** Graecorum vel vt **ת** Hebraeorum sine daghes, & vtraque formatur extremitate linguae.

At **ط** & **ظ** formantur tota planitie linguae ad palatum eleuata: & **ط** ad instar T. & **ظ** ad instar **θ**, ita vt sit ea proportio literae **ظ** ad **ط** quae est **ث** ad **ت**, haec prolate tantum extremitate linguae; ille autem tota vt diximus lingua.

د item sonat vt D. aliquanto fortius, at **ذ** sonat idem, sed aliquanto lenius. **ض** autem vt **ذ**, forti ictu linguae extremitate anteriores superioresque dentes percutiente, quasi cum sibilo.

Obseruanda etiam diuersitas inter **ج** & **غ** nam **ج** sonat semper vt G. ante e vel I. At **غ** semper sonat vt G. ante a vel o. vel v. quare **ج** **ج** **ج** sonant Gia. Gi, vel Ge, Gio. sed **غ** **غ** **غ** sonant Gha Ghivel Ghe Go. Et hoc etiam cum cooperatione gutturis, nam **غ** est etiam litera cum **ح** **خ** **ع** **ق** gutturalibus computata, vnde, & per hoc differt eius sonus etiam à sono G. latinorum.

Notanda etiam est diuersitas inter **س** & **ص**, nam **س** vt S. sonat sibilo eius leniter extremitate linguae formato: At **ص** libilat fortius, quia formatur tota plani-

planitie linguæ conante ad palatum ascendere.

ش autem sonat semper vt sc. ante vocales e vel I. non vt ante A. o vel v.

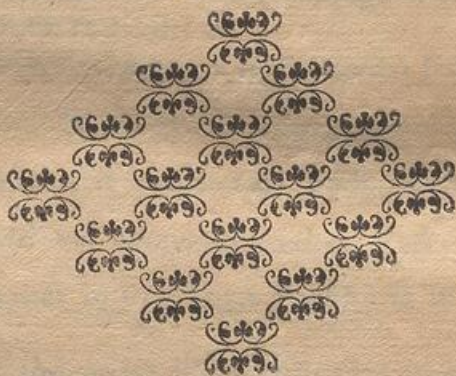
Nec prætereunda est diuersitas inter ح & ه nam aspiratio ه est lenis quasi ex concauo oris proueniens; at aspiratio ح est vehemens, tanquam ex profundo pectoris.

خ autem differt a ه & ح nam hæ duæ aspirationem tantum important & veluti flatum: at خ importat cum aspiratione vehementi etiam quamdam vehementem asperitatem.

Tandem differentia est inter س & ق: nam س vt c. latinorum ante a o vel v. quamuis aliqui proferant vt chia chiu chie &c. Et formatur in oris concauo ad extra vergente: at ق formatur in concauo oris ad intra, iuxta guttur.

ع autem est sonus gutturis: at ا & ؤ important simplicem adiunctæ vocalis sonum, sine vlla admistione; nam ا sonat A. ا sonat E, vel I, ا sonat O.

Et hæc sufficiant de literis, vocalibus, elementis, & notis: modo agendum est de Dictionibus seu integris terminis, quæ ex literis componuntur.

The first part of the work contains the general principles of the science of letters, and is divided into three books. The first book treats of the nature and origin of letters, and the second of the different kinds of letters, and the third of the different uses of letters. The second part of the work contains the history of letters, and is divided into two books. The first book treats of the history of letters from their origin to the present time, and the second of the different kinds of letters, and the third of the different uses of letters. The third part of the work contains the principles of the art of writing, and is divided into two books. The first book treats of the nature and origin of the art of writing, and the second of the different kinds of letters, and the third of the different uses of letters.

DE D I C T I O N I B V S

SEV PARTIBVS ORATIONIS.

Dictio, seu pars Orationis dicitur الكلمة, & definitur sic هي لفظة دالة على معنى *est vox articulata, seu prolatio, significans ad placitū aliquid simplex.*

Sunt autem apud Arabes partes Orationis tres: اسم *Nomen*. فعل *Verbum*.
& حرف *Particula*. Et quia de Verbo prius doctrina commodius traditur, idcirco.

DE VERBO. باب الفعل

Verbum aliud est integrum, aliud defectuum. Item vtrumque, vel est simplex, vel compositum. Simplex, vel est trium, vel quatuor literarum: in 3.^a persona sing. masculina Præteriti temporis, quæ tamquam prima Verbi vox apud Arabes consideratur: in qua solæ sunt literæ radicales.

SIMPLEX TRIVM LITERARVM sex habet coniugationes, quarum distinctio est respectu Vocalis 1. literæ radicalis.

Si enim 2.ª litera radicalis habuerit in Præterito Fathh, & in Modfareo (quod dicitur المضارع & supponit modò pro Præsenti, modò pro Futuro) si habuerit secunda radicalis Dsamum, erit Verbum p.^a coniugationis: vt نصر *Nasara adiuuit* ينصر *iansoro adiuuat* vel *adiuuabit*. in hoc Verbo illud ص est 2.ª litera radicalis, & vt patet, habet in Præterito Fathh, & in Modfareo Dsam: est igitur p.^a coniugationis.

Hic adnotandum, quòd prima litera radicalis, compendij causa per ciffram, dicitur ف Fe: 2.ª radicalis dicitur ع Ain: & 3.ª radicalis dicitur ل Lam. Et in Verbis 4.ª literarum, litera tertia radicalis dicitur ل Lam primum: & 4.ª litera radicalis dicitur ل Lam secundum. Sed iam telam prosequamur.

Si verò in Præterito habuerit Fathh, & in Modfareo Chesrum, erit secundæ cōiugationis, vt ضرب *percussit* يضرب *percutit*, vel *percutiet*. hìc ر est 2.ª radicalis, & in Præterito habet Fathh, & in Modfareo habet Chesrum, vt patet: est igitur 2.ª coniugationis.

Si verò habuerit in 2.ª radicali, tam in Præterito quàm in Modfareo, Fathh, erit 3.ª coniugationis, vt منع *prohibuit* يمنع *prohibet* vel *prohibebit*.

Hic autem aduertendum, huius tertiæ coniugationis non esse, nisi verba illa,

quorum 2.ª vel tertia radicalis fuerit litera gutturalis, scilicet vna ex his خ ح ع excipitur autem Verbum *أَبَى* *renuit noluit* *يَأْبَى* *nonnoluit*, quod quamuis in 2.º vel tertio loco non habeat gutturalem, esse etiam huius coniugationis potest.

Si verò in Præterito habuerit in 2.ª Chefrum, & in Præsenti Fathum, erit quartæ coniugationis, vt *عَلِمَ* *Sciuit, nouit*, *يَعْلَمُ* *scit, noscit, vel sciet, noscet*.

Si verò habuerit vtrobique Casum, erit quintæ coniugationis, vt *حَسِبَ* *existimauit*. *يَحْسِبُ* *existimat, vel existimabit*. & huius ordinis pauca sunt, quia excepta censentur ex coniugatione quarta.

Si tandem habuerit vtrobique Dammum, erit sextæ coniugationis, vt *حَسُنَ* *pulcher fuit* *يَحْسُنُ* *pulcher est, vel erit*.

Primæ, secundæ, & tertiæ coniugationis esse possunt Verba tam transitiua quam intransitiua, quartæ & quintæ similiter, sed vt plurimum intransitiua, sextæ autem non sunt nisi intransitiua: vnum tantum exceptum refert liber Camus in dictione *ورحبكم دخول طاعته ككرم وسعكم شاذ لان فعل الرحب* *ليس متعدية الا ان ابا على حكا عن هذيل تعديته*

Harum omnium coniugationum Passiua coniugatio vnica est, habens in p.^a radicali Dsam, in 2.^a Chefr. in 3.^a Fathh, vt *نَصِرَ* *adiutus fuit*. & in Mod. areo dicetur *يُنَصَّرُ* *adiuuatur, vel adiuuabitur*.

Simplex autem 4.ª literarum vnica tantum habet coniugationem, & p.^a 3.ª & 4.ª habent Fathum in Præterito, in Mod. areo seu præsentis & futuro p.^a habet Fath, 3.ª Casum, vltima Dammum, 2.ª vtrobique quiescit, vt *دَخَرَ* *reuoluit* *يُدْخِرُ* *reuoluit, seu reuoluet*.

Masdarum verò, quod *المصدر* idest infinitiuum, seu Nomen Verbale, huic regulare est: vel adiecto δ nota generis Fem. sic *دَحْرَجَةٌ* gen. fem. vel posito Alif ante vltimam, chefrata p.^a sic *دَحْرَجًا* gen. masc. *reoluere, reuolutio*.

Et ex dictis patet, Arabes à Præterito Verbi incipere, quod dicitur *الماضي* *Præteritum*, & à tertia persona Masculina, vt *دَصَرَ* *adiuuit* ipse homo: & hæc p.^a vox Verbi semper habet in vltima Fathum, tam in Verbis formæ actiuae quam formæ passiuae. & in formæ actiuae semper habet etiam p.^m fathhatam. Seruatis igitur proprijs vocalibus cuiusque coniugationis, dices in Præterito,

الماضي من الصورة الاولى

Præteritum primæ coniugationis.

نُصِرُوا	نُصِرَا	نُصِرَ
adiuuerunt illi plures.	adiuuerunt illi duo.	adiuuit ille.
نُصِرْنَ	نُصِرْتَا	نُصِرْتَ
adiuuerunt illa plures.	adiuuerunt illa dua.	adiuuit illa.
نُصِرْتُمْ	نُصِرْتُمَا	نُصِرْتُ
adiuuiſtis vos plures viri.	adiuuiſtis vos duo.	adiuuiſti tu vir.
نُصِرْتِنَّ	نُصِرْتِنَّمَا	نُصِرْتِ
adiuuiſtis vos plures femina.	adiuuiſtis vos dua.	adiuuiſti tu mulier.
نُصِرْنَا	نُصِرْتُمْ	
adiuuiimus nos duo, vel dua, vel plures.	adiuui ego: vir, vel mulier.	

Vnde patet, tres esse numeros, in 2.ª & 3.ª persona; singularem, dualem, & pluralem: esse etiam in eisdem diuersitatem generis Masculini & Feminini. Primam verò personam communis esse generis, & in ea numerum pluralem etiam pro duali inferuire.

Complures Orientales, cum sine vocalibus scribunt, addunt *ي* quiescens in fine secunda personæ fem. sing. ad differentiam masculinæ, & scribunt *نُصِرْتِي* pro *نُصِرْتِ*.

Et ad instar huius Præteriti coniugantur & cætera: seruatīs tamen proprietatibus cuiusque, prout distinximus supra: nempe si habeat Chesrum in 2.ª radicali, dicas cum Chesro, vt *عَلِمَ عَلِمَا عَلِمُوا عَلِمْتِ عَلِمْنَا عَلِمْتِنَّ* nouit.

Et si habuerit Dsam, dicas cum Dsam, vt *حَسِنَ حَسِنَا حَسِنُوا حَسِنْتِ حَسِنْنَا حَسِنْتِنَّ*

باب المضارع

De Modfareo.

AD formationem verò Modfarei (quod inferuit Præfenti, & dicitur الحاضر vel الحال, Præfens. inferuit etiam Futuro, & dicitur المستقبل.) præfigitur radicalibus vna ex 4.^{tis} his literis *أ ن ي ت* nempe *أ* pro p.^a persona singulari. *ن* pro prima plurali. *ت* pro vniuersis vocibus 2. person. Item pro singulari & duali tertiæ personæ femininæ. *ي* verò pro reliquis. Et dicuntur literæ Modfareæ حروف المضارع. Et in Verbis actiuis semper habent Fathh (exceptis Verbis 4.^{tis} literarum dumtaxat, siue sint simplicia, siue euaserint 4.^{tis} literarum per compositionem: in his enim habent semper Dsam, sicut etiam in vniuersis passiuis.) dicas igitur in Modfareo primæ coniugationis.

Modfa-

المضارع من الباب الاول

Modfareum primæ coniugationis.

يَنْصُرُونَ	يَنْصُرَانِ	يَنْصُرُ
adiuuant illi plures.	adiuuant illi duo.	adiuuat, vel adiuuabit illa.
يَنْصُرْنَ	تَنْصُرَانِ	تَنْصُرُ
adiuuant illa plures.	adiuuant illa dua.	adiuuat illa.
تَنْصُرُونَ	تَنْصُرَانِ	تَنْصُرُ
adiuuatis vos viri.	adiuuatis vos duo.	adiuuas tu vir.
تَنْصُرْنَ	تَنْصُرَانِ	تَنْصُرِينَ
adiuuatis vos mulieres.	adiuuatis vos dua.	adiuuas tu mulier.
نَنْصُرُ	أَنْصُرُ	
adiuuamus nos.	adiuuo ego.	

Et similiter dices in Modfareis cæterarum coniugationum, seruatis in penultima radicali proprijs cuiusque vocalibus: vt in secunda & quinta cum suo Chesro vt

يَضْرِبُ يَضْرِبَانِ

percutit, vel percutiet.

Et in 3. & 4. coniugatione cum suo Fathh, vt

يَنْهَى يَنْهَى يَنْهَى prohibet.

Sexta coniugatio in Modfareo coincidit cum prima, cum Dfam in penult.

Et poteris in exemplis allatis obseruare, أ quiescentem cum ن chesrata in fine, deseruire ad formandum numerum dualem. و quiescens cum ن Fathato indicare numerum pluralem masculinum. Et ن Fathatum sine alio adiuncto indicare numerum pluralem femininum. ي vero quiescens ante Nun Fathatum deseruire ad indicandum numerum singularem secundæ personæ femininæ.

Et hoc dum Verbum Modfareum est Rafeatum seu stat in Rafeo, idest in suo casu seu modo recto: Præmittuntur enim ipsi Modfareo quædam quandòque particulæ, duplicis ordinis. Aliæ dicuntur الناصبة Nasbantes, & ponunt Verbū in casu seu modo Nasbo. Et sunt hæ لَنْ numquam nequaquam: أَنْ vt quòd: لَمْ non: نَنْ non in prohibitiuo: لَنْ in imperatiuo: أَنْ si conditionalis: & ponunt Verbum in casu seu modo Gezmo. الرَّفْعُ Rafeus videtur quasi modus seu casus rectus: النَّصْبُ Nasbus & الْجَزْمُ Gezmus quasi duo obliqui: dicuntur ex رَفَعُ idest eleuauit, نَصَبُ posuit, statuit, plantauit, & جَزَمُ secuit, incidit.

Vt autem percipias qualis nam sit inter hos modos seu casus differentia, obserua eos pariter.

المضارع المرفوع

Modf. Rafeatum

المضارع المنصوب

Modf. Nasbat. Modf. Gezmat.

يَنْصُرُ	adiuuat ille.	يَنْصُرُ	يَنْصُرُ
يَنْصُرَانِ	adiuuant illi duo.	يَنْصُرَانِ	يَنْصُرَانِ
يَنْصُرُونَ	adiuuant illi plures.	يَنْصُرُوا	يَنْصُرُوا
تَنْصُرُ	adiuuat illa.	تَنْصُرُ	تَنْصُرُ
تَنْصُرَانِ	adiuuant illa dua.	تَنْصُرَانِ	تَنْصُرَانِ
تَنْصُرُونَ	adiuuant illa plur.	تَنْصُرُونَ	تَنْصُرُونَ
تَنْصُرُ	adiuuas tu homo.	تَنْصُرُ	تَنْصُرُ
تَنْصُرَانِ	adiuuatis vos duo	تَنْصُرَانِ	تَنْصُرَانِ
تَنْصُرُونَ	adiuuatis vos plur. homines	تَنْصُرُوا	تَنْصُرُوا
تَنْصُرِينَ	adiuuas tu mulier.	تَنْصُرِينَ	تَنْصُرِينَ
تَنْصُرَانِ	adiuuatis vos dua.	تَنْصُرَانِ	تَنْصُرَانِ
تَنْصُرُونَ	adiuuatis vos plur. mulieres	تَنْصُرُونَ	تَنْصُرُونَ
أَنْصُرُ	adiuuo ego, vel vir, vel mulier.	أَنْصُرُ	أَنْصُرُ
نَنْصُرُ	adiuuamus nos, vel viri, vel mulieres.	نَنْصُرُ	نَنْصُرُ

Vnde constat, Nasbum & Gezmun pariter reijcere omnes litteras ن additas infine: exceptis ن pluralium femininorum, quę nullo modo mutantur. & in hoc conueniunt Gez. & Nasb. Diuersitas autem inter eos in hoc tantummodo est, quod in vocibus illis, quę nullam habent additam in fine litteram, ac proinde habent Dsam in Rafeo; Nasbus illam vocalem mutat in Fath, Gezmus verò vocalem omnino reijcit, vt exemplis patuit. Gezmantium verò & Nasbantium regulas infra suo loco recensibimus.

De Imperatiuo . باب الامر

Ad formationem verò Imperatiui sumitur Modfareum Gezmatum; & præfigitur Lam Chesratum pro tertia persona, vt

لِيَنْصُرُوا	adiuuent illi plur.	لِيَنْصُرَا	adiuuent illi duo	لِيَنْصُرْ	adiuuet ille
لِيَنْصُرْنَ	adiuuent illa pl.	لِيَنْصُرَا	adiuuent ille d.	لِيَنْصُرْ	adiuuet illa

Pro Imperatiuo ad secundam personam, quod propriè Imperatiuum est, sumpto etiam Modfareo Gezmato, reijcitur littera Modfarea cum sua vocali: & ea reiecta, si litera prima vocis illius truncatæ habeat vocalem, tunc nihil ultra faciendum, sed illud est Imperatiuum: si verò, post reiectionem literę Modfareę, prima litera vocalem non habeat, tunc (Quia non potest à consonante priuata vocali incipi) assumetur pro initio littera | cum vocali Chesro semper; excepta coniugatione اَفْعَلُ de qua infra, vbi assumitur | Fathhata: item quando sequitur

quitur vocalis Dſam, tunc & illud لا erit conſimili vocali afficiendum: vt accidit in verbo ^{انصروا} ^{انصرا} ^{انصري} dices itaque in Imperatiuo ſecundę perſone.

^{انصروا} adiuuate vos pl. viri ^{انصرا} adiuuate vos duo ^{انصري} adiuua tu vir.
^{انصرن} adiuuate vos pl. mul. ^{انصرا} adiuuate vos dua ^{انصري} adiuua tu mul.

Ad Prohibitium affumitur, pro omnibus perſonis pariter, Modſareum Geſmatum, præmiſſa particula negatiua لا, & dices

^{لا ينصروا}	^{لا ينصرا}	^{لا ينصري}
Non adiuuent illi plures.	Non adiuuent illi duo.	Non adiuuet ille.
^{لا ينصرن}	^{لا تنصرا}	^{لا تنصري}
Non adiuuent illa pl.	Non adiuuent illa dua.	Non adiuuet illa.
^{لا تنصروا}	^{لا تنصرا}	^{لا تنصري}
Non adiuuetis vos pl. viri.	Non adiuuetis vos duo.	Non adiuues tu vir.
^{لا تنصرن}	^{لا تنصرا}	^{لا تنصري}
Non adiuuetis vos pl. mul.	Non adiuuetis vos dua.	Non adiuues tu mul.

باب نون التاكيد

De Nun Confirmationis.

Ad afferendum autem omnino actionem verbi complendam, quam vocāt Omnimodam Confirmationem, affumitur in fine ن grauatum Tefdid cum vocali Fath: at cum vocali Cheſro in dualibus tam masculinis quam femininis, & ſimiliter in plu. femininis tantum. Præterea quæ terminantur radicali, mutant vocalem Dſam in Fath. Reijcitur item و à pluralibus masculinis & ي à ſingulari ſecundæ fem.

(Præterquam in verbis infirmis ſeu defectiuis vltima radicali, quando ante illud و vel ي immediatè præcedit litera habens Fath; tunc enim non reijcitur و ſed

Dſammo afficitur, nec reijcitur ي ſed afficitur Cheſro: hoc autem tantum accidit in verbis infirmis vltima, in tertia quarta & paſſiua coniugatione, & in compositis ſimiliter infirmis vltima, quando Modſareum eſt ad inſtar 3 & 4. cum Fatho in penultima.) Item reijciuntur omnes ن ن additi in fine, exceptis ن ن pluralium fem. Et ſic reiectis illis aduenit hoc ن Confirmationis. Et pluralia feminina, quia non reijciunt prius ن, aſſumunt inter vtrunque ن Alif quieſcentem. Vnde dices cum Nun Confirmationis.

Futurum cum ن Confirmationis.

يَنْصُرُونَ adiuuabunt omnino illi plures.	يَنْصُرَانِ adiuuabunt omnino illi duo.	يَنْصُرُ adiuuabit ille omnino.
يَنْصُرْنَائِ adiuuabunt omnino ille plur.	تَنْصُرَانِ adiuuabunt illa dua	تَنْصُرُنِ adiuuabit illa omnino.
تَنْصُرُونَ adiuuabitis omnino vos plures viri.	تَنْصُرَانِ adiuuabitis omnino vos duo.	تَنْصُرُ adiuuabis tu homo om.
تَنْصُرْنَائِ adiuuabitis omnino vos plur. mul.	تَنْصُرَانِ adiuuabitis omnino vos duę.	تَنْصُرُنِ adiuuabis tu mul. omni.
تَنْصُرُونَ adiuuabimus nos omnino siue viri siue mul. aut duo aut plures.	تَنْصُرَانِ adiuuabo ego omnino.	تَنْصُرُ adiuuabo ego omnino.

& licebit rejicere Tefdid & vocalem ab illis ن confirmationis, quæ habent vocalem Fath: at non licet in his quæ sunt Chestata. Dices igitur etiam cum Nun leui, in vniuersis vocibus singularis numeri, & in Masculinis numeri pluralis, & in omnibus primę personæ: hæ namq; sunt quem habent ن cum Fath.

يَنْصُرُونَ adiuuabunt illi omnino.	يَنْصُرُ adiuuabit ille omnino.
تَنْصُرْنَائِ adiuuabitis vos plur. viri om.	تَنْصُرُنِ adiuuabit illa omnino.
تَنْصُرُونَ adiuuabimus nos omnino.	تَنْصُرُ adiuuabis tu vir omni.
	تَنْصُرُنِ adiuuabis tu mul. omni.
	أَنْصُرُ adiuuabo ego omnino.

Nulla vox dualis admittit Nun leue: Nec plurale aliquod femininum: quę cum sint grauata Tefdid habent vocalem Chefrum, vt in exemplis supra patet.

Ratio autem, cur illa non admittant ن leue, est: Quia darentur duę litterę quiescentes immediatè vna post alteram, quod ab Arabibus non admittitur, nisi quando prior est ex litteris mollibus, quæ sunt و, ي, & وا, & altera sequens non est quiescens per se, sed tantum immissa in aliam virtute Tefdid: aliàs autem nunquam admittitur; sed ad hoc euitandum potius litteram omnino abicijunt, vt infra patebit dum de verbis defectiuus agemus. Vnde si in Duali diceretur يَنْصُرَانِ esset ا quiescens, deinde ن per se altera quiescens, contra regulas.

Idem accideret in plurali Feminino, si diceretur يَنْصُرْنَائِ. At hoc nulla ratione apud eos substinere potest.

Imperatiuum quoque admittit ن omnimodæ confirmationis cum eisdem conditionibus, prout in Futuro. Dices igitur.

أَنْصُرُونَ adiuuate vos plur. viri omnino.	أَنْصُرَانِ adiuuate vos duo omnino.	أَنْصُرُ adiuua tu omnino homo.
--	---	------------------------------------

أَنْصُرُنَا

أَنْصُرَانِ

أَنْصُرِي
أَنْصُرِي

adiuuate vos plur. fem. omnino. adiuuate vos due omnino. adiuua tu omnino mul.

باب المصدر

De Masdaro .

المصدر Masdarum est nomen indicans actionem Verbi sine relatione ad tempus aliquod; regitq; casum sui Verbi, æquè ac si esset ipsum Verbum. Et quidem in Verbis plusquam ternarijs regulare est: Sed in simplicibus ternarijs vñ & praxi percipitur, & ex Dictionarijs ad hoc formatis: propterea Dictionarium plurium Verborum per classes distinctorum, ad Grammaticæ complementum, adieci in fine huius libelli; vt inde non solum Verborum ordines & constructiones, sed etiã Masdara dignoscerentur: vt satis Grammaticæ fieret. Vnde hic non aliud est de Masdaro addendum, quæ enim regularia sunt suis locis assignantur, irregularia verò ex Dictionario percipientur. Assumpti autem Verbi أَنْصُرُ primæ coniugationis. Masdarum est.

تَنْصُرَات

plures iuuationes.

تَنْصُرَانِ

duo iuuationes.

تَنْصُرُ

iuuatio iuuare.

Et quidem Masdara primæ, secundæ, & tertie coniugationis frequentius sunt ad instar فَعَّلَ vt تَنْصُرُ dum sensus est transitiuus; at dum Verbum est intransituum, esse frequentius solent ad instar فَعُولٍ vt جَلَسَ sedere, sessio.

Quartæ verò & quintæ ad instar فَعَّلَ. Sextæ verò ad instar فَعَّلَ vt حَسَنٌ pulchrum esse. vel ad instar فَعَالَةٍ: & hoc frequentius; tamen certa regula nequit assignari: immo & frequenter accidit vnico Verbo plura esse Masdara, prout in nostro Dictionario licet inspicere.

Pluralia verò, quamuis possint, prout in exemplo allato, ad instar sani feminini efformari, nihilominus frequentius Masdara Verborum simplicium trium litterarum plurificantur fractè. Quare legibus infra tradendis De pluralibus fractis subiacent.

باب الفاعل

De Nomine Agentis, seu Participio actiuo.

Formæ Nominis Agentis, seu Participij actiui: quod dicitur الفاعل, idest Agens, dum est verbum transitiuum. Cùm autem Verbum est intransituum, dicitur الصفة المشبهة, idest Adiectiuum qualificans. Præcipuè & frequentiores sunt sex. Et primò ad instar فاعل. Vt

ناصرون

دَاصِرُونَ نَصَارٌ دَاصِرَانِ دَاصِرٌ

adiuantes pl.

adiuantes duo.

adiuans.

دَاصِرَاتٌ دَاصِرٌ

adiuantes plur. fem.

دَاصِرَتَانِ

adiuantes dua.

دَاصِرَةٌ

adiuans mulier.

Præterea ex assumpto verbo نَصَرَ deriuntur hæc alia, quæ raro occurrunt.

أَنْصَارٌ نَصْرٌ

vindices adiutores plures.

نَصْرَانِ

vindices adiutores duo.

نَصْرٌ

vindex adiutor.

Dicitur etiam ex نَصَرَ vir adiuvans, vindex, adiutor.

نَصْرٌ قَوْمٌ نَصْرٌ gens proficua, subueniens: viri vindices, subuenientes.

Sed rara hæc sunt. At iuxta formam دَاصِرٌ frequenter formatur à Verbis 1. 2. & 3. coniug. item à Verbis transitivis 4. & 5.

SECUNDO Participium frequenter etiam formatur ad instar فَعِيلٌ addita

post secundam radicalem, vt مَرِيضٌ infirmus. عَظِيمٌ magnus. Et vt plurimum prouenit ex verbis 6. coniug. & ex intransitivis quartæ & quintæ. Dices.

نَصِيرُونَ نَصْرَاءُ

adiutores plures masc.

نَصِيرَانِ

adiutores duo.

نَصِيرٌ

adiutor.

نَصِيرَاتٌ نَصَائِرٌ

adiutrices pl.

نَصِيرَتَانِ

adiutrices dua.

نَصِيرَةٌ

adiutrix.

خَلِيُونَ وَأَخْلِيَاءُ

inanes plur.

خَلِيَانِ

inanes duo.

vacuus inanis, viduus etiam

خَلِيٌ

خَلِيَاتٌ خَلِيَا

inanes, vacua plur.

خَلِيَتَانِ

vacua, inanes dua.

خَلِيَةٌ

vacua, inanis.

صَدِيقُونَ أصدقاء صَدِيقَانِ

dilecti amici.

صَدِيقَانِ

dilecti duo.

amicus. Est etiã fem. & plur.

صَدِيقٌ

صَدِيقَاتٌ صَدِيقٌ

dilecta plur.

صَدِيقَتَانِ

dilecta duo.

صَدِيقَةٌ

amica dilecta.

TERTIO formatur participium actiuum ad instar فَعِلٌ vt حَسَنٌ pulcher, & fit regulariter ex verbis 6. coniugationis. Dices.

حَسَنُونَ حَسَنَانِ

pulchri plures.

حَسَنَانِ

pulchri duo.

حَسَنٌ

pulcher.

حَسَنَاتٌ حَسَانٌ

pulchra plures.

حَسَنَتَانِ

pulchra dua.

حَسَنَةٌ

pulchra.

Quar-

QUARTO formatur participium actiuum ad instar **فَعِلٌ** ac prouenit ex verbis intransitiuis 4. coniugationis, vt ex **فَرِحَ** fit.

فَرِحُونَ leti plures. **فَرِحَانِ** leti duo. **فَرِحٌ** letus.
فَرِحَاتٌ leta plures. **فَرِحَتَانِ** leta dua. **فَرِحَةٌ** leta.

QUINTO participium actiuum est ad instar **فَعَلَانِ** addita | & **ن** in fine. vt:
فَرِحَانُونَ bilares viri **فَرِحَانَانِ** bilares duo. **فَرِحَانٌ** bilaris vir.
فَرِحَانَاتٌ bilares fem. **فَرِحَانَتَانِ** bilares dua. **فَرِحَانَةٌ** bilaris mul.

Vel sic, & **غير متصرف** Nō reuolubile, quod non admittit Tanuin, nec plur. sanū.
فَرِحِي vel **فَرَاخِي** leti plur. **فَرِحَانَانِ** leti duo. **فَرِحَانٌ** gaudens bilaris letus.

فَرَاخِي leta plur. **فَرِحِيَانِ** leta dua. **فَرِحِي** leta, gaudens.

Ita etiam dices ex **ندم** penituit, dupliciter: vel reuolubiliter. vt:
نَدِمَانُونَ penitētes pl. **نَدِمَانَانِ** penitētes duo. **نَدِمَانٌ** penitēs, habitū habēs penitētia.
نَدِمَانَاتٌ penitētes pl. fem. **نَدِمَانَتَانِ** penitentes dua. **نَدِمَانَةٌ** penitens fem.

Vel cūm significat actum penitentia, irreuolubiliter, sic sine Tanuin, & plur. sano.
نَدِمَانِي penitētia agentes **نَدِمَانَانِ** penitentiā agētes duo. **نَدِمَانٌ** penitentiam agens.
نَدِمَانِي penitentes plur. **نَدِمِيَانِ** penitentes dua **نَدِمِي** penitens mulier.

Verūm hęc differentia inter actum & habitum confunditur.

SEXTO formatur participium actiuum, quod adiectiuum est, quia ex Verbo intransitiuo: sicut etiam adiectiua sunt omnia participia Verborum intransitiuorum: quę non proprię participia actiua dicuntur, sed potius adiectiua dici debēt, cūm nō indicent actionē qua in iubiectū agant, sed potius qualitatem seu formam explicant quā obtinent. Sexto itaque formatur ad instar **أَفْعَلٌ** addita | in principio, vt

أَحْمَرُونَ vel **أَحْمَرٌ** rubri plur. **أَحْمَرَانِ** rubri duo. **أَحْمَرٌ** ruber.
أَحْمَرَاتٌ **أَحْمَرَاتَانِ** rubra & rubri. **أَحْمَرَاتَانِ** rubra dua. **أَحْمَرَاتٌ** rubrae.

Et hoc ex radice **حمر**. Et ex **حدب** dices.

أَحْدَابٌ vel **أَحَادِبٌ** gibbosi plur. **أَحْدَابَانِ** gibbosi duo. **أَحْدَابٌ** gibbosus.
أَحْدَابَاتٌ **أَحْدَابَاتَانِ** gibbosa & gibbosi. **أَحْدَابَاتَانِ** gibbosa dua. **أَحْدَابَاتٌ** gibbosa.

Et iuxta hanc formam dicitur.

أَمْرَدَانٌ imberbes pl. **أَمْرَدَانِ** imberbes duo. **أَمْرَدٌ** adolescēs imberbis.

Et non habet femininum correspondens, non enim dicitur. **جارية مرداء**. Et dicitur iuxta hanc formam in feminino **أَمْرَاءٌ حَسَنَاءٌ** mulier pulchra. Et non dicitur correlatiuē iuxta hanc formam, in masculino **رَجُلٌ أَحْسَنٌ**. Sed dum dicitur **أَحْسَنٌ** est iuxta formam Superlatiui & Comparatiui, de qua mox dicemus; non autem est positiuum huius formę. Sic habet Camus in dict. **حسِنٌ**.

Et

Et huius formæ positiui illa tantum sunt, quæ exprimunt formam aliquam vel coloris vel affectionis seu defectus corporis, vt in exemplis allatis. Suntq; irreuolubilia, in singulari & plurali, non admittentia Tanuin: excipe tamen plurale iuxta فَعْلٌ quod est reuolubile. & eiusmodi non habent plurale sanum, sed tantum pluralia fracta.

Prædictæ autem formæ similis est forma Comparatiui & Superlatiui, quam vocant اَفْعَالُ التَّفْضِيلِ idest *Nomen* seu forma اَفْعَالٌ addendo | in principio, *pertinens ad excessum seu superationem*; Sed diuerso modo inflectitur: dices enim in Comparatiuo seu Superlatiui,

أكْبَرُ vel اكْبَرُونَ *maximi pl.* اكْبَرَانِ *maiores duo.* اكْبَرٌ *maior maximus.*
كَبْرٌ vel كَبْرَاتٌ *maxima pl.* كَبْرَانِ *maiores due.* كَبْرٌ *maxima maior.*

Et ex حَسَنٌ *pulcher fuit*, dices similiter

أَحْسَنٌ *pulcherrimus.* أَحْسَنَانِ *pulcherrimos duo.* أَحْسَنُونَ vel أَحْسَنٌ *pulcherrimi pl.*
حَسْنٌ *pulchrior* حَسْنَانِ *pulcherrima due.* حَسْنَاتٌ *pulcherrima pl.* حَسْنٌ *pulchrior*

Et eiusmodi Comparatiua, seu Superlatiua (apud Arabes enim idem sunt) formantur ex positiuis trium literarum: at non ex illis verbis, quæ significant deformitatem ad corpus pertinentem, aut colorem. Cum verò circa eiusmodi significata occurrit comparatio, sumitur Comparatiuum seu Superlatiuum أَشَدُّ *magis*, vel أَكْثَرٌ *plus*, vel simile; & copulatur nomini coloris vel defectus, & dicitur ex. gr. أَشَدُّ حُمْرَةً *magis ruber.* أَكْثَرُ عَوَجَةً *deformior gibbus.* أَكْثَرُ عَوَجَةً *magis tortuosus.*

Ad significandum vero Magistrum vel Artificem, cui ex professo incumbat Verbi actio, Nomen ex Verbo fit ad instar فَعَالٍ, addita | ante ultimam & roborata secunda radicali virtute Tesdid, vt ضَرَابٌ *percussor.* خَيْطَا *farcinator.* حَدَادٌ *faber ferrarius.* Et dicitur in reuolutionibus, vt

نَجَّارُونَ
fabri lignarij pl.

نَجَّارَانِ
fabri lignarij duo.
Femininum eius est.

نَجَّارٌ
faber lignarius.

نَجَّارَاتٌ

نَجَّارَاتَانِ

نَجَّارَةٌ

Sed non est in vsu hoc femininum; sicut & pluralia fracta, quæ sunt

نَجَّارَاتٌ

نَجَّارَاتٌ

نَجَّارَاتٌ

fabri lignarij.

Sic etiam dices in similibus: vt,

قُصَّارُونَ

fullones.

قُصَّارَاتٌ

ablutrices

قُصَّارَانِ

fullones duo.

قُصَّارَاتَانِ

lauatrices due.

قُصَّارٌ

fullo.

قُصَّارَةٌ

lauatrix.

Ad

Ad denotandum verò frequentiam, vel habitum actionis, assumitur nomen derivatum à verbo ad instar **فَعُولٌ** estque communis generis, & non formatur ex eo plurale sanum, vt

صَبِيرٌ patientes pl. viri vel mul.	صَبِيرَانٌ patientes duo, vel duæ.	صَبِيرٌ patiens, perseverans vir, vel mulier.
قَتْلٌ قَتْلٌ occisores plures.	قَتُولَانٌ occisores duo, vel duæ.	قَتُولٌ occisor.

Est generis communis, diciturque pariter **أَمْرَأَةٌ قَتُولٌ** mulier interfecitrix. **رَجُلٌ قَتُولٌ** vir occisor. Idem plerumque est posito **و** lo **وَعِيلٌ**, iuxta **فَعِيلٌ**, vt

صَبِيرَاءٌ صَبِيرٌ patientes plures.	صَبِيرَانٌ duo, vel duæ patientes.	صَبِيرٌ patiens, constans, intrepidus.
--	--	---

رَسَلٌ أَرْسَلٌ رَسَلَةٌ	رُسَيْلَانٌ Nuncij duo.	رُسَيْلٌ Nuncius, & epistola etiã.
---------------------------------	-----------------------------------	--

رُسُولَانٌ Nuncij, Apostoli.	رُسُولَانٌ Missi duo.	رُسُولٌ Missus, Nūcius, Apostolus.
--	---------------------------------	--

Sed hæc duo magis videntur participia formæ passivæ, cum eorum significatio sit passiva.

Cuius nam formæ participium sit in usu, vel non sit in usu; annotabimus in Dictionario, vbi peculiaris erit causa, præter regulas assignatas.

Nec prætereundum est, quod testatur Camus in dictione **رَسَلٌ**: nempe in his participijs, iuxta duas formas **فَعُولٌ** & **فَعِيلٌ** non esse differentiam generis masc. & fem. nec singularis aut pluralis: dicens **لَانْ فَعُولًا وَفَعِيلًا يَسْتَوِي فِيهِمَا الْمَذَكْرُ وَالْمَوْنَةُ وَالْوَّاحِدُ وَالْجَمْعُ**

Quandoq; formatur nomen participij ad instar **مَفْعُولٌ**, vel **مَفْعِيلٌ**, vt ex **كَثُرٌ** multiplicatus est, fit **مَكْتَبَرٌ مَكْتَبَرٌ** verbosus, **مَكْتَبِرَانٌ** vel **مَكْتَبِرَانٌ** verbosi duo, **مَكْتَبِرَةٌ مَكْتَبِرَةٌ** verbosi. Sunt etiam pleræque aliæ formæ Adiectiuorum, & Participiorum Actiuorum; sed frequentiores sunt supra numeratæ.

De Participio passiuo.

Participij autem Passivi ex Verbo Trium litterarum simplici duplex est forma: frequentior est ad instar **مَفْعُولٌ**, vt ex **نَصَرَ** dices

مَنْصُورُونَ مَنْصُورٌ adiuti plur.	مَنْصُورَانٌ adiuti duo.	مَنْصُورٌ adiutus. مَنْصُورَاتٌ
---	------------------------------------	---

مَنْصُورَاتٌ مَنْصُورَاتٌ
adiuta plur.

مَنْصُورَتَانِ
adiuta duæ.

مَنْصُورَةٌ
adiuta.

Altera est ad instar فُعِيلٍ, vt

جُرِحُوا جُرِحُوا
vulnerati pl.
جُرِحَاتٌ جُرِحَاتٌ
vulneratæ pl.

جُرِحَانِ
vulnerati duo.
جُرِحَتَانِ
vulneratæ duæ.

جُرِحٌ
vulneratus.
جُرِحَةٌ
vulneratæ.

At dum fit mentio Substantiui, est generis communis, & non formatur ex eo plurale aliquod sanum, & dices

جُرِحِي { رجال
viri vulnerati.
نساء
mulieres vulneratæ.

رَجُلَانِ جُرِحَانِ
viri duo vulnerati.
امْرأتَانِ جُرِحَتَانِ
mulieres duæ vulneratæ.

رَجُلٌ جُرِحٌ
homo vulneratus.
امْرَأَةٌ جُرِحٌ
mulier vulneratæ.

عَبْدَانِ جَلْبَانِ
serui adducti.

عَبْدَانِ جَلْبَانِ
duo serui adducti.

عَبْدٌ جَلْبَانٌ
seruus adductus.

امْرَأَةٌ جَلْبَانٌ
ancilla adductæ.

امْرأتَانِ جَلْبَانِ
duæ ancilla adductæ.

امْرَأَةٌ جَلْبَانٌ
mulier adductæ.

Hic autem notandum, Participia passiuæ non formari nisi ex Verbis transitiuis, & quia alia Verba immediatè in patiens transeunt; alia verò mediantibus particulis: exempli gratia *اُخْرَجَ* *adiuuit eum*: hoc transit immediatè: At *اُخْرَجَ مِنَ الدَّارِ* *egressus est de palatio*. *دَخَلَ إِلَى الْمَدِينَةِ* *ingressus est in Ciuitatem*: hæc non transeunt immediatè, sed mediantibus particulis *من* *ex*, & *إلى* *in*. Ex illis igitur Verbis, quæ immediatè transeunt, formantur Participia passiuæ absolutè, & declinantur prout supra. At ex Verbis, quæ transeunt mediantibus particulis, formatur Participium passiuum, additis post ipsum particulis, quibus medijs transit Verbum in passum, cum pronominalibus affixis particulæ: estq; vox Participij declinabilis tantum secundum casus, non ratione numeri, nec generis, sed omnis variatio affixæ Particulæ tribuitur, vt

اُخْرَجَ مِنْهُمْ
plura illa unde egressum est.

اُخْرَجَ مِنْهُمَا
duo illa unde egressum est.

اُخْرَجَ مِنْهَا
id quod egressum est de eo unde egressum est.

اُخْرَجَ مِنْهُمْ
illa plures de quibus egressum est.

اُخْرَجَ مِنْهُمَا
illa duæ de quibus egressum est.

اُخْرَجَ مِنْهَا
illa de qua egressum est.

Dices

	الْمَدْخُولُ إِلَيْهِ	ingressum in illud.
Dices similiter cum suis particulis in caeteris, vt	الْمَذْهَبُ إِلَيْهِ	quò itum est.
	الْمَرْوَرُ بِهِ	per quod trāsitum est.

Et ita etiam de verbis cuiuscumque ordinis, etiam de additis, vt ex

احتِاجَ indigere, quod construitur cum إِلَى fit اِلَيْهِ id quo quis indigit.

Et hoc Arabes dicunt عَمْرٍو المفعول غير صريح Patients non clarum, & possunt ex eodem Verbo (si regere poterit duo patientia, nempe clarum & non clarum, siue mediatum & immediatum) formari patientia vtroque modo, prout dictum est: exempli gratia اِلَيْهِ اَبِيهِ retulit eum ad patrem suum. hoc Verbum duo patientia regit, vnum mediatè, alterum mediante particula اِلَى: Dices ergo ad significandum immediatè rectum.

&c. مَنَسُوبٌ مَنَسُوبَانِ مَنَسُوبُونَ مَنَسُوبَةٌ relatus;

Et pro altero recto mediante particula اِلَى dices

&c. اِلَيْهِ اَلْمَنَسُوبِ اِلَيْهِمَا اَلْمَنَسُوبِ اِلَيْهِمُ ad quem relatum est.

باب اسم الزمان والمكان والالة

De Nomine Temporis, Loci, & Instrumenti.

EX verbo ternario non infirmo فِ vel لِ de quibus infra, formatur Nomen Temporis, seu Loci, præposita مِ fathhata, & si Modfareum Verbi habet in secunda radicali Chesrum erit etiam Chesfranda: si verò habuerit Fath, vel Dfam erit fathanda. Et licet etiam fathare in omnibus secundum aliquos. Dices igitur

مُنَاصِرٌ مَنَصْرَانِ مَنَصْرٌ

plura loca adiuuandi. duo loca adiuuandi. locus, seu etiam tempus adiuuandi.

Excepta sunt quæ sequuntur, quæ vsurpantur cum Chesro in secunda radice, quamuis in Modfareo habeant Dfam.

مَنَسْجِدٌ Templum. مَطْلَعٌ Specula. مَشْرِقٌ Oriens. مَنَسْقَطٌ Locus, aut Tē-

pus cadendi. مَفْرَقٌ discrimen capitis. مَفْزَرٌ Locus, aut tempus iugulandi.

مَنَسْكِنٌ Domus, Diuersorium. مَرْفَقٌ Cubitus مَنَبِتٌ Viridarium, pratum.

مَنَسْكٌ Ara, locus, seu tempus sacrificandi. مَغْرِبٌ Occidens, seu tempus occasus.

Quædam fulcipiunt & in fine, vt ^{مِرْقَاةٌ} *Scala, locus, seu tempus ascendendi.*

^{مُفَانَّةٌ} *Existimandi, seu cogitandi tempus, vel locus.* ^{مُشْرِقَةٌ} *Nascendi locus, &*

tempus. ^{مَقْبَرَةٌ} *Cœmeterium.* Et dicitur cum Dsamio etiam in secunda radicali:

^{مُشْرِقَةٌ} *Oriens.* ^{مَقْبَرَةٌ} *Cœmeterium.*

SI verò fuerit Verbum defectiuū prima radicali, quod Arabes vocāt infirmū ^ف, tunc semper secunda radicalis in nomine temporis & loci habebit Casrum, vt ex

^{وَضَعَ} *posuit*, fit ^{مَوْضِعٌ} *locus, & tempus ponendi.* Ex ^{وَعَدَ} *promisit*, fit ^{مَوْعِدٌ} *locus & tempus promittendi.*

SI verò fuerit defectiuum vltima, seu infirmum ^ل, idest habens ^و vel ^ي pro vltima radice, tunc semper habebit Fath secunda radicalis, vt ex ^{أَوَى} *re-*

cepit se, confugit, fiat ^{مَأْوَى} *confugium, refugium, locus, & tempus se recipiendi,*

ex ^{رَمَى} *iecit, proiecit, iaculatus est*, fit ^{مَرْمَى} *locus & tempus iaculandi.*

Et hoc in verbis simplicibus, quæ non excedunt tres litteras.

EX verbis quatuor literarum & supra, siue compositis, siue simplicibus, nomen loci & temporis non differt à Participio passiuo, & plurale erit fractum.

NOMEN instrumenti formatur ad instar ^{مَفْعَلٌ}, vel ^{مَفْعَالٌ}, vel ^{مَفْعَلَةٌ},

præmissa radicalibus ^م Chesrata, vt ^{مِفْتَاحٌ} & ^{مِفْتَاحٌ}, *clauis.* ^{مِرْقَاةٌ} *scala.*

^{مَصْفَاةٌ} *colum.* ^{مُضْرَبٌ} *unguis cuiuslibet animalis dilacerantis.* ^{مِخْلٌ} *flagellum,*

scutica. ^{مِخْلٌ} *scopa.* ^{مِدْقٌ}, vel ^{مِدْقٌ} *pistillum.* ^{مِخْلٌ} *falx.*

Excipiuntur ^{مِدْقٌ} *pistillum.* ^{مَسْعَطٌ} *vas, in quo seruatur herba sternutatio-*

nem commouens. Dicitur etiam cum Chesro ^{مَسْعَطٌ}. Item ^{مُكَلَّةٌ} *instrumentum*

ad depingendos oculos sibi. Dicitur etiam ^{مِخْلٌ}, & ^{مِخْلٌ}. Item ^{مِخْلٌ}

subcerniculum. Item ^{مِخْلٌ} *clauæ theca.* Et dicitur etiam cum Chesro, iuxta

regulam ^{مِخْلٌ}. Item ^{مِخْلٌ} *vas olei, seu unguenti.*

Pluralia horum omnium fracta sunt, ad instar ^{مَفَاعِلٌ}: & quandoque ad in-

star ^{مِفَاعِيلٌ}. Suntque pluralia irrenolubilia, vt ^{مِفَاتِيحٌ} & ^{مِفَاتِيحٌ} *clauæ, &c.*

باب اسم المرة

De Nomine Vicis.

Efformatur præterea à Masdaro Verbi, non habente in fine ة, nomen vicis: ad significandam actionem illam semel, vel pluries factam; adiecta ة in fine, & Fathata prima litera, vt ex نَصْرٌ adiuuatio, victoria. fiat نُصْرَةٌ victoria una, adiuuatio semel præstita. Et hoc videlicet ex quocumque Masdaro, tam Verbi simplicis, quàm Verbi compositi, non habente ة in fine. Si autem habeat ة oportet addere explicitè واحدة una, vt دُحْرَجَةٌ واحدة reuolutione una. Dices igitur ex نَصْرٌ: نَصْرَةٌ نَصْرَةٌ adiuui eum una vice. نَصْرَتَهُ نَصْرَتَيْنِ adiuui eum bis. نَصْرَتَهُ نَصْرَتَهُ adiuui eum pluries. Et sic de singulis Masdaris, seu verbalibus non habentibus ة in fine, sine vlla exceptione.

باب اسم النوع

De Nomine Speciei.

SI verò in prima litera ponatur vocalis Chesrum, erit explicatio speciei, quæ æquiualeat lupino in u, vel gerundio in dum, vt cum dicitur aptum ad faciendum. pulchrum visu, &c. & ad hoc formatur Nomen ex Verbo, supposito Chesro primæ radicali, & adiecto ة in fine, vt ex نَصْرٌ fiat نُصْرَةٌ, & dices هَذَا مُنْتَعِدٌ

هَذَا مُنْتَعِدٌ *Hoc promptum, aptum est ad vindicandum, ad iuuandum.*

هَذَا حَسَنُ النَّظَرِ

hoc pulchrum visu.

حَسَنُ الطَّعْمِ

bonum ad comedendum, bonum gustata.

حَسَنُ الْجَلْسَةِ

commodum ad sedendum. &c.

باب اسم الكثرة

De Nomine Copiæ, & Abundantiæ in loco.

Præterea formatur Nomen multiplicatæ actionis, vel multitudinis & abundantia cuiuscumque rei, præfixa Nomini vel Verbo م cum Fatho, & in fine ب addita ة, vt ex أَسَدٌ leo, fiat مَأْسَدَةٌ locus ubi multi sunt leones. & dicitur أَرْضٌ مَأْسَدَةٌ terra leonibus plena. ex سَبْعٌ bestia, fiat مَسْبَعَةٌ locus ubi multa sunt bestie: & مَسْبَعَةٌ أَرْضٌ terra bestiis abundans. ex بَطِيحٌ pepo, fit مَبْطِحَةٌ ubi mul-

ti sunt

si sunt pepones. ex ذَيْبٌ lupus, fit مَذَابِةٌ ubi multi sunt lupi. ex قَنَا cucumer, fit مَقْتَاةٌ locus multorum cucumerorum. ex وَرْدٌ rosa, fit مَوْرِدَةٌ rosetum. ex شَوْكٌ spina, fit مَشَاكَةٌ spinetum. ex ضَرْبٌ percussit, fit مَضْرِبَةٌ locus multarum percussionum. ex نَصْرٌ victoria, fit مَنَصْرَةٌ ubi multae partae sunt victoria. & sic de singulis.

Memoratis omnibus similis est formatio Nominis Vasis, seu Continentis. nam praefixa م Chefrata nomini cuicumque, fit Nomen Vasis continentis ipsius, vt ex قَلَمٌ calamus, fit مَقْلَمٌ calamarium, seu vas, in quo seruantur calami. ex بَوْلٌ lotium, fit مَبْوَلٌ vas in quo excipitur lotium. ex اَبْرَةٌ acus, fit مَيْبَرٌ acorarium, vas in quo seruantur acus. & sic de caeteris.

ET ex his constat, quàm foecunda & abundans sit Arabum lingua, cum tot sint Nominum formæ, quæ ex Verbis deriuantur, ad varias rerum significationes circa eandem radicem. Et quamuis videatur carere quorundam temporum diuersitatibus, quibus Latina vititur lingua, nihilominus obseruandus est modus, quo suppleat eiuſmodi carentiam Arabicus sermo. Nam ad supplendum

Pro Præterito imperfecto assumitur Præteritum كَانَ fuit, vel consimilis Verbi, quod ad rem faciat, & adiungitur Præſenti illius Verbi, cuius actio intenditur, vt كَانَ يَنْصُرُ adiuuabat, quod ad Verbum sonat: fuit adiuuat. & كَانُوا يَنْصُرُونَ, vel كَانُوا يَنْصُرُونَ adiuuabant illi plures.

Pro Præterito plusquam perfecto, adiungitur Præteritum كَانَ fuit, vel simile alteri Præterito Verbi intenti, vt كَانَ نَصَرَ fuit adiuuit, idest, adiuuerat. vel præmittitur Præterito particula قَدْ iam, vt قَدْ نَصَرَ iampridem adiuuit. &c.

Ad Optatiuum, assumitur particula لَيْتٌ utinam, quæ est vna ex particulis similibus Verbo, regens Subiectum in Casu Nasbo, seu Accusatiuo; & Prædicatum in Rafeo, seu Nominatiuo, prout suo loco infra, & dicitur لَيْتَنِي عَالِمٌ utinam ego essem doctus. & لَيْتَ زَيْدًا جَالِسًا utinam Zaidus esset sedens. vel cum Verbo, sic لَيْتَ زَيْدًا أَنْ يَجْلِسَ utinam Zaidus sederet. & لَيْتَكَ نَاصِرًا لِي utinam tu adiuuares me. Si quis autem vellet explicitè per tempus Præteriti, vel Perfecti, vel Plusquam perfecti, vel Futuri optatiuum proferre, assumenda esset illi eadem particula, & cum Verbo sui temporis dicendum ex. gr. لَيْتَنِي أَنْ أُخَلِّصَ utinam ego saluer. & hoc pro fut. & præſ. & لَيْتَ سُلَيْمَانَ أَنْ كَانَ خَلِّصَ utinam Salomon saluatus fuisset. & sic de caeteris, præmissa Verbo semper particula أَنْ.

Pro Subiunctiuo, secundum diuersos vsus Subiunctiuus diuersæ præmittuntur particulae Verbis, quæ vel Nasbant, vt لَيْتَنِي أَنْ يَنْصُرَ ut adiuuet. & حَتَّى أَنْ يَنْصُرَ quoadusque adiuuet. Vel Gezmant, vt أَنْ تَنْصُرَنِي أَنْصُرَكَ si adiuueris me, adiuuabo te.

Pro Infinitiuo est Nomen, quod dicitur *المصدر Masdarum* in singulis Verbis. Præterea præmissæ Verbo Modfareo particulae quaedam dictæ Masdarales, operantur æquivalentiam Infinitiuo, vt *أحب أن تنصّر* volo te adiuuari. & *أحب أن تخلص* cupio te saluari.

Pro Gerundijs in Di, & in Dum, assumuntur particulae *لكي*, vel *كي* ante Verbum Modfareum, vel *ل* etiam ante Masdarum, vt *لكي أنصّر* adiuuandi causa. & *لأنصرك*, vel *لنصرك* studio te adiuuandi. vel, ad adiuuandum te.

Et pro alio vsu diuerso Gerundij in Di, dices per Masdara, vt *اجتهاد النصّر* studium adiuuandi. & *محبّة الرّبح* desiderium lucrandi.

Pro Gerundio in Do, etiam assumitur Masdarum, vt *بالعمل نربح* operando lucratur. & *بالرقد نتمسك* dormiendo efficitur pauperes.

Pro Supino in Vm, dices exempli gratia *أنطلق إلى أن أرقد* eo dormitum.

Pro Supino in V, assumitur Masdarum, & formatur ex ipso nomen Speciei cum Chesro in prima radicali, & *ة* in fine, prout supra dictum est, & dicitur *حلوا الطعمه* dulce gustatu. & *حسن النظره* pulchrum visu.

Participia adsunt ex Verbis Arabicis, tam Actiua, quam Passiua, pro Participijs in Ens, & in Tus. Quæ solent Arabes vsurpare pro vniuersis, ita vt *نصّر* e.g. sumant pro *adiuans*, & pro *adiuturus*. Et *منصور* sumant pro *adiutus*, & pro *adiuandus*, & pro *adiuabilis*. Et hoc modo plerique vsurpant: sed apud Grammaticos, Participia tam Actiua quam Passiua in rigore dicuntur significare iuxta significationem Modfarei, quod supponit modò pro Præsenti, modò pro Futuro: & ita Participium vtrumque tempus poterit importare. Sed iam habet vsus, quòd Participium Passiuum sumatur in sensu Præteriti pro Participio in Tus, & Participium Actiuum pro Participio in Ens.

Si quis autem velit ambiguitatē effugere, pro Participio in Rus, dicat exempli gratia *أنا سأنصرك*, vel *أنا سوف أنصرك*, vel *أنا مز مع أن أنصرك* ego adiuuturus sum te. & si quis velit cum Futuro mixto dicere, poterit, præmissis Præterito Verbi *كان* fuit. Sic *أنا كنت مز مع أن أنصرك* ego eram adiuuturus te.

Consimili modo suppletur Participium in Dus, sola mutatione formæ Verbi de Actiua in Passiuam, præmissa ipsi Verbo Modfareo, vel Particula *سوف*, vel litera *س*, vel dictione *مز مع* futurus, vt *أنا سأنصّر*, vel *أنا سوف أنصّر*; vel *أنا مز مع أن أنصّر*, vel *أنا كنت مز مع أن أنصّر* ego adiuuandus sum. & cum futuritione mixta *أنا سأنصّر* ego adiuuandus eram.

Participium in Lis, describendum est præmisso Verbo ^{دَيَسْتَوْجِبُ} dignus est, vel simili, vt pro *Amabilis*, dicatur ^{مُسْتَوْجِبُ الْحُبِّ} *Dignus amore, &c.*

باب الفعل الرباعي

De Verbo quattuor Literarum.

VERBVM quattuor Literarum, iuxta Formam Activam, habet Phathh in prima, Sokun in secunda, & Phathh in tertia, quarta verò eodem pacto disponitur ac vltima ternarij.

Modzhareum assumit Damm in littera Modfarea, Phathh in prima truncali, Sokun in secunda, & Chesr. in tertia, quarta verò imitatur Ternarium quoad omnia.

Imperatiuum formatur à Modfareo Gezmatò, reiecta quidem litera Modfarea, nulla tamen alia eius loco substituta, quia prima radice non quiescit.

Masdarum est regulare dupliciter, vel generis Masculini, iuxta ^{فَعْلَالٌ}, vel generis Feminini, iuxta formam ^{فَعْلَلَةٌ}.

Nomen Agentis formatur à Modfareo, mutata tantum litera modfarea in م.

Nomen Patientis non differt à Nomine Agentis, nisi in Vocali penultima litteræ. Nam Agens habet Chesrum, Patiens verò habet Fathhum.

Nomen autem Loci, Temporis, & Instrumenti non differt à nomine Patientis. Dices itaque de Verbo quaternario in reuolutionibus. Et primò

المضارع Præteritum.

دَخَرَجُوا

reuoluerunt illi plur.

دَخَرَجَا

reuoluerunt illi duo

دَخَرَجَ

reuoluit ille.

دَخَرَجْنَ

reuoluerunt illæ pl.

دَخَرَجْتَا

reuoluerunt illæ duæ.

دَخَرَجْتَ

reuoluit illa.

دَخَرَجْتُمْ

reuoluistis vos pl.

دَخَرَجْتُمَا

reuoluistis vos duo.

دَخَرَجْتَ

reuoluisti tu vir.

دَخَرَجْتِنِ

reuoluistis vos pl.

دَخَرَجْتُمَا

reuoluistis vos duæ.

دَخَرَجْتَ

reuoluisti tu mulier.

دَخَرَجْنَا

reuoluimus nos.

دَخَرَجْتُ

reuolui ego.

المضارع Modfareum.

يَدْخَرَجُونَ

reuoluunt illi pl.

يَدْخَرَجَانِ

reuoluunt illi duo.

يَدْخَرَجُ

reuoluit ille.

يَدْخَرَجُ

تُدْخِرْجَنُ reuoluunt ille pl.	تُدْخِرْجَانِ reuoluunt ille dua.	تُدْخِرْجُ reuoluit illa.
تُدْخِرْجُونُ reuoluitis vos pl.	تُدْخِرْجَانِ reuoluitis vos dua.	تُدْخِرْجُ reuoluit tu.
تُدْخِرْجِنُ reuoluitis vos pl. fem.	تُدْخِرْجَانِ reuoluitis vos dua.	تُدْخِرْجِيْنِ reuoluit tu fem.
نُدْخِرْجُ reuoluimus nos.		أُدْخِرْجُ reuoluo ego.

المضارع المنصوب . Modfareum Nasbatum.

لَيُدْخِرْجُوا ut reuoluant illi pl.	لَيُدْخِرْجَا ut reuoluant illi duo.	لَيُدْخِرْجُ ut reuoluat ille.
لَيُدْخِرْجِنُ ut reuoluant illa pl.	لَيُدْخِرْجَا ut reuoluant ille dua.	لَيُدْخِرْجُ ut reuoluat illa.
لَتُدْخِرْجُوا ut reuoluatis vos pl.	لَتُدْخِرْجَا ut reuoluatis vos duo.	لَتُدْخِرْجُ ut reuoluas tu vir.
لَتُدْخِرْجِنُ ut reuoluatis vos pl. mul.	لَتُدْخِرْجَا ut reuoluatis vos dua.	لَتُدْخِرْجِيْ ut reuoluas tu mul.
لَنُدْخِرْجُ ut reuoluamus nos.		لَأُدْخِرْجُ ut reuoluam ego.

المضارع المجزوم . Modfareum Gezmatum.

Particulas locantes Modfareum in Casu seu modo Gezmo infra suo loco recensimus: modo verò assumimus vnam ex ipsis لم non, ad exemplum. Quæ Particula non solum operatur Gezmm in Modfareo, verum etiam & vertit significationem ipsius Modfarij, vt intelligatur de Præterito, quæ aliàs erat de Præsenti, vel Futuro. Dices igitur

لَمْ يُدْخِرْجُوا non reuoluerunt illi pl.	لَمْ يُدْخِرْجَا non reuoluerunt illi duo.	لَمْ يُدْخِرْجُ non reuoluit ille.
لَمْ يُدْخِرْجِنُ non reuoluerunt illa pl.	لَمْ يُدْخِرْجَا non reuoluerunt illa dua.	لَمْ يُدْخِرْجُ non reuoluit illa.

لَمْ تَدُخِرْجُوا

non reuoluistis vos pl. viri.

لَمْ تَدُخِرْجَا

non reuoluistis vos duo.

لَمْ تَدُخِرْج

non reuoluisti tu vir.

لَمْ تَدُخِرْجِنَ

non reuoluistis vos pl. mul.

لَمْ تَدُخِرْجَا

non reuoluistis vos dua.

لَمْ تَدُخِرْجِي

non reuoluisti tu mul.

لَمْ نَدُخِرْج

non reuoluimus nos.

لَمْ أَدُخِرْج

non reuolui ego.

الامر Imperatiuum

Sicut supra dictum est de Verbo Ternario simplici, ita de Verbo quattuor litterarum, immò de vniuersis etiam Compositis dicendum. Imperatiuum tertiæ personæ non esse nisi ipsum Modareum Gezmatum, præfixa ipsi Lam Chefrato, vt **لِيَدُخِرْج** reuoluat: Ita etiam & Imperatiuum primæ personæ, vt **لِنَدُخِرْج** reuoluamus. Sed elegantius & frequentius, pro huiusmodi Imperatiuo ad primam personam, assumunt Imperatiuum secundæ personæ, cum pronominali primæ affixo particulæ **ب**, & dicunt **دُخِرْج بِنَا** reuoluamus, quod propriè ad Verbum sonat reuolue nobiscum.

Imperatiuum autem secundæ personæ est Modfareum Gezmatum, reiecta **ت**, quæ est littera Modfarea: quare dices in Imperatiuo secundæ personæ

دُخِرْجُوا

reuoluite vos plures.

دُخِرْجَا

reuoluite vos duo.

دُخِرْج

reuolue tu vir.

دُخِرْجِنَ

reuoluite vos pl. fem.

دُخِرْجَا

reuoluite vos dua.

دُخِرْجِي

reuolue tu mul.

المضارع بنون التاكيد Modfareum cum Nun Confirmationis

يَدُخِرْجِنَ

reuoluent omnino illi pl.

يَدُخِرْجَانِ

reuoluent omnino illi duo.

يَدُخِرْجِي

reuoluet ille omnino.

يَدُخِرْجِنَانِ

reuoluent omnino illæ pl.

تَدُخِرْجَانِ

reuoluet omnino illa dua.

تَدُخِرْجِنَ vel تَدُخِرْجِنَ

reuoluet illa omnino.

تَدُخِرْجِنَ

reuoluetis omnino pl. viri.

تَدُخِرْجَانِ

reuoluetis omnino vos duo.

تَدُخِرْجِي

reuolues omnino tu vir.

تَدُخِرْجِنَانِ

reuoluetis omnino pl. fem.

تَدُخِرْجَانِ

reuoluetis omnino vos dua.

تَدُخِرْجِنَ vel تَدُخِرْجِنَ

reuolues omnino tu mulier.

أَدُخِرْجِي

نَدَّخِرْجِنُ
نَدَّخِرْجِنُ

reoluemus nos omnino.

أَدَّخِرْجِنُ
أَدَّخِرْجِنُ

reoluam ego omnino.

Consimili modo terminatur cum Nun confirmationis Imperatiuum, seruata forma ipsius Imperatiui in principio, nempe reiecta littera Modarea pro Imperatiuo secundæ personæ, vt نَدَّخِرْجِنُ *reolue omnino tu, &c.* Et præfixo Lam Chefrato pro Imperatiuo ad cæteras personas, vt لَيَدَّخِرْجِنُ *reoluat ille omnino, &c.*

Masdarum est الْمَصْدَرُ

دَخْرَاجَاتٌ vel دَخْرَاجٌ
reuolutiones plur.

دَخْرَاجَانِ
reuolutiones dua.

دَخْرَاجٌ
reoluere, reuolutio. g. m.

Vel alio modo, sic:

نُخْرَجَاتٌ vel نُخْرَجٌ
volutationes plures.

نُخْرَجَتَانِ
volutationes dua.

نُخْرَجَةٌ
volutatio, reoluere. g. f.

Et vtrumque Masdarū obtinet omne Verbum quaternariū simplex: & coniugatur per omnia, prout hoc verbum دَخْرَجَ *reoluit.* Estque vnica forma omnium Verborum simplicium quatuor litterarum.

Nomen Agentis, seu Participij actiui اسْمُ الْفَاعِلِ

مَدَّخِرْجُونُ
reoluentes pl. viri.

مَدَّخِرْجَانِ
reoluentes dua.

مَدَّخِرْجٌ
reoluens vir.

مَدَّخِرْجَاتٌ
reoluentes pl. fem.

مَدَّخِرْجَتَانِ
reoluentes dua.

مَدَّخِرْجَةٌ
reoluens fem.

Nomen Patientis, quod dicitur الْمَفْعُولُ fit ex Nomine mox dicto Agentis; sola mutatione Chefri penultimæ radicalis in Fathhum, vt fiat مَدَّخِرْجٌ *reolutus.*

Nomen Loci, Temporis, & Instrumenti. اسْمُ الْمَكَانِ وَالزَّمَانِ وَالْأَلَّةِ

Nomen Loci, Temporis, & Instrumenti idem sunt, in Verbis plusquam ternarijs, & non differunt à nomine Patientis, seu Participij passiuui; nisi quoad Plurale sanum, quod nomen Patientis admittit, hæc autem alia nomina non admittunt, solo plurali fracto contenta. vnde dices

دَخْرَاجٌ
*Loca, Tempora, Instrumenta
reoluendi plur.*

مَدَّخِرْجَانِ
*Loca, Tempora, Instrumenta
reoluendi duo.*

مَدَّخِرْجٌ
*Locus, Tempus, Instru-
mentum reoluendi.*

De

في الافعال المزيد فيها

De Verbis Compositis.

EX prædictis Verborum formis, tam trium quàm quattuor literarum, fiunt verba composita. Verba trium literarum componuntur, vel additione vnus literæ, vel duarum literarum, vel trium. Verba autem quattuor literarum, fiunt composita, vel additione vnus, vel alterius literæ: ita vt compositum Verbum, siue ternarium siue quaternarium sit, in tertia persona singulari masculina præteriti numquam excedat sex literas.

Et quoad Verbum ternarium. Componitur primò additione vnus literæ triplici modo.

PRIMO additione | in principio, ita vt ex كَرِمٌ fiat أَكْرَمٌ honorauit, cuius Modfareum est يَكْرِمُ honorat, reiecta litera |. At in Imperatiuo secundæ personæ reuertitur | reiecta in Modfareo, & Fathhatur, diciturque أَكْرِمْ honora.

Masdarum est addita | ante vltimam, sic اِكْرَامًا honorare, honoratio. Duale

secundum regulam est اِكْرَامَانِ honorationes duæ. Plurale est, vel iuxta formam

sanam femininam, sic اِكْرَامَاتٌ, vel fractè, sic اِكْرَامٌ honorationes.

Nomen Agentis, seu Participium actiuum fit ex Modfareo, mutata litera formatiua Modfarei in م, ita vt ex يَكْرِمُ honorat, fiat مُكْرِمٌ honorans. Et Participium Passiuum formatur ex Actiuo, mutato Chesro penultimæ in Fathhum, vt

مُكْرِمٌ honoratus. Dices ergo

مُكْرِمُونَ مُكْرِمٌ
honorati pl.

مُكْرِمَانِ
honorati duo.

مُكْرِمٌ
honoratus.

مُكْرِمَاتٌ مُكْرِمٌ
honorata pl.

مُكْرِمَاتَانِ
honorata duæ.

مُكْرِمَةٌ
honorata.

Hoc idem est Participium actiuum, mutata tantùm in Chesrum Fathh, quæ est in penultima radicali, nempe in ر.

In Nomine etiam Loci, Temporis, & Instrumenti pariter dices

مُكْرِمٌ
Loca, tempora, & instrumenta
honorandi.

مُكْرِمَانِ
duo loca, tempora, & instru-
menta honorandi.

مُكْرِمٌ
locus, tēpus, instru-
mentū honorandi.

Et huiusmodi additio | in principio, vt plurimum reddit verbum transitiuum.

E ex

ex intransitiuo, vt كَرَّمَ significat *honorabilis fuit*, at أَكْرَمَ *honorabilem fecit*, *honorauit*.

SECUNDO componitur Verbum ternarium additione vnus literæ, virtute Tefdid super secundam radicalem, vt ex فَرِحَ *latatus est*, fiat فَرَّحَ *latificauit*. Cuius Modfareum est يَفْرِحُ *latificat*. Et Imperatiuum فَرِّحْ *latifica*. Et Masdarum, præmissa ت ante primam & ي ante vltimam, vt تَفْرِحْ *latificare, latificatio*. Dices itaque

تَفْرِحَاتٌ تَفْرِحٌ
latificationes pl.

تَفْرِحَانِ
latificationes dua.

تَفْرِحٌ
latificatio.

Participium actiuum est مَفْرِحٌ *latificans*, & Passiuum مَفْرُوحٌ *exhilaratus*. Ex Modfareo iuxta regulas traditas, sola variatione literæ Modfareæ in م.

Nomen Instrumenti, Loci, & Temporis est iuxta superius dicta.

مَفَارِحٌ
*instrumenta, loca, tempora
latificandi.*

مَفْرِحَانِ
*duo instrumenta, loca, tē-
pora latificandi.*

مَفْرُوحٌ
*instrumentum, locus,
tēpus latificandi.*

Et hic modus compositionis, vt plurimum reddit sensum Verbi transitiuum de intransitiuo, prout præcedens. Sæpè etiam formatur ex quocumque Nominè ad significandam actionem relatam ad illud, vt ex جَلَدٌ *pellis, corium*, fit جَلَدُ *decoriauit, seu flagellauit*: nempe pellem inuasit. Ita etiam ex زَيْبٌ *vua passa*, fit زَيْبُ *vuam passam fecit*. Ex كَبِيرٌ *magnus*, fit كَبْرٌ *magnum esse dixit*, & Masdarum eius est تَكْبِيرًا, quod est secundum regulam, & كَبَارًا, quod rariùs accidit.

TER TIO componitur Verbum ternarium additione vnus literæ, nempe | post primam radicalem, vt ex قَتَلَ *occidit*, fiat قَاتَلَ *pugnauit*, eius Modfareum est يُقَاتِلُ *pugnat*. Imperatiuum قَاتِلْ *pugna*. Masdarum est vel قَاتَلَ gen. masc. vel قَاتَلَةٌ gen. fem. *pugna, pugnare*. Eorum pluralia sunt ad instar sani fem. قَاتَلَاتٌ *pugna*. vel fractè: prius quod est gen. masc. plurificatur ad instar أَفْعَلَةٌ vel فَعِلٌ, vel أَفَاعِلٌ. Posterius verò quod est gen. fem. habet plurale fractum iuxta مَفَاعِلٌ.

Participia, tam passiuua quàm actiuua, formantur ex Modfareo, mutata litera Modfareæ in Mim, vt supra dictum est.

Nomen Instrumenti, Loci, & Temporis non differt à nomine Patientis, & dices

مُقَاتِلٌ *instr. loca, temp. pugn.*

مُقَاتِلَانِ *duo, &c.*

مُقَاتَلٌ *instr. loc. tēp. pugn.*

Et hic

Et hic modus compositionis significat cooperationem, vt per particulam Con, seu Cum apud Latinos, vt ex *venire*, fit *conuenire*, idest simul venire, ita ex ^{قتل} *occidit*, fit ^{قتل} *pugnauit*, quasi dicat *cooccidit*, *simul occidit*, &c.

ADDITIONE AVTEM DVARVM LITERARVM fit compositum Verbum ternarium quinque præcipuè modis.

PRIMO additione ت in principio, & impositione Teldid super secundam radicalem, vt ex ^{كسر} *fregit*, fiat ^{كسر} *fractus est*, *fregit se*. Eius Modisareum est ^{كسر} *frangitur*, vel *frangetur*. Imperatiuum secundæ personæ ^{كسر} *frangere*, *frange teipsum*. Masdarum verò est ^{كسر} *frangere se*. eius plurale est ad instar sani feminini ^{كسرات} *effractiones suimet*. Participium est ^{كسر} *frangens se*. Nomen Temporis, Loci, & Instrumenti ^{كسر}, cuius Plurale est ^{كسرات} *Instrumenta, Loca, & Tempora se frangendi*.

Et modus huius compositionis vt plurimum reddit sensum Verbi intransitiuum ex transitiuo, vt in exemplo allato patet.

Sæpè etiam importat simulationem actionis, seu affectationem, vt ex ^{فقير} *pauper fuit*, fit ^{فقير} *pauperem se finxit*. Et ex ^{نظف} *mundus fuit*, fit ^{نظف} *munditiam affectauit*, seu *mundum se esse simulauit*.

Aliquando etiam habet sensum transitiuum, & construitur cum Nasbo, & alias habet significationes, prout patet in nostro Dictionario, quod ad calcem huius Libri adiunximus, in quo plura verba collegimus, & in suas classes distinximus, secundum diuersas Coniugationes Verborum omnium, tam Simplicium, quàm Compositorum: immò & Perfectorum & Deficientium. Ibi igitur vnico aspectu facilius percipietur significatio diuersa, & vis cuiuslibet Coniugationis, tamquam ex praxi: quod Theorica regularum multiplicatione vix attingit.

SECUNDO componitur Verbum ternarium additione ا, & ن in principio, vt ex ^{قطع} *secuit, cecidit*, fit ^{انقطع} *sectus est, amputatus est*, eius Modisareum est ^{انقطع} *caditur, vel cadetur*. Imperatiuum ^{انقطع} *amputare, secare*. Masdarum est ^{انقطاع} *secari, sectio*. Plurale eius ^{انقطاعات} *sectiones*. Participium est ^{منقطع} *sectus*. Habens tantum significationem Passiuam: nam hic ordo est proprius significationis Passiuæ apud grauiores auctores, Auicennam, qui tam in Medicina quam in Philosophia, ad significationem passiuam frequentius vitur Participio vel Verbo huius Coniugationis, quàm ex ipsa forma Passiua: ita & quamplures alij.

Nomen Instrumenti, Temporis, & Loci est.

مقاطع

instrumenta, loca, tempora
se incidendi.

منقطعان

instrumenta, loca, tempora
se incidendi.

منقطع

instrumentum, locus,
tempus se incidendi.

E 2

TER.

TERCIO componitur Verbum ternarium additione ت in principio, & post primam radicalem, vt ex ^{بَعْدُ} distavit, fit ^{تَبَاعَدَ} elongatus est. Et quidem in singulari hic ordo compositus intransitivam facit significationem; sed prior eius vis habetur in duali, & plurali. Nam proprie significat mutuam actionem, & reactionem, ita vt non minus vnus quam alter operetur & patiatur: vnde in duali ^{تَبَاعَدَا} elongati sunt duo. vel in Plurali ^{تَبَاعَدُوا} elongati sunt. Est sensus integer, quo mutua elongatio significatur, qua non solū alter discedit ab altero remanente, sed ita vt vterque in diuersa abeat. Hoc clarius percipietur ex sensu Verbi ^{ضَرَبَ} percussit. Nam in forma huius ordinis sensus est in duali, sic ^{ضَرَبَا} duo se mutuo percusserunt. Eius Modulareum est cum Fathho in penultima: omnia enim verba quæ habent ت additum in principio, siue trium siue quattuor literarum, habent Fathhum in penultima, vt ^{تَبَاعَدُ} elongatur. Imperatiuum est ^{تَبَاعِدْ} elongare, recede. Masdarum est ^{تَبَاعَدَ} elongare se, elongatio, eiusque plurale est ad instar pluralis sani feminini, ^{تَبَاعَدَاتٌ} elongationes. Participium est, ^{مَتَبَاعِدٌ} elongans se.

Nomen Instrumenti, Temporis, & Loci se elongandi, est

^{مَبَاعِدٌ}

^{مَتَبَاعِدَانٌ}

^{مَتَبَاعِدٌ}

QUARTO componitur Verbum ternarium additione ا in principio, & ت post primam radicalem, vt ex ^{جَمَعَ} collegit fiat ^{اجْتَمَعَ} collectus est, conuenit, congregatus est. Modulareum est ^{يَجْتَمِعُ} congregatur. Imperatiuum ^{اجْتَمِعْ} conueni, congregare. Masdarum autem est ^{اجْتَمَعَ} conuenire, congregari. Plurale eius est ^{اجْتِمَاعَاتٌ} conuentus, congregationes. Participium autem ^{اجْتَمِعٌ} conueniens, congregans se, se colligans. Nomen Instrumenti, Loci, & Temporis ^{اجْتِمَاعٌ} conuentus, congregationis locus, tempus, instrumentum. Plurale est ^{اجْتِمَاعَاتٌ} congregationes, conuentus, synodi, concilia: tempora, loca, instrumenta conueniendi.

Animaduertendum autem est, quod si fuerit prima radicalis aliqua ex his literis طاضص, tunc pro litera ت debet addi ط, vt ex ^{صَلَحَ} non fit ^{اصْتَلَحَ}, sed ^{اصْطَلَحَ} bonus euasit, aptatus est. Potest etiam dici ^{اصْلَحَ} cum Tesdid in prima radicali sine ط. Ita etiam ex ^{ضَرَبَ} percussit, non fit ^{اضْتَرَبَ}, sed ^{اضْطَرَبَ} conturbatus est. Potest etiam dici ^{اضْرَبَ} cum Tesdid in prima radicali. Hæc autem substitutio Tesdid in prima radicali pro ت plerumque fit vt ex ^{حَكَ} deleuit, non solum dicunt secundum hunc ordinem ^{احْتَكِي}, sed etiam cum Tesdid in prima radicali ^{احْكِي} deletus est. Ita etiam ex ^{سَمِعَ} audiuit, formant non solum ^{اسْمَعُ}, sed etiam ^{اسْمَعِي} auscultauit. Ita ex ^{مَلَسَ} componunt ^{امْلَسُ}, sic etiam in pluribus.

Cum

Cum verò fuerit prima radicalis aliqua ex his ذزد, loco ت ponetur د: qua re ex زجر cominatus est, redarguit, fit از دجر redargutus est. Et ex ذكر mentione fecit, fit اذ كر recordatus est. Immisso ذ in alterum virtute Teldid: sicut etiam immisso ز, licebit dicere از جر redargutus est.

QVINTO componitur Verbum ternarium additione | in principio, & impositione Teldid super ultimam, vt ex حمر ruber fuit, fit ا حمر valde ruber factus est. Eius Modulareum est حمر valde ruber est. Imperatiuum est ا حمر esto valde ruber. Masdarum verò est ا حمر valde rubescere, cuius plurale est ا حمرات.

Participium est حمر valde rubescens. Nomen Instrumenti, Loci, & Temporis est حمر, cuius plurale est حمر. Verùm Coniugatio huius ordinis, sicut & cuiuscumque habentis in vltima Teldid, pendet quoad sui reuolutionem ex dicendis infra De Verbo surdo.

ADDITIONE VERO TRIVM LITERARVM componitur Verbum ternarium quinque etiam præcipuè modis.

PRIMO additione س in principio, vt ex خرج egressus est, fit استخرج extraxit: cuius Modulareum est يستخرج extrahit. Imperatiuum est استخرج extrahere. Masdarum verò est استخرج educere, eductio: cuius plurale استخراجات extractions. Dices autem in Participio actiuo, seu nomine Agentis.

مستخرجون, vel مستخرج

extrahentes plures,

مستخرجان

extrahentes duo.

مستخرج

extrahens vir.

مستخرجات, vel مستخرج

educentes plures.

مستخرجاتان

educentes dua.

مستخرجة

educens mulier.

Participium passiuum est cum suo Fathh in penultima, vt مستخرج extractus, eductus.

Nomen Instrumenti, Loci, & Temporis similiter cum Fathh in penultima, sic:

مستخرج

Instrumenta, Loca, Tempora extrahendi.

مستخرجان

duo Instrumenta, Loca, Tempora extrahendi.

مستخرج

Instrumentum, Locus, Tempus extrahendi.

Hic autem modus compositionis importat vehementiam quandam, & violentiam, vt patet in exemplo allato. Sic ex أصل radix, fit استأصل eradicaui, euulsit. Denotat etiam conatum quandam, desiderium, quæsitioem actionis, quæ importatur per simplex, ex quo deriuatur, vt ex عون auxilium, fit استعان adiutorium

interiorum petijt. Et ex أَحْيِرٌ mercenarius, fit اسْتَأْجَرَ mercede conduxit operarios.

SECUNDO componitur ternarium Verbum, additione ا ante primam & ante ultimam, duplicata ipsa ultima virtute Tefdid, vt ex حمر ruber fuit, fit اَحْمَارٌ summopere, satis valde rubuit. Eius Modfareum اَحْمَارٌ satis valde ruber est. Imperatiuum est اَحْمَارْ valde satis rubesce. Masdarum verò اَحْمِيرٌ valde satis rubrum esse. Et mutatur ا in ي propter Chesrum literæ præcedentis. Participium est اَحْمَارٌ valde satis rubescens. Nomen Loci, Temporis, & Instrumenti est اَحْمَارٌ Plurale est اَحْمِيرٌ Loca, Tempora valde rubescendi.

TERTIO componitur Verbum ternarium additione trium literarum: nempe ا in principio, & و post secundam radicalem, deinde post ipsum و replicata eadem secunda radicali, ita vt و fit inter duas consimiles literas. vt ex عشب herba, fit اَعْشَوْشِبٌ herbescere. cuius Modfareum اَعْشَوْشِبٌ inberbescit. Imperatiuum اَعْشَوْشِبٌ inberbescere. Masdarum verò اَعْشِيشَابٌ inberbescere. Participium اَعْشَوْشِبٌ inberbescens. Instrumentum, Locus, Tempus herbescendi, si placeat, est اَعْشَوْشِبٌ: cuius plurale est اَعْشَابٌ.

QUARTO componitur Verbum ternarium additione trium literarum, nempe additione ا in principio, ن post secundam radicalem, & replicatione ultimæ vt ex قعس fiat اَقْعَسَسٌ gibbum pectoris habuit, idest pectus extra porrectum. Modfareum اَقْعَسَسٌ gibbum habet pectoris. Imperatiuum اَقْعَسَسٌ extra porrige pectus. Masdarum autem اَقْعَسَسٌ gibbosum pectus habere. Participium اَقْعَسَسٌ gibbosus pectore. Locus, Tempus, & Instrumentum, si quadret, est اَقْعَسَسٌ, eiusque plurale اَقْعَسَسٌ.

QUINTO componitur Verbum ternarium additione trium literarum, nempe ا in principio, ن in medio seu post secundam radicalem, & ي in fine: vt ex سلق fiat اَسْلَنَقِي resupinatus est. Eius Modfareum اَسْلَنَقِي supinus cubat. Imperatiuum اَسْلَنَقِي resupinare. Dicitur sic in Imperatiuo reiecta litera ي, quia est litera debilis & infirma, ac proinde in Modfareo non sustinens Dsamum in Rapheo, sed quiescens; ac propterea operatio Gezmi non valens auferre vocalem, quia non adest, aufert literam ad Gezmandum Modfareum. Imperatiuum autem est, vt diximus, ex Modfareo Gezmato. Hoc autem clariùs patet infra de Verbis infirmis ultima.

Masda-

Masdarum est *استلقا* *resupinari*, mutata *ي* in *ا*, quod semper fit dum ultima est *و*, vel *ي*, & immediatè præcedit *ا*. Eius plurale est *استلقاات* *resupinationes*. Participium est *استلقى* *resupinus*: si verò scribatur sine articulo, dicitur *استلقى*, reiecto *ي* cum Tanuino Chesri in casibus Giarro & Rapheo: in Nasbo autem dicitur *استلقيا*, quia litera *ي* roboratur virtute Chesri præcedentis ad sustinendum Fathhum, non autem ad suscipiendas cæteras vocales.

Nomen Instrumenti, Temporis, & Loci resupinandi se *استلقى*, eiusque duale est *استلقيان*, vbi litera *ي* habet virtutem sustinendi Fathhum propter Alif immediatè sequentem, quamvis non præcedat Chesrum. Plur. autem est *استلقى*.

Aliqui addunt SEXTVM modum componendi Verbum ternarium additione trium literarum, nempe *ا* ante primam, & *و* duplicatæ virtute Tesdid ante ultimam, vt ex *جلد* fiat *اجلود* *acceleravit*. Modfareum est *يجلود* *accelerat*. Imperatiuum *اجلود* *accelera*. Masdarum *اجلوان* *acceleratio*. Eiusque plurale est *اجلوانات* *accelerationes*. Participium *يجلود* *accelerans*. Locus, & tempus accelerandi, & etiam instrumentum si placet *يجلود*; eiusque plurale *يجالود*.

VERBUM AVTEM QUATTVOR LITERARVM componitur PRIMO additione solius *ت* in principio, vt ex *دخرج* *reuoluit*, fiat *تدخرج* *reuolutus est*. Huius Modfareum *يتدخرج* *reuoluitur*, vel *reuoluetur*. Imperatiuum *تدخرج* *reuoluere*. Eiusque Masdarum *تدخرج* *reuoluere se*. Huius plurale *تدخرجات*. Participium est *متدخرج* *reuoluens se*. Instrumentum, Locus, & Tempus se reuoluendi *متدخرج*. Eiusq. plurale *تدخارج*.

SECUNDO componitur verbum quattuor literarum additione *ا* in principio, & *ن* in medio, vt ex *حرجم* *impulit*, fit *اخرجم* *retractauit opus*. Modfareum *يخرجم* *tumultum facit*. Imperatiuum *اخرجم* *fac tumultum*. Masdarum *اخرجام* *tumultuari*. Plurale eius *اخرجامات* *tumultus*. Participium *يخرجم* *tumultuans*. Instrumentum, Locus, & Tempus tumultuandi *يخرجم*. Eiusq. plurale *خرجام*.

TERTIO componitur Verbum quattuor literarum additione *ا* in principio, & impositione Tesdid super ultimam, vt ex *قشعر* fiat *اقشعر* *horrore contractus est*. Modfareum est *يقشعر* *horripilatur*. Imperatiuum *اقشعر* *horripilare*. Masdarum *اقشعرار* *arrectio pilorum, pellis corrugatio præ timore*. Plurale eius est *اقشعرارات*. Participium *مقشعر* *horripilatus, cui præ timore arrectæ sunt comæ*. Instrumentum, Locus, & Tempus *مقشعر*. Eiusq. plurale *قشاعر*.

Et

Et omnia superius enumerata verba cuiuscumque ordinis, coniugantur prout supra dictum est de نصر, quoad desinentias diuersarum Personarum, Modorum, & Numerorum: seruat is semper suis cuiuscumque Coniugationis proprietatibus, prout singillatim adnotauimus.

Solum hic animaduertendum est in vniuersum De litera formatiua Modfarei, quod semper in forma Passiua habet Dsam sine vlla exceptione. At in Modfareo formæ Actiuae habet semper Fathhum: exceptis Verbis quattuor literarum, in quibus semper litera Modfarea habet Dsam: hoc autem intelligendum est non solum de Verbis simplicibus habentibus quattuor literas, sed etiam de ternarijs, quæ per additionem vnus literæ, quattuor literarum euaserunt. Si autem ternario duæ vel plures literæ, & quaternario vna vel duæ addantur, iam excesserunt numerum quattuor literarum, & propterea non amplius in litera Modfarea habebunt Dsam, sed, sicut ternaria simplicia, in forma Actiua litera eorum Modfarea habet Fathhum. Quattuor tantum Coniugationes formæ Actiuae exigunt Dsam in litera Modfarea, nempe Coniug. قَاتِلٌ & فَرِحَ & أَكْرَمَ & دَخَرَ.

Notandum est etiam, quod Mim additum in principio ad formandum Participium Verborum quattuor, quinque, vel sex literarum, semper exigit Dsam.

Nec prætereundum quod notat Auctor libri Tafriph; omnia Verba cuiuscumque ordinis, si intransitiua sint, posse fieri transitiua per Particulam Giarri ب, vt ذهب *abijt*, est Verbum intransitiuum, & potest haberi per ipsum sensus transitivus sic ذهب *abire fecit eum*. Sic etiam انطلقت *abire feci eum*.

Omnes autem Coniugationes, quamuis diuersæ & tam multæ, vno tamen modo induunt formam passiuam, nempe in Præterito cum Dsamo in prima, & Chesro in penultima, vt نصر *adiutus est*. دَخِرَ *reuolutus est*. اُخْرِجَ *extractus est*. اُكْرِمَ *honoratus est*. قَاتِلَ *pugnatum est*: & mutatur ا in و propter Dsammum præcedens. & sic in cæteris.

Modfareum passiuum omnium requirit in litera formatiua Modfarei Dsam, & in penultima Fathh, vt ينصر *adiuuatur*. يدخر *reuoluitur*. يكرم *honoratur*. يستخرج *extrahitur*. يقاتل *pugnatur*. &c.

Imperatiuum passiuum, siue primæ, siue secundæ, siue tertiæ personæ, vno tantum modo formatur: nempe præfixo ل Chesrato, ipsi Modfareo Gezmatu, vt لينصر *adiuuetur ille*. لتكرم *honoreris tu*. لنستخرج *extrahamur nos*.

Participium passiuum iam supra præscriptum est post Actiuum in singulis Coniugationibus. Et hæc de Verbis perfectis.

Sunt autem complura Verba minus perfecta, seu defectiua: vel ratione duplicationis literæ, & dicitur المضاعف *duplicatum*, & الأصم *surdum*. Vel ratione literarum debilium, quæ sunt و & ي, & dicitur المعطل *infirmum*. Vel ratione hamzæ, & dicitur المهموز *hamzatum*. De his singillatim mox per ordinem differendum,

باب الفعل المضاعف

DE VERBO DVPLICATO.

VERBVM duplicatum dicitur illud, quod ex Ternarijs habet ^{وَل} & ^{دَع} idest secundam & tertiam radicalem eiusdem generis, exemp. gratia ^{مَدَد} duo Dal sunt radicales in secundo & tertio loco, vt patet: hoc autem Verbum dicitur ^{الصَّم} *surdum*, quia duæ literæ illæ confimiles immittuntur vna intra aliam virtute Tefdid, & pro ^{مَدَد} dicitur ^{مَد}, & alterum Dal supprimitur.

Ex Quaternarijs autem Duplicatum dicitur illud, cuius prima & tertia, item secunda & quarta sunt eiusdem generis: exempli gratia ^{زَلَزَل}: & hoc dicitur etiam ^{مُطَابِق} *concordatum*, ratione correspondentiæ literarum. Hoc autem omnino coniugatur sicut & Verbum quatuor literarum ^{دَحْرَح}, de quo supra, & non est de illo alia regula peculiaris.

Surdum autem, quod est duplicatum trium literarum, diuerso modo à cæteris coniugatur: & diuersitas in hoc sita est, nempe in immiffione vel separatione illarum literarum confimilium. Aliquando enim immiffio illa est impofsibilis, aliquando necessaria, aliquando ad libitum.

Est libera immiffio vel separatio, in illis locis seu vocibus, in quibus (habito respectu ad verba ternaria perfecta, de quibus iam diximus) deberet vltima radicalis quiescere, & non sequitur litera aliqua addita post ipsam radicalem, vt in locis Modfarei Gezmati ^{نَصْرَ أَنْصَرَ تَنْصُرُ يَنْصُرُ}, & in vocibus Imperatiui ^{أَنْصُرْ} *أَنْصُرْ* & prohibitiui ^{لَا تَنْصُرْ} *لَا تَنْصُرْ* & c.

In his igitur locis Verbi ^{مَد} (cuius Modfareum est ad instar ^{يَنْصُرُ} primæ coniugationis ^{مَد} pro ^{مَدَد}) ad libitum dicere licebit, vel cum separatione literarum ^{مَدَد}, ^{مَدَد}, ^{مَدَد}, & in Imperatiuo ^{أَمَدَد}, ^{أَمَدَد}, & sic in similibus.

Item licebit & dicere cum immiffione ^{مَدَد}, ^{مَدَد}, ^{مَدَد}. Et notandum hic, quòd vocalis vltimæ literæ poterit esse Fathhum & Chesrum ad libitum in omnibus coniugationibus; & in quibus præcedit Dfam immediatè, esse poterit etiam Dfam: vt in Verbo nostro ^{مَد}. Igitur in Modfareo Gezmato licebit dicere vel ^{مَدَد}, vel ^{مَدَد}, vel ^{مَدَد}. Et in Imperatiuo licebit dicere ^{أَمَدَد}, vel ^{مَد}, vel ^{مَد}, vel ^{مَد} & hæc est immiffio ad libitum.

Aliquando autem immiffio est impofsibilis, & hoc in illis vocibus, in quibus vltima radicalis quiescit, & post ipsam sequitur aliqua litera addita, vt in vocibus correspondentibus his, nempe ^{نَصْرَ تَنْصُرُ يَنْصُرُ} *نَصْرَ تَنْصُرُ يَنْصُرُ*

vsque in finem Præteriti. In his enim vocibus, vt patet, vltima radicalis quiescit, & sequitur deinde vna vel plures literæ additæ ad denotandas personas vel numeros, vt est illud ^ت و, illud ^ت و, & ^ت و, & ^ت و, &c. Impossibilitas autem exinde est, quia immissio facit priorem quiescere, & posteriorem moueri; In his autem vocibus oppositum requiritur, dum posterior quiescit, & prior mouetur. Dices igitur in his vocibus omnino ad instar perfectorum ^ت و, & ^ت و, &c.

Hic autem adnotandum, quòd solent Arabes in quibusdam Verbis, ad vitandam asperitatem prolationis propter concursum illarum duarum literarum consimilium, reijcere alteram, vt in Verbo ^ت و pro ^ت و dicunt ^ت و, vel ^ت و. Et in Verbo ^ت و pro ^ت و, dicunt ^ت و, vel ^ت و. & sic in quibusdam alijs.

Notandum etiam solere immutare posteriorem in ^ي, vt in ^ي اَمَلٌ ordinis ^ي اَكْرَمٌ pro ^ي اَمَلْتٌ dicunt ^ي اَمَلَيْتٌ. Sed non est hoc regulare in omnibus, quamuis in plerisque seruetur.

In cæteris vocibus immissio semper est necessaria. Quare ex his dices in Præterito Verbi surdi primæ coniugationis.

الماضى من الفعل الاصم

Præteritum Verbi Surdi.

^ت و	^ت و	^ت و
<i>extenderunt illi pl.</i>	<i>extenderunt illi duo.</i>	<i>extendit ille.</i>
^ت و	^ت و	^ت و
<i>extenderunt illæ pl.</i>	<i>extenderunt illæ duæ.</i>	<i>extendit illa.</i>
^ت و	^ت و	^ت و
<i>extendistis vos pl.</i>	<i>extendistis vos duo.</i>	<i>extendisti tu vir.</i>
^ت و	^ت و	^ت و
<i>extendistis vos pl. fem.</i>	<i>extendistis vos duæ.</i>	<i>extendisti tu mul.</i>
^ت و		^ت و
<i>extendimus nos duo, vel duæ, vel pl.</i>		<i>extendi ego: vir, vel mulier.</i>

المضارع المرفوع من الاصم

Modifareum Rafeatum Verbi Surdi.

^ت و	^ت و	^ت و
<i>extendunt illi pl.</i>	<i>extendunt illi duo.</i>	<i>extendit ille.</i>
		^ت و

يُمدِّونَ

extendunt illa pl.

تُمدَّانِ

extendunt illa dua.

تُمدِّ

extendit illa.

تُمدُّونَ

extenditis vos pl.

تُمدَّانِ

extenditis vos duo.

تُمدُّ

extendis tu vir.

تُمدِّونَ

extenditis vos pl.

تُمدَّانِ

extenditis vos dua.

تُمدِّينَ

extendis tu mul.

نُمدِّ

extendimus nos com.

أُمدِّ

extendo ego com.

المضارع المنفرد
Modifareum Gezmatum.

لَمْ يُمَدِّوا

non extenderunt illi pl.

لَمْ يُمَدِّا

non extenderunt illi duo.

لَمْ يُمَدِّ vel لَمْ يُمَدِّ

لَمْ يُمَدِّ vel لَمْ يُمَدِّ

non extendit ille.

لَمْ يُمَدِّونَ

non extenderunt illa pl.

لَمْ يُمَدِّا

non extenderunt illa dua.

لَمْ يُمَدِّ vel لَمْ يُمَدِّ

لَمْ يُمَدِّ vel لَمْ يُمَدِّ

non extendit illa.

لَمْ يُمَدِّوا

non extendistis vos viri.

لَمْ يُمَدِّا

non extendistis vos duo.

لَمْ يُمَدِّ vel لَمْ يُمَدِّ

لَمْ يُمَدِّ vel لَمْ يُمَدِّ

non extendisti tu vir.

لَمْ يُمَدِّونَ

non extendistis vos pl. fem.

لَمْ يُمَدِّا

non extendistis vos dua.

لَمْ يُمَدِّ

non extendisti tu mul.

لَمْ يُمَدِّ vel لَمْ يُمَدِّ

لَمْ يُمَدِّ vel لَمْ يُمَدِّ

non extendimus nos.

لَمْ أُمَدِّ vel لَمْ أُمَدِّ

لَمْ أُمَدِّ vel لَمْ أُمَدِّ

non extendi ego.

المضارع المنفرد

Modifareum cum Nasbo.

لَنْ يُمَدِّوا

nequaquam extendent illi pl.

لَنْ يُمَدِّا

nequaquam extendent illi duo.

لَنْ يُمَدِّ

nequaquam extendet ille.

لَنْ يَمُدَّنْ	لَنْ تُمَدَّا	لَنْ تُمَدَّ
<i>nequaquã extendent illa pl.</i>	<i>nequaquã extendent illa dua.</i>	<i>nequaquã extendet illa.</i>
لَنْ تُمَدُّوا	لَنْ تُمَدَّا	لَنْ تُمَدَّ
<i>nequaquã extenderis vos pl. viri.</i>	<i>nequaquã extendetis vos duo.</i>	<i>nequaquã extēdes tu.</i>
لَنْ تُمَدَّنْ	لَنْ تُمَدَّا	لَنْ تُمَدِّي
<i>nequaquã extēdetis vos pl. mul.</i>	<i>nequaquã extendetis vos dua.</i>	<i>nequaquã extēdes tu m.</i>
لَنْ تُمَدَّ		لَنْ أُمَدَّ
<i>nequaquam extendemus nos.</i>		<i>nequaquam extendam ego.</i>

الامر

Imperatium.

مُدُّوا	مُدَّا	أُمَدِّدْ vel مَدِّدْ
<i>extendite vos pl. viri.</i>	<i>extendite vos duo.</i>	<i>extende tu vir.</i>
أُمَدِّنْ	مُدَّا	مُدِّي
<i>extendite vos pl. mul.</i>	<i>extendite vos dua.</i>	<i>extende tu mul.</i>

In Imperatiuo autem tertiæ personæ cum suo ل Chesrato.

لِيُمَدُّوا	لِيُمَدَّا	لِيُمَدِّدْ vel لِيُمَدِّدْ
<i>extendant illi pl.</i>	<i>extendant illi duo.</i>	<i>extendat ille.</i>
لِيُمَدَّنْ	لِيُمَدَّا	لِيُمَدِّدْ vel لِيُمَدِّدْ
<i>extendant illa pl.</i>	<i>extendant illa dua.</i>	<i>extendat illa.</i>

ET confimiliter dices in omnibus Coniugationibus, seruatīs proprietatibus singularum, ratione Chesri, Fathhi, vel Dsammi.

In Participio, & cæteris deriuatis semper erit immiffio necessaria secundum traditas regulas -

اسم الفاعل

Participium actiuum.

مُؤَدِّونَ vel مُؤَدِّونَ	مُؤَدِّانِ	مُؤَدِّ
<i>extendentes plures.</i>	<i>extendentes duo.</i>	<i>extendēs vir.</i>
		مَادَّة

مَادَاتٌ vel مَوَادٌ

extendentes pl. mul.

مَادَتَانِ

extendentes dua.

مَادَةٌ

extendens fem.

In Participio passiuo, quia و interiacet inter vtrumque د, propterea dices ad instar مَفْعُولٌ & الْمَنْصُورُ

اسم المفعول

Participium passiuum.

مَمْدُودُونَ

extensi pl.

مَمْدُودَانِ

extensi duo.

مَمْدُودٌ

extensus.

مَمْدُودَاتٌ vel مَمَادٌ

extensa.

مَمْدُودَتَانِ

extensa dua.

مَمْدُودَةٌ

extensa.

المصدر

Masdarum.

مُدَاتٌ vel أَمْدَادٌ vel مَدُودٌ

extensiones pl.

مُدَانِ

extensiones dua.

مُدٌ

extendere, extenso.

اسم الزمان والمكان

Nomen Temporis, & Loci.

مَمَادٌ

loca, & tempora extendendi.

مَمْدَانِ

duo loca, & temp. extend.

مَمْدٌ

locus, & temp. extend.

اسم الآلة

Nomen Instrumenti.

مَمَادٌ

instrumenta extendendi.

مَمْدَانِ

duo instrumenta ext.

مَمْدٌ

instrumentum extend.

Et consimiliter dices in omnibus Coniugationibus, seruatis tamen proprietatibus singularum, ratione Chesri, Fathhi, vel Dsammi.

In Coniugationibus Compositorum dicitur etiam cum immiffione, sicut in Simplicibus, vt أَمَدٌ *extendere fecit*, cuius Modfareum est مَدٌّ *extendere facit*. Imperatiuum أَمِدْ, vel أَمِدْ, vel أَمِدْ, *extendere fac*. Masdarum أَمْدَادٌ *extendere facere*. Participium actiuum مَمْدٌ *extendere faciens*. & Passiuum, quod etiam est

est nomen Loci, Temporis, & Instrumenti ^{مَدَّ}, *extensus, Locus, Tempus, Instrumentum extendendi, seu facere extendere.*

In Coniugatione ^{فَاعِلٌ} duplici modo dici potest, vel cum immiffione, vel fine. Aliqui enim dicunt ^{مَادَّ} *coextendit*; alij autem ^{مَادَد} *coextendet*. Imper. ^{مَادَّ}, vel ^{مَادَّ}, vel ^{مَادَد} *coextende*. Masdarum verò ^{مَدَّ}, vel ^{مَادَدَة}, vel cum immiffione ^{مَادَّة} *coextendere, coextensio*. Pluralia sunt ad instar feminini fani, additione } & ت in ^{مَدَّ} & Masdarum gen. masc. habet etiam hoc plur. fract. ^{مَدَدَة} *coextensioes*.

Ratio autem cur in hac Coniugatione non seruetur regula immiffionis rigorosè est ex præsentia ا, quæ reddit syllabam longam per se, propterea effugiunt Tefdid, ex quo prouenit maior elongatio, ratione alterius litteræ quiescentis. Quare aliqui idem volunt in ordine ^{تَفَاعَلٌ}, quia adest etiam ا. De cæteris autem ordinibus nihil peculiare occurrit, sed regula vniuersalis circa immiffionem seruanda est.

Forma Passiuæ Coniugationis est, in Præterito cum Dsammo in prima, & Chesro in penultima, vbi est seiuncta: si autem non adsit, sufficit Dsammum in prima. Quare dices in Præterito Formæ Passiuæ.

الماضى على صيغة المجهول من الفعل الاصم

Præteritum iuxta formam Passiuam Verbi Surdi.

^{مَدُّوا}	^{مَدَّا}	^{مَدَّ}
<i>extensi sunt pl.</i>	<i>extensi sunt duo.</i>	<i>extensus est ille.</i>
^{مَدَّنْ}	^{مَدَّتَا}	^{مَدَّتْ}
<i>extensa sunt pl.</i>	<i>extensa sunt dua.</i>	<i>extensa est illa.</i>
^{مَدَّدْتُمْ}	^{مَدَّدْتُمَا}	^{مَدَّدْتُ}
<i>extensi estis vos pl.</i>	<i>extensi estis vos duo.</i>	<i>extensus es.</i>
^{مَدَّدْتِنَّ}	^{مَدَّدْتِنَّمَا}	^{مَدَّدْتِ}
<i>extensa estis vos pl.</i>	<i>extensa estis vos dua.</i>	<i>extensa es.</i>
^{مَدَّدْنَا}		^{مَدَّدْتُ}
<i>extensi sumus pl. com.</i>		<i>extensus sum com.</i>

المضارع

Modfareum.

^{يَمْدُونُ}	^{يَمْدَانُ}	^{يَمْدُ}
<i>extenduntur illi pl.</i>	<i>extenduntur illi duo.</i>	<i>extenditur ille.</i>
		^{يَمْدَانِ}

يَمْدُونَ <i>extenduntur illa pl.</i>	يَمْدَانِ <i>extenduntur illa dua.</i>	يَمْدُ <i>extenditur illa.</i>
يَمْدُونِ <i>extendimini vos pl.</i>	يَمْدَانِ <i>extendimini vos duo.</i>	يَمْدُ <i>extenderis tu vir.</i>
يَمْدُنِ <i>extendimini vos pl. fem.</i>	يَمْدَانِ <i>extendimini vos dua.</i>	يَمْدَيْنِ <i>extenderis tu mul.</i>
يَمْدُ <i>extendimur nos.</i>		أَمْدُ <i>extendor ego.</i>

المضارع المجزوم

Modfareum Gezmatum.

لَمْ يَمْدُوا <i>non sunt extensi pl.</i>	لَمْ يَمْدَا <i>non sunt extensi duo.</i>	لَمْ يَمْدُ vel لَمْ يَمْدُ <i>non est extensus.</i>
لَمْ يَمْدُونِ <i>non sunt extensa pl.</i>	لَمْ يَمْدَا <i>non sunt extensa dua.</i>	لَمْ يَمْدُ vel لَمْ يَمْدُ <i>non est extensa mul.</i>
لَمْ يَمْدُوا <i>non extensi estis vos pl.</i>	لَمْ يَمْدَا <i>non extensi estis vos duo.</i>	لَمْ يَمْدُ <i>non extensus es.</i>
لَمْ يَمْدُنِ <i>non extensa estis vos pl.</i>	لَمْ يَمْدَا <i>non extensa estis vos dua.</i>	لَمْ يَمْدُ <i>non extensa es tu.</i>
لَمْ نَمْدُ vel لَمْ نَمْدُ vel لَمْ نَمْدُ <i>non extensi, siue non extensa sumus.</i>	لَمْ نَمْدُ <i>non sum extensus, seu non extensa.</i>	لَمْ أَمْدُ vel لَمْ أَمْدُ vel لَمْ أَمْدُ

Imperatium est Modfareum Gezmatum, præfixa Lam Chesrata, in omnibus personis, vt لِيَمْدُ & لِيَمْدُ *extendatur ille.* لِيَمْدُ *extendaris tu.*

Et cum Nun Confirmationis يَمْدُنِ *extendetur omnino ille.* يَمْدُنِ *extendentur omnino illi.* يَمْدُنِ *extenderis omnino tu mulier.* أَمْدُنِ *extendar omnino ego.*

Cætera omnia de Verbis Surdis, ex dictis facile conijcies.

De Verbo infirmo.

Verbum Infirmum est illud, cuius aliqua litera ex radicalibus est و, vel ي. Et potest hoc septem modis accipi: vel enim est prima radicalis, vel secunda, vel tertia, per se singillatim. Vel simul prima & secunda. Vel secunda simul & tertia. Vel prima & tertia. Vel omnes pariter, prima, secunda, & tertia. Et sic septem in Verbis essent species infirmitatis. Quia verò vix Verbum reperitur, quod omnes pariter literas habeat infirmas: nec reperitur aliquod infirmum prima simul & secunda: idcirco relinquuntur quinque tantum species infirmorum. Nempe

Prima habens infirmum ف tantummodo, idest primam radicalem, siue و fuerit, siue ي. Et dicitur المبتال simile, eo quòd ad instar perfectorum habeat tres motiones seu vocales in prima voce Præteriti, vt وعدٌ *promisit*, ولسرٌ *lufft*.

Secunda habens infirmum ع, idest secundam radicalem, siue و fuerit, siue ي. Et dicitur الأجوف vacuum, eo quòd litera infirma in medio, vel reijciatur omninò, vel certè careat vocali, vt صانٌ, pro صونٌ *custodiuit*, & باعٌ, pro بيعٌ *vendidit*.

Tertia habens infirmum ل, idest tertiam radicalem, siue و fuerit, siue ي, & dicitur المأقصٌ, idest *deficiens*, quia vltima sæpè vel reijcitur, vel priuatur vocali, vt يغزو عزاٌ *pugnat*, & يرمي رميٌ *iaculatur*.

Quarta habens infirmum ع & ل, idest secundam & tertiam radicalem, dicitur اللغيف المقرون, idest, *inuolutum, coniunctum*, quia scilicet inuoluit simul duas infirmas immediatè vna post aliam, vt يشوي شويٌ *assat*.

Quinta habens infirmum ف & ل, idest primam & vltimam radicalem, dicitur اللغيف المفروق, idest, *inuolutum, seiunctum*; quia scilicet inuoluit duas infirmas pariter, sed non immediatè, cum intermediat secunda, vt يقى وقىٌ *custodit*.

Sexta species habens infirmum ف & ع, idest primam & secundam, non habet Verbum, sed tantum tria nomina, nempe يمين, quod est nomen proprium loci *Iain*: & يومٌ *dies*: & وبلٌ *va*.

Septima habens infirmas pariter omnes, nec habet Verbum, sed tantum duo nomina litterarum و, & ي, nempe واءٌ, & ياءٌ. Vnicum tantum Verbum habens omnes pariter infirmas, ordinis فعل, refert Camus, formatum ex nomine literæ ي, vnde dicitur, prout ipse testatur ييمت ياءٌ حسنةٌ, idest, *scripsi literam Ie elegantem*.

Igitur de quinque tantum speciebus infirmorum erit nobis per ordinem disserendum.

باب الفعل المعتدل بالفاء

De Verbo infirmo في, seu prima radicali.

Verbum infirmum في: si fuerit و prima radicalis, & fuerit Verbum secundæ Coniugationis, tunc in Præterito coniugabitur ad instar perfectorum. At in Modfareo reijcitur و, vt وعد *promisit*, in Modfareo verò reiecta و, dices *يُعد*, & non *يُوعِد*, & sic in his quæ ex Modfareo formantur, vt est Imperatiuum. Seruatis enim suis regulis, de quibus supra, dices *عد*. Insuper & in Masdaro illius formæ, quæ habet in prima radicali Chesrum, iuxta *فَعَلَّة*, reijcitur etiam و, & non dicitur *وَعِدَّة*, sed dicitur *عِدَّة*. Masdara verò, quæ non habent Chesrum eiusmodi in prima radicali, non reijciunt و, sed iuxta *فَعَل* dices *وعد*, *promittere, promissio*. Vnde patet, causam reiectionis esse Chesrum, quod veluti quandam inimicitiam cum و exercet. Idcirco non reijcitur *ي*, sed semper infirmum prima radicali ratione *ي*, erit ad instar perfectorum quoad reiectionem, quamuis non quoad commutationem, vt inferiùs videbimus. Dices igitur in Verbo infirmo ratione و in Præterito.

وَعَدُوا

promiserunt illi pl.

وَعَدَا

promiserunt illi duo.

وَعَدَ

promisit ille.

وَعَدْنَ

promiserunt illæ pl.

وَعَدَتَا

promiserunt illæ duæ.

وَعَدَتْ

promisit illa.

وَعَدْتُمْ

promisistis vos pl.

وَعَدْتُمَا

promisistis vos duo.

وَعَدْتُ

promisisti tu vir.

وَعَدْتِنَّ

promisistis vos pl. fem.

وَعَدْتُمَا

promisistis vos duæ.

وَعَدْتِ

promisisti tu mul.

وَعَدْنَا

promisimus nos.

وَعَدْتُ

promisi ego.

In Modfareo autem dices:

يُعدُونَ

promittunt illi pl.

يُعدَانِ

promittunt illi duo.

يُعدُ

promittit ille.

يُعدْنَ

promittunt illæ pl.

يُعدَانِ

promittunt illæ duæ.

يُعدُ

promittit illa.

G *يُعد*

تَعِدُونَ
promittitis vos pl.

تَعِدَانِ
promittitis vos dua.

تَعِدُ
promittis tu.

تَعِدْنَ
promittitis vos pl.

تَعِدَانِ
promittitis vos dua.

تَعِدِينَ
promittis tu mul.

نَعِدُ
nos promittimus.

أَعِدُ
ego promitto.

In Imperatiuo item dices.

عِدُوا
promittite vos pl.

عِدَا
promittite vos dua.

عِدْ
promitte tu vir.

عِدْنَ
promittite vos pl. mul.

عِدَا
promittite vos dua.

عِدِي
promitte tu mul.

Sic dicitur in Imperatiuo, reiecto و, quia formatur à Modfareo Gezmato: ita etiam dicitur sine و in omnibus quæ ex Modfareo formantur.

Reijcitur etiam و a Modfareo verborum tertiæ Coniugationis, quia verba tertiæ Coniugationis pertinent ad secundam, & exigent Chesrum in penultima Modfarei; sed litera gutturalis facit vt pro Chesro habeant Fathhum.

Vnde ex وطأ *subtrauit*, fiet in Modfareo يطأ *supponit*. Ex وسع *capax fuit*, dicitur يسع *capit*. Ex وضع *posuit*, fit يضع *ponit*. Et dicunt in Modfareo يدنر, pro يودر, quamuis non habeat literam gutturalem, quia dicitur pro يدع *fnit*.

Similiter dicitur in omnibus verbis tertiæ Coniugationis, reiecto و in Modfareo, & in omnibus quæ ex Modfareo formantur. Nec dubium est de quinta Coniugatione, quia eius Modfareum est cum Chesro in penultima sicut in secunda: vnde dices ex ورت *hereditauit*, يرت *heres est*. & ex ومق *concupiuit*, dices يمق *concupiscit*.

In quarta autem Coniugatione dices وجل *timuit*, & cum suo و in Modfareo, يوجل *timet*. At in Imperatiuo, quia secundum regulas traditas, reiecta litera Modfarea, addenda est Alif cum Chesro, propterea و mutatur in ي, & pro اوجل *time*. Et animaduertendum est, quòd si in oratione immediate præcedat ante اجل *dictio aliqua habens Dsammum in vltima*, tunc scribitur quidem per ي, sed profertur tanquam si esset و post Dsammum, vt يا زيد اجل *Ia Zaido Vgial: ò Zaide time*.

In

In Prima & Sexta Coniugatione de huiusmodi Verbis infirmis و ف non est regula peculiaris de و .

Sed in vniuersum de و simul & ی hoc tantum obseruandum est ; quod si præcedat immediatè ante و quiescens, Chesrum seu litera habens Chesrum, tunc illud و mutari debet in ی . Et è contra, si præcedat immediatè ante ی quiescens litera habens vocalem Dsam, tunc illud ی vertendum erit in و . Et hoc est regulare in omnibus Verbis infirmis. Est enim quædam conuenientia inter و & Dsammum : inter ی & Chesrum : sic inter | & Fathum, ita vt mutuo se exigant, vt clariùs exemplis infra patebit.

In ordine أقعل ex compositis additione solius | in principio, dices in infirmis و ف, in Præterito أوعد *comminatus est*. In Modfareo يوعد *comminatur*. In Imperatiuo أوعد *comminare*. In Masdaro conuersa و in ی propter Chesrum præcedens, dicitur إيعاد *comminari, comminatio* : & in Participio موعد *comminans*.

In Verbis item infirmis ف ی dices in Præterito أيسر *facilem reddidit*. Et in Modfareo mutata ی in و propter Dsammum præcedens, dicitur يوسر *facilem reddit*. At in Imperatiuo, quia non adest amplius Dsam, propterea dicitur cum sua litera radicali أيسر *facilem redde*. Masdarum est إيسار *facilem reddere*. Participium مويسر *facilem reddens*. Mutata ی in و propter Dsammum præcedens. Vnde colligere potes vim vocalium, quæ faciunt mutationem vicissim de و in ی & rursus de ی in و.

Vnum tantummodò superest notandum, in ordine أقتعل posse duplici modo proferri Verbum infirmum prima radicali : Vel cum litera quam exigit vocalis præcedens, siue sit و, siue ی, siue | : Vel immissa litera infirma virtute Tefdid in ت, sic أتعد, vel أيتعد *acceptauit*. Et sic dicitur pro أوتعد. Et in Modfareo dices يتعد, vel يأتعد *acceptat*, sed radix est يوتعد. Et in Imperatiuo أيتعد, vel أتعد, pro أوتعد *accepta*. Masdarum est أيتعاد, vel أتعاد, pro أوتعاد *acceptare, acceptatio*. Participium متعد, vel موتعد *acceptans*.

Similiter dicendum in infirmis ف ی : in Præterito أيسر, vel أيسر *conuenit ad ludendum*. Et in Modfareo ياتيسر, vel يتيسر, pro ييسر *facilis euadit*. Et in Imperatiuo sic أيتيسر, vel أيسر *facilis esto*. Masdarum est إيتيسار, vel إيسار *facilem euadere*. Participium est مويتيسر, vel ميتيسر, pro ميتيسر *facilis, & ludens*.

In forma Passiua eadem regula seruanda est de mutatione literarum, vt وعد *promissum est*. يوعد *promittitur*, & يسر *lusum est*. يوسر *luditur*, mutata ی in و ratione Dsammi præcedentis.

باب الفعل الاجواف

De Verbo concauo, seu infirmo ع, idest secunda radicali.

Verbum habens secundam radicalem و vel ي, dicitur infirmum ع, & concauum, & est secunda species infirmorum: infirmum autem و non potest esse secundæ coniugationis, sed primæ, quartæ, vel sextæ. Infirmum verò ي non est primæ nec sextæ, sed secundæ, quartæ, & quintæ.

Vtrumque autem infirmum, tam و quam ي, in Præterito conuertit suam litteram infirmam in | quiescentem, vt pro صَوْنٌ fiat صَانٌ *custodiuit*: & ex يُّعٌ fiat بَاعٌ *vendidit*.

Quando autem vltima radicalis quiescit; tunc, ne concurrant duæ quiescentes immediatè vna post alteram, reijcitur illud |, & primaradicalis mouebitur vocali Dsammo, in prima & sexta Coniugatione, in illis vocibus in quibus reijcitur |, in signum radicalis و. In secunda autem & quarta Coniugatione mouebitur prima, radicalis motione Chesri. Est igitur

الماضى من الفعل المعتل ع وفي الصورة الاولى

Præteritum Verbi infirmi ع و primæ Coniugationis.

صَانُوا

custodierunt illi.

صَانَا

custodierunt illi duo.

صَانٌ

custodiuit ille.

صُنَّ

custodierunt illa.

صَانَتَا

custodierunt illa dua.

صَانَتْ

custodiuit illa.

صُنْتُمْ

custodistis vos viri.

صُنْتُمَا

custodistis vos duo.

صُنْتُ

custodisti tu vir.

صُنْتِنِ

custodistis vos fem.

صُنْتُمَا

custodistis vos dua.

صُنْتُ

custodisti tu mul.

صَانَا

custodiuius nos?

صُنْتُ

custodiui ego.

Sic etiam coniungatur præteritum sextæ Coniugationis.

الماضي من المعتل عى فى الصورة الثانى

Præteritum secundæ Coniugationis infirm. عى

بَاعُوا vendiderunt illi pl.	بَاعَا vendiderunt illi duo.	بَاعَ vendidit ille.
بَعْنَ vendiderunt illa pl.	بَاعَتَا vendiderunt illa dua.	بَاعَتْ vendidit illa.
بَعْتُمْ vendidistis vos pl.	بَعْتُمَا vendidistis vos duo.	بَعْتُ vendidisti tu vir.
بَعْتُنَّ vendidistis vos pl. mul.	بَعْتُمَا vendidistis vos dua.	بَعْتِ vendidisti tu mul.
بَعْنَا vendidimus nos.		بَعْتُ vendidi ego.

Similiter coniugatur Præteritum infirmum ع tam quartæ quam quintæ Coniugationis.

الماضي من الفعل المعتل عوفى الصورة الرابع

Præteritum quartæ Coniugationis infir. وع

خَافُوا timuerunt illi pl.	خَافَا timuerunt illi duo.	خَافَ timuit ille.
خَفْنَ timuerunt illa pl.	خَافَتَا timuerunt illa dua.	خَافَتْ timuit illa.
خَفْتُمْ timuistis vos pl.	خَفْتُمَا timuistis vos duo.	خَفْتُ timuisti tu vir.
خَفْتُنَّ timuistis vos pl. fem.	خَفْتُمَا timuistis vos dua.	خَفْتِ timuisti tu mul.
خَفْنَا timuimus nos.		خَفْتُ timui ego.

الماضي

الماضي من الفعل المعتل عى في الصورة الرابع

Præteritum Verbi infirmi عى quartæ Coniugationis.

هَابُوا <i>pauerunt illi pl.</i>	هَابَا <i>pauerunt illi duo.</i>	هَابَ <i>pauit ille.</i>
هَبَّتْنَ <i>pauerunt illa pl.</i>	هَابَتَا <i>pauerunt illa duo.</i>	هَابَتْ <i>pauit illa.</i>
هَبَّتُمْ <i>pauistis vos pl.</i>	هَبَّتَا <i>pauistis vos duo.</i>	هَبَّتَ <i>pauisti tu vir.</i>
هَبَّتْنَ <i>pauistis vos pl. fem.</i>	هَبَّتَا <i>pauistis vos duo.</i>	هَبَّتْ <i>pauisti tu mul.</i>
هَبَّيْنَا <i>pauimus com. d. pl.</i>		هَبَّتْ <i>paui com.</i>

IN MODSAREIS autem transfertur vocalis debita, de secunda in primam radicalem, vt pro **يَصُونَ** in prima Coniugatione, dices **يَصُونَ**, similiter in sexta.

Et in Secunda pro **يَبِيْعُ** dices **يَبِيْعُ** & similiter in quinta Coniugatione, si aliquod extet.

In Quarta autem Coniugatione dicitur cum Fathho, ac propterea tam **و** quam **ع** couertitur in **ا**, vt pro **يَخُوفُ يَخُوفُ** dices **يَخُافُ يَخُافُ** *timet*, & pro **يَهِيْبُ يَهِيْبُ** dices **يَهَابُ يَهَابُ** *pauet*.

Dices igitur in Modfareis.

المضارع في الصورة الاولى

Modfareum primæ Coniugationis, ad cuius instar procedit & Modfareum sextæ.

المضارع المرفوع	المضارع المنصوب	المضارع المجزوم
Modf. Rafeatum.	Modf. Nasbat.	Modf. Gezmat.
يَصُونَ <i>custodit ille.</i>	يَصُونَ	يَصْنَ
يَصُونَانِ <i>custodiunt illi duo.</i>	يَصُونَا	يَصُونَا
		يَصُونُونَ

يُصَوِّنُونَ	<i>custodiunt illi pl.</i>	يُصَوِّنُونَ	يُصَوِّنُونَ
تُصَوِّنُ	<i>custodit illa fem.</i>	تُصَوِّنُ	تُصَوِّنُ
تُصَوِّنَانِ	<i>custodiunt illa dua.</i>	تُصَوِّنَانِ	تُصَوِّنَانِ
يُصَنُّ	<i>custodiunt illa pl.</i>	يُصَنُّ	يُصَنُّ
تُصَوِّنُ	<i>custodis tu vir.</i>	تُصَوِّنُ	تُصَوِّنُ
تُصَوِّنَانِ	<i>custoditis vos duo.</i>	تُصَوِّنَانِ	تُصَوِّنَانِ
تُصَوِّنُونَ	<i>custoditis vos pl.</i>	تُصَوِّنُونَ	تُصَوِّنُونَ
تُصَوِّنِينَ	<i>custodis tu mul.</i>	تُصَوِّنِينَ	تُصَوِّنِينَ
تُصَوِّنَانِ	<i>custoditis vos dua.</i>	تُصَوِّنَانِ	تُصَوِّنَانِ
تُصَنُّ	<i>custoditis vos pl.</i>	تُصَنُّ	تُصَنُّ
أُصَوِّنُ	<i>custodio com.</i>	أُصَوِّنُ	أُصَوِّنُ
نُصَوِّنُ	<i>custodimus com.</i>	نُصَوِّنُ	نُصَوِّنُ

المضارع في الصورة الثانية من المعتل عى

Modfareum fecundæ Coniugationis Verbi infirmi عى

المضارع المرفوع

المضارع المجزوم

Modf. Rafeatum.

Modf. Nasbat. Modf. Gezmat.

يُبيِعُ	<i>vendit ille.</i>	يُبيِعُ	يُبيِعُ
يُبيِعَانِ	<i>vendunt illi duo.</i>	يُبيِعَانِ	يُبيِعَانِ
يُبيِعُونَ	<i>vendunt illi pl.</i>	يُبيِعُونَ	يُبيِعُونَ
تُبيِعُ	<i>vendit illa fem.</i>	تُبيِعُ	تُبيِعُ
تُبيِعَانِ	<i>vendunt illa dua.</i>	تُبيِعَانِ	تُبيِعَانِ
يُبيِعْنَ	<i>vendunt illa pl. fem.</i>	يُبيِعْنَ	يُبيِعْنَ
تُبيِعُ	<i>vendis tu vir.</i>	تُبيِعُ	تُبيِعُ
تُبيِعَانِ	<i>venditis vos duo.</i>	تُبيِعَانِ	تُبيِعَانِ
			تُبيِعُونَ

تَبِيعُونَ	venditis vos pl. viri.	تَبِيعُوا	تَبِيعُوا
تَبِيعِينَ	vendis tu mul.	تَبِيعِي	تَبِيعِي
تَبِيعَانِ	venditis vos dua.	تَبِيعَا	تَبِيعَا
تَبِيعْنَ	venditis vos pl. fem.	تَبِيعْنَ	تَبِيعْنَ
أَبِيعُ	vendo ego.	أَبِيعُ	أَبِيعُ
نَبِيعُ	vendimus nos.	نَبِيعُ	نَبِيعُ

المضارع من الفعل المعتل في الصورة الرابعة

ع. Modfareum quartæ Coniugationis Verbi infirmi

المضارع المرفوع	المضارع المنصوب	المضارع المجزوم
Modf. Rafeatum.	Modf. Nasbat.	Modf. Gezmat.
يَخَافُ <i>timet ille.</i>	لِيَخَافُ <i>vt timeat ille.</i>	لَمْ يَخَفْ <i>non timuit ille.</i>
يَخَافَانِ <i>timent illi duo.</i>	لِيَخَافَا <i>vt timeant illi duo.</i>	لَمْ يَخَافَا <i>non timuerunt illi duo.</i>
يَخَافُونَ <i>timent illi pl.</i>	لِيَخَافُوا <i>vt timeant illi pl.</i>	لَمْ يَخَافُوا <i>non timuerunt illi pl.</i>
تَخَافُ <i>timet illa.</i>	لَتَخَافُ <i>vt timeat illa.</i>	لَمْ تَخَفْ <i>non timuit illa.</i>
تَخَافَانِ <i>timent illa dua.</i>	لَتَخَافَا <i>vt timeant illa dua.</i>	لَمْ تَخَافَا <i>non timuerunt illa dua.</i>
يَخْفَنُ <i>timent illa pl.</i>	لِيَخْفَنُ <i>vt timeant illa pl.</i>	لَمْ يَخْفَنُ <i>non timuerunt illa pl.</i>
تَخَافُ <i>times tu vir.</i>	لَتَخَافُ <i>vt timeas tu.</i>	لَمْ تَخَفْ <i>non timuisti tu.</i>
تَخَافَانِ <i>timetis vos duo.</i>	لَتَخَافَا <i>vt timeatis vos duo.</i>	لَمْ تَخَافَا <i>non timuistis vos duo.</i>

تَخَافُونَ

timetis vos pl.

لَتَخَافُوا

ut timeatis vos pl.

مَمْ تَخَافُوا

non timuistis vos pl.

تَخَافِينَ

times tu mul.

لَتَخَافِي

ut timeas tu mul.

مَمْ تَخَافِي

non timuisti tu mul.

تَخَافَانِ

timetis vos dua.

لَتَخَافَا

ut timeatis vos dua.

مَمْ تَخَافَا

non timuistis vos dua.

تَخَفْنَ

timetis vos pl. fem.

لَتَخَفْنَ

ut timeatis vos pl.

مَمْ تَخَفْنَ

non timuistis vos pl. fem.

أَخَافُ

timeo ego.

لَأَخَافُ

ut timeam ego.

مَمْ أَخَافُ

non timui ego.

يَخَافُ

timeamus nos.

لَيَخَافُ

ut timeamus nos.

مَمْ يَخَافُ

non timuimus nos.

Et hoc est Modfareum quartæ Coniugationis Verbi infirmī وع, nam radix est خوف: & infirmum ع ي eodem prorsus modo procedit in Modfareo, & in Præterito. Vnde pro هَيْبٌ, dicitur هَابٌ expavit. In Præterito. & in Modfareo cum Rafeo يهَابٌ pauet. Et cum Nasbo لِيَهَابٌ ut pauet. Et cum Gezmo مَّ يَهَبٌ non expavit.

Habemus itaque, tam Præteritum quàm Modfareum Verborum infirmorum, secunda radicali; in prima, secunda, & quarta Coniugatione. Nec apud Grammaticos est regula de tertia Coniugatione, quia tertia Coniugatio pertinet ad secundam, sed propter literam gutturalem, Chesrum debitum secundæ Coniugationi mutatur in Fathhum; infirmitas autem secundæ radicalis impedit eiusmodi mutationem. Si verò accidat aliquod Verbum exceptum tertiæ Coniugationis infirmum secunda radicali, tunc eius Modfareum erit prorsus sicut Modfareum quartæ Coniugationis: & in Præterito non est regula, sed potest intelligi quod dicit liber Tafriph de eiusmodi Verbis infirmis secunda radicali in vniuersum, de tertia etiam Coniugatione, nempe فان اتصل به ضمير المتكلم المخاطب او جمع الامونت الغايمة نقل فعل من الواو الى فعل ومن الياء الى فعل دلالة عليهما Si autem adiungatur Verbo eiusmodi, Pronomen primæ, & secunda Personæ, aut Pluralis feminini tertiæ personæ, mutari debet فعل id est, Præteritum habens Fathhum in secunda, si fuerit infirmum Vau, in فعل id est vt habeat Dsammum in prima, si autem fuerit ع ي, mutari debet in فعل id est vt habeat Chesrum in prima radicali, in signum ipsorum, id est vt dignoscatur litera infirma reiecta, fueritnè و an ع ي. Itaque ex hoc inferri poterit, quòd infirmum tertiæ Coniugationis, si fuerit infirmum و, tunc coniugabitur in Præterito ad instar Primæ Coniugationis.

tionis. Si autem fuerit infirmum *ي*, tunc in Præterito erit ad instar secundæ. In Modfæreo autem semper erit ad instar quartæ.

Quinta Coniugatio procedit in Præterito ad instar quartæ. At in Modfæreo ad instar secundæ.

Sexta verò Coniugatio, tam in Modfæreo quàm in Præterito, ad instar primæ, vnde pro *طُول*, dices *طال longus fuit.* & *يطول longus est.*

Vnde habemus regulam pro omnibus Coniugationibus, tam in Præterito, quàm in Modfæreo. Imperatiuum autem ex Modfæreo formatur, vt supra dictum est, vt

الامر من الصورة الاولى

Imperatiuum primæ Coniugationis.

Ad cuius normam Imperatiuum etiam Sexta.

<i>صُونُوا</i> <i>custodite vos pl. viri.</i>	<i>صُونَا</i> <i>custodite vos duo.</i>	<i>صُنْ</i> <i>custodi tu vir.</i>
<i>صُنَّ</i> <i>custodite vos pl. fem.</i>	<i>صُونَا</i> <i>custodite vos dua.</i>	<i>صُونِي</i> <i>custodi tu mul.</i>

الامر من الصورة الثانية

Imperatiuum secundæ Coniugationis.

Ad cuius instar quinta.

<i>بِيعُوا</i> <i>vendite vos pl. viri.</i>	<i>بِيعَا</i> <i>vendite vos duo.</i>	<i>بِعْ</i> <i>vende tu vir.</i>
<i>بِعْنِ</i> <i>vendite vos pl. fem.</i>	<i>بِيعَا</i> <i>vendite vos dua.</i>	<i>بِيعِي</i> <i>vende tu mul.</i>

الامر من الصورة الرابع

Imperatiuum quartæ Coniugationis.

Ad cuius instar tertia.

<i>خَافُوا</i> <i>timete vos viri pl.</i>	<i>خَافَا</i> <i>timete vos duo.</i>	<i>خَفْ</i> <i>time tu vir.</i>
<i>خَفْنِ</i> <i>timete vos fem. pl.</i>	<i>خَافَا</i> <i>timete vos dua.</i>	<i>خَافِي</i> <i>time tu mul.</i>

الامر

الامر بنون التأكيد

Imperatiuum cum و confirmationis:

صَوْنٌ vel صَوْنٌ	صَوْنَانِ	صَوْنٌ vel صَوْنٌ
<i>custodite omnino vos viri.</i>	<i>custodite omnino vos duo.</i>	<i>custodi omnino tu vir.</i>
صَوْنَانِ	صَوْنَانِ	صَوْنٌ vel صَوْنٌ
<i>custodite omnino vos pl.fem.</i>	<i>custodite omnino vos dua.</i>	<i>custodi omnino tu f.</i>

Ex يبيع باع

بِيعٌ vel بِيْعٌ	بِيعَانِ	بِيعٌ vel بِيْعٌ
<i>vendite omnino vos pl.viri.</i>	<i>vendite omnino vos duo.</i>	<i>vende omnino tu vir.</i>
بِيعَانِ	بِيعَانِ	بِيعٌ vel بِيْعٌ
<i>vendite omnino vos pl.fem.</i>	<i>vendite omnino vos dua.</i>	<i>vende omnino tu f.</i>

Ex يخاف خاف

خَافٌ vel خَافٌ	خَافَانِ	خَافٌ vel خَافٌ
<i>timete omnino vos pl.viri.</i>	<i>timete omnino vos duo.</i>	<i>time omnino tu vir.</i>
خَافَانِ	خَافَانِ	خَافٌ vel خَافٌ
<i>timete omnino vos pl.fem.</i>	<i>timete omnino vos dua.</i>	<i>time omnino tu mul.</i>

المصدر

Masdarum .

صَوْنَاتٌ vel أَصْوَانٌ	صَوْنَانِ	صَوْنٌ
<i>custodiae pl.</i>	<i>custodiae dua.</i>	<i>custodire, custodia.</i>
بِيعَاتٌ	بِيعَانِ	بِيعٌ
<i>venditiones pl.</i>	<i>venditiones dua.</i>	<i>vendere, venditio.</i>
خُوفَاتٌ	خُوفَانِ	خُوفٌ
<i>timores pl.</i>	<i>timores dua.</i>	<i>timere, timor.</i>
هَيْبَاتٌ vel هَيْبَةٌ	هَيْبَانِ	هَيْبٌ
<i>pauores pl.</i>	<i>pauores dua.</i>	<i>pauere, pauor.</i>

IN nomine Agentis, seu Participio Actiuo iuxta فاعل conuertitur litera infirma in Hamzat, supposito ي ipsi Hamzat, propter Chesrum, quo mouetur, vt

اسم الفاعل

Nomen Agentis, seu Participij Actiui.

صَائِنٌ vel صَوْنَةٌ vel صَائِنُونَ	صَائِنَانِ	صَائِنٌ
<i>custodientes pl. viri.</i>	<i>custodientes duo.</i>	<i>custodiens vir.</i>
صَائِنَاتٌ vel صَوَائِنٌ	صَائِنَتَانِ	صَائِنَةٌ
<i>custodientes pl. fem.</i>	<i>custodientes dua.</i>	<i>custodiens fem.</i>
بَائِعٌ vel بِيَاعٌ vel بَائِعُونَ	بَائِعَانِ	بَائِعٌ
<i>vendentes pl.</i>	<i>vendentes duo.</i>	<i>vendens.</i>
بَائِعَاتٌ vel بَوَائِعٌ	بَائِعَتَانِ	بَائِعَةٌ
<i>vendentes pl. fem.</i>	<i>vendentes dua.</i>	<i>vendens fem.</i>
خَائِفٌ vel خِيَافٌ vel خَائِفُونَ	خَائِفَانِ	خَائِفٌ
<i>timentes pl.</i>	<i>timentes duo.</i>	<i>timens.</i>
خَائِفَاتٌ vel خَوَائِفٌ	خَائِفَتَانِ	خَائِفَةٌ
<i>timentes pl. fem.</i>	<i>timentes dua.</i>	<i>timens mul.</i>
هَائِبٌ vel هَيْبَةٌ vel هَائِبُونَ	هَائِبَانِ	هَائِبٌ
<i>pauentes pl.</i>	<i>pauentes duo.</i>	<i>pauens.</i>
هَائِبَاتٌ vel هَوَائِبٌ	هَائِبَتَانِ	هَائِبَةٌ
<i>pauentes pl. fem.</i>	<i>pauentes dua.</i>	<i>pauens fem.</i>

ET ex طَالٌ *longus fuit*, sextæ Coniugationis, sit Adiectiuum iuxta فَعِيلٌ.

طَوِيلٌ vel طِيَالٌ vel طَوِيلُونَ	طَوِيلَانِ	طَوِيلٌ
<i>longi.</i>	<i>longi duo.</i>	<i>longus.</i>
طَوِيلَاتٌ vel طَوَائِلٌ vel طَوَائِلٌ vel طَوَائِلَاتٌ	طَوِيلَتَانِ	طَوِيلَةٌ
<i>longæ fem.</i>	<i>longæ dua.</i>	<i>longa.</i>

اسم المفعول

De Participio passiuo.

IN Participio passiuo iuxta formam مَقْعُولٌ reijcitur litera infirma si fuerit و, translata vocali, quæ ipsi literæ reiectæ debebatur, in primam radicalem, vnde pro مَقْعُونٌ dices مَقْعُونٌ *custoditus*.

مَقْعُونٌ

مَصُونُونَ vel مَصَائِنُ <i>custoditi.</i>	مَصُونَانِ <i>custoditi duo.</i>	مَصُونٌ <i>custoditus.</i>
مَصُونَاتٌ vel مَصَائِنُ <i>custodita pl. fem.</i>	مَصُونَتَانِ <i>custodita duo.</i>	مَصُونَةٌ <i>custodita.</i>

In Infirmis autem ع ي, reiecta litera infirma, non additur ante ultimam و, sed ي, Chefrata præcedenti, vt

مَبِيعُونَ vel مَبَائِعُ <i>venditi pl.</i>	مَبِيعَانِ <i>venditi duo.</i>	مَبِيعٌ <i>venditus.</i>
مَبِيعَاتٌ vel مَبَائِعُ <i>vendita.</i>	مَبِيعَتَانِ <i>vendita duo.</i>	مَبِيعَةٌ <i>vendita.</i>

Aliqui autem in Participio passiuo ex eiusmodi infirmis, malunt dicere ad instar perfectorum, nulla facta mutatione. vt مَصُونُونَ *custoditus*: & plures dicunt

مَبِيعُونَ <i>venditi pl.</i>	مَبِيعَانِ <i>venditi duo.</i>	مَبِيعٌ <i>venditus.</i>
مَبِيعَاتٌ <i>vendita pl.</i>	مَبِيعَتَانِ <i>vendita duo.</i>	مَبِيعَةٌ <i>vendita.</i>

In Participio passiuo, iuxta formam فَعِيلٌ, ex infirmis و ع, conuertitur و in و, & virtute Tesdid immittitur in ي additum, vt مَبِيتٌ *occisus, mortuus*. Ex radice موت. Et animaduertendum est, quòd hæc forma Adiectiui, seu Participij qualitatem indicantis, aliquando tamquam significatione Passiua, aliquando autem tamquam ex Verbo intransitiuo: si litera infirma fuerit و, interdum requirit vt permaneat, prout ex طَالٌ *longus fuit*, cuius radix طَوَّلٌ, dictum est, quòd fit طَوْبَلٌ *longus*. Aliquando و immittitur in ي additum, vt ex مَاتٌ *mortuus est*, ex radice موت, non dicitur مَوْبِتٌ, sed مَبِيتٌ *mortuus*. اَوْنٌ *mitis, quietus*, ex اَوْنٌ

At in Infirmis ع ي semper immittitur ي radicale in alterum additum, vt ex طَابٌ *bonus fuit*, cuius radix est طَيَّبٌ, fit طَيَّبٌ *bonus*, طَيِّبَةٌ *bona*. eorumque plurale fractum طَيِّبَاتٌ *boni*.

In cæteris autem Participiorum formis nulla fit immutatio, vt اَبْيَضٌ *albus*, اَسْوَدٌ *niger*, بَوَّابٌ *ostiarius*, بِيَاعٌ *propola*, &c.

In vniuersum autem semper hoc memoria tenendum est de Verbis, seu Nominibus infirmis, vt و quiescens post Chesrum, semper mutetur in ي, & ي quiescens post Dammum semper mutetur in و: hoc idem regulariter seruandum, quâuis non quiescant, sequente |: & dum præcedit Fathum, sæpè in | conuertitur.

اسم الزمان والمكان

Nomen Temporis, & Loci.

مصائب	مصانان	مصان
<i>Loca, & temp. custodiendi.</i>	<i>duo loca, & temp. custod.</i>	<i>Locus, & tempus custodiendi.</i>

Et dici potest etiam adiecta ة in fine, vt ex قام *stetit*, cuius radix est قوم.

مقامات vel مقاميم	مقامتان	مقامة
<i>loca, & tempora standi.</i>	<i>duo loca, & temp. standi.</i>	<i>locus, & tempus standi.</i>

اسم الالة

Nomen Instrumenti.

مصائب	مصانان	مصان
<i>instrumenta custodiendi pl.</i>	<i>instrumenta custod. duo.</i>	<i>instrumentum custod.</i>

IN FORMA PASSIVA, prima radicalis habet Chesrum, litera infirma conuertitur in *ي*, in Præterito, Dammum autem debitum primæ radicali non est litera quæ illud suscipiat: Dices igitur *صين* *custoditus est*. Et in Modfarea cum suo Ddammo in litera Modfarea, & Fathho in prima radicali, conuersa litera infirma in *ا*, vt *يُصان* *custoditur*. Sed expedit vtrumque apponere per extens.

الماضي على صيغة المجهول

Præteritum iuxta formam Passiuam.

صينوا	صينا	صين
<i>custoditi fuerunt:</i>	<i>custoditi fuerunt duo.</i>	<i>custoditus fuit.</i>

صن	صينتا	صينت
<i>custodita fuerunt.</i>	<i>custodita fuerunt due.</i>	<i>custodita fuit.</i>

صنتم	صنتها	صنت
<i>custoditi fuistis.</i>	<i>custoditi fuistis duo.</i>	<i>custoditus fuisti.</i>

صنتن	صنتها	صنت
<i>custodita fuistis.</i>	<i>custodita fuistis due.</i>	<i>custodita fuisti.</i>

صنا		صنت
<i>custoditi fuimus.</i>		<i>custoditus fui.</i>

المضارع

المضارع على صيغة المجهول

Modfareum iuxta formam Passivam.

يُصَادُونُ <i>custodiuntur illi.</i>	يُصَانَانِ <i>custodiuntur duo.</i>	يُصَانُ <i>custoditur ille.</i>
يُصَنُّ <i>custodiuntur illa.</i>	تُصَانَانِ <i>custodiuntur duae.</i>	تُصَانُ <i>custoditur illa.</i>
تُصَانُونَ <i>custodimini vos.</i>	تُصَانَانِ <i>custodimini vos duo.</i>	تُصَانُ <i>custodiris tu.</i>
تُصَنُّ <i>custodimini pl. fem.</i>	تُصَانَانِ <i>custodimini duae.</i>	تُصَانَيْنِ <i>custodiris fem.</i>
نُصَانُ <i>custodimur nos.</i>		أُصَانُ <i>custodior ego.</i>

في الافعال المزيد فيها من المعتلات بالعين

De Verbis compositis infirmis ع.

EX Verbis compositis infirmis ع, seu secunda radicali, Quattuor tantum coniugationes ad instar infirmorum coniugantur, nempe coniugatio اكرم seu افعل. Coniugatio استخرج, seu استفعل. Item coniugatio اجتمع, seu افعل, & tandem coniug. انقطع, seu انفعل. In his igitur dices

Præteritum.	Modzareum.	Imperatium.	Mafdarum.	Agens.
أَجَابَ <i>respondit.</i>	يُجِيبُ <i>respondet.</i>	أَجِبْ <i>responde.</i>	أَجَابَةٌ <i>responsio.</i>	مُجِيبٌ <i>respondens.</i>
أَنَقَادَ <i>obediuit.</i>	يُنَقَادُ <i>obedit.</i>	أَنَقِدْ <i>obedi.</i>	أَنَقِيَادٌ <i>obedientia.</i>	مُنَقَادٌ <i>obediens.</i>
أَشْتَقُ <i>concupiuit.</i>	يَشْتَقُ <i>concupiscit.</i>	أَشْتَقْ <i>concupisce.</i>	أَشْتِيَاقٌ <i>concupiscentia.</i>	مُشْتَقٌ <i>concupiscens.</i>
أَسْتَقِمُ <i>directus est.</i>	يَسْتَقِيمُ <i>dirigitur.</i>	أَسْتَقِمْ <i>dirigere.</i>	أَسْتِقَامَةٌ <i>reclitudo.</i>	مُسْتَقِيمٌ <i>rectus.</i>

Et in

Et in forma Passiva

Præteritum.	Modfar.Raph.	Modfar.Nasb.	Modfar. Gezm.	Particip. Passiu.
أَجِيبُ	يُجَابُ	لِيُجَابَ	لَمْ يُجَبْ	مُجَابٌ
responsum est.	respondetur.	ut respondeatur.	non responsum est.	cui responsum est.
أَتَقِيدُ	يُنْقَادُ	لِيُنْقَادَ	لَمْ يُنْقَدَ	مُنْقَادٌ لَهُ
obeditum est.	obeditur.	ut obediatur.	non obeditum est.	cui obeditum est.
أَشْتَبِقُ	يَشْتَقُ	لِيَشْتَقَ	لَمْ يُشْتَقَ	مَشْتَقٌ بِهِ
concupitum est.	concupiscitur.	ut concupiscatur.	non concupitum est.	concupitum.
أَسْتَقِيمُ	يَسْتَقَامُ	لِيَسْتَقَامَ	لَمْ يُسْتَقَمَ	مُسْتَقَامٌ إِلَيْهِ
directum fuit.	dirigitur.	ut dirigatur.	non directum est.	ad quod directum est.

Ex allatis exemplis patet, Participia coniugationum **أَفْعَلَ**, & **أَفْعَل**, siue Actiua siue Passiua, non differre, & utrobique dictum esse cum Fathho, & **مُنْقَادٌ**, & **مَشْتَقٌ**. Simile accidit de Verbis Surdis in eisdem coniugationibus, ut **مُعْطَرٌ** necessitate compulsus. **مَنْصُوبٌ** effusus. **مُعْتَدٌ** preparatus. Et ita accidit regulariter in Verbis compositis, quotiescum que post Mim Dsammata non est litera præter penultimam, quæ possit suscipere vocalem Fathhum. excipitur ordo **أَفْعَلَ**.

Aliqua verò excipiuntur, & coniugantur ut sana, ut **عُورٌ** *monoculus fuit*, cuius Modfareum est **يَعُورُ**. Imperatiuum **أَعُورُ**. Masdarum **عُورٌ**. Participium **عَاوِرٌ**, vel **أَعُورٌ** *cæcus*. Item **صِيدٌ** *piscatus est*, vel *venatus est*. Modfareum **يَصِيدُ**. Imperatiuum **أَصِيدُ**. Masdarum **صِيدٌ**. Participium **صَادٍ**. Nomen Instrumenti **مَصِيدٌ**. Ita etiam & in quattuor illis coniugationibus compositis dicitur **أَصِيدُ** *venari fecit*. **أَنْصِينُ** *captus est*. **أَصْنِينُ** *piscatus est*. **أَنْصِينُ** *piscari voluit*, &c.

Quædam autem utroque modo coniugantur, ut **أَرَاخُ**, vel **أَرُوخُ** *abire fecit*. Et **أَعَامٌ**, vel **أَعِيمٌ** *obnubilatus est*. Et **أَسْتَحَادُ**, vel **أَسْتَحُوذُ** *potitus est*.

Reliquæ omnes coniugationes Verborum compositorum, præter quattuor memoratas, ad instar Perfectorum coniugantur, ut **قَوْلٌ** *dicere fecit*. **زِينٌ** *ornauit*. **قَاوِلٌ** *collocutus est*. **سَايِرٌ** *collusit*. **تَزِينٌ** *ornatus est*. **تَقْوِلٌ** *dictitavit*. **تَقَاوِلَا** *collocuti sunt*. **تَسَايِرَا** *colluserunt*. **أَسْوَدٌ** *satis niger fuit*. **أَسْوَادٌ** *supra modum niger fuit*. **أَبْيَضٌ** *albus valde fuit*. **أَبْيَاضٌ** *satis superque albus fuit*.

Regula autem, de reiectione literæ infirmæ quiescentis dum immediate sequitur altera quiescens, non seruetur rigorosè nisi quando cum vocalibus scribitur. Quando verò sine vocalibus scribunt, regulam non seruant, ad tollendam amphibologiam, & dicunt **يُصِنُونَ** pro **يُصِنُ**, ne sumatur pro **يُصِنُ**, vel pro **يُصِنُونَ**, vel **يُصِنِي**.

باب الفعل المعتدل اللام الذي يقال له الناقض

De Verbo infirmo ج, seu vltima radicali, quod dicitur Deficiens.

Verbum infirmum ج, siue fuerit و, siue ي, conuertit vtrumque in ا, sed ي remanet quoad scriptionem vt رمى proiecit. و autem mutatur omninò, vt عزا pugnauit. Infirmum autem و non potest esse secundæ coniugationis aut quintæ, sed reliquarum. Et è contra infirmum ي non potest esse primæ coniugationis, aut sextæ; sed cæterarum omnium. De quibus accipe exempla per singula.

Præteritum Verbi infirmi و, primæ coniugationis.

عزوا	عزوا	عزا
pugnauerunt pl.	pugnauerunt duo.	pugnauit ille.
عزون	عزتا	عزت
pugnauerunt illa.	pugnauerunt due.	pugnauit illa.
عزوتكم	عزوتما	عزوت
pugnastis vos viri pl.	pugnastis vos duo.	pugnasti tu vir.
عزوتن	عزوتنا	عزوت
pugnauistis vos pl fem.	pugnauistis vos dua.	pugnauisti tu mul.
عزونا		عزوت
pugnauius nos.		pugnaui ego.

Præteritum Verbi infirmi ي, secundæ coniugationis.

رموا	رمىا	رمى
proiecerunt pl.	proiecerunt duo.	proiecit ille.
رمىن	رمىتا	رمىت
proiecerunt pl fem.	proiecerunt due.	proiecit illa.
رمىتكم	رمىتما	رمىت
proiecistis vos pl viri.	proiecistis vos duo.	proiecisti tu vir.
رمىتن	رمىتنا	رمىت
proiecistis vos pl fem.	proiecistis vos dua.	proiecisti tu mul.
		رمىنا

رَمِينَا

proiecimus nos.

رَمَيْتُ

proieci ego.

Præteritum tertiæ coniugationis Verbi deficientis.

Infirmi و ل

Infirmi ي ل

مَحَا

deleuit ille.

مَحَيْتُ

مَحَوْا

deleuerunt duo.

مَحَيْتُمَا

مَحَوْا

deleuerunt illi pl.

مَحَوْا

مَحَتَّ

deleuit illa.

مَحَتَّ

مَحَتَّا

deleuerunt dua.

مَحَتَّا

مَحَوْنَ

deleuerunt illa pl.

مَحَوْنَ

مَحَوْتُ

deleuisti tu vir.

مَحَيْتُ

مَحَوْتُمَا

deleuistis duo.

مَحَيْتُمَا

مَحَوْتُمْ

deleuistis vos pl.

مَحَيْتُمْ

مَحَوْتُ

deleuisti tu fem.

مَحَيْتُ

مَحَوْتُمَا

deleuistis vos dua.

مَحَيْتُمَا

مَحَوْتُمْ

deleuistis vos pl. fem.

مَحَيْتُمْ

مَحَوْتُ

deleui ego.

مَحَيْتُ

مَحَوْنَا

deleuimus nos.

مَحَيْتُمَا

IN QUARTA coniugatione non apparet diuersitas و & ي, nam si sit و conuertitur in ي: quare dices

Præteritum quartæ coniug. Verbi deficientis, seu infirmi ل

رَضُوا

complacuerunt pl.

رَضِيَا

complacuerunt duo.

رَضِيَ

complacuit.

رَضِيْنَ

complacuerunt illa pl. fem.

رَضِيْنَا

complacuerunt dua.

رَضِيَتْ

complacuit illa.

رَضِيْتُمْ

رَضِيْتُمْ complacuisiis viri pl.	رَضِيْتُمَا complacuisiis duo.	رَضِيْتُ complacuisi tu vir.
رَضِيْتُنَّ complacuisiis pl. fem.	رَضِيْتُمَا complacuisiis dua.	رَضِيْتِ complacuisi tu fem.
رَضِيْنَا complacuumus com.		رَضِيْتِ complacui com.

QVINTA coniugatio in Præteritò procedit vt quarta :

Præteritum sextæ coniug. Verbi deficientis, quod est infirm. **وَل**

سَرُوا potiti sunt pl.	سَرُوا potiti sunt duo.	سَرُو potitus est.
سَرُونَّ potita sunt pl. fem.	سَرَوْتَا potita sunt dua.	سَرَوْتِ potita est.
سَرَوْتُمْ potiti estis vos pl.	سَرَوْتُمَا potiti estis vos duo.	سَرَوْتِ potitus es.
سَرَوْتُنَّ potita estis vos pl.	سَرَوْتُمَا potita estis vos dua.	سَرَوْتِ potita es.
سَرَوْنَا potiti sumus.		سَرَوْتِ potitus sum.

Præteritum iuxta formam Passiuam .

Quæ vna est omnibus.

عَزُوا oppugnati sunt .	عَزِيَا oppugnati sunt duo .	عَزِي oppugnatus est.
عَزِيْنَّ oppugnata sunt pl. fem.	عَزِيْنَا oppugnata sunt dua.	عَزِيْتِ oppugnata est.
عَزِيْتُمْ oppugnati estis pl. viri.	عَزِيْتُمَا oppugnati estis duo .	عَزِيْتِ oppugnatus es.
عَزِيْتُنَّ oppugnata estis pl. fem.	عَزِيْتُمَا oppugnata estis dua.	عَزِيْتِ oppugnata es.

1 2 عَزِيْنَا

عَزِمْنَا

oppugnati sumus.

عَزِمْتُ

oppugnatus sum.

ET in omnibus Præteritis mox recitatis licet inspicere, quòd in singulari tertiæ personæ femininæ, & in eius duali, reiecta est litera infirma, præcedente immediatè Fathho; non autem est reiecta, præcedente Chesro vel Dsammo.

Item licet inspicere in tertia persona plurali masculina, cuius nota est و quie sciens, semper fuisse reiectam literam infirmam, remanente Fathho in litera præcedenti, si era t Fathhum; mutatum verò in Dsammum si erat Chesrum: quia illud و compatitur ante se Fathhum, propterea illud non mutat; sed non compatitur Chesrum, propterea illud mutat in Dsammum quod est ei familiarissimum, ut supra dictum est.

IN MODSAREO conuertitur litera Infirma in eam quam exigit Vocalis præcedens, nempe in و si fit Dsammum: in ى si fit Chesrum: in ا si fit Fathhum, & tunc scribitur per ى si fit vltima; si autem affixum aliquod sequatur, scribitur ا prout est. Ipsa autem litera infirma quiescit in Rafeo: reijcitur in Gezmo: in Nasbo autem habet Fathhum prout in perfectis, nisi præcedat Fathh, quia tunc quiescit. Quare dices

Modfareum primæ Coniugationis.

Modfar. Raph.

Modfar. Nasb.

Modfar. Gezm.

يَغْزُو

pugnat ille.

لَنْ يَغْزُو

nunquam pugnabit.

لَمْ يَغْزُ

non pugnavit.

يَغْزُوا

pugnant illi dua.

لَنْ يَغْزُوا

nunquam pugnabunt.

لَمْ يَغْزُوا

non pugnaverunt.

يَغْزُونَ

pugnant illi pl.

لَنْ يَغْزُوا

nunquam pugnabunt.

لَمْ يَغْزُوا

non pugnaverunt.

تَغْزُو

pugnat illa.

لَنْ تَغْزُو

nunquam pugnabit illa.

لَمْ تَغْزُ

non pugnavit illa.

تَغْزُوا

pugnant illa dua.

لَنْ تَغْزُوا

nunquã pugnabunt illa dua.

لَمْ تَغْزُوا

non pugnaverunt.

يَغْزُونَ

pugnant illa pl.

لَنْ يَغْزُونَ

nunquam pugnabunt illa.

لَمْ يَغْزُونَ

non pugnaverunt illa.

تَغْزُو

pugnas tu vir.

لَنْ تَغْزُو

nunquam pugnabis tu vir.

لَمْ تَغْزُ

non pugnavisti tu vir.

لَمْ يَغْزُوا

تَغْرَوَانِ

pugnatis vos duo.

لَنْ تَغْرُوا

nunquam pugnabitis duo. non pugnauistis duo.

لَمْ تَغْرُوا

non pugnauistis duo.

تَغْرُونَ

pugnatis vos pl.

لَنْ تَغْرُوا

nunquam pugnabitis.

لَمْ تَغْرُوا

non pugnauistis.

تَغْرِينَ

pugnatis tu fem.

لَنْ تَغْرِي

nunquam pugnabis tu mul.

لَمْ تَغْرِي

non pugnauisti.

تَغْرَوَانِ

pugnatis vos dua.

لَنْ تَغْرُوا

nunquam pugnabitis vos dua.

لَمْ تَغْرُوا

non pugnauistis.

تَغْرُونَ

pugnatis vos fem.

لَنْ تَغْرُونَ

nunquam pugnabitis vos pl.

لَمْ تَغْرُونَ

non pugnauistis.

أَعْرُو

pugno ego.

لَنْ أَعْرُو

nunquam pugnabo.

لَمْ أَعْرُو

non pugnauimus.

نَغْرُو

pugnamus nos.

لَنْ نَغْرُو

nunquam pugnabimus.

لَمْ نَغْرُو

non pugnauimus.

Modifareum secundæ Coniugationis.

يَرْمُونَ

proijciunt illi pl.

يَرْمِيَانِ

proijciunt illi duo.

يَرْمِي

proijcit ille.

يَرْمِينَ

proijciunt pl. fem.

تَرْمِيَانِ

proijciunt dua.

تَرْمِي

proijcit illa.

تَرْمُونَ

proijcitis vos pl.

تَرْمِيَانِ

proijcitis vos duo.

تَرْمِي

proijcis tu vir.

تَرْمِينَ

proijcitis vos pl. fem.

تَرْمِيَانِ

proijcitis vos dua.

تَرْمِينَ

proijcistis tu mul.

نَرْمِي

proijcimus nos.

أَرْمِي

proijcio ego.

Sed vt clariùs inspiciatur diuersitas inter Coniugationes, adducam exemplum Verbi ^{١١}رمي, cuius radix est رمى, & etiam رمي, quare est primæ & secundæ Coniugationis: insuper & propter literam gutturalem ح, est etiam tertiæ: & ita vnico intui-

intuitu percipiemus quid intersit inter primam, secundam, & tertiam, tam infirmi **ول**, quàm infirmi **ى**. Deinde subiungam Modfareum ex verbo **سرو** *nobilis fuit*, quod est primæ, sextæ, & quartæ etiam Coniugationis. Et ita duplici tantum inspectione omnes Coniugationes percipiemus: nam quinta Coniugatio in Modfareo omninò procedit vt secunda, sicut in Præterito procedit vt quarta. Dices igitur in Modfar. ex **ل** ————— **س**.

Modfareum Verbi deficientis, seu infirmi **ل**, idest vlt. radicali.

1. Coniug.	2. Coniug.		3. Coniug. ول	ى
يُحَوِّ	يُحَيِّ	<i>delet, vel delebit ille.</i>	يُحَوِّ	يُحَيِّ
يُحَوِّان	يُحَيِّان	<i>delet illi duo.</i>	يُحَوِّان	يُحَيِّان
يُحَوِّون	يُحَيِّون	<i>delet illi pl.</i>	يُحَوِّون	يُحَيِّون
تُحَوِّ	تُحَيِّ	<i>delet illa.</i>	تُحَوِّ	تُحَيِّ
تُحَوِّان	تُحَيِّان	<i>delet illa dua.</i>	تُحَوِّان	تُحَيِّان
تُحَوِّون	تُحَيِّون	<i>delet illa pl.</i>	تُحَوِّون	تُحَيِّون
تُحَوِّو	تُحَيِّو	<i>delet tu vir.</i>	تُحَوِّو	تُحَيِّو
تُحَوِّوان	تُحَيِّان	<i>deletis vos duo.</i>	تُحَوِّوان	تُحَيِّان
تُحَوِّون	تُحَيِّون	<i>deletis vos pl.</i>	تُحَوِّون	تُحَيِّون
تُحَوِّين	تُحَيِّين	<i>delet tu fem.</i>	تُحَوِّين	تُحَيِّين
تُحَوِّوان	تُحَيِّان	<i>deletis vos dua.</i>	تُحَوِّوان	تُحَيِّان
تُحَوِّون	تُحَيِّون	<i>deletis vos pl. fem.</i>	تُحَوِّون	تُحَيِّون
أُحَوِّو	أُحَيِّو	<i>deleo ego.</i>	أُحَوِّو	أُحَيِّو
نُحَوِّو	نُحَيِّو	<i>delemus nos.</i>	نُحَوِّو	نُحَيِّو

Et in hac Modfarei tabula facilè poteris animaduvertere, non solum non esse differentiam in tertia Coniugatione infirmorum **و** vel **ى**, nam **و** censetur tamquam **ى**, & conuertitur in **ل** quando est finalis, sed scribitur per **ى**, vt supra. Verum etiam & animaduvertere poteris conuenientiam & disconuenientiam, inter vocales & literas **و** & **ى**: Nam personæ plurales masc. formantur per **و** quiescens, & reiecta litera infirma, accidit in Modfareo tertiæ Coniugationis, vt litera ante illud **و** habeat Fathhum, & relinquatur Fathhum, & dicitur **يُحَوِّون**, & **يُحَيِّون**: At in se-

in secunda Coniugatione occurrit ante illud و, Chesrum; & non relinquitur Chesrum, sed mutatur in Dsammum, vocalem ipsi و congruam, vnde dictum est يَحُونُ & تَحُونُ. Similiter in persona secunda singulari feminina in Modfareo ي quiescens est nota præcipua, & in tertia Coniugatione, post reiectionem literæ infirmæ, occurrit Fathhum ante illud ي, & relictum est Fathhum, & dictum est تَحِينُ: At in Modfareo primæ Coniugationis occurrebat Dsammum ante illud ي; ac propterea, tanquam minus conueniens, mutatum est Dsammum, & dictum est cum Chesro تَحِينُ *deles tu mulier*. Et hinc poteris fundamentum variationis literarum, quæ occurrit in Verbis & nominibus infirmis desumere. Nempe, quia و & ي sunt literæ debiles, & inseruiunt ad exclarificandas vocales, vt supra diximus. & و deseruit Dsammo, | Fathho, & ي Chesro, & conuenientia prolationis est inter ي & Chesrum, quia hoc est I vocale, illud autem I consonans: ita و est V consonans, & Dsammum V vocale: simile quoddam arbitrantur Arabes de Fathho & |, hanc censent veluti A consonantem, quamuis durum videatur, Fathhum autem esse constat A vocale. Sed extrema tanquam opposita, censentur و cum Dsammo ex vna parte, & ي cum Chesro ex altera; propterea se mutuo expellunt: | verò cum Fathho tanquam intermedia, & propterea ab vtrisque tolerantur.

Et in Modfareis ex وِو, infirmo وِو, dices.

In prima, & sexta Coniug.

In quarta Coniug.

يسرو

Nobilis, & illustris est.

يسرى

يسروان

Nobiles sunt duo.

يسريان

يسرون

Nobiles sunt.

يسرون

تسرو

Nobilis est mulier.

تسرى

تسروان

Nobiles sunt dua.

تسريان

تسرون

Nobiles sunt pl, fem.

تسرين

تسرو

Nobilis es vir.

تسرى

تسروان

Nobiles estis duo.

تسريان

تسرون

Nobiles estis pl.

تسرون

تسرين

Nobilis es tu mulier.

تسرين

تسريان

تَسْرَوَانِ

Nobiles estis dua.

تَسْرَوَانِ

تَسْرَوْنَ

Nobiles estis pl.fem.

تَسْرَوْنَ

أَسْرُو

Nobilis sum.

أَسْرُو

نَسْرُو

Nobiles sumus.

نَسْرُو

Sed quia cum **CONFIRMATIONIS** est peculiaris difficultas, propterea dices

Modus Verbi infirmi **J** cum **CONFIRMATIONIS** in Coniugationibus

Prima, & sexta.	Secunda, & sic in quinta.	Tertia.	Quarta.	In forma Passiva.
تَسْرَوْنَ	يَسْرُوْنَ	يَسْرُوْنَ	يَرْضَوْنَ	يَغْرَبُونَ
تَسْرَوْنَ	يَسْرُوْنَ	يَسْرُوْنَ	يَرْضَوْنَ	يَغْرَبُونَ
<i>Illustris erit omnino.</i>	<i>delebit ille omnino.</i>	<i>delebit omnino ille.</i>	<i>complacebit omnino ille.</i>	<i>oppugnabitur omnino ille.</i>
تَسْرَوَانِ	يَسْرُوَانِ	يَسْرُوَانِ	يَرْضَوَانِ	يَغْرَبَانِ
<i>Illustres erunt oīo illi duo.</i>	<i>delebūt omnino illi duo.</i>	<i>delebunt omnino illi duo.</i>	<i>cōplacēbunt oīo illi duo.</i>	<i>oppugnabūtur oīo illi duo.</i>
يَسْرُونَ	يَسْرُونَ	يَسْرُونَ	يَرْضَوْنَ	يَغْرَبُونَ
يَسْرُونَ	يَسْرُونَ	يَسْرُونَ	يَرْضَوْنَ	يَغْرَبُونَ
<i>Illustres erūt oīo illi pl.</i>	<i>delebunt omnino illi pl.</i>	<i>delebunt omnino illi pl.</i>	<i>cōplacēbunt oīo illi pl.</i>	<i>oppugnabūtur oīo illi pl.</i>
تَسْرَوْنَ	تَسْرُوْنَ	تَسْرُوْنَ	تَرْضَوْنَ	تَغْرَبُونَ
تَسْرَوْنَ	تَسْرُوْنَ	تَسْرُوْنَ	تَرْضَوْنَ	تَغْرَبُونَ
<i>Illustris erit illa omnino.</i>	<i>delebit illa omnino.</i>	<i>delebit illa omnino.</i>	<i>complacebit illa omnino.</i>	<i>oppugnabitur illa omnino.</i>
تَسْرَوَانِ	تَسْرُوَانِ	تَسْرُوَانِ	تَرْضَوَانِ	تَغْرَبَانِ
<i>Illustres erūt oīo illa dua.</i>	<i>delebūt omnino illa dua.</i>	<i>delebunt omnino illa dua.</i>	<i>complacebunt oīo illa dua.</i>	<i>oppugnabūtur oīo illa dua.</i>
يَسْرَوَانِ	يَسْرُوَانِ	يَسْرُوَانِ	يَرْضَوَانِ	يَغْرَبَانِ
<i>Illustres erūt oīo illa pl.</i>	<i>delebūt omnino illa pl.</i>	<i>delebunt omnino illa pl.</i>	<i>complacebunt oīo illa pl.</i>	<i>oppugnabūtur oīo illa pl.</i>

تَسْرَوْنَ

تَسْرُونَ	تَهْجِبِينَ	تَهْجِبِينَ	تَرْضِينَ	تَغْزِينَ
تَسْرُونَ	تَهْجِبِينَ	تَهْجِبِينَ	تَرْضِينَ	تَغْزِينَ
<i>Illustris oïo eris tu vir.</i>	<i>delebis omnino tu vir.</i>	<i>delebis omnino tu vir.</i>	<i>complacebis tu omnino vir.</i>	<i>oppugnaberis omnino vir.</i>
تَسْرَوَانِ	تَهْجِبَانِ	تَهْجِبَانِ	تَرْضِيَانِ	تَغْزِيَانِ
<i>illustres eritis vos duo omnino.</i>	<i>delebitis vos duo omnino.</i>	<i>delebitis vos duo omnino.</i>	<i>cōplacebitis vos duo omnino.</i>	<i>oppugnabimini vos duo oïo.</i>
تَسْرُونَ	تَهْجِبُونَ	تَهْجِبُونَ	تَرْضُونَ	تَغْزُونَ
تَسْرُونَ	تَهْجِبُونَ	تَهْجِبُونَ	تَرْضُونَ	تَغْزُونَ
<i>illustres eritis oïo vos viri.</i>	<i>delebitis omnino vos pl.</i>	<i>delebitis omnino vos pl.</i>	<i>cōplacebitis oïo vos pl.</i>	<i>oïo oppugnabimini vos pl.</i>
تَسْرُونَ	تَهْجِبُونَ	تَهْجِبُونَ	تَرْضِينَ	تَغْزِينَ
تَسْرُونَ	تَهْجِبُونَ	تَهْجِبُونَ	تَرْضِينَ	تَغْزِينَ
<i>Illustris eris oïo tu mul.</i>	<i>delebis omnino tu mul.</i>	<i>delebis omnino tu mul.</i>	<i>complacebis oïo tu mul.</i>	<i>oppugnaberis oïo tu mul.</i>
تَسْرَوَانِ	تَهْجِبَانِ	تَهْجِبَانِ	تَرْضِيَانِ	تَغْزِيَانِ
<i>Illustres eritis oïo vos due.</i>	<i>delebitis omnino vos due.</i>	<i>delebitis omnino vos due.</i>	<i>cōplacebitis oïo vos due.</i>	<i>oppugnabimini oïo vos due.</i>
تَسْرَوَانِ	تَهْجِبَانِ	تَهْجِبَانِ	تَرْضِيَانِ	تَغْزِيَانِ
<i>Illustres eritis oïo vos pl. fem.</i>	<i>delebitis oïo vos pl. fem.</i>	<i>delebitis oïo vos pl. fem.</i>	<i>cōplacebitis oïo vos pl. fem.</i>	<i>oppugnabimini oïo vos pl. fem.</i>
أَسْرُونَ	أَهْجِبِينَ	أَهْجِبِينَ	أَرْضِينَ	أَغْزِينَ
أَسْرُونَ	أَهْجِبِينَ	أَهْجِبِينَ	أَرْضِينَ	أَغْزِينَ
<i>Illustris ero omnino.</i>	<i>delebo omnino.</i>	<i>delebo omnino.</i>	<i>complacebo omnino.</i>	<i>oppugnabor omnino.</i>
أَسْرُونَ	أَهْجِبِينَ	أَهْجِبِينَ	أَرْضِينَ	أَغْزِينَ
أَسْرُونَ	أَهْجِبِينَ	أَهْجِبِينَ	أَرْضِينَ	أَغْزِينَ
<i>Illustres erimus omnino nos.</i>	<i>delebimus nos omnino.</i>	<i>delebimus nos omnino.</i>	<i>cōplacebimus nos omnino.</i>	<i>oppugnabimur nos omnino.</i>

Et exemplis patet, quòd ea quæ habent Fathum cum Tesdid in ن, possunt etiam proferri cum ن leui, seu sine vocali.

Et datur etiam animaduerti, quòd in plurali masculino و personale reiectum est secundum regulam, & dictum est in prima & secunda Coniugatione نَسْرُونَ & تَسْرُونَ &

& ^{تَكُونُ} ^{وَيَكُونُ}. At, præcedente Fathho, و personale non est reiectum; sed imposta est ipsi vocalis Dsam, & dictum est in tertia, quarta, & Passiua Coniugatione ^{تَغْزُونَ} & ^{يَغْزُونَ} & ^{تَرْضُونَ} & ^{يَرْضُونَ} & ^{تَكُونُونَ} & ^{يَكُونُونَ}.

Similiter in secunda Persona singulari feminina, illud ^ي personale reiectum, etiam est cum ^ن confirmationis, secundum regulam; præterquam præcedente Fathho, vnde dictum est in prima & secunda Coniugatione ^{تَكُونِينَ} & ^{تَكُونِينَ}. At in tertia, quarta, & Passiua Coniugatione, quia præcedit Fathhum, propterea dictum est cum ^ي Chesrato ^{تَكُونِينَ}, & ^{تَرْضِينَ}, & ^{تَغْزِينَ}. Itaque, præcedente Fathho (in Verbis infirmis vltima) non reijcitur و personale in pluralibus masculinis, quando adhibetur ^ن Confirmationis, sed mouetur vocali Dsammo. Et in secunda persona singulari feminina non reijcitur, post Fathhum, eius ^ي personale, sed mouetur vocali Chesro. Et hoc solum accidit in his verbis infirmis vltima, in tertia, quarta, & Passiua Coniugatione; hæ namque habent Fathhum in penultima. Item etiam in Verbis compositis si habeant Fathhum in penultima Modfarei, vt sunt ordines ^{تَفَعَّلُوا}, & ^{تَفَعَّلُوا}, & ^{تَفَعَّلُوا}, quando infirma erunt vltima radicali.

IMPERATIVVM. الامر

Imperatiuum formatur ex Modfareo Gezmaro, vt moris est, & Imperatiuum tertiæ vel primæ personæ, præfixo ^ل cum Chesro, vt ^{لِيُغْزِرْ} pugnet ille. ^{لِيَرْمِ} projiciat ille: ^{لِيَرْضَ} complaceat ille. Imperatiuum autem secundæ personæ, reiecta litera Modfarea, & addita in principio ^ا cum Chesro; at cum Dsammo, si sequatur Dsammmum. vnde dices

Imperatiuum primæ Coniugationis.

Similiter & sextæ.

^{أَعْرُوا}

pugnate vos viri.

^{أَعْرُوا}

pugnate vos duo.

^{أَعْرُ}

pugnatu vir.

^{أَعْرُونَ}

pugnate vos fem. pl.

^{أَعْرُوا}

pugnate vos dua.

^{أَعْرِي}

pugna tu fem.

Imperatiuum secundæ Coniugationis. Similiter & quintæ.

^{ارْمُوا}

iacite vos pl.

^{ارْمُوا}

iacite vos duo.

^{ارْمُ}

iace tu vir.

^{ارْمِينَ}

iacite vos pl. fem.

^{ارْمُوا}

iacite vos dua.

^{ارْمِي}

iace tu mul.

Impe-

Imperatiuum quartæ Coniugationis : similiter in tertia.

أَرْضُوا gratum habeatis vos pl.	أَرْضِيَا gratum habeatis vos duo.	أَرْضْ gratum habeas vir.
أَرْضِينِ gratum habeatis vos pl. fem.	أَرْضِيَا gratum habeatis vos dua.	أَرْضِيْ gratū habeas tu fem.

Imperatiuum iuxta formam Passiuam.

Imperatiuum Passiuum, omnium personarum idem est & eodem modo formatur; nempe à Modfareo Gezmato, præfixa ج cum Chesro, vt

لِيْرْمُوا proÿciantur illi pl.	لِيْرْمِيَا proÿciantur illi duo.	لِيْرْمْ proÿciatur ille.
لِيْرْمِينِ proÿciantur ille plur.	لِيْرْمِيَا proÿciantur ille dua.	لِيْرْمِ proÿciatur illa.
لِيْرْمُوا proÿciamini vos pl. viri.	لِيْرْمِيَا proÿciamini vos duo.	لِيْرْمْ proÿciaris tu vir.
لِيْرْمِينِ proÿciamini vos pl. fem.	لِيْرْمِيَا proÿciamini vos dua.	لِيْرْمِيْ proÿciaris tu mul.
لِيْرْمْ proÿciamur nos.		لَاْرْمْ proÿctar ego.

Prohibitium etiam eodem modo formatur pro omnibus personis, tam in forma Passiua quam in Actiua, præposita particula negatiua لا Modfareo Gezmato, vt لا تْرْمْ ne proÿcietas. لا تْرْمِ ne proÿciaris.

M A S D A R V M.

Masdarum non mutatur à sua origine, quando est trium literarum & secunda radicalis quiescit, vnde dices

عَزَوَاتْ pugnae pl.	عَزَوَانْ pugnae dua.	عَزُوْ pugna, pugnare.
رَمِيَاتْ proiectiones.	رَمِيَانْ proiectiones dua.	رَمِيْ proÿcere, proiectio.

Si verò secunda litera Masdari habeat Fathhum, tunc litera infirma conuertitur in **ا**, quamuis scribatur per **ي**, quando radicalis est **ي**, vel est Masdarum quartæ Coniugationis, & vt plurimum accidit sic. Et transfertur Tanuin de vltima, in penultimam, & in omnibus casibus tanquam indeclinabilis permanet, vt **رَضِيَ** complacere. & cum articulo & sine Tanuino **الرَضَى** gratum habere. Et **سَرِي**, vel **السَّرِي** illustrem esse. Sic dicitur in casu Rapheo, quod respondet Nominatiuo: & in casu Nasbo, quod respondet Accusatiuo: & in casu Giarro seu Chafdsso, quod correspondet ceteris casibus, tanquam indeclinabiliter.

Si verò fit Masdarum iuxta formam **فَعَالٌ**, addita nempe **ا** ante vltimam, tunc litera infirma conuertitur in Hamzat, vt **عَرَّاءٌ** illustrem esse, ex Verbo **عَرَّو** illustris fuit.

Si autem fit Masdarum iuxta formam **فَعُولٌ**, addito nempe **و** ante vltimam, tunc litera infirma, conuersa in **و**, immittetur in illud virtute Tefdid, vt ex **خَلِيَ** vacuus fuit. **خَلُوٌ** vacuitas. Similiter dicendum de Masdaro iuxta formam **فَعِيلٌ**, tunc literam infirmam conuertendam & immittendam in **ي**.

In ceteris autem formis non fit immutatio literæ infirmæ, vt **سَرَّوٌ** & **سَرَّوَةٌ** illustrem esse. & **عَرَّوٌ** & **عَرَّوَانًا** & **عَرَّوَةٌ** pugnare. **رَضَّوَانًا** & **رَضَّوَانًا** gratum habere. Nisi accidat fieri mutationem in **ا** ratione Fathhi præcedentis, quando ipsa litera infirma etiam Fathho debuisset moueri, vt pro **مَرَضَّوَةٌ** dici debeat **مَرَضَّاءَةٌ** gratum habere.

Nomen Agentis, seu Participij Actiui.

IN Nomine Agentis, seu Participij iuxta formam **فَاعِلٌ** conuertitur litera infirma in **ي** propter Chesrum præcedens: at singulare Masculinum, quando non habet articulum, reijcit **ي**, & in fine contentum est Tanuino Chesri in duobus casibus, Giarro scilicet & Rafeo, vt **عَارِزٌ** pugnans, & pugnantis: sed in Nasbo dicitur sine vlla reiectione **عَارِزًا** pugnantem. Similiter quando dicitur sine Tanuino, vt **العَارِزِي** pugnans. Et hoc est vniuersale in omnibus infirmis vltima, quando in penultima est Chesrum. Itaque, dices

عَارِزُونَ vel **عَرَّازَةٌ**
pugnantes.

عَارِزَانِ
pugnantes duo.

عَارِزٌ
pugnans.

عَارِزَاتٌ, vel **عَوَارِزٌ**
pugnantes pl. fem.

عَارِزَتَانِ
pugnantes duæ.

عَارِزَةٌ
pugnans fem.

In

IN PARTICIPIO iuxta formam **فَعْمِل** conuertitur litera infirma, si non sit, in **ي**, vt ex radice **صَبَو** *propensus fuit*, sic dices

صَبَوَانٌ	صَبِيَانٌ	أَصْبَابٌ vel أَصْبِيَاءٌ vel صَبِيُونٌ	صَبِيَانٌ	صَبِيٌ
صَبَوَانٌ	صَبِيَانٌ	pueri pl.	pueri duo.	puer.
صَبَوَاتٌ	صَبِيَاتٌ	صَبِيَاتٌ	صَبِيَاتَانٌ	صَبِيَّةٌ
صَبَوَاتٌ	صَبِيَاتٌ	puella pl.	puella dua.	puella.
صَبِيَّةٌ				

Et ex **سَرَو**, vel **سَرِي** *illustris fuit*, dices

سَرَوَانٌ vel سَرِيَانٌ vel سَرَوَاتٌ vel سَرِيَاتٌ	سَرِيَانٌ	سَرِيٌ
illustres pl.	illustres duo.	illustris vir.
سَرِيَاتٌ vel سَرِيَاتٌ	سَرِيَاتَانٌ	سَرِيَّةٌ
illustres pl. fem.	illustres dua.	illustris mul.

IN PARTICIPIO iuxta formam **فَعُول**, و radicale immititur in alterum additum, vt ex **عَدَا** *transgressus est*, dices

أَعْدَاءٌ vel عَدُوٌ	عَدَوَانٌ	عَدُوٌ
hostes pl.	hostes duo, vel dua.	hostis gen. com.

Si verò radix fuerit **ي**, tunc non addetur **و**, sed loco eius addetur **ي**, & additum immitetur in radicale, vt ex **بَغِي** *iniuriosè egit*, dices

بَغِيَا	بَغِيَانٌ	بَغِيٌ
iniuriosi, & iniuriosa pl.	iniuriosi duo, vel dua.	iniuriosus, vel iniuriosa.

In forma **فَعَال** conuertitur litera infirma in Hamzat: quod semper fit in infirmis vltima radicali, cum immediatè præcedit | quiescens, ipsaq. | grauatur signo Maddi, vt pro **عَزَاو** dicatur **عَزَاءٌ** *pugnator*. Et pro **رَمَائِي** dicatur **رَمَاءٌ** *sagittarius*.

In forma **أَفْعَل** vltima radicalis, quæ est infirma, conuertitur in |, propter Fathum præcedens, sed scribitur per **ي** in fine dictionis, etiam si radix fuerit **و**: est enim regula vniuersalis, vt quotiescumque litera infirma fuerit vltima radicalis, & plusquam tertia in ordine, numquam appareat **و**, nisi quando immediatè præcedit Dammum; aliàs enim semper appareat **ي**, etiam quando in fine post Fathum est, virtute, |: Sed plerique scribunt etiam | prout est. At dum fit media, ab omnibus scribitur **ي** prout est, vt **أَرْضِي** *complacitor*. **أَرْضِيَانٌ** *complacitiores*

tiores duo ^{أرضون} *complacitiores plures.* ^{رضي} *complacitior sem.* ^{رضيات} *complacitiores plures.*

المفعول

Patiens, seu Participium passivum.

IN Participio passivo iuxta formam ^{مفعول} *مفعول*, ex Verbis infirmis و, additur, prout in perfectis, etiam و. vnde dices.

^{مغزون} مغزون

oppugnati pl.

^{مغزوان} مغزوان

oppugnati duo.

^{مغزو} مغزو

oppugnatus.

^{مغزوات} مغزوات vel ^{مغازي} مغازي vel ^{مغازي} مغازي

oppugnata pl.

^{مغزوتان} مغزوتان

oppugnata dua.

^{مغزوة} مغزوة

oppugnata.

In infirmis autem ^{مرموي} *مرموي* non additur و, prout in ceteris: nec enim dicitur ^{مرميون} *مرميون* sed loco و, additur ^{مرميان} *مرميان*, & immittitur in alterum radicale, virtute Tefdid: & dices

^{مرميون} مرميون

proiecti pl.

^{مرميان} مرميان

proiecti duo.

^{مرمي} مرمي

proiectus.

^{مرميات} مرميات vel ^{مرامي} مرامي vel ^{مرامي} مرامي

proiecta pl.

^{مرميتان} مرميتان

proiecta dua.

^{مرمية} مرمية

proiecta.

Aliqua, quia censentur infirma & و, & ي, propterea admittunt utroque modo Participium passivum, vt ex ^{مرضو} *مرضو* dicitur, prout inquit Chamus, & ^{مرضي} *مرضي* is cui gratum factum est.

Nomen Temporis, & Loci.

IN nomine Temporis & Loci ex infirmis vltima radicali, penultima semper habet Fathum: sicut in infirmis prima radicali, temper habet Chesrum. Ipsa autem litera infirma conuertitur in l propter Fathum praecedens; quando autem adduntur post radicales literae formativae numerorum, tunc loco literae infirmae non apparet nisi ي; quia est plusquam tertia in ordine. quare dices

^{مغازي} مغازي vel ^{مغازي} مغازي

loca, & tempora pugnandi pl.

^{مغزبان} مغزبان

loca, & tempora pugnandi duo.

^{مغزى} مغزى vel ^{مغزى} مغزى

locus, & tempus pugnadi.

^{مرامي} مرامي vel ^{مرامي} مرامي

loca, & tempora proijciendi.

^{مرميان} مرميان

duo loca, & tempora proijciendi.

^{مرمي} مرمي vel ^{مرمي} مرمي

locus, & tempus proijciendi.

De

De Verbis compositis, infirmis **ل**, seu vltima radicali.

IN Verbis eiusmodi, infirmis vltima, nunquam apparet **و**, nisi accidat ante vltimam quæ est litera infirma, immediatè **د**ammum; quod vix accidit. Mutatur ergo, & semper apparet **ي**, ex regula illa vniuersali, quod **Lam** infirma quando est in dictione plusquam tertia, semper mutatur in **ي**; & si sit virtualiter **ل** post **Fathum**, in fine dictionis scribitur etiam ab eruditionibus per **ي**. His ergo suppositis, sic se habent Verba composita, infirma vltima radicali, in

Præterito	Modisareo.	Imperatiuo.	Mafdaro.	Participio.
أَعْطَى <i>dedit</i> vir.	يُعْطِي <i>dat, vel dabit.</i>	أَعْطِ <i>da tu.</i>	أَعْطَاءُ <i>donatio.</i>	مُعْطٍ <i>donans.</i>
سَمَّى <i>nominauit.</i>	يَسْمِي <i>nominat.</i>	سَمِّ <i>nomina tu.</i>	تَسْمِيَةٌ <i>nominatio.</i>	مَسْمٍ <i>nominans.</i>
نَادَى <i>vocauit.</i>	يُنَادِي <i>vocat.</i>	نَادِ <i>voca tu.</i>	مَنَادَاةٌ نِدَاءٌ <i>vocatio, clamare.</i>	مُنَادٍ <i>clamās, vocās.</i>
تَمَطَّى <i>extensus est.</i>	يَتَمَطَّى <i>extenditur.</i>	تَمَطَّ <i>extendere tu.</i>	تَمَطَّ <i>extendere se.</i>	مَتَمَطِّ <i>se extendens.</i>
تَصَابَى <i>puer euasit.</i>	يَتَصَابَى <i>repuerascit.</i>	تَصَابِ <i>repuerascere tu.</i>	تَصَابٍ <i>repuerascere.</i>	مَتَصَابٍ <i>repuerascens.</i>
أَنْبَرَى <i>exacutus est.</i>	يَنْبَرَى <i>exacuitur.</i>	أَنْبِرِ <i>exacuere tu.</i>	أَنْبَرَاءُ <i>exacui.</i>	مَنْبِرٍ <i>acutus, limatus.</i>
أَرْجَى <i>sperauit.</i>	يَرْجَى <i>sperat.</i>	أَرْجِ <i>spera tu.</i>	أَرْجَاءُ <i>spes, sperare.</i>	مَرْجٍ <i>sperans.</i>
أَرْعَى <i>resipuit.</i>	يَرْعَى <i>resipiscit.</i>	أَرْعِ <i>resipisce.</i>	أَرْعَاءُ <i>resipiscentia.</i>	مَرْعٍ <i>resipiscens.</i>
أَسْتَدَى <i>accersuit.</i>	يَسْتَدَى <i>accersit.</i>	أَسْتَدِعْ <i>accerse.</i>	أَسْتَدَعَاءُ <i>accersire.</i>	مَسْتَدِعٍ <i>accersens.</i>
أَعْرَى <i>infecit se.</i>	يَعْرَى <i>inficit se.</i>	أَعْرِ <i>inficere tu.</i>	أَعْرَاءُ <i>se inficere.</i>	مَعْرٍ <i>inficiens se.</i>

Et similiter dices in ceteris.

Vnum

Vnum hic aduertendum est (nam cetera patent ex dictis) Verbum inter cetera recensitum in praecedenti tabula *أرعوى* *resipuit*, esse ordinis *أفعل*, nempe compositum additione *ا* in principio, & virtute Tefdid in vltima, & dictum esse pro *أرعوى*, facta separatione vtriusque *و*, nempe radicalis, & alterius additi virtute Tefdid, eoq; conuerso deinde in *ي*: ratione illa quam memorauimus, ne appareat *و* in fine eiusmodi Verborum,

Composita ex deficientibus iuxta formam Passiuam.

Præteritum.	Modfarcum.	Participium passiuum.
<i>أعطى</i> donatus fuit.	<i>يعطى</i> donatur.	<i>معطى</i> Instr. Loc. & Tép. donādi. donatus.
<i>سمى</i> nominatus est.	<i>يسمى</i> nominatur.	<i>سمى</i> nominatus.
<i>نودي</i> vocatus est.	<i>ينادى</i> vocatur.	<i>منادى</i> vocatus.
<i>استدى</i> accersitus est.	<i>يستدى</i> accersitur.	<i>مستدى</i> accersitus.

Et sic in ceteris.

Quoad dispositiones verò vltimarum syllabarum, ratione diuersitatis numerorum & personarum, non differunt composita à simplicibus, sed eodem modo procedunt Passiua prout Passiua, Actiua prout Actiua; ea quæ habent Chesrum in penultima, iuxta secundam simplicium in Modfarcum, & ea quæ habent Fathum, iuxta tertiam vel quartam, omnia ad instar suorum similium.

تصريف الفعل المعتل العين واللام الذى يقال له اللغيف المقرون

Coniugatio Verbi infirmi *ع* & *ل*, quod dicitur inuolutum coniunctum.

Dicitur eiusmodi Verbum, Inuolutum Coniunctum, quia inuoluit pariter duas literas infirmas immediatè vna post alteram.

Est autem triplicis speciei: vel enim est secunda *و*, & tertia *ي*: vel vtraque *و*, sed conuertitur posterior in *ي*: vel vtraque est *ي*.

Prima species esse potest secundæ & quartæ Coniugationis, & coniugatur prorsus ad instar infirmi vltima tantum, nempe quod est secundæ Coniugationis ad instar *رعى* *proiecit*, quod est quartæ ad instar *رضى* *complacuit*.

Reli-

Reliquæ duæ non sunt nisi quartæ Coniugationis, & consimili modo prout deficiente, seu infirma dumtaxat vltima seu J tantummodo, coniugantur. Sed quia immediatio duarum literarum debilium exigit aliquando immisionem virtute Teldid (quod non accidit in Verbis Deficientibus) propterea fient omnia exemplis plana per singulas species, vt disparitas animaduertatur inter singulas.

Præteritum Verbi infirmi ع & ج, primæ speciei.

Secundæ Coniugationis.

شُوا	شَرِيَا	شَوِي
assauerunt pl.	assauerunt duo.	assauit ille.
شَوِيْن	شَوِيْنَا	شَوِيْت
assauerunt illa pl.	assauerunt illa dua.	assauit illa.
شَوِيْتُمْ	شَوِيْتُمَا	شَوِيْتُ
assauistis vos pl.	assauistis vos dua.	assauisti tu vir.
شَوِيْتُمْ	شَوِيْتُمَا	شَوِيْتُ
assauistis pl. fem.	assauistis dua.	assauisti tu mul.
شَوِيْنَا		شَوِيْتُ
assauimus nos.		assauit ego.

Præteritum quartæ Coniugationis.

رَوُوا	رَوِيَا	رَوِي
irrigati sunt pl.	irrigati sunt duo.	inebriatus, irrigatus est.
رَوِيْن	رَوِيْنَا	رَوِيْت
irrigatae sunt pl.	irrigatae sunt dua.	irrigata est.
رَوِيْتُمْ	رَوِيْتُمَا	رَوِيْتُ
irrigati estis pl.	irrigati estis duo.	irrigatus est.
رَوِيْتُمْ	رَوِيْتُمَا	رَوِيْتُ
irrigatae sunt pl.	irrigatae sunt dua.	irrigata est.
رَوِيْنَا		رَوِيْتُ
irrigati sumus.		irrigatus sum.

Modus Verbi infirmi & J primæ speciei.

Secundæ Coniugationis.

يشوون يشويان يشوي
assant, vel assabunt. *assant duo.* *assat, vel assabit ille.*

يشوين تشويان تشوي
assant ille pl. *assant ille dua.* *assat illa.*

تشوون تشويان تشوي
assatis pl. *assatis duo.* *assas tu vir.*

تشوين تشويان تشوين
assatis pl. fem. *assatis dua.* *assastu mul.*

تشوي تشوي تشوي
assamus nos. *asso ego.*

Et cum Gezmo.

لم يشووا لم يشويا لم يشو
non assauerunt pl. *non assauerunt duo.* *non assauit ille.*

Et cum Nasbo.

ليشووا ليشويا ليشوي
ut assent illi. *ut assent duo.* *ut assent ille.*

Modus Verbi quartæ Coniugationis.

يزوون يزويان يزوي
irrigantur pl. *irrigantur duo.* *irrigatur ille.*

يزوين تزويان تزوي
irrigantur illa pl. *irrigantur dua.* *irrigatur illa.*

تزوون تزويان تزوي
irrigamini vos pl. *irrigamini vos duo.* *irrigaris tu.*

تزووين تزويان تزووين
irrigamini vos pl. fem. *irrigamini dua.* *irrigaris tu mul.*

تروي تروي تروي
irrigamur nos. *irrigor ego.* *اروي*

Et

Et cum Gezmo.

لم يرووا

non sunt irrigati.

لم يرويا

non sunt irrigati duo.

لم يرو

non est irrigatus.

Et cum Nasbo.

ليرووا

ut ingurgitentur illi pl.

ليرويا

ut ingurgitentur duo.

ليروى

ut ingurgitetur ille.

Imperatiuum.

Secundæ Coniugationis.

اشووا

assate vos pl.

اشوبيا

assate vos duo.

اشو

assa tu vir.

اشوبين

assate vos pl. fem.

اشوبيا

assate vos due.

اشوى

assa tu mul.

Imperatiuum quartæ Coniugationis.

ارووا

inebriamini vos pl.

اروبيا

inebriamini vos duo.

ارو

inebriare tu vir.

اروبين

inebriamini vos pl. fem.

اروبيا

inebriamini dua.

اروى

inebriare tu mul.

Masdarum.

شيات

assationes pl.

شيان

assationes dua.

شى

assatio, assare.

ريات

ebrietates pl.

ريان

ebrietates dua.

رى

ebrietas, inebriari.

Participium.

شاوون

assantes pl.

شاويان

assantes duo.

شاو

assans vir.

شاويات

assantes pl. fem.

شاويتان

assantes dua.

شاوية

assans mul.

Participium quartæ Coniugationis.

رَوَاةٌ	رَبَّانَانِ	رَبَّانٌ
pleni pl.	pleni duo.	plenus, ebrius, completus.
رَوَاةٌ	رَبَّيَانِ	رَبَّيَا
plena pl. fem.	plena dua.	plena, ebria, completa.

Nomen Loci, & Temporis.

مُشَاوِي	مُشَوِيَانِ	مُشَوِي
loca, & tempora assandi.	duo loca, & temp. assandi.	locus, & temp. assandi.
مُرَاوِي	مُرَوِيَانِ	مُرَوِي
loca, & tempora inebriandi se.	duo loca, & temp. se inebriandi.	locus, & temp. ineb. se.

INFIRMVM ع & ل Secunda Speciei, nempe habens vtramque infirmam و, est quartæ tantum Coniugationis, & mutat posterius و in ي, & dicitur ex. gr. قَوِي fortis fuit, pro قَوُو: & procedit tam in Præterito, quam in Modfareo, & his quæ exinde dependent vt رَوِي inebriatus est. Modfareum itaque erit يَقَوِي fortis est. Imperatiuum أَقُو esto robustus. In Masdaro autem dices

قَوِي vel قَوِي	قَوَاتَانِ	قَوِي
virtutes, fortitudines.	fortitudines dua.	fortem esse, virtus.

Participium.

قَوِيَانِ vel أَقَوِيَانِ	قَوِيَانِ	قَوِي
fortes pl. viri.	fortes duo.	fortis.
قَوِيَاتِ vel قَوَايَا	قَوِيَاتَانِ	قَوِيَةٌ
fortes fem.	fortes dua.	fortis fem.

INFIRMVM ع & ل tertiæ Speciei, habens vtramque infirmam هـ, potest triplici modo coniugari. Primò ad instar Verbi Surdi, habet enim secundam & tertiam eiusdem generis, vt patet: & potest duplici modo in Præterito coniugari: vel cum Fathho in prima radicali, vt moris est, vnde dices

حَيَا	حَيَا	حَي
vixerunt pl.	vixerunt duo.	vixit ille.
حَيَاتِ	حَيَاتَانِ	حَيَاتٌ
vixerunt illa pl.	vixerunt illa dua.	vixit illa fem.
		حَيَاتِنِمْ

حَيْسْتُمْ
vixistis pl.

حَيْسْتُنَّ
vixistis pl. fem.

حَيْسْنَا
viximus nos.

حَيْسْتُمَا
vixistis duo.

حَيْسْتُمَا
vixistis dua.

حَيْسْتُ
vixisti tu vir.

حَيْسْتِ
vixit illa fem.

حَيْسْتُ
vixi ego.

VEL translato Chesro de secunda in primam, licebit quoque dicere in Præterito **حَيُوا** vixerunt pl. **حَيَا** vixerunt duo. **حَيَّ** vixit ille. &c.

Tertiò licebit etiam dicere cum separatione literarum in Præterito, vt

حَيُوا
vixerunt illi pl.

حَيَيْنَ
vixerunt illa pl.

حَيْسْتُمْ
vixistis pl.

حَيْسْتُنَّ
vixistis vos pl. fem.

حَيْسْنَا
viximus nos.

حَيَيَا
vixerunt illi duo.

حَيَيْنَا
vixerunt illa dua.

حَيْسْتُمَا
vixistis duo.

حَيْسْتُمَا
vixistis vos dua.

حَيَّي
vixit ille.

حَيْسْتِ
vixit illa fem.

حَيْسْتُ
vixisti tu.

حَيْسْتِ
vixisti tumul.

حَيْسْتُ
vixi ego.

Modfareum.

يَحْيُونَ
viuant illi pl.

يَحْيَيْنَ
viuant illa pl.

يَحْيُونُ
viuitis vos pl. viri.

يَحْيِينَ
viuitis pl. fem.

يَحْيِي
viuimus, & viuemus nos.

يَحْيِيَانِ
viuunt illi duo.

يَحْيِيَانِ
viuunt illa dua.

يَحْيِيَانُ
viuitis vos duo.

يَحْيِيَانُ
viuitis vos dua.

viuo, & viuam ego.

يَحْيِي
viuit ille.

يَحْيِي
viuit illa fem.

يَحْيِي
viuis tu.

يَحْيِينَ
viuis tu fem.

أَحْيِي
Poterit

Poterit etiam dici ad instar Surdi, vt

يحيون

viuent illi pl.

يحيان

viuent illi duo.

يحي

viuet ille.

يحيين

viuent illa pl.

يحيان

viuent illa dua.

يحي

viuet illa.

Et sic vsque in finem.

IMPERATIVVM itaque, cum ex Modfareo dependeat, duplici modo fieri licebit: & ad instar Verbi Surdi, & ad instar Verbi Deficientis, dices itaque

Imperatiuum.

احيوا

viuite vos pl.

احييا

viuite duo.

احي

viue tu.

احيين

viuite vos pl. fem.

احييا

viuite dua.

احيي

viue tu mul.

Vel cum immissione ^ح *viue tu*, &c. Quamuis aliqui huiusmodi immisionem in Modfareo, & his quæ à Modfareo dependent, non admittant.

Mafdarum.

حياوات vel حياءات

حيات

vita pl.

حياوان vel حياءان

حياتان

vita dua.

حيا

حياة vel حيوة

vita, viuere.

Participium.

حيون vel احياء

viuentes, viui pl.

حيان

duo viuentes.

حي

viuus, viuens.

حيات vel حيايا

viuentes pl. fem.

حيتان

viuentes dua.

حية

viuens, viuua.

Quoad formam PASSIVAM nihil superest dicendum de huiusmodi Verbis, quia eodem prorsus modo Passiuam formam induunt, sicut Verba Deficientia, seu Infirma ^ل tantummodo; vnde dicitur ^{شوي} *assatus est*, ^{يشوي} *assatur*, ^{مشوي} *assatus*, sicut ^{رهي} *proiectus est*, ^{يرهي} *proiicitur*, ^{رهي} *proiectus*.

COMPOSITA quoque ex Verbis huiusmodi, Infirma ^ع & ^ل, coniugantur prorsus sicut composita Verborum Deficientium: quare de ipsis hic ultra nihil addendum; nisi de compositis ex Verbo tertiæ speciei ^{حي} *vixit*: in eius enim compositis dicunt ^{حيي} *viuificauit*, vel reiecto altero ^{حي} *viuificauit*, cuius Modfa-

reum

reum ^{يحيي} *viuificat*. & ^{حايا} *conuixit*. Eiusque Modfareum ^{يحيي} *conuixit*.
 Et ^{استحي} *reliquit superstitem*: item *vitam petit*, vel *erubuit*, eiusque Mo-
 dfareum est ^{يستحي} *erubescit*, &c. & Masdarum ^{استحياء} *superstitem relinquere*,
 &c. & aliqui reiecto altero ^ي, dicunt in Præterito ^{استحي} *viuificauit*, *uiuum*
esse voluit. Et in Modfareo ^{يستحي} *uiuum esse optat*. Imperatiuum verò est
^{استحي} *viuifica*, *vitam concede*, item *erubescere*. In ceteris autem omnibus, prout
 deficientia coniugantur: vnde hic non superest aliquid addendum.

تصريف الفعل المعتل الفاء واللام الذي يقال له اللفيق المفروق

Coniugatio Verbi Infirmi ^ف & ^ل, quod dicitur Inuolutum,
 Disiunctum.

Quinta & vltima species Verborum Infirmorum, dicitur Inuoluta Disiuncta,
 quia continet pariter duas literas debiles, sed non immediatè, quia est me-
 dia inter vtramque, & dicitur Infirmum ^ف & ^ل, idest prima & tertia radicali.

Dux autem sunt eiusmodi Verborum species, prima habens ^و in ^ف seu pro
 prima radicali, & ^ي in ^ل seu pro tertia radicali. Altera species habet ^ي vtro-
 bique. Prior species esse potest triplicis coniugationis, secundæ, quartæ, & quintæ.

Quia verò duæ infirmitates simul coniunguntur, nempe in prima & vltima,
 meminisse oportet regularum de vtroque traditarum, nam exempli gratia ^{وقى} *cu-*
stodiniit secundæ coniugationis, coniugatur vt ^{وعد} *promisit*, quoad primam ra-
 dicalem, & vt ^{رعى} *proiecit*, quoad vltimam, & ^{وجى} *quassata ungula fuit*, quod
 est quartæ Coniugationis, coniugatur vt diximus de ^{وجل} *timuit*, & de ^{رضى}
complacuit. vnde dices ^{وقى} *custodiuit*. ^{وقيا} *custodierunt duo*. ^{وقوا} *custodierunt pl.*
^{وقت} *custodiuit illa*. ^{وقتيا} *custodierunt dua*. ^{وقتين} *custodierunt illa plures*. & sic vs-
 que in finem.

In Modfareo autem secundæ Coniugationis, propter Chesrum reijcitur ^و, &
 non dicitur ^{يوقى}, sed ^{يقي} *custodit*, vel *custodiet*. Et adueniente Gezmo reij-
 citur vltima radicalis. Quare dices in Modfareo Gezmato

لم يقوا

non custodierunt pl.

لم يقيا

non custodierunt duo.

لم يقى

non custodiuit ille.

لم

لَمْ يَقْبِئُوا

non custodierunt ille pl.

لَمْ تَقْبِئَا

non custodierunt illa dua.

لَمْ تَقْبِئِ

non custodiuit illa.

لَمْ تَقْبِئُوا

non custodistis vos pl.

لَمْ تَقْبِئَا

non custodistis vos duo.

لَمْ تَقْبِئِ

non custodisti tu vir.

لَمْ تَقْبِئِينَ

non custodistis pl. fem.

لَمْ تَقْبِئَا

non custodistis vos dua.

لَمْ تَقْبِئِي

non custodisti tu mul.

لَمْ نَقْبِئِ

non custodiuimus nos.

لَمْ أَقْبِئِ

non custodiui ego.

In Imperatiuo ad secundam personam, cùm formetur ex Modfareo Gezmato, reiecta litera formatiua Modfarei, non relinquitur in prima voce nisi vnica litera, propterea mos est ipsis addere & quiescentem; vnde dicunt in

I M P E R A T I V O.

قُوا

custodite vos pl. viri.

قِيَا

custodite vos duo.

قِ قِهْ vel قِهْ

custodi tu.

قِيْنَ

custodite vos pl. fem.

قِيَا

custodite vos dua.

قِيْ

custodi tu mul.

Masdarum est.

وَقَايَاتُ

custodia pl.

وَقَايَاتَانِ

custodiae dua.

وَقَايَةٌ

custodia, custodire.

Altera species habens vtroque *قِي*, coniugatur prout Infirmum *قِي*, secundum regulas traditas de Infirmis prima, quæ dicuntur Verba assimilata; & de Infirmis vltima, quæ dicuntur Verba Deficientia: vnde dices *قِيْدِي* complacuit, sicut *قِيْسِرْ لُفِئَ*, & *قِيْ رَمِيْ* proiecit. & in vniuersum hæc Infirma coniugantur secundum regulas vtriusque infirmitatis, & quoad translationem vocalis, & quoad reiectionem vel mutationem literæ.

Itaque in compositis ordinis *أَقْبِئُ*, licebit dicere ex *قِي* *أَقْبِئُ* custodiuit. *أَقْبِئُ* seruauit se, timuit, reueritus est, cum *تَسْدِيدِ* & mutato *و* in *ت*: & licebit etiam dicere, conuerso *و* in literam quam exigat præcedens vocalis, vt *أَقْبِئُ* reueritus est. *أَقْبِئُ* reueretur. *أَقْبِئُ* reuerentem, timentem, se custodientem. & sic tam de compositis, quàm de simplicibus, regulæ ibi traditæ seruandæ sunt.

Vnum hic animaduertisse inuat, post traditas de Infirmis regulas, ne detur admirationi

rationi locus legenti Libros Orientalium; nō seruare eos regulam de reiectione literarum, dum sine Vocalibus scribunt, ne detur confusio locus, ne vnum sumatur pro altero: propterea seruant omnes literas radicales, contra regulam Gezmi, & Imperatiui. At quando cum Vocalibus scribunt, eruditi Auctores has rigorosè regulas seruant.

في الافعال المهموزة

DE VERBIS HAMZATIS.

EIVSMODI Verbum dicitur HAMZATVM à litera HAMZAT, quæ euenit vt sit ei truncalis. Et potest tribus euenire modis: vel enim erit prima radicalis Hamzat, & dicitur *مهموز الفاء Hamzatum* في: vel erit secunda, & dicitur *مهموز العين Hamzatum* ع: Vel erit tertia, & dicitur *مهموز اللام Hamzatum* ل. Et quidem Hamzat in principio, facit Verbum coniugari non nisi vt Hamzatum: In secunda autem & tertia si sit Hamzat, facit vt etiam possit coniugari Verbum tamquam si esset Concauum vel Deficiens.

Duo sunt quæ Verbis Hamzatis accidunt, nempe conuersio ⁱⁿ |, vel و, vel ^ي, prout dictum est supra de Infirmis: Alterum peculiare est ipsis, nempe suppositio |, vel و, vel ^ي subtus ipsam ^{Hamzat}. quod multis modis accidit: seruandæ sunt autem in hoc sequentes regulæ.

Prima, vt numquam concurrant immediatè duæ Hamzat vna post alteram, sed si hoc accadat, tunc secunda Hamzat mutetur in literam præcedenti motioni consonam, nempe in | si sit Fathhum, in و si sit Dsammum, & in ^ي si sit Chesrum: hoc autem intelligendum est quando ipsa posterior Hamzat quiescit.

Quod si prior Hamzat fuerit Hamzat vnionis, quæ dicitur Vasli, tunc si non adsit Vaslum, posterior Hamzat conuertetur, & conuersa manebit, vt *أومل spera*, & dicitur pro *أومل*: at si adsit Vaslum, tunc quia ratione Vasli cadit prior Hamzat, propterea viger altera Hamzat, vnde dicitur & scribetur *وأومل spera* & non *وأومل* sine Hamzat.

Secunda regula, vt Hamzat quiescens vel habens Fathhum, post quamcumque literam motam, excepta altera Hamzat, manens Hamzat supponat sibi literam præcedenti motioni congruam, nempe post Dsammum ^و, vt *تومل spes dabis*, pro *تومل*: & si præcedat Chesrum supponit sibi ^ي, vt *ميسهل instrumentum spei*.

Tertia regula, Hamzat mota seu habens Vocalem, post alteram literam motam, in medio dictionis, habens Dsammum supponit sibi و, habens Chesrum supponit sibi ^ي, habens Fathhum supponit sibi literam præcedenti motioni congruam.

M

In fine

In fine etiam supponit sibi literam congruam præcedenti motioni, si adsit immediatè, si autem litera immediatè præcedens quiescat, tunc nihil supponit sibi, vt *بر* immunem esse. Quando item sequitur post Hamzat immediatè aliqua ex literis Debilibus quiescens, nempe vel و, vel ي, nec etiam supponit sibi quicquam, vt رؤس *capita*, رئيس *princeps*, &c.

Quarta regula, Hamzat mota post literam Quiescentem, supponit sibi literam consonam propriæ motioni si sit in medio dictionis, vt يسأل *petit*, يروى *miseretur*, رايى *miserans*.

Quinta regula Hamzat habens Fathhum ante |, vel conuertitur in و, vt تَوَاكَلُوا *se mutuò comederunt*: vel poterit manere Hamzat, superposito Maddo, vt تَاكَلُوا. His suppositis deueniamus ad singula singillatim.

تصريف الفعل المهموز الشاء

De Verbo Hamzato ف, idest prima radicali.

Verbum Hamzatum prima radicali se habet tamquam perfectum & integrum & quando ipsa Hamzat est in principio, nulla eius fit immutatio; quando autem aliqua litera præcedit, supponit sibi literam præcedentis motioni consonam, vel (si præcedens sit etiam Hamzat) mutatur in literam præcedentis motioni cognatam, non contenta suppositione tantummodo: & id quidem cum fuerit quiescens. Si autem habuerit Chesrum vel Dsammum, habens aliquam ante se literam, supponet sibi consonam suæ motioni, iuxta regulas superius traditas. & dices in Præterito أمل *sperauit*. In Modfæreo يأمل *sperat*. In Imperatiuo أوام *spera*. Item أوام *spera*. In Participio Actiuo آمل *sperans*. In Passiuo مأمول *speratus*, & مامل *locus*, & *tempus sperandi*. Et in Nomine Instrumenti ميمول *instrumentum sperandi*. Et in Imperatiuo eruditiores, dum cadit Hamzat additum propter superpositionem Vasli, non subiiciunt Hamzat truncali literam quam alias subiiciebant, sed dicunt exempli gratia أوام *pro* أوام *spera*.

In Imperatiuis Verborum أخذ *accepit*. أمر *imperauit*. أكل *comedit*, propter frequentem vsu, reiecta Hamzat, dicunt خذ *accipe*, مر *præcipe*, كل *comede*. Quando autem apponi debet Vasli, eo quòd aliqua dictio præcedat, tunc in accuratè scriptis exemplaribus scribitur etiam Hamzat, vel saltem |, & dicitur أوام *impera*. وخذ *accipe*. وكل *comede*.

Et in Verbis compositis non est peculiaris regula, præter memoratas, vnde dices in Coniugatione آمن *credidit*, يؤمن *credit*, vel *credet*. آمن *crede*.

ایمان

^{أيمان} *fides, credere.* ^{مومن} *credens, fidelis.* ^{مومن} *instrumentum, locus, & tempus*
credendi. Et in Coniugatione ^{أكد فعل} *confirmauit.* ^{أكد} *confirmat.* ^{أكد} *أكد*
confirma. ^{تؤكد} *confirmatio.* ^{مؤكد} *confirmans.* ^{مؤكد} *confir-*
matas, item *instrumentum, locus, & tempus confirmandi.* Et in Coniugatione
^{أخذ فاعل} *deprehendit.* ^{يأخذ} *deprehendet.* ^{أخذ} *deprehende.* ^{مواخذة} *de-*
prehendere, deprehensio. ^{مواخذ} *deprehendens.* ^{مواخذ} *deprehensus.* item *instru-*
mentum, locus, & tempus deprehendendi. Et in ordine ^{تأخذ تفعل} *paulatim acce-*
pit. ^{يتأخذ} *paulatim accipit.* ^{تأخذ} *per partes accipe.* ^{تأخذ} *vellicatio.* ^{متأخذ}
vellicans. ^{متأخذ} *instrumentum, locus, & tempus vellicandi.* Et in ordine ^{تفاعل}
^{تواكل} *vel* ^{تأكل} *se mutuò comederunt.* ^{يتواكلان} *vel* ^{يتأكلان} *se mutuò*
comedunt. ^{تواكل} *vel* ^{تأكل} *vicissim vos comedite.* ^{تواكل} *mutua comme-*
stio. ^{متواكلان} *mutuò se comedentes.* ^{متواكل} *instrumentum, locus, & tempus*
mutue comestionis. Et in ordine ^{أبتكل افتعل} *escanduit ira.* ^{يأذكل} *comedit*
se præ ira. ^{أبتكل} *excandesce.* ^{أبتكل} *excandescencia.* ^{موتكل} *excandescens.*
 Et poterit dici, sicut de facto dicunt, quamuis cum Tephtazanio plerique re-
 clament, conuersa Hamzat in ت, prout diximus de Verbis Assimilatis seu Infir-
 mis prima radicali: ^{أتكّل} *commotus est.* ^{يتكّل} *irascetur.* ^{أتكّل} *excandesce.*
 & ^{موتكل} *vel* ^{متكل} *instrumentum, locus, & tempus excandescendi.* Et in Con-
 iugatione ^{أستأكل} *dices* ^{أستأكل} *cibum petijt.* ^{أستأكل} *cibum petit.* ^{أستأكل} *أستأكل*
cibum pete. ^{أستأكل} *cibum petere.* ^{أستأكل} *cibum petens.* ^{أستأكل} *instru-*
mentum, locus, & tempus cibum petendi. & sic in cæteris; & non est alia regula pe-
 culiaris, nec cæterarum Coniugationum.

تصريف الفعل المهموز العين

Coniugatio Verbi Hamzati ع seu secunda radicali.

HOc Verbum potest duplici modo coniugari, non solum prout est Hamza-
 tum, sed etiam perinde ac si esset Infirmum, & radix esset loco Hamzat
 او vel ي. Et cum coniugatur prout Hamzatum, non est alia regula peculiaris
 M 2 de

de eo, nisi supra memorata, ut sibi supponat literam propriae motioni consonam; si fuerit Dammum vel Chesrum; vel si quiescat, aut habeat Fathum, supponat sibi literam consonam Vocali praecedentis, ut ^ابوس *asper fuit*, ^اصيب *inebriatus est*. ^اسال *petijt*. Quorum Modfarea sunt ^ايصب ^ايدوس, & ^ايسال. Participia ^اسائل & ^اصيب & ^ابيس. Et in Participio Passiuo iuxta formam ^امفعول dicitur ^امستول *interrogatus*. Non est igitur aliqua peculiaris difficultas de eiusmodi Verbis, dum coniugantur prout sunt Hamzata, nisi in sola suppositione literae, prout dictum est: in caeteris autem se habent ut perfecta.

Cum verò coniugantur ad instar Infirmorum, meminisse oportet regularum de Verbo Concauo traditarum, ad instar enim illorum procedunt, quamvis in aliquo differant, prout notare poteris in mox subiectis exemplis: & primò in Præterito.

Præteritum Verbi Hamzati ع, ad instar Concaui.

^ا سالوا	^ا سالا	^ا سال
<i>interrogauerunt illi pl.</i>	<i>interrogauerunt illi duo.</i>	<i>interrogauit ille.</i>
^ا سالن	^ا سالنا	^ا سالت
<i>interrogauerunt illa pl.</i>	<i>interrogauerunt illa dua.</i>	<i>interrogauit illa.</i>
^ا سالتم	^ا سالتا	^ا سالت
<i>interrogastis vos pl.</i>	<i>interrogastis vos duo.</i>	<i>interrogasti tu.</i>
^ا سالن	^ا سالتا	^ا سالت
<i>interrogastis vos pl. fem.</i>	<i>interrogastis vos dua.</i>	<i>interrogasti tu mul.</i>
^ا سالنا		^ا سالت
<i>interrogauimus nos.</i>		<i>interrogauit ego.</i>

Modfareum Hamzati ع iuxta Concauum.

^ا يسالون	^ا يسالان	^ا يسال
<i>interrogant illi pl.</i>	<i>interrogant illi duo.</i>	<i>interrogat ille.</i>
^ا يسالن	^ا يسالنا	^ا يسال
<i>interrogant illa pl.</i>	<i>interrogant illa dua.</i>	<i>interrogat illa.</i>

Et cum Gezmo.

^ا لم يسالوا	^ا لم يسالا	^ا لم يسال
<i>non interrogauerunt illi pl.</i>	<i>non interrogauerunt illi duo.</i>	<i>no interrogauit.</i>

لم

لَمْ يَسْأَلُوا

non interrogauerunt illa pl.

لَمْ تَسْأَلَا

nō interrogauerūt illa dua.

لَمْ تَسْأَلِ

nō interrogauit illa.

Et cum Nasbo.

لِيَسْأَلُوا

ut interrogent illi pl.

لِيَسْأَلَا

ut interrogent illi duo.

لِيَسْأَلِ

ut interroget ille.

Imperatiuum.

سَأَلُوا

interrogate vos pl.

سَأَلَا

interrogate vos duo.

سَأَلِ

interroga tu vir.

سَأَلْنَ

interrogate vos pl. fem.

سَأَلَا

interrogate vos dua.

سَأَلِي

interroga tu mul.

Imperatiuum, prout Hamzatum, est

اسْأَلُوا

interrogate vos pl.

اسْأَلَا

interrogate vos duo.

اسْأَلِ

interroga tu vir.

اسْأَلْنَ

interrogate vos pl. fem.

اسْأَلَا

interrogate vos dua.

اسْأَلِي

interroga tu mul.

Et memoria reuocandum est quod diximus De descriptione & lectione, posse Hamzat sine **ا** etiam scribi, sine suppositione aliqua alterius literæ, idque intelligendum est, dū non exigit suppositionem **و** vel **ي**, vnde scribi etiam poterit اسْأَلِ interroga. & sic in cæteris omnibus.

Et in Coniugatione Passiua dices يسْأَلُ interrogatus est. يسْأَلُ interrogatur.

Nec est peculiaris difficultas de Verbis compositis, sed tantum seruatis regulis iam præscriptis, dices.

Præteritum.	Modfar.	Imperatiuum.	Mafdarum.	Nomen Agen.
عَالَمٌ	يَلْمِمْ	عَالِمٌ	الْأَمُّ	مَلْمِمْ
consolidauit.	consolidat.	consolida tu.	consolidatio.	consolidans.
لَاءَمٌ	يَلْأِمُّ	لَأِمٌّ	مَلَاءَمَةٌ	مَلْأِمٌ
coniunctus est.	coniungitur.	coniungere.	concordatio.	conueniens.
التَّامٌ	يَلْتَمِمْ	التَّمِيمٌ	التَّيَامُ	مَلْتَمِمْ
sanatus est.	sanatur.	sanare.	cicatrix.	sanatus.
اسْتَلَمٌ	يَسْتَلِمُّ	اسْتَلِيمٌ	اسْتَلَامٌ	مَسْتَلِمٌ
vilis factus est.	vilescit.	vilescere.	vilescere.	vilescens.

تصريف

تصريف الفعل المهموز اللام

Coniugatio Verbi Hamzati ج, seu tertia radicali.

Omnium Coniugationum, præterquam quintæ, esse potest Verbum Hamzatum ج, sicut Hamzatum ع; quamvis Hamzatum في vix reperiatur, non solum in quinta, sed nec in tertia Coniugatione. Verbum autem Hamzatum ج sicut & ع habent hoc ampliùs vltra Hamzatum في, quòd etiam ad instar Infirmorum interdum coniugantur. Sed quia iam regulæ omnes supra traditæ sunt, superest hìc tantum vt subiungamus exempla per singulas coniugationes.

Præteritum primæ & tertiæ Coniugationis.

بَرُّوا

conualuerunt pl.

بَرَّا

conualuerunt duo.

بَرَّ

conualuit ille.

بَرَّنَّ

conualuerunt illæ pl.

بَرَّنَّا

conualuerunt illæ duæ.

بَرَّتْ

conualuit illa.

بَرَّرْتُمْ

conualuistis vos pl.

بَرَّرْنَا

conualuistis vos duo.

بَرَّرْتُ

conualuisti tu vir.

بَرَّرْتِنَّ

conualuistis vos pl. fem.

بَرَّرْنَا

conualuistis vos duæ.

بَرَّرْتُ

conualuisti tu mul.

بَرَّرْنَا

conualuimus nos.

بَرَّرْتُ

conualui ego.

Modusærum primæ & sextæ Coniugationis.

يُبْرِئُونَ

sanantur illi pl.

يُبْرِئَانِ

sanantur illi duo.

يُبْرِئُ

sanatur ille.

يُبْرِئُونَّ

sanantur illæ pl. fem.

يُبْرِئَانِ

sanantur illæ duæ.

يُبْرِئُ

sanatur illa mul.

تُبْرِئُونَ

sanamini vos pl.

تُبْرِئَانِ

sanamini vos duo.

تُبْرِئُ

sanaris tu.

تُبْرِئُونَّ

sanamini vos pl. fem.

تُبْرِئَانِ

sanamini vos duæ.

تُبْرِئِينَ

sanaris tu mul.

نُبْرِئُ

sanamur nos.

نُبْرِئُ

sanor ego.

Modfa-

Modfareum cum Gezmo.

لم يبرؤوا

non conualuerunt pl.

لم يبرؤا

non conualuerunt duo.

لم يبرؤ

non conualuit ille.

لم يبرؤن

non conualuerunt illa pl.

لم تبرؤا

non conualuerunt illa dua.

لم تبرؤ

non conualuit illa.

لم تبرؤوا

non conualuistis vos pl.

لم تبرؤا

non conualuistis vos duo.

لم تبرؤ

non conualuisti tu vir.

لم تبرؤن

non conualuistis vos pl. fem.

لم تبرؤا

nō conualuistis vos dua.

لم تبرؤى

nō conualuisti tu mul.

لم تبرؤ

non conualuimus nos.

لم أبرؤ

non conualui ego.

Modfareum cum Nasbo.

ليبرؤوا

ut conualescant illi pl.

ليبرؤوا

ut conualescant illi duo.

ليبرؤ

ut conualescat ille.

ليبرؤن

ut conualescant illa pl. fem.

ليبرؤوا

ut conualescant illa dua.

ليبرؤ

ut conualescat illa.

Imperatium.

أبرؤوا

conualescite pl.

أبرؤوا

conualescite duo.

أبرؤ

conualesce tu vir.

أبرؤن

conualescite vos pl. fem.

أبرؤوا

conualescite vos dua.

أبرؤى

conualesce tu mul.

Participium, seu Nomen Agentis.

بارؤون

incolumes pl.

باريان

incolumes duo.

بارى

incolumis.

باريات

incolumes pl. fem.

باريتان

incolumes dua.

بارية

incolumis.

Dicitur etiam بربى immunis, liber. بربية libera, incolumis; eorumque plurale
براء & أبرياء immunes, incolumes.

Maldarum est برو & برو sanari, conualescere, &c.

Præ-

Præteritum Verbi Hamzati ج, primæ, secundæ, & tertiæ
Coniugationis.

هَدُوا	هَدَا	هَدَا
profuerunt pl.	profuerunt duo.	de cibo profuit.
هَدَانِ	هَدَايَا	هَدَايَاتُ
profuerunt pl. fem.	profuerunt due.	profuit illa.
هَدَاكُمْ	هَدَايَا	هَدَاتُ
profuistis vos pl. viri.	profuistis vos duo.	profuisti tu vir.
هَدَانِي	هَدَايَا	هَدَايَاتُ
profuistis vos pl. fem.	profuistis vos due.	profuisti tu fem.
هَدَانَا		هَدَايَاتُ
profuimus nos.		profui ego.

Modfareum secundæ Coniugationis.

يَهْنُونَ	يَهْنِيَانِ	يَهْنِي
profunt illi pl.	profunt illi duo.	prodest ille.
يَهْنِينَ	يَهْنِيَانِ	يَهْنِي
profunt illæ pl. fem.	profunt illæ due.	prodest illa.
يَهْنُوا	يَهْنِيَانِ	يَهْنِي
prodestis vos pl.	prodestis vos duo.	prodes.
يَهْنِينَ	يَهْنِيَانِ	يَهْنِينَ
prodestis vos pl. fem.	prodestis vos due.	prodes tu fem.
يَهْنِي		يَهْنِي
profumus.		profum.

Imperatium secundæ Coniugationis.

اهْتُوا	اهْتِيَا	اهْتِي
profitis vos pl.	profitis vos duo.	profis.
اهْتِينَ	اهْتِيَا	اهْتِينَ
profitis vos pl. fem.	profitis vos due.	profis tu fem.
		Modfa.

Modfareum tertiæ Coniugationis Hamzati ج.

يَهْنُونَ nutriunt pl.	يَهْنَانِ nutriunt duo.	يَهْنًا nutrit ille.
يَهْنَانِ nutriunt ille pl.	تَهْنَانِ nutriunt ille due.	تَهْنًا nutrit illa.
تَهْنَانِ nutritis vos pl.	تَهْنَانِ nutritis vos duo.	تَهْنًا nutris tu.
تَهْنَانِ nutritis vos pl. fem.	تَهْنَانِ nutritis vos due.	تَهْنَانِ nutris tu.
نَهْنَانِ nutrimus nos.		أَهْنًا nutrio ego.

Imperatium tertiæ Coniugationis.

أَهْنَانِ estote sapidi pl.	أَهْنَانِ estote sapidi duo.	أَهْنًا esto sapidus.
أَهْنَانِ estote sapida pl.	أَهْنَانِ estote sapida due.	أَهْنَانِ esto sapida.

Præteritum quartæ Coniugationis Hamzati ج.

هَنِيُوا euenerunt pl.	هَنِيَا euenerunt duo.	هَنِيَا euenit.
هَنِيَانِ euenerunt illa pl.	هَنِيَانِ euenerunt illa due.	هَنِيَانِ euenit illa.
هَنِيْتُمْ euenistis vos pl.	هَنِيْتُمْ euenistis vos duo.	هَنِيْتُمْ euenisti.
هَنِيْتُمْ euenistis vos pl. fem.	هَنِيْتُمْ euenistis vos due.	هَنِيْتُمْ euenisti fem.
هَنِينَا euenimus nos.		هَنِيْتُمْ eueni ego.

Modus areum quartæ Coniugationis procedit vt tertiæ. Similiter & Imperatiuum quartæ, vt Imperatiuum tertiæ.

Mafdarum:

هَنَاتٌ

nutritiones pl.

هِنَاتِي

nutritiones duæ.

هِنَاءٌ

nutritio, nutrire, prodesse.

Participium actiuum, seu Nomen Agentis.

هَانُونَ

proficui pl.

هَانِيَانِ

proficui duo.

هَانِيٌ

proficuus.

هَانِيَاتٌ

proficua pl.

هِنِيَاتَانِ

proficua duæ.

هَانِيَةٌ

proficua.

Participium passiuum est مَهْنُوءٌ nutritus.

IN SEXTA Coniugatione Præteritum est بَرَّوْهُ immunis fuit.

Modus areum sextæ iam supra recitatum est in prima Coniugatione.

Forma PASSIVA non habet peculiarem difficultatem, sed regulæ iam præscriptæ sufficiunt. Ita etiam de Verbis compositis. Quia verò concurrentia plurium defectuum in vno Verbo augent difficultatem reuolutionis; vt cum Verbum est non solum Hamzarum, sed etiam simul Infirmum, & tunc maximè cum in omnibus literis patitur debilitatem; propterea infra recitabimus Coniugationes aliquot Verborum maximè difficilium, vt nihil supersit explicandum: ex ipsis enim quicquid occurrere potest facillè dignosci poterit.

Coniugatio Verbi Hamzati ف & ج, & simul infirmi و ع.

Primæ Coniugationis.

عَاوَا

concinnauerunt pl.

عَاوَا

concinnauerunt duo.

عَاوَا

concinnauit.

عَاوَانِ

concinnauerunt pl. fem.

عَاوَاتَا

concinnauerunt duæ.

عَاوَاتٌ

concinnauit illa.

عَاوَاتِمُ

concinnauistis vos pl.

عَاوَاتِي

concinnauistis vos duo.

عَاوَاتِي

concinnauisti.

عَاوَاتِنِ

concinnauistis vos pl. mul.

عَاوَاتِي

concinnauistis vos duæ.

عَاوَاتِي

concinnauisti tu mul.

عَاوَاتِنَا

concinnauimus nos.

عَاوَاتِي

concinnaui ego.

Modfa.

Modfareum Hamzati ف & ل, & infirmi و ع.

Primæ Coniugationis.

يَاوُونَ
conciñnant pl.

يَاوَانِ
conciñnant duo.

يَاوٌ
conciñnat. pelles scilicet.

يَاوُونَ
conciñnant pl. fem.

تَاوَانِ
conciñnant due.

تَاوٌ
conciñnat illa.

تَاوُونَ
conciñnatis vos pl.

تَاوَانِ
conciñnatis vos duo.

تَاوٌ
conciñnas tu vir.

تَاوُونَ
conciñnatis vos pl. fem.

تَاوَانِ
conciñnatis vos due.

تَاوٌ
conciñnas tu mul.

نَاوٌ
conciñnamus nos.

نَاوٌ
conciñno ego.

Modfareum cum Gezmo.

لَمْ يَأْوُوا
non conciñnauerunt pl.

لَمْ يَأْوَا
non conciñnauerunt duo.

لَمْ يَأْوِ
non conciñnauit ille.

لَمْ يَأْوُونَ
non conciñnauerunt illa pl.

لَمْ تَأْوَا
non conciñnauerunt illa due.

لَمْ تَأْوِ
non conciñnauit illa.

Modfareum cum Nasbo.

لِيَأْوُوا
ut conciñnent pl.

لِيَأْوَا
ut conciñnent duo.

لِيَأْوِ
ut conciñnet ille.

Modfareum cum Confirmationis.

يَأْوُونَ
conciñnabunt omnino illi pl.

يَأْوَانِ
conciñnabunt oīo illi duo.

يَأْوِ
conciñnabit oīo ille.

يَأْوُونَ
conciñnabunt oīo illa pl. fem.

تَأْوَانِ
conciñnabūt oīo illa due.

تَأْوِ
conciñnabit oīo illa.

Imperatiuum.

عَاوُوا
conciñnate vos pl.

عَاوَا
conciñnate vos duo.

عَاوِ
conciñna tu vir
N 2
اَوِن

أَوْنَ

concinnate vos pl. fem.

أَوْأ

concinnate vos dua.

أَوْوِي

concinna tu mul.

Masdarum.

أَوْأَات vel أَوْأَا

concinnationes pl.

أَوْأَان

concinnationes dua.

أَوْوِي

concinnatio.

Dicitur de pellibus, quæ purgantur fructu, fronde, flore cuiusdam arboris, quæ dicitur *أَوْوِي* *Aaon*.

Nomen Agentis, seu Participium Actiuum.

أَوْوِيَان

concinnantes pl.

أَوْوِيَان

concinnantes duo.

أَوْوِيَان vel أَوْوِيَان

concinnans.

أَوْوِيَات

concinnantes pl. fem.

أَوْوِيَاتَان

concinnantes dua.

أَوْوِيَات

concinnans mul.

Participium Passiuum.

أَوْوِيَات

pellis concinnatae

أَوْوِيَاتَان

dua pelles concinnatae.

أَوْوِيَات

pellis concinnata.

At in Plurali, cum fit mentio de Substantiuo, non sumitur Plurale Adiectiuu, vt in exemplo allato, quod adductum est ad exemplum, sed coniungitur plurale Substantiuum indiuiduorum non rationalium cum Adiectiuo singulari Feminino, & dicitur *أَوْوِيَات* *pellis concinnatae*: quod propriè sonat *pellis concinnata*, idest (dicunt Arabes) *multitudo pellium concinnata*. & hoc semper seruant. Adiectiua autem pluralia apponunt, vel cum non fit mentio Substantiuu, vel cum Substantiuum est persona, nempe Deus, Angelus, Homo.

Coniugatio Verbi Hamzati ج, & Infirmi pariter ع & ل.

Secundæ Coniugationis.

أَوْوُوا

confugerunt pl.

أَوْوِيَا

confugerunt dua.

أَوْوِي

confugit ille.

أَوْوِيَات

confugerunt pl. fem.

أَوْوِيَاتَان

confugerunt dua.

أَوْوِيَات

confugit illa.

أَوْوِيْتُمْ

confugistis vos pl. viri.

أَوْوِيْتُمَا

confugistis vos duo.

أَوْوِيْت

confugisti tu vir.

أَوْوِيْتِن

INSTITUTIONES.

101

فَوَيْتِن

confugistis vos pl. fem.

فَاوَيْتِنَا

confugistis vos dua.

فَاوَيْتِن

confugisti tu mul.

فَاوَيْتِنَا

confugimus nos.

فَوَيْتِن

confugi ego.

Modfareum Hamzati ف , & Infirmi غ & ل.

Secunda Coniugationis.

يَأْتُوونَ

confugiunt pl.

يَأْتُوِيَانِ

confugiunt dua.

يَأْتُوِي

confugit ille.

يَأْتُوِيْنَ

confugiunt pl. fem.

تَأْتُوِيَانِ

confugiunt dua.

تَأْتُوِي

confugit illa.

تَأْتُوُوونَ

confugitis vos pl. viri.

تَأْتُوِيَانِ

confugitis vos duo.

تَأْتُوِي

confugis tu.

تَأْتُوُوِيْنَ

confugitis vos pl. fem.

تَأْتُوِيَانِ

confugitis vos dua.

تَأْتُوُوِي

confugis tu mul.

نَأْتُوِي

confugimus nos.

نَأْتُوِي

confugio ego.

Modfareum cum Gezmo.

لَمْ يَأْتُوُوَا

non confugerunt pl.

لَمْ يَأْتُوُوَا

non confugerunt dua.

لَمْ يَأْتُوِي

non confugit ille.

لَمْ يَأْتُوُوِيْنَ

non confugerunt pl. fem.

لَمْ تَأْتُوُوَا

non confugerunt dua.

لَمْ تَأْتُوِي

non confugit illa.

Modfareum cum Nasbo.

لِيَأْتُوُوَا

ut confugiant pl.

لِيَأْتُوُوَا

ut confugiant duo.

لِيَأْتُوُوِي

ut confugiat ille.

Imperatium.

اِيُوُوَا

confugite vos pl.

اِيُوُوَا

confugite vos duo.

اِيُوُوِي

confuge tu vir.

اِيُوُوُوِيْنَ

confugite pl. fem.

اِيُوُوُوَا

confugite dua.

اِيُوُوُوِي

confuge tu mul.

Mafda-

Masdarum .

أَوِيَات

confugia pl.

أَوِيَان

confugia duo.

أَوَى

confugere.

أَيَات

mansiones pl.

أَيَان

mansiones dua.

أَيَّ

mansio, manere.

Et in alia acceptione Masdarum est ex *أَوَى* miseratus est, *أَوِيَةٌ* vel *أَيَّةٌ* vel *أَوِيَةٌ* vel *مَأْوِيَةٌ* misereri, miseratio, susceptio.

Participium .

أَوِيَان

confugientes pl.

أَوِيَان

confugientes duo.

أَوِيَانٌ vel أَوِيَانٌ

confugiens.

أَوِيَات

confugientes pl. fem.

أَوِيَاتَان

confugientes dua.

أَوِيَاتٌ

confugiens fem.

Nomen Temporis, & Loci.

أَوِيَات

confugia pl.

Et cum ة in fine, nota generis feminini.

أَوِيَان

confugia duo.

أَوِيَانٌ

confugium, asylum.

أَوِيَات

hospitia pl.

أَوِيَاتَان

hospitia duo.

أَوِيَاتٌ

hospitium.

Coniugatio Verbi Infirmi *وَف*, Hamzati *ع*, item infirmi *ي ل*.

Secundæ Coniugationis .

وَأَيَات

fideiusserunt pl.

وَأَيَان

fideiusserunt duo.

وَأَيَّ

fideiussit.

وَأَيَاتِن

fideiusserunt illa pl.

وَأَيَاتِنَا

fideiusserunt illa dua.

وَأَيَاتِنَا

fideiussit illa.

وَأَيَاتِكُمْ

fideiussistis vos pl.

وَأَيَاتِكُمَا

fideiussistis vos duo.

وَأَيَاتِكُمْ

fideiussisti.

وَأَيَاتِكُنَّ

fideiussistis vos pl. fem.

وَأَيَاتِكُمَا

fideiussistis vos dua.

وَأَيَاتِكُنَّ

fideiussisti tu mál.

وَأَيَاتِنَا

fideiussimus nos.

fideiussi ego

وَأَيَاتِنَا
Moda.

Modifareum præcedentis, secundæ Coniugationis.

يَأْوِنُ

fideiubent illi pl.

يَأْيِنُ

fideiubent illæ pl.

تَأْوِنُ

fideiubetis vos pl.

تَأْيِنُ

fideiubetis vos pl. fem.

نَأْمِي

fideiubemus nos.

يَأْيَانُ

fideiubent illi duo.

تَأْيَانُ

fideiubent illæ dua.

تَأْيَانُ

fideiubetis vos duo.

تَأْيَانُ

fideiubetis vos dua.

يَأْيُ

fideiubet ille.

تَأْيُ

fideiubet illa.

تَأْيُ

fideiubes.

تَأْيِنُ

fideiubes tu mul.

نَأْمِي

fideiubes ego.

Modifareum cum Gezmo.

لَمْ يَأْوَا

non fideiusserunt pl.

لَمْ يَأْيِنَا

non fideiusserunt illa pl.

لَمْ تَأْوَا

non fideiussistis vos pl.

لَمْ تَأْيِنَا

non fideiussistis vos pl. fem.

لَمْ نَأْمِي

non fideiussimus nos.

لَمْ يَأْيَا

non fideiusserunt duo.

لَمْ تَأْيَا

non fideiusserunt illa dua.

لَمْ تَأْيَا

non fideiussistis vos duo.

لَمْ تَأْيَا

non fideiussistis vos dua.

لَمْ يَأْيُ

non fideiussit ille.

لَمْ تَأْيُ

non fideiussit illa.

لَمْ تَأْيُ

non fideiussisti tu.

لَمْ تَأْيِنُ

non fideiussisti tu mul.

لَمْ نَأْمِي

non fideiussi ego.

Modifareum cum Nasbo.

لِيَأْوَا

ut fideiubeant illi pl.

لِيَأْيِنَا

ut fideiubeant illæ pl.

لِيَأْيَانَا

ut fideiubeant illi duo.

لِيَأْيَانَا

ut fideiubeant illæ dua.

لِيَأْيُ

ut fideiubeat ille.

لِيَأْيُ

ut fideiubeat illa.

لِيَأْيِنَا

لَتَأْتُوا vt fideiubeatis vos pl.	لَتَأْتِيَا vt fideiubeatis vos duo.	لَتَأْتِي vt fideiubeas tu.
لَتَأْتِيَنَّ vt fideiubeatis vos pl. fem.	لَتَأْتِيَا vt fideiubeatis vos dua.	لَتَأْتِي vt fideiubeas tu mul.
لَتَأْتِي vt fideiubeamus nos.		لَأْتِي vt fideiubeam ego.

Imperatiuum.

أَوْا fideiubete vos pl.	أَيَا fideiubete vos duo.	أَي vel vel ءَءَ fideiube.
أَيِّنَّ fideiubete vos pl. fem.	أَيَا fideiubete vos dua.	أَي fideiube tu mul

Masdarum est **وَأَى** fideiubere, patrocinari, promittere.

Participium Actiuum.

وَأَوْنَ fideiussores pl.	وَأَيَّانَ fideiussores duo.	وَأَى fideiussor.
وَأَيَّاتٍ patrocinatrices pl.	وَأَيَّتَانِ patrocinatrices dua.	وَأَيَّةٌ patrocinatrix.

Coniugatio Verbi Hamzati ع infirmi J tertiæ Coniug:

رَأَوْا viderunt illi pl.	رَأَيَا viderunt illi duo.	رَأَى vidit ille.
رَأَوْا viderunt ille pl.	رَأَتَا viderunt illa dua.	رَأَتْ vidit illa.
رَأَيْتُمْ vidistis vos pl.	رَأَيْتُمَا vidistis vos duo.	رَأَيْتَ vidisti tu.
رَأَيْتُنَّ vidistis vos pl. fem.	رَأَيْتُمَا vidistis vos dua.	رَأَيْتِ vidisti tu mul.
رَأَيْنَا vidimus nos.		رَأَيْتُ vidi ego. Modsa-

Modfareum tertiæ Coniugationis.

EX præcedenti radice ^{رأى} *vidit*, formant Modfareum, reiecta Hamzat, perinde ac si radix tantum esset ^{رى}: & dicunt

^{يروون} <i>vident illi pl.</i>	^{يريان} <i>vident illi duo.</i>	^{يرى} <i>videt ille.</i>
^{يرين} <i>vident illa pl.</i>	^{تريان} <i>vident illa dua.</i>	^{تري} <i>videt illa.</i>
^{تروون} <i>videtis vos pl.</i>	^{تريان} <i>videtis vos dua.</i>	^{تري} <i>vides tu vir.</i>
^{ترين} <i>videtis vos pl fem.</i>	^{تريان} <i>videtis vos dua.</i>	^{ترين} <i>vides tu mul.</i>
^{نرى} <i>videmus, vel videbimus nos.</i>		^{أرى} <i>video, vel videbo ego.</i>

Imperatium.

Vel tamquam ex præcedenti Modfareo, reiecta Hamzat.

^{روا} <i>videte vos pl.</i>	^{ريا} <i>videte vos duo.</i>	^ر vel ^{رة} <i>vide tu vir.</i>
^{رين} <i>videte pl. fem.</i>	^{ريا} <i>videte vos dua.</i>	^{رى} <i>vide tu mul.</i>

Et licet etiam dicere cum Hamzat, vt

^{اروا} <i>videte vos pl.</i>	^{اريا} <i>videte vos duo.</i>	^{ار} <i>vide tu.</i>
^{ارين} <i>videte vos pl. fem.</i>	^{اريا} <i>videte vos dua.</i>	^{ارى} <i>vide tu mul.</i>

Modfareum cum ^ن confirmationis.

^{يروون} vel ^{يروون} <i>videbunt omnino illi pl.</i>	^{يريان} <i>videbunt oïo illi duo.</i>	^{يرين} vel ^{يرين} <i>videbit oïo ille.</i>
^{يرينان} <i>videbunt oïo illa pl. fem.</i>	^{تريان} <i>videbunt oïo illa dua.</i>	^{ترين} vel ^{ترين} <i>videbit oïo illa.</i>

^{تروون}

تَرَوْنَ vel تَرَوْنَ <i>videbitis oïo vos pl.</i>	تَرَيَانِ <i>videbitis oïo vos duo.</i>	تَرِيْنٌ vel تَرِيْنٌ <i>videbis oïo tu vir.</i>
تَرِيْنَانِ <i>videbitis oïo vos pl fem.</i>	تَرِيْنَانِ <i>videbitis oïo vos dua.</i>	تَرِيْنٌ vel تَرِيْنٌ <i>videbis oïo tu mul.</i>
نَرِيْنٌ vel نَرِيْنٌ <i>videbimus nos omnino.</i>		أَرِيْنٌ vel أَرِيْنٌ <i>videbo ego omnino.</i>

Et norandum, quod ي secunda personae singularis femininae non est ي radicale, sed personale, quod non rejicitur, sed movetur vocali Chesro; quia praecedit immediate Fathum. Similiter nec rejicitur و personale pluralium masculinorum: prout supra diximus, agentes de ن confirmationis Verborum Deficientium.

Participium Activum.

رَأَوْنَ <i>videntes pl.</i>	رَأَيَانِ <i>videntes duo.</i>	رَأَى vel أَرَأَى <i>videns.</i>
رَأِيَاتٌ vel رَأِيَاتٌ <i>videntes pl fem.</i>	رَأِيَتَانِ <i>videntes dua.</i>	رَأِيَةٌ <i>videns mul.</i>

Participium Passivum.

مَرِيُونٌ <i>visi pl.</i>	مَرِيَانِ <i>visi duo.</i>	مَرِيٌ <i>visus.</i>
مَرِيَاتٌ <i>visa pl.</i>	مَرِيَتَانِ <i>visa duo.</i>	مَرِيَةٌ <i>visa.</i>

Nomen Loci, & Temporis.

مِرَاةٌ vel مِرَاةٌ <i>specula pl.</i>	مِرَاَتَانِ <i>specula dua.</i>	مِرَاَةٌ <i>specula.</i>
---	------------------------------------	-----------------------------

Nomen Instrumenti.

مِرَاةٌ <i>specula pl.</i>	مِرَاَتَانِ <i>specula dua.</i>	مِرَاَةٌ <i>speculum.</i>
-------------------------------	------------------------------------	------------------------------

Expedi quoque hic apponere conjugationem compositi أفعل ex hoc Verbo أَرَى, *vidit*: Reijciunt enim in omnibus reuolutionibus eius Hamzat, quasi radix esset tantum أَرَى & dicunt in Præterito أَرَى *ostendit*, pro أَرَى. Et in Modis آرى

أَرَى *ostendit, & ostendet.* Masdarum autem أَرَاءَ vel أَرَاءِ *ostendere, & ostenso.*

Et in Imperatiuo dicunt

أَرُوا <i>ostendite vos pl.</i>	أَرِيَا <i>ostendite vos duo.</i>	أَرِ <i>ostende tu vir.</i>
أَرِيْنَ <i>ostendite vos pl. fem.</i>	أَرِيَا <i>ostendite vos duæ.</i>	أَرِيْ <i>ostende tu mul.</i>

Et cum ن confirmationis.

أَرْنَ <i>ostendite vos oïo pl.</i>	أَرِيَانِ <i>ostendite oïo vos duo.</i>	أَرِيْنَ <i>ostende oïo tu vir.</i>
أَرِيْنَا <i>ostendite oïo vos pl. fem.</i>	أَرِيَانِ <i>ostendite oïo vos duæ.</i>	أَرْنَ <i>ostende oïo tu mul.</i>

Participium Actiuum.

مَرُونِ <i>ostendentes pl.</i>	مَرِيَانِ <i>ostendentes duo.</i>	مَرِيْ <i>ostendens vir.</i>
مَرِيَاتِ <i>ostendentes pl. fem.</i>	مَرِيَانِ <i>ostendentes duæ.</i>	مَرِيَةٌ <i>ostendens fem.</i>

Participium Passiuum.

مَرُونِ <i>ostense pl.</i>	مَرِيَانِ <i>ostense duo.</i>	مَرِيْ <i>ostensus.</i>
مَرِيَاتِ vel مَرَاةٍ <i>ostense pl. fem.</i>	مَرِيَانِ <i>ostense duæ.</i>	مَرَاةٍ <i>ostensa.</i>

Coniugatio Verbi Infirmi ف ي, & Hamzati غ, 4. & 5. Coniug.

Quamuis dicant Auctores non esse Verbum Hamzatum quintæ, aut alterius Coniugationis, hoc intelligendum est secundum regulam, non verò de exceptis, ex quibus est hoc vnum; quod modo in medium afferimus, cuius est

Præteritum quartæ & quintæ Coniugationis:

يَسَمَوْا <i>desperauerunt pl.</i>	يَسَمَا <i>desperauerunt duo.</i>	يَسَمَا <i>desperauit ille.</i>
يَسَمَوْنَ <i>desperauerunt illæ pl.</i>	يَسَمَانِ <i>desperauerunt illæ duæ.</i>	يَسَمَانِ <i>desperauit illa.</i>

دَيْسْتُمْ desperastis vos pl. viri.	دَيْسْتُمَا desperastis vos duo.	دَيْسْتَ desperasti tu vir.
دَيْسْتُمْ desperastis vos pl. mul.	دَيْسْتُمَا desperastis vos dua.	دَيْسْتَ desperasti tu mul.
دَيْسْنَا desperauimus nos.		دَيْسْتُ desperavi ego.

Modfareum.

IN Modfareo quartæ Coniugationis, quia sequitur Fathhum, apponunt vocalem Chesrum pro Fathho literæ **ح**, propter concursum (vt aiunt, & refert Chamus in dictione **دَيْس**) duorum **ح**: vnde cessat ratio in ceteris literis Modfareis, quare dices in

Modfareo quartæ Coniugationis.

دَيْسُونَ desperant pl.	دَيْسَانِ desperant duo.	دَيْسُ desperat ille.
دَيْسْنَ desperant illa pl.	دَيْسَانِ desperant illa dua.	دَيْسُ desperat illa.
دَيْسْتُمْ desperatis vos pl. viri.	دَيْسْتُمَا desperatis vos duo.	دَيْسُ desperas tu vir.
دَيْسْتُمْ desperatis vos pl. fem.	دَيْسْتُمَا desperatis vos dua.	دَيْسْتُمْ desperas tu mul.
دَيْسْنَا desperamus nos.		أَيْسُ despero ego.

Modfareum quintæ Coniugationis.

دَيْسُونَ desperabunt illi pl.	دَيْسَانِ desperabunt illi duo.	دَيْسُ desperabit ille.
دَيْسْنَ desperabunt pl. fem.	دَيْسَانِ desperabunt dua.	دَيْسُ desperabit illa.
دَيْسْتُمْ desperabitis vos pl. viri.	دَيْسْتُمَا desperabitis vos duo.	دَيْسُ desperabis tu vir.
		دَيْسْتُمْ desperabis tu mul.

كَيْبِسْتُمْ

desperabitis vos pl. fem.

كَيْبِسَانِ

desperabitis vos dua.

كَيْبِسِي

desperabis tu mul.

كَيْبِسْنَا

desperabimus nos.

أَيْبِسُ

desperabo ego.

Imperatium quartæ Coniugationis.

أَيْبِسُوا

desperate vos pl. viri.

أَيْبِسَا

desperate vos duo.

أَيْبِسِ

despera tu vir.

أَيْبِسْنَ

desperate vos pl. fem.

أَيْبِسَانِ

desperate vos dua.

أَيْبِسِي

despera tu mul.

Imperatium quintæ Coniugationis.

أَيْبِسُوا

desperate vos pl. viri.

أَيْبِسَا

desperate vos duo.

أَيْبِسِ

despera tu vir.

أَيْبِسْنَ

desperate vos pl. fem.

أَيْبِسَانِ

desperate vos dua.

أَيْبِسِي

despera tu mul.

Masdarum.

يَأْسٌ vel يَأْسَاتُ

desperare pluries.

يَأْسَانِ

desperare bis.

يَأْسٌ

desperare.

Vel sic cum ة.

يَأْسَاتُ vel يَأْسَاتُ

desperationes pl.

يَأْسَاتَانِ

desperationes dua.

يَأْسَةٌ

desperatio.

Participium, Adiectivum.

يَأْسُونَ

desperantes pl.

يَأْسَانِ

desperantes duo.

يَأْسٌ

desperans.

Et sic dicitur cum tribus syllabis breuibus, nam media syllaba brevis est, & profertur singulare *Bauson*, & non *Bauſon*, nam و non quiescit ita vt faciat syllabam longam, sed tantum est suppositum ipsi Hamzat ad immutandum sonum. Dfammī ex O in V, sed in V breue; nam Hamzat & و se habent per modum vnus literæ sustinentis vnicam vocalem, vnde syllaba brevis est. Potest etiam Hamzat & و (& quod de و dicitur, intelligendum est etiam de ي & ا, scilicet cum

cum sua cuiusque vocali correspondenti) ita simul iungi, ut non sint per modum unius literæ unicam vocalem sustinentis; sed per modum duarum, ita ut prior sustineat vocalem, posterior autem quiescens contrahatur post vocalem ad componendam eandem syllabam, ita ut fiat syllaba composita ex unica vocali & duplici consonante, priore mota, posteriore verò quiescente: unde fiat syllaba longa. Prius dicitur suppositio literæ sub Hamzat: non autem quod posterius explicatum est. Participium seu Adiectivum mox allatum est cum suppositione و sub Hamzat, & syllaba brevi. Mox afferemus idem Adiectivum cum و quiescenti, & syllaba longa: in quo dices

Participium Adiectivum alio modo.

يُوس

desperati, & desperata.

يُوسَان

desperati duo, vel due.

يُوسِ

desperatus, & desperata.

Coniugatio Verbi Quaternarij, infirmi ف & ل primi ي, & Hamzati ع & ل secundi, insuper & concordati.

NE Tyroni dubium occurrat circa Verba quattuor literarum simplicia, cum nullibi sit exemplum de ipsis appositum inter minus perfecta, libuit hic ultimo loco Verbum apponere, quod omnes simul patitur debilitates, nempe Duplicatum seu Concordatum, Infirmitas, & Hamzatum, ut in vno discat omnia.

Præteritum.

يَاوُوا

vocauerunt pl.

يَاوَا

vocauerunt duo.

يَاوَا

vocavit ille.

يَاوَان

vocauerunt pl. fem.

يَاوَانَا

vocauerunt due.

يَاوَانَا

vocavit illa.

يَاوَاتِم

vocastis vos pl.

يَاوَاتِمَا

vocastis duo.

يَاوَاتِمَا

vocasti tu vir.

يَاوَاتِن

vocastis vos pl. fem.

يَاوَاتِنَا

vocastis vos due.

يَاوَاتِنَا

vocasti tu mul.

يَاوَانَا

vocauimus nos.

يَاوَانَا

vocavi ego.

Modifareum.

يُؤَادِيُون

vocant illi pl.

يُؤَادِيَان

vocant illi duo.

يُؤَادِيَان

vocat ille.

يُؤَادِيَان

vocant illa pl.

يُؤَادِيَانَا

vocant illa duo.

يُؤَادِيَانَا

vocat illa.

يُؤَادِيُون

توايرون
vocatis vos pl. viri.

تواييان
vocatis vos duo.

توايي
vocas tu.

تواييين
vocatis vos pl. fem.

تواييان
vocatis vos dua.

تواييين
vocas tu mul.

توايي
vocamus nos.

توايي
voco ego.

Imperatiuum.

توايوا
vocate vos viri.

تواييا
vocate duo.

توايي
voca tu vir.

تواييين
vocate vos pl. fem.

تواييا
vocate vos dua.

توايي
voca tu mul.

Masdarum, generis masculini.

تواييين
vocationes pl.

تواييان
vocationes dua.

تواييا
vocatio.

Masdarum, generis feminini.

تواييات
clamations pl.

توايياتان
clamations dua.

توايياة
clamatio, clamare.

Participium Actiuum, seu Nomen Agentis.

توايرون
clamantes pl.

تواييان
clamantes duo.

تواييين
clamans.

تواييات
clamantes pl. fem.

توايياتان
clamantes dua.

تواييينة
clamans.

Participium Passiuum, item Nomen instrumenti, Loci, & Temporis.

تواييين

تواييان

توايياة

Instr. loca. & tēp. clamandi. duo instr. loc. & tēp. clamandi. instr. loc. & tēp. clamādi.

Vnum hic vltimo loco, superest de Verbis notandum: nempe ex ternarijs formari interdum Imperatiuum ad instar **فَعَالٍ**, vt ex **ذَلَّ** descendit, fiat **ذَلَّ** descende. Cetera verò de Verbis iam nota sunt ex dictis. Modò breuibus dicendum est de Nominibus.

DE NOMINE,

EIVSQ. PROPRIETATIBVS.

NOMEN dicitur اسم, & definitur Arabibus sic الاسم هو كلمة دالة بنفسها على معنى غير مقتربين بأحد الأزمنة الثلاثة

Nomen est dictio per se significatiua sine tempore. ad differentiam Verbi, quod significat cum tempore: & ad differentiam حرف Harf, scilicet Particulae, quæ non est per se significatiua, nisi alteri iuncta.

QUINQUE autem sunt proprietates Nominis: & signa, quibus distinguitur à reliquis Orationis partibus, nempe Articulus, Præpositio seu Præfixio particulae Giari, Tanuinum, esse Mobtadaum siue Subiectum, & Annexio.

Prima proprietas est Articulus, quem dicunt Arabes المعرفة, idest *Notificatio*, quia per ipsum fit Nomen notum & determinatum, quod aliàs erat indeterminatum & vagum. Est autem vnicus respectu omnium tam Generum quàm Casuum Articulus, talis أل, qui præfigitur Nomini sic, exempli gratia رجل *vir quidam*, adiuncto Articulo fit الرجل *l'buomo, talis homo, iste vel ille homo*, non iam amplius quidam vir, sed *notatus vir*. Et quia Articulus eiusmodi determinationem operatur, propterea Nomina propria, quia ex se determinata sunt, Articulum non admittunt, nec enim dicitur الزيد *il Zaido*. Sed in Duali & Plurali, propter aliqualem indeterminationem, dici poterit الزيدان *li due Zaidi*, الزيدون *li Zaidi*.

Determinatio autem eiusmodi, vel est ratione Speciei, vel ratione Indiuidui, vel ratione Vniuersitatis. Ratione Speciei, vt cum dicitur الإنسان ناطق *homo est rationalis*, & hinc, *homo*, supponit pro Specie, nempe pro Homine, prout distinguitur à ceteris rerum speciebus. Ratione Indiuidui, vt cum quis proloquutus iam fuerat de vno quodam homine, & de vno quodam equo, deinde subiungat dicens الرجل عقلم الفرس *vir ligauit equum*. Determinatio ratione Collectionis seu Vniuersitatis, vt cum dicitur الإنسان سيمون *homo tandem moritur*: vbi homo supponit pro singulis Indiuiduis, non pro Specie, quæ non moritur.

Secunda Nominis proprietas est, suscipere præfixionem vel præmissionem particulae Giari: quæ sunt من *ex, a, ab*, إلى *vsque ad*, exclusiue, proprie & in rigore, حتى *vsque ad, inclusiue*, في *in*, على *super, circa, versùs*, prout, secundum, contra:

contra: عَنْ a, ab, de, pro. مَدَّ vel مَدَّ e, ex, respectu temporis, خَلَا vel مَا عَدَا vel خَلَا vel حَاشَا vel حَاشَا مَا praterquam, excepto, nisi, رَبِّ vix, fortè, fortasse, & prædictæ omnes particulæ præmittuntur Nomini: sequentes verò præfiguntur iunctæ ipsis Nominibus in principio, nempe بِ cum, in, per, qua dicitur بِ زَيْدٍ per Zaidum, vel mediante Zaido, vel cum Zaido, vel in Zaido, vel iuxta Zaidum. لِ, quæ est nota Datiui casus, item significat ad, propter, qua dicitur لِ زَيْدٍ Zaido, ad Zaidum, vel propter Zaidum. وَ per, iuramenti, vt وَ زَيْدٍ per Zaidum, iuro scilicet. بِ per, etiam iuramenti, quæ tantum Nomini الله Deus præfigitur, vt بِ الله per Deum, scilicet iuro. item كَ sicut, ad instar, veluti, vt كَ مَلَكٍ sicut Angelus, quasi Angelus. Et cum præmissis dices مِنْ الْمَسْجِدِ de templo. إِلَى الْمَسْجِدِ ad templum. حَتَّى الْمَسْجِدِ usque ad templum. فِي الْمَسْجِدِ in templo. عَلَى الْمَسْجِدِ super templum, vel contra templum, vel circa, vel prope templum. عَنِ الْمَسْجِدِ à templo, de templo, vel pro templo. رَبِّ مَسْجِدٍ وَاسِعٍ وَجَدْتُ. رَبِّ مَسْجِدٍ وَاسِعٍ وَجَدْتُ. vix aliquod templum capax reperi. مَدَّ يَوْمَ ثَلَاثِ رَأَيْتَكَ à die iam tertio vidi te, vel præmissa negatione مَدَّ يَوْمَ ثَلَاثِ مَا رَأَيْتَكَ tertius iam agitur dies ex quo te non vidi.

Tertia proprietas Nominis est Tanuin, quod Nomini carenti articulo (non habenti aliquod affixum, nec annexo alteri Nomini) apponitur in fine: estque signum indeterminationis semper in Appellatiuis, non autem in Propriis. Est item Tanuinum quintuplex: nempe primò ad inflectendum & declinandum ipsum Nomen, vt cum in casu recto dicitur cum Tanuino ذَيْدٌ Zaidus: & in casu Nasbo cum Tanuino فَذِيٌّ Zaidum: & in casu Giarri seu Chafdsi ذَيْدٍ Zaidi, vel Zaido. Hoc Tanuinum non est indeterminationis, quia Zaidus est nomen proprium, ac proinde ex se determinatum, non indigens articulo لِ ad sui determinationem. vnde vocant hoc Tanuinum تَنْوِينُ التَّوَكُّنِ Tanuinum reuolutionis, quod proprium est Nominum reuolubilium: sunt enim quædam Nomina, quæ dicuntur irreuolubilia, & nunquam valent suscipere Tanuinum, prout dicemus inferius, Declinationes Nominum recensentes.

Secundum est Tanuinum ignorationis seu indeterminationis, dictum Arabibus تَنْوِينُ النِّكْرَةِ, quod est in omnibus Nominibus appellatiuis, vt diximus, quæ dum carent articulo & annexione & affixo, habent Tanuinum, & significant tunc

vagè & indeterminatè, vt رجل vir quidam, امرأة quaedam mulier, Imò quibusdam particulis seu vocibus aut dictionibus indeclinabilibus Tanuinum interdum apponitur, in signum indeterminationis, vt inquit Camus in dictione حي, post medium versus finem, vbi dicit, dictioni جهل compositæ ex حي & هل, posse apponi Tanuinum in signum vagæ significationis, sic جهل, quod significat *veni cito, accelera*. Et ibi dicit etiam Camus, omnibus dictionibus indeclinabilibus posse Tanuinum apponi, in signum indeterminationis,

Tertium est تنوين المقابلة Tanuinum contrapositionis, seu correlationis, quod ponitur in fine Pluralis fani feminini, vt ناصرات adiutrices: dicunt enim, hoc Tanuinum correspondere literæ ن Pluralis fani masculini, vt in ناصرين adiutores. Est etiam Tanuinum correspondentiæ quod apponitur Nominibus irreuolubilibus, præter regulam, ratione concinnitatis orationis, ex eo quia simul prolatum sit aliquod Nomen reuolubile cum Tanuino, deinde subiungendum sit aliquod Nomen irreuolubile, quod à regula priuatur Tanuino: tunc si elegantior videatur sermo, poterit apponi Tanuinum etiam irreuolubili, propter concursum, consimilis Nominis, habentis consimile Tanuinum, vt si quis exempli gratia dicat جعل عليه أعلا وسلا جعل *imposuit ei compedes & catenas*. Vbi licet dicere cum Tanuino in Plurali سلا, quod est irreuolubile, ex eo quòd subiungatur post alterum Plurale habens aliqualem similitudinem, vt est أعلا compedes.

Quartum est تنوين العوض Tanuinum compensationis, quando loco literæ reiectæ substituitur Tanuinum, vt accidit in Nominibus Infirmis vltima, præcedente immediatè Chesro, in casibus Rapheo & Giarro: vt قاض *iudex*, vel *iudicis*, & sic dicitur pro قاضي *iudex*, & قاضي *iudicis*. In quibusdam etiam particulis hoc accidit, vt حين *tunc, illo tempore*, & يوم *illo die*; quæ sunt particulae compositæ ex يوم *dies*, & حين *tempus*, & particula إذا *quando*, & Tanuinum substitutum est loco reiectæ.

Quintum est تنوين الترتيب Tanuinum rhythmi, quod licentia poetica vsurpatur in versibus ad desinentiæ concinnitatem: vt in Alcorano etiam Veibis apposuit pseudopropheta, dicēs كُنسفاً *vtiq; attrahemus*, & كُنسفاً, vel certè pro كُنسفاً cum confirmationis, & vsurpauit loco eius Tanuinum, vt redderet præcedentibus versibus consimilem desinentiam. Hoc idem licet etiam in Nominibus irreuolubilibus, & multo magis in carminibus, cum liceat etiam & in soluta oratione.

QVAR.

QVARTA proprietas Nominis est *الاسناد له* *adhæsiō ipsi*, scilicet quod possit esse subiectum Orationis, & de ipso aliquid enunciatur, vt *قام زيد* *surrexit Zaidus*.

QVINTA tandem Nominis proprietas est *الاضافة* *annexio*, cum scilicet Nomen annectitur Nomini, à quo determinatur, & Latini vocant, Esse in regimine, vt *كتاب زيد* *liber Zaidi*. Et prius Nomen dicitur *مضاف* *annexum*: posteriùs verò *مضاف اليه* *cui annexum est*. Et huiusmodi annexio duplex est, alia enim dicitur *معنوي* *realiter significans*, seu *حقيقي* *vera*: altera autem dicitur *غير حقيقي* *non vera*, seu *لفظي* *prolatione tantum*. Vera est quando potest resolui per particulam *ل*, quæ est nota Datiui casus, significans possessionem, vel dominium, vt in exemplo allato *كتاب زيد* *liber Zaidi*, importatur dominium, seu possessio qua Zaidus obtinet librum, perinde ac si diceretur *الكتاب الذي لزيد* *liber qui est Zaido*, vel *quem habet Zaidus*. Item vera est etiam quæ potest resolui per particulam *من* *ex, de*: quæ importat materiam ex qua, vt *خاتم ذهب* *annulus auri*, idem est ac si diceretur *الخاتم الذي من ذهب* *annulus qui est ex auro*. Cæteræ autem, quæ neutro ex his modis resolui possunt, dicuntur annexiones tantum prolatione, non significatione, vt si quis dum percutitur Zaidus, dicat *ضارب زيد* *percutiens Zaidum*: vbi non importatur neque dominium, neque materia, vt patet.

Et hæc quidem sunt signa, quibus dignoscitur Nomen, & à cæteris distinguitur, cum eius sint proprietates. At, vt plenè eius notitia habeatur; sicut de Verbo, ita etiam de Nomine dignoscenda est Quantitas, quot scilicet sit literarum, Compositum, an Simplex: Species, nempe Primitiuum an Deriuatiuum, Positiuum, Comparatiuum, Superlatiuum, an Diminutiuum: Qualitas, nempe perfectum, an imperfectum, quia scilicet Surdum, Infirmum, vel Hamzatum. Præterea quæ præcipuè de Nomine considerantur, Genus, Numerus, & Casus. Attingemus igitur primum quæ pertinent ad Quantitatem & Qualitatem, deinde de Genere, Numero, & Casu ad sufficientiam differemus. Vltimò tandem diuersas Nominum species distinguemus.

De Quantitate, & Qualitate Nominis.

SICVT Verbum, aliud est Simplex, aliud Compositum, ita pariter & Nomen: & Simplex aliquando est duarum literarum, vt *هو* *ipse*, *هي* *ipsa*, *ذا* *hic*, quæ sunt duarum literarum ex sui natura; vel talia facta sunt per reiectionem ali-

cuius literæ radicalis, vt ^أأخ *frater*, pro ^أأبو *pater*, pro ^أأبو *socer*, pro ^ييدي, & ^ييد *manus*, pro ^ييدي, & quædam alia.

Vt plurimum autem est trium literarum, vt ^ررجل *vir*, ^ففرس *equus*, ^عفعل *actio*.

Sæpè etiam est quattuor literarum, vt ^ققنفذ *erinaceus*, ^ججعفر *rius*.

Aliquando etiam Nomen simplex excedit quartam literam, vt ^بزبرجد *beryllus*, ^ففردق *frustum panis*, ^ععقراط *elephans femina*, ^سسفرجل *malum cydonium*. Nec potest Nomen simplex quintam excedere literam: compositum verò pertingit vsque ad nonam, vt ^مممتااصلتان *euulsa due*.

Vt autem distinguantur literæ radicales ab adiunctis, notandæ sunt literæ quæ addi solent ultra radicales: & pro hac re meminisse oportet literarum, quæ addi solent in Verbis, prout supra suo loco diximus, secundum diuerfas Verborum compositorum formas, similia enim adduntur Nominibus, ijs præcipuè quæ ex ipsis deriuantur. Frequentissimè autem superadduntur literæ ^وو & ^يي: frequenter etiam superadditur in principio ^مم, vt visum est supra, dum ageremus de Verbis, & eorum Participijs, & Nomine Temporis, & Loci, & Instrumenti. Ad indicandas autem diuerfas Nominum formas, quæ sint Simplicia, quæ Composita, quæ Ternaria, quæ Quaternaria, veluti per cifram, sicut in Verbis ita in Nominibus, ad significandam primam radicalem inscribunt ^فف, pro secunda scribunt ^عع, pro tertia ^لل: si verò sit Nomen quattuor literarum, pro quarta addunt in fine ^لل alterum: si autem excedat quartam literam, pro quinta in principio præfigunt ^فف prius: vnde ^ففعل est forma qua indicatur nomen simplex trium literarum, prout est ^ررجل *vir*, ^ففرس *equus*, ^برب *dominus*, &c. Et ^ففعلل est forma qua significatur Nomen simplex quattuor literarum, prout est ^ففلفل *piper*. Et hac forma ^فففعلل signatur Nomen simplex quinque literarum, vt est ^سسفرجل *malum cydonium*, ^ععزرنق *aranea*, &c. Et huiusmodi formæ dicuntur ^ووزن *pondus, mensura*. Et quidem simplicium Nominum non sunt nisi tres allatæ: quia non sunt Nomina simplicia, nisi trium, quattuor, vel quinque literarum. Et hoc quidem quo ad literas; nam variatio Vocalium potest esse multiplex, prout in tabulis infra apponendis, cum de Numero tractabimus, licebit inspicere: sed hinc multiplicitas ista obrueret mentem, & est ad modicum utilis.

Formæ autem Nominum compositorum plures sunt, prout literæ diuerso modo addi possunt, vel in principio, iuxta mensuram ^أأفعل, vt ^أأحسن *pulcherrimus*: vel post primam iuxta mensuram ^أفأعل, vt ^أفأبق *sartago*. Vel post secundam, iuxta men-

mensuram *فعال*, vt *قتال* certamen. Vel simul post primam & post secundam, iuxta mensuram *فاعال*, vt *طاباق* lapis magnus, & latus. Et sic plerisque alijs modis, prout infra dum de Numero agemus, diuersis tabulis ostendemus.

Et quod pertinet ad Qualitatem, sicut Verbum, ita pariter & Nomen aliud est Perfectum, vt *رجل* vir, aliud Imperfectum, & hoc vel quia sit Duplicatum seu Surdum, vt *رب* dominus, & *عدد* numerus: & ex Quaternarijs Concordatum, vt *الجمجمة* caluaria, *الدمدمة* murmuratio: vel Infirmum prima, vt *وعد* promissio, *يخش* siccitas: vel Infirmum secunda, vt *صون* custodia, *نور* lux, *جواب* responsio, *سواد* nigredo, *ناب* dens. vel Infirmum vltima, vt *عصا* baculus, virga, *رجي* mola: vel Infirmum pariter secunda & tertia, vt *هوى* concupiscentia. vel Infirmum prima & tertia, vt *وحي* inspiratio, reuelatio. vel Infirmum prima & secunda, vt *يوم* dies, *ويل* va. vel Infirmum pariter prima, secunda, & tertia, vt *واو* *Vau*, nomen literæ *و*, & *ياء* *ie*, nomen literæ *ي*.

In quibus omnibus seruandæ sunt regulæ supra de Verbis traditæ: nempe vt *و* & *ي* conuertantur in *ا* post Fathhum, sed in fine, dum est tertia, *و* scribatur per *ا*, *ي* verò permaneat scriptum sua figura; ita etiam dum est quarta, vel plusquam quarta, etiam *و* post Fathhum conuersum in *ا*, scribatur per *ي*: si autem in fine *و* Nominis aliquid superaddatur, ita vt litera Infirma non sit finalis, tunc etiam scribatur, prout est, *ا*. Quando autem litera Infirma in fine sequitur post *ا* quiescentem, conuertatur in Hamzat, vt pro *هواي* dicatur *هوا* aer, & sic meminisse oportet eorum quæ diximus de Verbis Infirmiss, vt pariter in Nominibus seruentur.

Nomen Hamzatum, siue sit Hamzatum prima, siue secunda, siue tertia, easdem regulas seruat, quas supra de Verbo diximus seruandas: quare hic nihil superest addendum.

في جنس الاسماء

DE GENERE.

GENERE duplex est Nomen: vel enim est *مذكر* masculinum, vel *مؤنث* femininum.

Masculinum est, in quo nullum adest feminini signum, nec expressè, nec virtualiter

liter, vt رجل vir, فرس equus, جرم corpus, نور lux, رمح hasta, حر aestus, عناق collum, طل pluuia lenis, و ros, طلل moles, species indiuidai. &c.

Feminini autem generis est, quod habet aliquod signum: estq; praecipuum in fine, vt ظلمة tenebra, نصره adiuuatio. Alterum signum generis feminini est cum Maddo & Hamzat post ipsum in fine Nominis additum, quod vocant longum, vt صحراء campus, ager, عذراء virgo: Tertium signum feminini generis est addita in fine Nominis, & dicitur breuis, quae dum est finalis scribitur per ي, vt بشرى euangelium, bonum nuncium, ذكرى memoria: & haec tria tantum sunt signa expressa generis feminini.

Sunt autem pleraque, carentia eiusmodi signis, generis etiam feminini. Et primò, Nomina propria mulierum, vt زينب Zainaba, هند Hinda. Nomina etiam appellatiua, quae solis feminis congruunt, vt أم mater, أخت soror, عروس sponsa. Et in vniuersum quaecumque pertinent seu dicuntur de animalibus feminei sexus, de quibus nulli dubium est generis esse feminini: immò apud Arabes nomen femininum pertinens ad animal feminei sexus dicitur معنوي significationum, reale, & حقيقي verum. Cetera autem nomina generis feminini dicuntur كلفي prolotione tantum, & غير حقيقي non vera. Quare de eiusmodi non est dubium, quamuis nullum appareat in eis signum ex tribus memoratis.

Præterea generis feminini sunt nomina geminorum membrorum corporis, vt عين oculus, اذن auris, ضلع costa, يد manus, ذراع brachium, فخذ coxa, ساق crus, كعب calcaneus, قدم vel رجل pes.

Sunt etiam feminini generis Nomina propria locorum, prouinciarum, urbium, vt بغداد Babylonia, بابل Babylon, حوران Huran, أصبهان Asphaban, بيروت Berythum, بسلوويت Basluchit, &c.

Quaedam verò vsurpantur, modò tanquam generis masculini, modò verò tanquam Feminini, vt حال conditio, status, dispositio: طريق via, روح spiritus, & quaedam alia, prout in Dictionarijs adnotatur, & exquisitè notat Auctor Dictionarij Chamus; & non est muneris Grammaticæ hæc omnia per extensum connumerare.

Expedit autem hic recensere quæ frequenter occurrunt nomina generis feminini sine aliquo expresso signo. & sunt السماء caelum, الارض terra, الشمس sol, القمر

الخمير *vinum*, النار *ignis*, الجحيم *infernus*, الكأس *calix*, القوس *arcus*, الدار *atriū*,
 domus, الريح *ventus*, العصا *baculus*, العقرب *scorpio*, الأرنب *lepus*, lepore, الخيل
equitatus, الغنم *grex ouium*, عروض الشعر *poema*, الدرع *thorax*, & quædam
 alia. Ex quibus sunt nomina literarum, quæ vt plurimum vsurpantur tanquam fe-
 minina, vt الألف *alif*, الباء *be*, &c.

باب العدد

DE NUMERO.

Triplex est Nominum, sicut & Verborum, Numerus, مفرد *singularis*, مثنى
dualis, & جمع *pluralis*. Et singularis quidem numerus non habet propria signa,
 quibus dignoscatur, nisi carentiam signorum Dualis, aut Pluralis. Habet autem
 plures formas, quas omnes, vel ferè omnes, è conspectu suorum Pluralium paulò
 post apponemus in pluribus tabulis, dum de Pluralibus fractis agemus.

Duale autem à Singulari formatur, imposita vocali Fathho super vltima singu-
 laris, & addita | quiescente in recto, vel ي quiescente in obliquis, & post | vel ي
 addito ن cum Chesro in fine, vt رجل *pes*, رجلان *duo pedes*, & رجلين *duos pe-
 des*, vel duorum pedum, vel duobus pedibus. زيد *Zaidus*, زيدان *duo Zaidi*, زيدين
duobus Zaidis.

Quòd si in fine Singularis fuerit ة, in Duali vertetur in ت, vt امرأة *mulier*,
 امرأتان *mulieres due*.

Si verò in Singulari desit vltima radicalis, ad formandum Duale reuertetur, vt
 ex رام *sagittarius*, fiat راميان *duo sagittarij*. Ex أب *pater*, quia radix est ابو *di-
 cetur* ابوان *duo patres*, ex أخ *frater*, dicetur اخوان *duo fratres*.

Si autem in fine Singularis reperiatur |, ita vt non sit plusquam tertia, tunc si
 erat conuersa ex و, mutabitur in و originale, vt ex عصا *baculus*, quia radix est
 عسو, dicetur in Duali عصوان *duo baculi*. Quare in Duali ex رحي vel رحا *mo-
 la*, quia radix est و vel ي ad libitum, propterea asserit Chamus posse ad libitum
 dici cum و vel cum رحيان *vel رحوان due mola*. Si autem fuerit | in Sin-
 gulari plusquam tertia, tunc in Duali semper apparebit ي, etiam si | fuerit con-
 uersa ex و, vel quacumque alia ratione; dummodo non sit radicalis: sed dum est
 radicalis, non est |, nec dicenda est Alif, sed Hamzat. Igitur dum | est vltima in
 Sin.

Singulari, & plusquam tertia, in Duali semper conuertetur in *ي*, vt *مُصْطَفَى* *electus*, *مُصْطَفَيَانِ* *duo electi*.

Quòd si in fine Nominis singularis sit Hamzat post *ا* productionis: quod potest esse triplici de causa, vel apposita pro *و* vel *ي*, vt *كِسَاءٌ* pro *كِسَاوٌ* *vestimentum*, tunc manere poterit in duali, vt *كِسَاءَانِ* *duo vestimenta*, vel poterit conuerti in *و*, vt *كِسَاوَانِ*. Vel secundò potest esse Hamzat in fine post *ا*, in signum generis Feminini, vt *حَمْرَاءٌ* *rubicunda*, & tunc in Duali conuertetur in *و*, vt *حَمْرَاوَانِ* *duo rubicunda*. Tertiò Hamzat post *ا* productionis in fine Nominis potest esse radicalis, vt *قِرَاءٌ* *lector, deuotus*, & tunc manebit qualis est etiam in Duali, vt *قِرَاءَانِ* *duo lectores, duo deuoti*.

PLURALE autem Nominis est duplex *مُصْعَجٌ*, idest, *integrum, sanum*, & *مُكْسَرٌ* *fractum*.

Sanum, cùm est Masculinum, formatur à Singulari Dfammata vltima, adiectifque *و* quiescenti & *ن* cum Fathho, vt ex *زَيْدٌ* *Zaidus*, *زَيْدُونَ* *Zaidi*, *مُسْلِمٌ* *saluatus*, *مُسْلِمُونَ* *saluati*. In qua formatione obseruandum, quòd si vltima singularis fuerit *ي* quiescens, reijcitur *ي*, atque præcedens mouebitur vocali Dfammo, vt *القَاضِي* *iudex*, *القَاضُونَ* *iudices*. Si verò vltima fuerit *ا*, reijcitur quidem *ا*, & præcedens relinquetur cum suo Fathho, vt *مُصْطَفَى* *electus*, *مُصْطَفُونَ* *electi*.

Plurale autem femininum sanum formatur, adiectis *ا* quiescente & *ن* Dfammata vel Chefrata, iuxta varietatem casus, de quo infra dicetur, vt *هِنْدٌ* *Hinda*, nomen mulieris, *هِنْدَاتٌ* *Hinda*. In qua formatione obseruandi sunt hi canones.

Primò reijcitur *ة* de singulari cùm aderit, vt *مُسْلِمَةٌ* *fidelis*, *مُسْلِمَاتٌ* *fideles*, *جَنَّةٌ* *hortus*, *جَنَاتٌ* *horti*.

Secundò, si Singulare fuerit Substantiuum, non Vacuum seu non Infirmum *غ*, iuxta formam *فَعْلَةٌ*, vel *فَعْلٌ*, habens *ف* cum Fathho & *ع* quiescentem, tunc in Plurali *ع* Fathhanda erit, vt *مَرَّةٌ* *fructus*, *مَرَاتٌ* *fructus plur.* *دَاعِدٌ* *Daa-da*,

da, nomen mulieris, دَعْدَاتُ *Daada*. Iuxta formam verò فَعْلَةٌ, vel فَعْلَةٌ, item فَعْلٌ, & فَعْلٌ, habens Dfammataam vel Chesratam ف, habebit Plurale tripliciter; nam ع poterit Fathhari, vt dictum est, vel quiescere, vel motione præcedentis فى moueri, vt جَلْبَةٌ *crusta cicatricis*, جَلْبَاتٌ & جَلْبَاتٌ, & جَلْبَاتٌ. *Giumra*, nomen mulieris, جُمَرَاتٌ, & جُمَرَاتٌ, & جُمَرَاتٌ. item سِدْرَةٌ *arbor cuius fructus dicitur ذَيْقٌ*, سِدْرَاتٌ, & سِدْرَاتٌ, & سِدْرَاتٌ. *Hinda*, هِنْدٌ, هِنْدَاتٌ, & هِنْدَاتٌ, & هِنْدَاتٌ. Si autem Nomen iuxta easdem formas fuerit Adiectiuū, vt صَمَةٌ *crassa*, vel vacuum, vt بَيْضَةٌ *ouum*, Plurale semper habebit ع quiescentem, vt بَيْضَاتٌ, & صَمَاتٌ. Hæc autem Pluralia sana non indifferenter à quolibet singulari formantur, sed quibusdam legibus & conditionibus.

Ad formandum ergo Plurale sanum masculinum duo requiruntur, dū Nomen est Substantiuum. Primum est, vt sit Nomen proprium. Secundum, vt sit proprium personarum rationalium, vt ex زَيْدٌ *Zaidus*, زَيْدُونَ *plures Zaidi*. خَالِدٌ *Chaledus*, خَالِدُونَ *Hbaledi*, بَكْرٌ *Bacrus*, بَكْرُونَ *Bacri*. Non autem à Nominibus appellatiuis, vel proprijs aliarum rerum, personalitate siue ratione carentium, Plurale sanum efformari potest. Vnde à Singularibus رَجُلٌ *homo*, & أَعْوَجٌ *Aeug*, nomen proprium equi; non dicitur رَجُلُونَ ob defectum proprietatis, nec أَعْوَجُونَ ob defectum personalitatis; sed ex his Singularibus Pluralia formantur fracta, vt رَجَالٌ *homines*, أَعْوَجٌ de quibus postea dicemus. Excipiuntur tamen è primo requisito aliqua nomina, vt بَنُونَ *filij*, &c. أَبُونَ *patres*, &c. & quædam ab utroq;

Dum verò nomen Masculinum fuerit Adiectiuum, plures exigit conditiones, vt sanè plurificetur, videlicet:

Primò, vt dicatur de personis rationabilibus, vt فَارِحُونَ *saluati*, فَارِحُونَ *gaudentes*. Vnde ex singulari كَمَيْتٌ *castagno*, quod propriè dicitur de brutis, non dicitur كَمَيْتُونَ.

Secundò, vt si sit iuxta mensuram أَفْعَلٌ, eius femininum non sit iuxta mensuram فَعْلَةٌ. Vnde in أَحْمَرٌ *rubicundus*, cuius femininum est أَحْمَرَةٌ *rubicunda*, in Plurali dici non poterit أَحْمَرُونَ. Vel si sit ad instar فَعْلَانٌ, eius femininum non sit iuxta

ta formam *فَعْلِي*. Vnde in *سُكْرَانٌ ebrius*, cuius femininum est *سُكْرَى*, non dicitur *سُكْرَانُونَ*. Sed in *أَفْضَلٌ excellens*, cuius femininum est *فُضَيْلَى*, & in *نُدْمَانٌ* cuius femininum est *نُدْمَانَةٌ*, in Plurali dicitur *أَفْضَلُونَ excellentes*, & *نُدْمَانُونَ* penitentes. At verò in *أَحْمَرٌ rubicundus*, & in *سُكْرَانٌ ebrius*, dicitur *أَحْمَرٌ*, vel *أَحْمَرٌ* *rubicundi*, & *سُكْرَى ebrii*, quæ sunt Pluralia fracta.

Tertiò, vt non sit generis communis, vt *صَبُورٌ patiens*, *جَرْحٌ vulneratus*, & *صَبُورَاتٌ vulnerata*. Vnde in Plurali istorum non dicitur *صَبُورُونَ*, nec *جَرْحُونَ*, sed *صَبُورٌ* & *جَرْحٌ*, quæ etiam sunt generis communis, & fracta. vt dictum est supra de Participijs.

Quartò, vt non habeat annexum ð femininum, vt *مَعْرُفَةٌ notus*, siue *determinatus*, *ذِكْرَةٌ indeterminatus*, siue *vagus*. *عَلَامَةٌ insignis*. hæc enim vel plurificantur fractè, vt *مَعَارِفٌ*, vel ad instar Pluralis feminini sani, vt *ذِكْرَاتٌ* & *عَلَامَاتٌ*.

Sed Plurale sanum Femininum hanc tantùm exigit conditionem, vt nimirum si Adiectiuum fuerit, habeat Masculinum, cuius Plurale sanum sit; vel si Masculinum non habeat, saltem non careat ð. Vnde in *فُضَيْلَى excellens*, dicitur *فُضَيْلَاتٌ excellentes*, quoniam ex eius Masculino *أَفْضَلٌ* dicitur in Plurali *أَفْضَلُونَ excellentes*, & in *حَائِضَةٌ menstruata*, dicitur *حَائِضَاتٌ menstruata*, quia licet Masculinum non habeat, habet tamen ð. At verò in *أَحْمَرٌ* non dicitur *أَحْمَرَاتٌ*, cum nec ex eius Masculino *أَحْمَرٌ* dicatur *أَحْمَرُونَ*, vt dictum est, sed dicitur *أَحْمَرَى*, vel *أَحْمَرٌ*: neque in *حَبْلَى grauida*, dicitur *حَبْلِيَّاتٌ*, cum nec Masculinum habeat, nec ð femininum, sed dicitur *حَبْلٌ*. Si verò femininum Nomen Substantiuum fuerit, non habetur ratio conditionis vllius, sed diuersimodè plurificatur, quandoque sanè, quandoque fractè, vt proinde eius Pluralia *سَمَاعِيَّةٌ*, idest *audibilia*, à plerisque dicantur.

Plurale autem fractum est omne aliud à Sano diuersum, quod pluribus fit modis, vel addendo in principio, vt ex *قَلَسٌ quadrans, nummus*, *أَقْلَسٌ quadrantes, nummi*. vel addendo in medio, vt *رَجُلٌ vir*, *رِجَالٌ viri*. Vel in fine, vt *عَقَصٌ ramus*,

mus , غصنة rami . ذهب aurum , ذهبان diuersa auri metalla : vel simul in principio & medio , vt ex ذهب vitellus oui , اذهب vitelli , vel simul in principio & fine , vt ex طبق operculum , اطبقه opercula . Et sic varijs modis , non solum ex Ternarijs , sed etiam ex Quaternarijs , & ex quinque literarum Nominibus , tot exurgunt diuersæ Pluralium formæ , vt de ipsis regulas tradere , negotium ferè immensum videatur . Nos autem , vt rem tam arduam , quantum fieri potest , planam reddamus , diuersas Singularium formas in classes distributas infra apponimus , & è regione cuiusque Singularis Pluralia fracta quæ ex ipso formantur annectimus ; vt vnico aspectu , ex quo Singulari vnumquodque Plurale formetur , quasi ex praxi Tyro dignoscat . Deinde post Tabulas Singularium simul & Pluralium , faciliùs percipientur regulæ circa Pluralium formationem .

Primò igitur apponemus tabulas Nominum Simplicium , quæ scilicet habent solas radicales , cum Pluralibus è regione ipforum , prout quodque ex quoque formatur : & primùm Simplicium trium literarum : Secundò loco Simplicium quatuor literarum : Tertio Simplicium quinque literarum : Quarto loco Nominum omnium Compositorum secundùm diuersas Compositionum formas , & Primò de Compositis Ternarijs : deinde de Compositis Quaternarijs : & tandem de Compositis quinque literarum . Deinde circa hæc regulas quasdam subiungemus .

T A B V L A

S I N G V L A R I V M , E T P L U R A L I V M

Nominum Simplicium trium literarum .

Secundùm diuersas formas quæ sunt

فَعْلٌ فَعْلٌ فَعْلٌ فَعْلٌ فَعْلٌ فَعْلٌ فَعْلٌ فَعْلٌ فَعْلٌ فَعْلٌ

Singulare.

Pluralia fracta.

ذهب aurum .

ذهبان اذهب ذهب

حمل fetus in utero .

حمل احمال

نهر Aumen .

نهر انهار نهور

عبد seruus .

اعابد عبد معبدة عبد عيدان عيدان اعبد عبيد عباد

Et dicitur quandoque ad instar fani Masculini عبيون serui .

Singulare .		Pluralia fracta .
ثور	bos .	ثِيْرَةٌ ثِيْرَةٌ ثِيْرَةٌ ثِيْرَانُ أَثْوَارٌ ثِيَارٌ
ثَارٌ	vindicta suis .	أَثَارٌ أَثَارٌ
مَاءٌ	aqua . radix est	مِيَاهٌ أَمْوَاهُ
المهر	fructus colocynthidis . & os in pectore .	مِهْرَةٌ
عَصْبٌ	ramus .	عَصَبَةٌ أَغْصَانٌ عَصَوْنٌ
رَمْحٌ	lancea, hasta .	أَرْمَاحٌ رَمَاحٌ
عُنُقٌ	collum .	عُنُوقٌ quidam dicunt etiam أَعْنَاقٌ
نُورٌ	lux .	نُورَانٌ أَنْوَارٌ
حَجْرٌ	intellectus, equa . prior radicis est	حَجْرَةٌ حُجُورٌ
قِرْدٌ	simia .	قِرْدٌ أَقْرَادٌ قِرْدٌ قِرْدَةٌ قِرْدَةٌ
سِدْرٌ	arbor Sebasten .	سُدُورٌ
رِيْحٌ	ventus .	Pluralia ex pluralibus أَرْوَاحٌ رِيْحٌ رِيَاْحٌ أَرْوَاحٌ
يَنْبُوتٌ	iugum .	يَنْبُوتَانٌ أَنْبِيَارٌ
حَجْرٌ	lapis .	حِجَارَةٌ أَحْجَارٌ أَحْجَارٌ حِجَارٌ
زُهَبٌ	vitellus oui .	أَنْهَابٌ زُهَابٌ
طَبَقٌ	operculum .	أَطْبِيقَةٌ أَطْبَاقٌ
أَسَدٌ	leo .	أَسَدٌ أَسْدٌ أَسْدَانٌ أَسَادٌ أَسْوَدٌ
طَلَلٌ	moles, species indiuidui, id quod exterius apparet .	أَطْلَالٌ طَلُولٌ
نَارٌ	ignis .	نَيْسَارٌ أَنْوَارٌ نَيْسِرَانٌ نَيْسِرَةٌ نُورٌ
نَابٌ	dens, qui dicitur caninus .	أَنْلَبِيْبٌ أَنْيْبٌ أَنْيَابٌ نَيْوِبٌ

Singulare.

Pluralia fracta.

جَمَلٌ *agnus.* أَجْمَالٌ جَمَلَانٌ

رَحَى *mola.* أَرْحَاءُ أَرْحَى رَحَى رَحِيَّةٌ

صُرْدٌ *avis quaedam rapax, magno capite, modico corpore.* صُرْدَانٌ

عُنْبٌ *vua.* أَعْنَابٌ

رَجُلٌ *vir.* مَرَجُلٌ رَجُلَةٌ رَجَلَةٌ أَرَجِلٌ رَجَلَاتٌ رَجَالٌ

كَبِدٌ *hepar.* كُبُودٌ أَكْبَادٌ

نَمْرٌ *pardus.* نَمَارٌ نَمْرٌ نَمْرَةٌ نَمْرَةٌ نَمْرَةٌ

إِبِلٌ *camelus, collectivè.* إِبَالٌ

طَلٌ *pluuia lenis.* طِلَلٌ طَلَالٌ

حَرٌ *estus.* أَحَارِرٌ حَرُورٌ

حُرٌ *liber, ingenuus, optimum cuiusque rei.* حِرَارٌ أَحْرَارٌ

خَرٌ *os, seu foramen mola, labium ripe riui.* خِرَّةٌ

ظِلٌ *umbra.* ظِلَالٌ أَظْلَالٌ ظُلُودٌ

حَبٌ *dilectus, amicus.* حَبِيَّةٌ

دَيْبَلٌ *nomen Tribus, & posset, si admitteret, plurificari sic.* أَدْيَالٌ دُنُودٌ دِيَالٌ

أَبْوَاظٌ *accipiter.* أَبْوَاظٌ أَبْوَاظٌ أَبْوَاظٌ أَبْوَاظٌ أَبْوَاظٌ

Et أَبْوَاظٌ est Plur. à Sing. أَبْوَاظٌ

TABVLA

SINGVLARIVM, ET PLVRALIVM

Nominum Simplicium quatuor literarum.

Secundum diuersas formas, quæ sunt

فَعْلَلٌ فَعْلِلٌ فَعْلَلٌ فَعْلَلٌ فَعْلَلٌ فَعْلَلٌ فَعْلَلٌ

Et cum additione in fine, secundum formas

فَعْلَلَةٌ فَعْلَلِيٌّ فَعْلَلَاءُ فَعْلَلَانٌ

Quia eodem modo plurificantur.

Singulari.

Pluralia fracta.

زَنْبَقٌ *lilium.*

زَنْبَقٌ

زَنْجٌ *ornamentum acupictum, nubes rara cum rubedine.*

زَنْجٌ

قَمَطَرٌ *camela fortis & crassa, item pomilio, vir statura breuis.*

قَمَطَرٌ

قَنْدَقٌ قَنْدَقٌ *erinaceus.*

قَنْدَقٌ

دِرْهَمٌ *denarius.*

دِرْهَمٌ

طَمْسَلٌ *latro.*

طَمْسَلَةٌ

أَسْفَقٌ *Episcopus.*

أَسْفَقَةٌ

حَضْرٌ *ventrosus, uter lactis magnus.*

حَضْرٌ

قَيْعَمٌ *fetes, elurus.*

قَيْعَمٌ

حَوْزَلٌ حَوْزَلَةٌ *breuis statura.*

حَوْزَلٌ

حَبْرَةٌ *guttur.*

حَبْرٌ

دَسْكَرٌ *villa.*

دَسْكَرٌ

عَدَامِلٌ عَدَامِلٌ عَدَامِلٌ عَدَامِلٌ *omne vetustum, & antiquum.*

عَدَامِلٌ

Sin-

Singulare.

خَوَزِي خَيْرُ خَيْرِي *mulier cum gravitate incedens.*

كُنْكُنِي كُنْكُنِي *ludus in quo terreno, & fragmentis utuntur.*

طَلْمَسَاءُ *tenebra, terra sine lumine & doctrina.*

صَوَّجَانُ *vincinus.*

دِيدَانُ *speculator.*

تَرْجَمَانُ *interpreter.*

قَهْرْمَانُ *dispensator domus.*

Pluralia fracta.

خَوَزِلُ خَيْرِلُ

كُنَاكِتُ

طَلْمَسَاتُ

صَوَّجَاتُ

دِيدَانُ

تَرْجَمِينُ *aliqui dicunt etiam تَرْجَمَةٌ*

قَهْرَمَاتُ

Et hic modus plurificandi frequentissimus est pro omnibus Singularibus quatuor vel plurium literarum, siue literæ sint omnes radical es, siue aliqua admisceatur superaddita: & quæ quartam excedit, rejicitur in Plurali, & si sint admixtæ و, وَا, & ي non computantur, vt infra exemplis patebit.

T A B V L A

SINGULARIVM, ET PLURALIVM

Nominum Simplicium quinque literarum.

Secundum formas

ففعلة & ففعلل

Singulare.

قِرْعُونُ *crocodilus.*

صَهْصَهَقُ *vox alta, vehemens. anus clamosa.*

اِسْطَبَلُ *stabulum.*

سَنْعَبِقُ سَنْعَبِقُ *planta quædam mali odoris.*

سَفْرَجَلُ سَفْرَجَلُ *malum cydonium, cotoneum.*

Pluralia fracta.

قِرْعَانُ

صَهْصَهَقَاتُ

اِسْطَبَلَاتُ

سَنْعَبِقَاتُ

سَفْرَجَلَاتُ

Sin-

Singularia.

Pluralia fracta.

زَبْرَجْدٌ <i>beryllus.</i>	زَبَارِجٌ
خَزْرَنْقٌ <i>aranea.</i>	خُزَارِقٌ خُزَارِقٌ
عُقْرَطُلٌ <i>elephans femina.</i>	عُقَارِطٌ
قَفْدَرٌ <i>deformis.</i>	قَفَادِرٌ
عَفْجِيلٌ <i>gravis, verbosus.</i>	عَفَاجِلٌ عَفَاجِحٌ
عَفْشَلٌ <i>gravis, nauseans.</i>	عَفَاشِلٌ
بَلَدٌ عَزْمِيٌّ <i>regio ampla.</i>	عِزَاهِرٌ عِزَامَةٌ
فِرْزَقٌ <i>panis, qui cecidit de clibano, frustum panis.</i>	فِرَازِقٌ فِرَازِقٌ
فِرْزَقَةٌ <i>massa cruda fragmentum.</i>	فِرَازِقٌ فِرَازِقٌ
هُورُورَةٌ <i>mulier perdita.</i>	هُورَازِرٌ هُورُورَاتٌ

Et exemplis constat, quòd eodem modo plurificantur Nomina quinque & quatuor literarum, cùm ex quinque rejiciatur vltima vel penultima. Modò dicendum de Compositis.

T A B V L A

S I N G V L A R I V M, E T P L V R A L I V M

Nominum Compositorum trium literarum.

Cum Additione ة, nota generis Feminini, in fine, iuxta فعلة.

Singularia.

Pluralia fracta.

ثَمْرَةٌ <i>fructus.</i>	Plur. collectiue: ثَمَرٌ	Plur. pluralis: ثَمَارٌ & Plur.
	huius est ثَمْرَةٌ	& Plur. huius: اَثْمَارٌ.
حَمْرَةٌ <i>carbo accensus.</i>		حَمَرٌ
جَفْرَةٌ <i>concauitas pectoris seu ventris, Amphitheatrum.</i>		جِفَارٌ جِفَرٌ
سَدْرَةٌ <i>arbor Sebasten.</i>		سَدْرَاتٌ سَدْرَاتٌ سَدْرَاتٌ & sana سَدْرٌ

Sin-

Singulare.

Pluralia fracta.

٥١١	حجرنة	pars, plaga, regia.	٥١١ ٥١١ ٥١١	حجر حواجر حجرات
٥١١ ٥١١	أجمة	arboretum satis nemorosum.	٥١١ ٥١١ ٥١١ ٥١١	أجمات ءأجام إجام أجم أجم أجم
٥١١ ٥١١	دبيرة	ulcus iumenti.	٥١١	دبیر
٥١١ ٥١١	جدرة	cicatrix, callum.	٥١١ ٥١١	أجدار جدر
٥١١ ٥١١	تخمة	nausea.	٥١١ ٥١١	تخمان تخم
٥١١	حبرة	genus tapeti Arabici.	٥١١ ٥١١ ٥١١ ٥١١	حبرات حبرات حبرات حبر
٥١١	نيرة	nubecula.	٥١١	نمر
٥٥١	جرة	phiale.	٥١١ ٥١١	جرار جر
٥٥١	جنة	viridarium, paradysus.	٥١١ ٥١١	جنات جنان
٥٥١	ثرة	fons copiosus.	٥١١ ٥١١ ٥١١	ثرار ثرور
٥٥١	ذرة	formica parua.	٥١١	ذر
٥٥٥	درة	margarita magna.	٥١١ ٥١١ ٥١١	درات درر درر
٥٥٥	درة	flagellum, scutica, sanguis, lacris profuuium.	٥١١	درر
٥٥٥	حرة	terra habens saxa nigra veluti combusta.	٥١١ ٥١١ ٥١١	حرات حرار حر
٥٥٥	حرة	ingenua, nobilis, libera.	٥١١ ٥١١	حراير
٥١١ ٥١١	شامة	pustula in cute diuersi coloris.	٥١١ ٥١١	شامات شام
٥١١ ٥١١	قرية	oppidum, villa, castellum, ciuitas.	٥١١ ٥١١	قرى قرى
٥١١	ركية	puteus.	٥١١	ركى
٥١١	آية	signum, nota.	٥١١ ٥١١ ٥١١ ٥١١ ٥١١ ٥١١	آايا آايا آايا آايا آايا آايا
٥١١	أمة	radix est amo ancilla, serua.	٥١١ ٥١١ ٥١١ ٥١١ ٥١١ ٥١١	أموان أموان أموان أموان أموان أموان

TABVLA

SINGVLARIVM, ET PLVRALIVM

Nominum Compositorum trium literarum.

Additione | brevis, & | longæ in fine, not. gen. fem. & additione | ن etiam cum ة.

Secundùm formas,

فَعْلَى فَعْلَاءَ فَعْلَانِ فَعَالِي فَعْلَانِي فَعْلَانِهِ

Singulare.

Pluralia fracta.

الْكَبْرَى *Maxima, maior.*

كِبَارِي كَبِير

الدُّنْيَا *mundus.*

دُنْيَى

حَرْمَى *canis, lupa, vel aliud brutum expetens admissariū.*

حُرَامِي حُرَامِي حُرَامٍ

حَرِي حَرِي حَرِي *fas & nefas, debitum & indebitum.*

حَرَارِي

دَقْرَى *os exprorectum post aures.*

دَقْرِيَاتِ دَقْرِي

زَبِي زَبِي زَبِي *stratum, apparatus.*

زَبَارِي

خَرَى *os, seu foramen mola.*

خَرَارِي خَرَر

عَذْرَاءَ *virgo.*

عَذْرَاوَاتِ عَذْرَايِ عَذْرَايِ

بُوعَاءَ *terrenum molle, mulier stolida, confusio, fragrantia unguenti.*

بُوعَايِ

بِبْعَاءَ بِبْعَاءَ *avis quaedam viridis.*

بِبْعَايِ

سَعْلَاءَ سَعْلَاءَ *esse maniacum. dicitur de iumentis.*

سَعْلَايِ

سَبْسَبَاءَ *series ossium spine.*

سَبْسَبَايِ

الْغُرَاوِي *butyrum, spuma. idem quod الرغوة.*

∴

غُرَاوِي

كُنَاتَاءَ *nouale.*

كُنَاتَايِ

نَصْرَانٍ *vindex, adiutor, Christianus, Nazarenus.*

∴

نَصْرَايِ

Sin-

Singulare.

Pluralia fracta.

نَصْرَانَةٌ *Christiana, Nazarena.*

نَصَارَى

عَهْدَانٌ *fideiussor, sponsor, vas, præs.*

عَهْدَائِي

عَيْدَانَةٌ *palma procerissima.*

عَيْدَانٌ

نَدْمَانَةٌ *pœnitens.*

نَدَامَى

سُكْرَانٌ *ebrius.*

سُكْرَائِي

T A B V L A

SINGULARIVM, ET PLURALIVM

Nominum trium literarum, Compositorum virtute Tefdid
super ع, vel ل, & cum additione etiam 8 in fine.

Secundum formas.

فَعْلٌ فَعْلٌ فَعْلَةٌ فَعْلَةٌ فَعْلِيَّةٌ فَعْلِيَّةٌ

Singulare.

Pluralia fracta.

فَلَزٌ *stannum.*

فَلَزٌ

خَيْرٌ *prior est* خ, *secunda* ح *comestor, nequam, nebulo.*

خَيْرٌ

هَيْفٌ *parasitus, homo avarus, struthio mas senio confectus.*

هَيْفٌ

عَتَلٌ *lancea rudis, parasitus, crassus, avarus.*

عَتَالٌ

دَجَنٌ *tenebra.*

دَجَنٌ

دَجْنَةٌ *tenebra.*

دَجْنٌ

دَفْرَةٌ *camela crassa ceruicis.*

دَفَارٌ

أَفْرَةٌ *cetus, caterua, confusio, tribulatio.*

أَفَارٌ

قَضِيَّةٌ *propositio, iudicium, sententia, enunciatio.*

قَضَايَا

Singulare		Pluralia fracta.
خطية	peccatum.	خطايا
ركبة	puteus.	ركايا
خفية	puteus, nemus implexum.	خفايا
امعة امع امع	vir qui leuiter quoquo trahitur.	امامع
امر امر	agnus paruus.	امامر
سلم	scala.	سلام سلام
سربة	concupina.	سربات سري
ذرية ذرية	progenies.	ذريات ذري
عمية عمية	error, cordis cecitas, senectus decrepita.	عمايا
كبرياء	superbia.	كبيري

T A B V L A

S I N G V L A R I V M, E T P L V R A L I V M

Nominum trium literarum, Compositorum additione | in principio, & Tesdid super ج, & etiam cum 8 in fine.

Juxta formas افعل افعله.

Singulare.		Pluralia fracta.
اصخم	carnosus, corpulentus.	اصخام
احجر	lapis.	احاجر
اردن	Jordanis fluuius.	ارادين
اردب	aqueductus. Item mensura Aegyptijs, continens 24. صاع	ارادب

Singu-

Singulare.

Pluralia fracta.

لَاحِدٌ lapis magnus : vas testaceum, capaci sinu & arcto orificio.

أَكْبَادٍ

مَجْدٌ magnificentia, amplitudo.

أَكْبَادٍ

T A B V L A

SINGULARIVM, ET PLURALIVM

Nominum trium literarum, Compositorum.

Additione | post primam radicalem, etiã cum ð in fine, iuxta formas فاعلة & فاعل.

Singularia.

Pluralia fracta.

سَاطِبٌ sartago, lapis magnus.

سَاطِبٍ

صَاحِبٌ socius, possessor. curam habens. صَاحِبٌ صَاحِبَةٌ صَاحِبَةٌ صَاحِبَةٌ

حَاجِرٌ fossa, argines.

حَاجِرٍ

سَامِهٌ indefessus ad cursum.

سَامِهٍ

السَّائِدُ dominans, dominus.

السَّائِدِينَ

المَّاهِرُ eruditus, practicus, industrius, sapiens.

المَّاهِرِينَ

بَازٌ accipiter.

بَازٍ

الصَّاعِقَةُ tormentum mortale, mors.

الصَّاعِقَاتِ

زَاوِيَةٌ angulus.

زَاوِيَاتٍ

Et cum additione etiam post secundam, iuxta formas.

فَاعِلٌ فَاعِلَةٌ فَاعِلَةٌ فَاعِلَةٌ فَاعِلَةٌ

Singulare.

Pluralia fracta.

رَاحِلٌ cameli ephippium.

رَاحِلِينَ

يَامُورٌ hircus sylvestris.

يَامُورِينَ

Sin-

Singulari.

Pluralia fracta.

حَاجُورٌ *prohibitio prohibitum, ripa vadi aquas continens.*

حَوَاجِيرٌ

طَابَاقٌ *lapis magnus latus.*

طَوَابِيقٌ

فَوَالِدٌ *chalys.*

فَوَالِيدٌ

دَوَلُولٌ *tribulatio, confusio, permixtio.*

دَوَالِيلٌ

شَاهِينٌ *cygnus.*

شَوَاهِينٌ

طَاحُونَةٌ *mola.*

طَوَاحِينٌ

حَاجُورَةٌ *ludus, in quo pueri intra circulū aliquem cōprehendere student.*

حَوَاجِيرٌ

بَالُوعَةٌ *ingluuium.*

بَوَالِيعٌ

T A B V L A

S I N G V L A R I V M, E T P L V R A L I V M

Nominum trium literarum, Compositorum

Additione و, vel ی post secundam, etiam cum ة & |, notis gen. fem.

Secundū formas

فعال فعول فعييل فعالة فعولة فعيلة فعيلي فعيلاء

Singulari.

Pluralia fracta.

مَكَانٌ *locus.*

أَمَكِنَةٌ أَمَاكِنٌ

مِرَاجٌ *complexio, corporis humores.*

أَمْرَجَةٌ

جَبَانٌ *segnis, ignavus.*

جَبَنَاءٌ

الْحِفَاءُ *vestimentum.*

أَخْفِيَةٌ

عَلَامٌ *adolescens.*

عَلَمَانٌ عِلْمَةٌ أَعْلَمَةٌ

سَرِيرٌ *lectus, grabatus.*

سَرِيرٌ

Sin-

Singulare.

Pluralia fracta

كتاب	liber, scriptura.	كُتُب
جوار حوار	pullus camelae quandiu sequitur matrem.	حوران حيران أخورة
ذراع	brachium.	ذراعان أذرع
أيام	fumus.	أيام
إناء	vas.	أواني أواني
حشور	pecus bene compactum.	حشورة
صبور	patiens, constans.	صبر
عئول	stolidus, demens.	عئل
ذرور	collyrium, seu pulvis ad oculos, cassia.	أذرة
عتود	hadus anniculus.	أعتدة عدان
تحوم	limes, terminus, confinis.	تحوم تحوم
فنيق	admissarius prestans.	أفناق & plurale pluralis فنيق
كحيت	castaneacei coloris.	كحيت كحاتي
جبين	extremitas frontis ad tempora.	جبن أجبن أجبنة
جنين	infans quandiu est in utero.	أجنين أجنة
جناة	clypeus.	أجنة
جمالة	impositio tributi.	جمائل
جميلة	cingulus gladij.	جمائل
جمولة	iumentum oneribus aptum.	جمائل

Sin-

Singularē.

خرود خرد خرد خرد virgo verecunda.

سر درة secretum.

قزدرة cassia.

قنيفة nobilitas, praestantia.

مشيمة secundina, pellicula in qua fetus in utero.

جميزى sycomorus.

حبارى gradipes, quaedam avis.

سهي سهي سهي inutile, vanum.

Pluralia fracta.

خرادين خرد خرد خرد

سرادر

قزادر

قنايف

مشايم مشايم

جمايز

حباريات حبارى

سهايه

Et cum Tefdid in secunda, vel tertia radicali.

Iuxta formas.

فَعَالٌ فَعُولٌ فَعِيلٌ فَعَالَةٌ فَعُولَةٌ فَعِيلَةٌ فَعِيلٌ فَعِيلًا فَعَالٌ فَعَالَةٌ فَعِيلَةٌ

Singularē.

راجا rectum domus.

جبان جبان vecors, ignavus, caemeterium, campus.

رمان رمان malum punicum.

صرد صرد nubecula sine aqua.

سنار سنار feles.

تنور clibanus.

سكين culter.

قبيل قبيل suspiciosus, iniuriosus.

Pluralia fracta.

اجاجير اجاجير

جباين

رمانين

صرايد

سدانير

تنانير

سكاين

قبايط

Sin-

Singulare.

Pluralia fracta.

نَشَافَةٌ	<i>mappa ad abstergendum.</i>	نَشَافِيْفٌ
فُورَةٌ	<i>fons copiosus.</i>	فُورَاتٌ
أَجَانَةٌ	<i>hydria.</i>	أَجَانِيْنٌ
بَلَّاعَةٌ بِلْوَعَةٌ	<i>ingluuium, capaci sinu arcto orificio.</i>	بَلَّالِيْعٌ
خَلِيْفٌ	<i>via arcta inter montes.</i>	خَلَالِيْقٌ
عَهِيْدِي	<i>fideiussor, sponsor.</i>	عَهَاهِدَةٌ
سُهِيْبَةٌ سُهِيْبَةٌ	<i>aer: vanum, inutile.</i>	سُهَامِيْهٌ
حَبَالَةٌ	<i>discessus, opportunitas, onus.</i>	حَبَالِلٌ
حَمَارَةٌ حَمَارَةٌ	<i>estus vehemens, ardor astiuus.</i>	حَمَارٌ
صَبَارَةٌ صَبَارَةٌ	<i>algor, frigoris vehementia.</i>	صَبَارٌ
سَيْفَنَةٌ	<i>avis quadam in Aegypto, arborum frondes deuorans.</i>	سَيْفَانٌ

T A B V L A

S I N G V L A R I V M, E T P L V R A L I V M

Nominum quattuor literarum, Compositorum

Virtute Tesdid super tertia, vel quarta radicali, etiam cum ة, vel ي in fine.

Iuxta formas.

فَعَلَلٌ فَعَلَلٌ فَعَلَلَةٌ فَعَلَلِيٌّ

Singulare.

Pluralia fracta.

عَدْنَسٌ	<i>valida complexionis, fortis, robustus.</i>	عَدَانِسٌ
صَفْرَقٌ	<i>chalybs, item planta quadam.</i>	صَفَارِقٌ صَفَارِقٌ
عَطْرَدٌ عَطْرَدٌ	<i>vehemens, violentus, via patēs, velox, probus, mōs altus.</i>	عَطَارِدٌ عَطَارِدٌ

S

Sin-

Singulari.

Pluralia fracta.

قَرَشِبٌ	<i>annosus, mala indolis, parasitus, crassus & longus, item leo.</i>	قَرَشِبٌ
قَلْعَمٌ	<i>decrepitus.</i>	قَلْعَمٌ
عَمُولٌ	<i>pilosus, stolidus, dissolutus.</i>	عَمُولٌ
قَطِيمٌ	<i>admissarius camelorum, qui inuadit homines ut occidat.</i>	قَطَائِمٌ
دِهَيْرٌ	<i>lapis durus, mendacium.</i>	دِهَائِرٌ
دِهَيْرَةٌ	<i>camela lacte abundans.</i>	دِهَيْرَاتٌ
دِهَيْرِيٌّ	<i>aqua abundans, vanitas.</i>	دِهَائِرِيٌّ
دَوْدَرِيٌّ	<i>vagabundus.</i>	دَوَائِرِيٌّ
صِفْصِلِيٌّ	<i>quædam planta.</i>	صِفْصِلِيٌّ
هَجْدَقِيٌّ	<i>longus latus, & crassus.</i>	هَجْدَقِيٌّ

T A B V L A

S I N G V L A R I V M , E T P L V R A L I V M

Nominum quattuor literarum, Compositorum additione
post secundam radicalem, & etiam cum ة vel ي in fine.

Iuxta formas.

فَعَالِلٌ فَعَوْلِلٌ فَعَمَلِلٌ فَعَالَلَةٌ فَعَوْلَلَةٌ فَعَوْلِيٌّ فَعَوْلَلَةٌ

Singulari.

Pluralia fracta.

عَطَارِدٌ	<i>Mercurius, stella secundi cali.</i>	عَطَارِدٌ
عَجَاهِنٌ	<i>erinaceus.</i>	عَجَاهِنٌ
العجَاهِنِ	<i>item cocus, paranympus, vir ignota familie, minister.</i>	العجَاهِنَةُ
قَنَاصِرٌ	<i>fortis, uehemens.</i>	قَنَاصِرٌ

Sin-

Singulare.

Pluralia fracta.

سَدَائِقُ *accipiter, cygnus, avis rapax in aere vel aquis.*

سَدَائِقُ

قُرَائِقُ *leo.*

قُرَائِقُ

عَدَائِفُرُ *camelus magnus & fortis.*

عَدَائِفُرُ

عَدَائِفُرَةٌ *camela magna & fortis.*

عَدَائِفُرٌ

عَشَائِرُ *fortis, ingens.*

عَشَائِرُ

عَضَائِقُ *leo, crassus corpore.*

عَضَائِقُ

حَبَائِكُ *tribulatio, arena in qua incedens mergitur, velox.*

حَبَائِكُ *tribulatio.*

حَبَائِكُ

T A B V L A

SINGVLARIVM, ET PLVRALIVM

Nominum quattuor literarum, Compositorum

Additione *وا* vel *ى* ante ultimam, etiam cum *ة* in fine, iuxta formas.

فَعْلَالُ فَعْلُولُ فَعْلِيلُ فَعْلِيمَةٌ فَعْلَالَةٌ فَعْلُولَةٌ

Singulare.

Pluralia fracta.

دَحْرَاجٌ *reuolutio.*

دَحْرَاجَاتٌ دَحْرَاجٍ

شَمْرَاحٌ *botrus vuae, racemus cum dactylis.*

شَمْرَاحٍ

عَتَكَلٌ *racemus vuae, vel dactylorum.*

عَتَاكِلٌ

سَرْدَابٌ *edificium subterraneum pro aestiuo tempore,*

سَرَادِيبٌ

سَمْسَارٌ *sensalis, proxeneta.*

سَمَائِسَرَةٌ

سَيِّدَائِقُ *quædam arbor.*

سَيِّدَائِقُ

الصَّعْفُوقُ *auarus, vilis.*

صَعْفَائِقُ

Singulari.

Pluralia fracta.

مَجْلَاطٌ	<i>gelsemium, mappa lineae acui picula.</i>	مَجَالِيطٌ
دَعْرُوٌّ	<i>avarus, sordidus, vilis.</i>	دَعَارِيْرٌ
زَهْلُوْقٌ	<i>pinguis.</i>	زَهَالِقٌ
اَلصَّنْدُوْقُ	<i>arca.</i>	صُنَادِيْقٌ
عُنْكُوْلٌ	<i>racemus.</i>	عُنَاكِيْلٌ
لُحْقُوْقٌ	<i>scissura terrae pra nimia ariditate.</i>	لُحَاقِيْقٌ
اِبْلِيْسٌ	<i>diabolus.</i>	اِبَالِيْسٌ اِبَالِسٌ اِبَالِمَةٌ
زَنْدِيْقٌ	<i>Atheista, Sadduceus.</i>	زَنْدَاقَةٌ زَنْدَايِقٌ
رَجُلٌ زَنْدِيْقٌ	<i>vir avarissimus.</i>	زَنْدَاقَةٌ
فُوْنٌ ثَرْثَاْرَةٌ	<i>fons copiosus.</i>	ثَرْثَايِرٌ
عُقْبُوْلَةٌ	<i>residuum infirmitatis, vel inimicitiae, vel concupiscentiae.</i>	عُقَابِيْلٌ
عُقْبُوْلَةٌ	<i>pustulae quae oriuntur in labijs ex vi febris.</i>	تَرْبَايِيْعٌ, اَفْطِيْعِيْعٌ.
عُنْكُوْلَةٌ	<i>botrus, racemus.</i>	عُنَاكِيْلٌ
نَفْطُوْرَةٌ	<i>primum germen herbae الوشْمِي. item نَفَاطِيْرٌ herba sparsa per agrum.</i>	
كَنْفِيْرَةٌ	<i>lepus nafi.</i>	كَنْفَايِرٌ
حَنْدُوْرَةٌ	} <i>pupilla oculi.</i>	حَنْدَايِرٌ حَنْدَايِرٌ
حَنْدُوْرَةٌ		

Et cum Tefdid in tertia.

شَمْسَاْرٌ	<i>luna, fur, noctu non dormiens.</i>	سَمَامِيْرَةٌ سَمَامِيْمٌ سَمَامِيْرٌ
جَلِيْبَابٌ	<i>pallium amplum, quae se & etiam vestes superiores mulieres tegunt.</i>	جَلَابِيْبٌ

TABVLA

SINGVLARIVM, ET PLVRALIVM

Nominum quinque literarum, Compositorum

Additione و, or, vel ی ante vltimam radicalem.

Secundùm formas

ففعليل ففعلول ففعلال

Singulare.

Pluralia fracta.

سُوْدَانِقُ سُوْدَانِقُ *avis rapax in aere, & in aquis, accipiter, cygnus.* سُوْدَانِقُ

سُوْدَانِقُ سُوْدَانِقُ سُوْدَانِقُ سُوْدَانِقُ سُوْدَانِقُ سُوْدَانِقُ *Idem* سُوْدَانِقُ سُوْدَانِقُ

سُوْدَانِقُ سُوْدَانِقُ سُوْدَانِقُ سُوْدَانِقُ سُوْدَانِقُ سُوْدَانِقُ سُوْدَانِقُ

دِيْدَانُ *usus, mos, consuetudo.* دِيْدَانُ

خَزْرَانِقُ *vestis alba.* خَزْرَانِقُ

زَنْجَبِيلُ *zinziber, vinum.* زَنْجَابِيلُ

عَمْدَلِيْبُ *carduelis, avis quædam.* عَمْدَلُ

صَهْصَلِيْقُ *anus litigiosa.* صَهْصَلُ

زَنْدَبِيْلُ *elephans ingens.* زَنْدَلُ

سَلْسَبِيْلُ *mollis, lenis, sine asperitate.* سَلْسَبِيْلُ

عَفْشَلِيْلُ *nauseans.* عَفْشَلُ

عَنْكَبُوْتُ *aranea.* عَنْكَبُ

سَقِنَطَارُ *solers, industrius, dexter, non obliuiofus.* سَقِنَطَارُ

حَنْدَقُوْقِي حَنْدَقُوْقِي *berba habens lac.* حَنْدَقُوْقِي

حَمْدَقُوْقُ *vir stolidus.* حَمْدَقُوْقِي

Singu-

Singulari.

Pluralia fracta.

حَبْرِيٌّ pullus avis, quæ dicitur الحَبْرِيٌّ

حَبَابِيرُ حَبَابِيرُ

بَازُوجُ ocymum, basilicum.

بَوَانِرُ بَوَارِجُ بَوَارِجُ

عَيْبُورُ camela fortis & velox, vel quæ est maniaca.

عَسَاجِيرُ

فَيْلُكُونُ scirpus, pix, bitumen.

فَيْلِيكُ

Et ex præmissis Tabulis obseruare poteris, quæ Pluralia ex quibus Singularibus deriuntur, quæ frequentius, quæ rarius: nam Formas فُعَالٌ فُعُولٌ frequentissimas agnosces ex Singulari فَعْلٌ. At Formas فُعْلَانٌ فُعْلَانٌ frequentiores: ceteras verò rariores:

Item frequentissimè deriuari ex Singulari فُعْلَةٌ Plurale ad instar فُعُلٌ: & ex فُعْلَةٌ ad instar فُعُلٌ: & ex فُعْلَةٌ ad instar فُعُلٌ. Quando autem vltima radicalis fuerit Infirma, penultima suscipit Tanuinum Fathhi, & vltima manet sine Vocali in omnibus casibus, quasi indeclinabiliter, vt قَرِيٌّ ciuitates, oppida, ex قَرِيَّةٌ vrbis. Et quando habet articulum, penultima semper habet Fathhum, & vltima quiescit, vt الْقَرِيَّةُ ex الْقَرِيٌّ. Cetera verò Pluralia sunt rariores, vt in quarta Tabula constat, quæ est Pluralium quæ ex Singulari فُعْلَةٌ deriuntur. Ex ceteris autem Pluralibus aliquanto frequentius est فُعَالٌ, ad cuius instar Pluralia formantur non rarò tam ex Singulari فَعْلٌ quàm ex فُعْلَةٌ.

Frequentissimum autem est super omnia Plurale ad instar فُعَالٌ, vel adiuncto ي quiescente ante vltimam ad instar فُعَالِيٌّ, vel addito ة in fine, ad instar فُعَالَةٌ, quod ab omnibus Singularibus excedentibus tertiam literam (non tamen computatis ة ي و ا, quæ frequenter admiscuntur radicalibus, & reliquis adiunctis, ad producendas syllabas, vel ad indicandum genus femininum) si itaque tertiam literam, illis non computatis, excedat, quæcumque alia sit quarta, Plurale huius formæ ex ipso deriuatur: etiam si fuerit Singulare quinque vel sex literarum, quia semper reducitur ad quartam, vt omnes fatentur, præsertim Author libri Chamus in dictione عندل, sic dicens: والعصافير من العصافير وعندليل بالميم ضرب من العصافير والعنادل جمع العندليب لان ما جاوز اربعة ولم يكن حرف مسدولين يرد الى الرباعي

الجمع منه الرباعي وينتهي منه الجمع Et عندليل *cum duobus Lam, est species Passerum, seu volatiliium paruorum.* Et العنادل *est Plurale à Singulari* العندليب, quia quod excedit quattuor, & non fuerit litera Maddi seu productionis, vel mollis, reducitur ad quaternarium, & inflectitur ex eo Plurale. Itaque frequentissimæ sunt eiusmodi tres Formæ فعاليل فعاللة فعالل, quia sunt Formæ, quæ ex Quaternarijs deriuantur, & deseruiunt non solum Quaternarijs simplicibus, sed etiam Ternarijs, quæ per additionem vnus literæ quattuor literarum euaserunt: insuper & Quinarijs, & sex literarum; cum ad Quaternaria reducantur, vt dictum est, propterea in pluribus Tabulis supra positis, eiusmodi Pluralia tam frequenter replicata sunt.

Quòd si quis interroget, ex huiusmodi tribus Plural. formis, quòdnam frequentius formetur? dicam, ex Praxi haberi, quòd فعاللة frequentius formetur à Singularibus quattuor, quinque, vel sex literarum, significantibus Nationes, Personatus, Status, Officia, Dignitates, & cetera huiusmodi, vt مشارقة مشارقي Orientalis, أساقفه أساقفه Episcopus, أماليق أماليق Amalec, أمالقة أمالقة Amalecita: إبليس إبليس diabolus, أبالسمة أبالسمة diaboli: تلميذ تلميذ discipulus, تلاميذ تلاميذ discipuli: شمراخ شمراخ racemus vua, vel dactylorum: شمراخ شمراخ botri.

Quando verò post tertiam radicalem adest و, vel ي ad producendam syllabam, tunc frequentius formatur Plurale ad instar فعاليل, vt الشمراخ, vel شمراخ racemus vua, vel dactylorum: شمراخ شمراخ botri. Nec tamen per hoc quòd dicatur frequentius hoc modo formari, prohibetur quominus & duobus reliquis modis formetur: quòdnam verò ex tribus sit magis in vsu, regula prædicta docet, sed aliquando exceptio satis rara in Dictionarijs adnotatur.

Quando autem non adest و, vel ي post tertiam, nec altera ratio superius explicata, tunc frequentius ex quaternario formatur Plurale ad instar فعالل. Et hæc omnia in Tabulis supra expansis facile potes agnoscere.

Huc reuocari possunt Pluralia ad instar مفاعيل مفاعيل أفاعيل أفاعيل, & quæcumque sunt, quæ habent, post duas literas motas vocali Fathho, qui quiescentem, & post ipsam duas syllabas, prout sunt Formæ mox allatæ: quæ etiam frequentissimæ sunt, & formantur ab omnibus Nominibus, quæ tertiam, quoquo modo excedunt literam: ita vt literæ, quæ hanc Pluralis formam impediunt, reijciantur, vt ex مستخرج مستخرج locus extrahendi, reijciuntur س & ت, literæ superadditæ, vt fiat Plurale مخرج مخرج loca extrahendi, & ex منقطع منقطع locus incisionis, reijcitur ن, ne impediatur hanc Pluralis formam مقاطع مقاطع loca incisionis. Insuper etiam reijcitur & ipsa م formatiua Nominis ex مخرج مخرج locus & tempora reuoluendi, vt fiat Plurale مخرج مخرج loca & tempora reuoluendi. Itaque, ad hoc, reijciuntur prius literæ superaddi-

additæ, etiam in principio: quòd si non sufficiat, reijciuntur etiam radicales, sed quæ in fine, vt ex ^{فِرْزِدُق} *panis, qui cecidit de clibano, frustum panis*, reiecto ق vel د, fit ^{فِرْزِدُ}, vel ^{فِرْزِقُ} *frusta panis*: & ex ^{خِرْزُقُ} *aranea*, fit ^{خِرْزِقُ} vel ^{خِرْزَرُنُ} *aranea*. Et quandoque additur in principio |, ad simile Plurale formandum, vt ex ^{حُرٌّ} *calor*, fit Plurale ^{حُرُورٌ} *calores*: & ex hoc Plurali, quia quattuor est literarum, formatur Plurale Pluralis, addita | in principio, sic ^{أَجَارِرٌ} *æstus, calores*. Ita etiam ex Singulari ^{مَكَانٌ} *locus*, addita | in principio fit Plurale ^{أَمَاكِنٌ} *loca*. Itaque, cum in Nomine quattuor literæ apparent, fit & additio & detractio, vt Plurale iuxta hanc formam accommodetur, vt supra constat in Tabulis.

Constat etiam in Tabulis, quòd quotiescumque est | in Singulari post primam radicalem iuxta formam ^{فَاعِلٌ}, vel quocumque alio modo | quiescens post primam addita reperiatur, tunc in Plurali ante illam | addendum est و, vt ex ^{فَاعِلٌ} fiat ^{فَوَاعِلٌ}, & ة nota generis feminini non alterat formam Pluralis, sed eodem modo fit ex ^{طَابِقٌ} *sartago*, ^{طَوَابِقٌ} *sartagines*: ac ex ^{صَاعِقَةٌ} *consternatio*, quod est cum ة, ^{صَوَاعِقٌ} *consternationes*.

Constat etiam ex Tabulis, si post tertiam sit و, vel ي quiescens, tunc in Plurali vertendam esse in ي, si non sit, literam mollem, Chifrata præcedenti, ita vt ex ^{فَعْلُولٌ}, vel ^{فَعْلَالٌ}, fiat in Plurali ^{فَعَالِيْلٌ}, prout constat in Tabula Nominum quattuor literarum habentium و, vel ي additas post tertiam.

Quòd si in eodem Singulari | post primam, & aliqua ex mollibus post tertiam reperiatur, tunc vtraque regula seruatur, & ante | adijcietur و in Plurali, & litera mollis in ي conuertetur, si non sit, Chifrata præcedenti, vt ex ^{طَابَاقٌ} *lapis magnus, latus*, fiat ^{طَوَابِيقٌ} *lapides magni, lati*: & ex ^{فَالُوْدٌ} *ferrum validum, ebahys*, fiat Plurale ^{فَوَالِيْنٌ}. Et ex ^{طَاوَدُوْنَةٌ} *mola*, fiat ^{طَوَاوَجِيْنٌ} *mola*.

Et tandem quod constat ex Tabulis est, quòd Nomen trium literarum si habeat ante vltimam aliquam ex mollibus additam, iuxta formam ^{فَعْوَلٌ}, vel ^{فَعَالٌ}, vel ^{فَعِيْلٌ}, tunc, si sit generis Feminini, frequenter plurificetur iuxta formam ^{فَعَائِلٌ}, prout supra in Tabulis: idem fieri, cum Singulare fuerit iuxta formam ^{فَعِيْلَةٌ}. Si verò ^{فَعْوَلٌ}, & ^{فَعِيْلٌ} fuerint generis Masculini, tunc frequenter plurificari iuxta ^{فَعْلٌ}. Et ^{فَعَالٌ} gen. masc. sæpè habere plur. iuxta ^{أَفْعَلَةٌ}. Cætera autem ita vagantur, vt de ipsis regulas tradere, potiùs esset mentem confundere.

DE CASV NOMINIS,

EIVSQ. DECLINATIONIBVS.

TRES tantum sunt Nominum Casus apud Arabes, Rectus seu Nominatiuus, qui dicitur ^{رفع} *Rafeus*, idest, *eleuatio*, quia Nomen in eo casu locatus, stare videtur per se eleuatus, non alteri suppositus, sicut in altero qui dicitur ^{نصب} *Nasbus*, idest, *positio*, & responderet Accusatiuo Latinorum: tertius dicitur ^{خفض} *Chafdsus*, idest, *depressio*, vel ^{جر} *Giarrus*, idest, *contractio*, quia Nomen in eo casu depressus videtur, & contrahitur medio alio ad Verbum, vel Nomen vel Particula, vt patebit in tractatu De Constructione, & hic casus æquiualeat cæteris casibus, Genitiuo, Dariuo, & Ablatiuo Latinorum. Et quidem Nomini conuenit quoad hos Casus, vel ^{الاعراب} *Declinatio*, seu (vt dictio apposita sonat) *Arabicatio*, & dicitur ^{معرب} *declinabile*, seu *Arabicabile*: vel illi conuenit ^{المبني} *fabricatio*, idest, *inuariabilitas*, ita vt se habeat tamquam ædificium, quod numquam mouetur; & dicitur exinde ^{مبني} *fabricatum*, seu *indeclinabile*.

Declinabilem autem sunt aliqua quæ declinantur variatione Vocalium tantummodo, alia verò declinantur variatione etiam literarum.

Variatione dūtaxat Vocaliū declinātur omnia Nomina singularia, siue reuolubilia siue irreuolubilia (est enim alia significatio apud Arabes indeclinabilitatis, & irreuolubilitatis: indeclinabilitas est quā mox explicauimus Nomine ^{المبني} *firmatio, fabricatio*: at irreuolubilitas est quā explicabimus, agentes de Declinatione Nominū irreuolubilium, quæ dicuntur ^{غير متصرفة} *irreuolubilia*). Pluralia item fracta omnia, siue reuolubilia siue irreuolubilia, declinantur sola variatione Vocalium, similiter & Pluralia sana feminina sola mutatione Vocalium contenta sunt.

At Dualia omnia & Pluralia sana masculina, exigunt mutationem literarum. Sed Dualia solūm literas mutant; at Pluralia sana masculina variant & vocales, & etiam literas.

Ex his igitur habemus

Primò declinationem singularium omnium reuolubilium, cum declinatione Pluralium fractorum reuolubilium.

Secundò declinationem omnium Nominum irreuolubilium, siue Singularium siue Pluralium.

Tertiò, declinationem omnium Dualium.

Quartò, declinationem Pluralium sanorum masculinorum.

Quintò, declinationem Pluralium sanorum femininorum.

Sextò, declinationem sex Nominum, quæ diuerso modo declinantur, dum sunt in regimine, vel cum affixo.

Prima Declinatio.

Prima Declinatio est Reuolubiliū omnium, tam Singularium quàm Pluralium Fractorum: & declinantur variatione Vocalium tantummodo: & requirunt in Rapheo Dſammum: in Nasbo Fathhum: & in Giarro Chesrum. Et quando non sunt annexa, seu non sunt in regimine, nec cum affixis, nec habent Articulum, debetur eis Tanuinum: vt,

رَافِعٌ Rafeus. نَاصِبٌ Nasbus. خَافِضٌ Chaphdsūs, vel جِرٌ Giarus.

رَجُلٌ vir quidam. رَجُلًا virum quendam. رَجُلٍ viri cuiusdā, viro cuidā, vel quodā.

رِجَالٌ viri quidam. رِجَالًا viros quosdam. رِجَالٍ virorum quorūdam.

وَحْيٌ reuelatio, inspiratio. وَحْيًا reuelationem. وَحْيٍ reuelationis.

عَطْوٌ donatio, largitiō. عَطْوًا largitionem. عَطْوٍ largitiōnis.

Et cum Articulo. وبالمعرفة.

الرَّجُلُ vir ille. الرَّجُلُ virum illum. الرَّجُلِ viri illius.

الرِّجَالُ hi viri. الرِّجَالُ hos viros. الرِّجَالِ horum virorum.

الْعَدُوُّ hic inimicus. الْعَدُوُّ hunc inimicum. الْعَدُوِّ huius inimici.

Et cum Annexione وبالإضافة.

رَجُلٌ هِنْدِيٌّ vir Hinde. رَجُلٌ هِنْدِيٌّ virum Hinde. رَجُلٌ هِنْدِيٌّ viri, vel viro Hinde.

عَطْوُ الرَّبِّ munificentia Domini. عَطْوُ الرَّبِّ munificentiam Domini. عَطْوُ الرَّبِّ munificentie Domini.

وَحْيُ اللَّهِ reuelatio Dei. وَحْيُ اللَّهِ reuelationem Dei. وَحْيُ اللَّهِ reuelationis Dei.

Et cum

Et cum Affixis.

رِجَالِي viri mei.	رِجَالِي viros meos.	رِجَالِي virorum meorum, seu viris meis.
رِجَالُكَ viri tui.	رِجَالُكَ viros tuos.	رِجَالُكَ virorum tuorum, vel viris tuis.
عَطْوِي largitia mea.	عَطْوِي largitionem meam.	عَطْوِي largitionis mea.
وَحْيِي reuelatio mea.	وَحْيِي reuelationem meam.	وَحْيِي reuelationis mea.
عَطْوُكَ largitia tua.	عَطْوُكَ largitionem tuam.	عَطْوُكَ largitionis tua.
وَحْيُكَ reuelatio tua.	وَحْيُكَ reuelationem tuam.	وَحْيُكَ reuelationis tua.
عَدُوِّي inimicus meus.	عَدُوِّي inimicum meum.	عَدُوِّي inimico meo, vel inimici mei.
عَدُوُّكَ inimicus tuus.	عَدُوُّكَ inimicum tuum.	عَدُوُّكَ inimico tuo, vel inimici tui.
حَيِّي viuens meus.	حَيِّي viuentem meum.	حَيِّي viuentis mei.
حَيُّكَ viuens tuus.	حَيُّكَ viuentem tuum.	حَيُّكَ viuentis tui.

SVNT autem pleraque pertinentia ad hanc Declinationem: sed propter debilitatem vltimæ literæ, quia vel est ا vel ي, propterea nequeunt suscipere Vocales omnes, quibus Casuum diuersitas significatur: sed quod expressè non apparet, tamen virtualiter adest, vt

الرَّقْعُ Rapheus.	النَّصْبُ Nasbus:	الْحَقْدُ Chafdus, vel الجَارُ Giarus.
رَحِيٌّ vel رَحَاً mola.	رَحِيٌّ vel رَحَاً molam.	رَحِيٌّ vel رَحَاً mola.

قَاضٍ
iudex.

قَاضِيًا
iudicem.

قَاضٍ
iudicis.

Et cum Articulo وبالـمعرفة .

الرَّحَا vel الرَّحَى
mola.

الرَّحَا vel الرَّحَى
molam.

الرَّحَا vel الرَّحَى
mola.

القَاضِي
iudex.

القَاضِي
iudicem.

القَاضِي
iudicis, iudici, iudice.

Et cum Annexione وبالـإضافة .

رَحَى زَيْدٍ
mola Zaidi.

رَحَى زَيْدٍ
molam Zaidi.

رَحَى زَيْدٍ
mola Zaidi.

قَاضِي زَيْدٍ
iudex Zaidi.

قَاضِي زَيْدٍ
iudicem Zaidi.

قَاضِي زَيْدٍ
iudicis Zaidi.

Et cum Affixis وبالـضمير المتصل .

رَحَايَ
mola mea.

رَحَايَ
molam meam.

رَحَايَ
mola mea.

رَحَاكَ
mola tua.

رَحَاكَ
molam tuam.

رَحَاكَ
mola tua.

قَاضِي
iudex meus.

قَاضِي
iudicem meum.

قَاضِي
iudicis mei.

قَاضِيكَ
iudex tuus.

قَاضِيكَ
iudicem tuum.

قَاضِيكَ
iudicis tui.

Et cum Plurali جَوَارِي , quod est à Singulari جَارِيَةٌ puella, dices

In Rafeo.

جَوَارٍ
puella quedam.

In Nasbo.

جَوَارِي
puellas quasdam.

In Giarro.

جَوَارٍ
puellarum quarundam.

الجَوَارِي
illa puella.

الجَوَارِي
illas puellas.

الجَوَارِي
illarum puellarum.

Dictum est in Nasbo جَوَارِي , & non جَوَارِيًا , quia est irreuolubile in Nasbo, habet enim post | mediam duas syllabas, & ideò est Plurale irreuolubile, pertinens ad

ad secundam coniugationem, respectu Nasbi tantummodo, non respectu Rafei, nec Giarri; quia in Giarro & Rafeo non habet post ا , nisi vnicam syllabam; reiecta enim est ي , vt patet exemplis. Alij autem aliter dicunt, quod parum refert.

Secunda Declinatio.

Secunda Declinatio est Nominum, quæ dicuntur غير منصرفة irreuolubilia, quia non obtinent omnia quæ cæteris Nominibus conceduntur; nempe neque Tanuinum, neque Chesrum in Casu Giarri, prout in præcedenti Declinatione. Sed ipsa irreuolubilia habent quidem in Rafeo Dsammum, & in Nasbo Fathum; at in Casu Giarro non habent Chesrum, sed Fathum; nisi habuerint articulum, vel affixum, vel fuerint annexa. Vnde dices de huiusmodi Irreuolubilibus

In Rafeo.	In Nasbo.	In Giarro.
أحمر rubicundus.	أحمر rubicundum.	أحمر rubicundi, rubicundo.
أحمر rubicundi.	أحمر rubicundos.	أحمر rubicundorum, & rubicundis.
أحمر rubicunda.	أحمر rubicundam.	أحمر rubicunda, vel rubicunda.

Et cum Articulo habent in Giarro Chesrum, vt

الأحمر rubicundus ille.	الأحمر rubicundum illum.	الأحمر rubicundi illius.
-------------------------------------	--------------------------------------	--------------------------------------

Similiter cum affixo, vel annexione, vt

أحمر زيد rubicundus Zaidi.	أحمر زيد rubicundum Zaidi.	أحمر زيد rubicundo Zaidi.
أحمر rubicundus tuus.	أحمر rubicundum tuum.	أحمر rubicundi tui, vel rubicundo tuo.

Et quæ habent ا , etiam scriptum per ي , additum in signum generis feminini, etiam pertinent ad hanc declinationem: sed ratione literæ infirmæ non suscipiunt variationem Vocalium, vt

بشرى euangelium.	بشرى euangelium.	بشرى euangelio, vel euangelij.
		بشراك

بَشْرَاكَ

euangelium tuum.

بَشْرَاكَ

euangelium tuum.

بَشْرَاكَ

euangelio tuo.

بَشْرَايَ

euangelium meum.

بَشْرَايَ

euangelium meum.

بَشْرَايَ

euangelio meo.

بَشْرَى الْمَسِيحِ

euangelium Christi.

بَشْرَى الْمَسِيحِ

euangelium Christi.

بَشْرَى الْمَسِيحِ

euangelio Christi.

Causæ autem, seu signa irreuolubilitatis, prout refert Author Grammaticæ Ca-
phix, nomine **ابن الحاجب Ebnol Hageb**, idest, *filius Supercilij*: & latè prosequi-
tur Pater noster Franciscus Martelottus in sua Grammatica, sunt nouem: nempe
الْعَدْلُ *deuiatio*, idest cum Nomen alteratum est de vna Forma in aliam, vt cum
pro **عَامِرٌ** *uiuens*, mutata Forma dicitur **عَمْرٌ** *Homar*. Secundum signum est **الْوَعْدُ**
Esse adiectiuum. Tertium **التَّائِبُ** *Esse generis feminini*. Quartum **المُعْرِفَةُ** *Esse*
Nomen proprium. Quintum **العَجْمَةُ** *exteritas seu Esse Nomen extera lingua*, Sex-
tum **الْجَمْعُ** *Esse plurale*. Septimum **التَّرْكِيبُ** *Esse Nomen compositum ex duobus, vel*
pluribus Nominibus. Octauum **ا** & **ي** addita in fine Nominis ultra radicales. Et
tandem nonum signum est **وزن الفعل** *forma Verbi*: idest, vt Nomen sit for-
matum iuxta Formas quæ propriæ sunt Verbi. Hæc sunt nouem signa, seu potius
causæ irreuolubilitatis.

Et quidem Signum, seu Causa sexto loco memorata, nempe **الْجَمْعُ** *pluralitas*,
seu esse Plurale, sola per se sufficit ad constituendum Nomen irreuolubile, dum-
modo fit ex pluralibus habentibus quattuor syllabas, interposita **ا** in medio, nem-
pe iuxta Formas **فَعَالِيلٌ مَفَاعِيلٌ فَاعِيلٌ فُعَالِلٌ فَاعِلٌ فَعَالِلٌ فُعَالِيلٌ**.
Eo enim ipso quòd Plurale est ex his Formis, intelligitur esse irreuolu-
bile, etiam præcisa omni alia causa.

Similiter & duæ notæ generis feminini **ا** breuis, quæ scribitur per **ي**: & **ا** pro-
ducta, quæ scribitur cum Maddo & Hamzat, solæ sufficiunt, absque alia causa, ad red-
dendum Nomen irreuolubile, vt **بَشْرَى** *euangelium*: **خَرَى** *foramen mola*: **صَرَآءُ**
campus, ager: **عَدْرَاءُ** *virgo*.

At alia nota generis feminini, nempe **ة**, non sufficit sola ad efficiendum No-
men irreuolubile, se requirit concomitantiam Proprietatis, ita vt sit Nomen non
solum femininum cum **ة**, sed etiam proprium, vt **فَاتِمَةُ** *Fatema*.

Quod

Quod autem est Femininum sine aliqua nota, ad hoc vt sit irreuolubile, debet esse vel exterum, vel plusquam trium literarum, vel saltem habere Vocalem in secunda radicali: aliàs enim ad libitum reuoluetur. Quare هند India, est Nomen ad libitum reuolubile. Non autem ماء Maho, & جور Giuro; quia Nomina extera: nec زينب Zainaba, quia plusquam Ternarium: nec سقّر Sachar, quia habet Vocalem in secunda: propterea hæc omnino irreuolubilia sunt.

Si Femininum nomen trium literarum tantummodo, imponatur Mari, erit reuolubile, vt قدم Cadmus: si autem habuerit plures literas, erit irreuolubile, vt عقرب Achrabus. Est autem vtrumque Nomen generis Feminini, قدم significans pedem, & عقرب scorpionem.

Cætera quoque signa, seu causæ irreuolubilitatis, neque solæ sufficiunt, sed saltem binæ requiruntur in quolibet Nomine, vt irreuolubile censeatur: quare

عدل deuatio, seu alteratio Nominis, mutatis quibusdam literis, radice integra,

requirit concomitantiam الوصف adiectionis, seu esse Adiectiuum, vel concomitan-

tiam المعرفة seu العلية Proprietatis: ita vt sit vel Adiectiuum deuatum, seu

transformatum, vt in Alchorano, cap. de Mulieribus فانكروا ما طاب لكم من

النساء منى وثلاث ورباع Copulamini cum mulieribus quæ placent vobis, binis,

& ternis, & quaternis. Vbi illa منى ثلاث ورباع deuata sunt ex اثنتين اثنتين

à due à due: bina, bina, & ex ثلاثاً ثلاثاً terne, à tre, à tre. Et ex أربعاً أربعاً qua-

terna, à quattro, à quattro. Et quia sunt Adiectiua deuata à sua originaria forma,

propterea sine Tanuino dixit impostor Mahomet منى ثلاث رباع, & non dixit

عدل منى ثلاثاً رباعاً cum Tanuino. Et hæc est vera & realis deuatio, dicta عدل

حقيقي deuatio vera. Est enim altera deuatio, habens annexam proprietatem

Nominis, vt reddat Nomen irreuolubile, dicta عدل غير حقيقي deuatio non

vera, sed existimatione tantum, quæ censetur de his Nominibus proprijs غير Ho-

merus: زفر Zofarus, nominibus virorum, quæ censetur deuata ex عامر vi-

uens, seu habitans: & ex زفر ingemiscens. Item in Nominibus femininis قطام Co-

tama, & غلاب Golaba, quæ censetur deducta ex قاطمة mordens, & عالبة vincens.

الوصف

الوصف *Epithetum*, seu *Adiectiuum* debet esse ex sua originali natura *Adiectiuum*, non per accidens *vsurpatum*: quare nomina numeralia, quae *Substantiua* sunt apud Arabes, dicitur enim رجال ثلاثة *tres hominum*, دراهم أربعة *quatuor denariorum*, &c. quia *Substantiua* sunt: & *vsurpantur* tamquam *Adiectiua*. sic رجال ثلاثة *homines tres*, دراهم أربعة *denarij quatuor*, & sunt *reuolubilia*: quare si in eiusmodi conueniat altera *concausa irreuolubilitatis*, non reddet aliquod ex ipsis *irreuolubile*: vt in أربع *quattuor*, conuenit cum *vsurpatione adiectiuitatis* altera *concausa*, quae est وزن الفعل *Forma Verbi*, & tamen non redditur أربع *irreuolubile*, quia est originaliter *Substantiuum*, vnde dicitur نساء أربع *mulieres quattuor*. Et è contra si aliquod *Nomen Adiectiuum* ex sui origine, *vsurpetur* tamquam *Substantiuum*, adiuncta altera *concausa*, est etiam *irreuolubile*, vt أسود *niger*, non solum est *irreuolubile* dum sumitur ad significandam *nigredinem*, tamquam *Adiectiuum*; quia concurrunt in eo duae *causae*, scilicet *Esse Adiectiuum*, & *Forma Verbi*: sed etiam erit *irreuolubile*, dum *vsurpabitur* tamquam *Substantiuum* ad significandum *Serpentem*, qui propter sui *nigredinem* dicitur الأسود *aswad*, quamuis tunc videatur deesse altera ex *concausis*: idem dicendum de رقم *polymitus*, quando *vsurpatur* ad significandum *Serpentem* diuersicolorem. Quod si dubium sit de origine *adiiectiuitatis*, tunc ad libitum erit ipsius *reolutio*, vt accidit in أفعى *vipera*, أجدر *accipiter*, أخیل *harpia*: quae *reolui* possunt, quia *Substantiua* sunt: & possunt etiam tamquam *irreuolubilia* tractari, quia *cenferi* possunt *Adiectiua* deriuata ex فعوة *vehementia*, جدال *promptitudo*; & خیال *phantasma*.

العجمة *exteritas*, idest quod *Nomen* sit *exterum*, seu *alterius linguae*, exigit *concausam* *Proprietatem Nominis*. Sed ad hoc vt sit *irreuolubile*, debet esse plusquam *trium literarum*, vt إبراهيم *Abraham*, داود *David*, يعقوب *Iacob*. Quod si sit *trium literarum*, debet in *secunda* habere *Vocalem*, ad hoc vt sit *irreuolubile*, vt سقر *Sacar*: quod si *media* quiescat, fiet *reuolubile*, vt نوح *Noe*, لوط *Lot*, &c.

التركيب *Compositio* debet esse *Nominis proprii*, & sine *annexione*, vt بعلمك *Baelabach*, & مغدى كرب *Maedacharbum*. Si enim fuerit cum *annexione*, erit *reuolubile*, vt عبد الله *Abdola*, عبد الله, & عبد الله.

ا & ن debent esse superaddita in fine vltra radicales: & concausa requisita, ad hoc vt reddat nomen irreuolubile est, vel Proprietas, idest vt sit Nomen Proprium, vt عثمان *Othmano*: vel Adiectiuitas, idest vt sit Nomen Adiectiuum, vt رحمان *misericors*, كسلان *negligens*: sed in Nomine Adiectiuo animaduertendum est, an eius Femininum sit iuxta formam فعلى, quia tunc erit irreuolubile:

si autem fuerit iuxta formam فعلانة, tunc erit reuolubile: si autem neutro modo Femininum reperiatur, tunc ad libitum fieri poterit, quia sententiae hinc inde sunt, communior autem vult, illud esse irreuolubile: vnde رحمان vel رحمن *misericors*, ad libitum reuolui potest, quia non adest Femininum رحمة, nec رحمة.

At سكران *ebrius*, est irreuolubile, quia Femininum est سكرية *ebria*: ita etiam ندمان *penitens*, cum significat actum penitentiae, est irreuolubile, quia habet in Feminino ندمية: at ندمان *penitens*, dum sensus est de habitu penitentiae, reuoluitur, quia Femininum est ندمانة.

وزن الفعل *Forma Verbi* debet esse ex ijs, quae propriissima sunt Verbo, vt فعل & افعل, & vt reddat Nomen irreuolubile, debet esse talis Forma Verbi in Nomine proprio, vt شهر *Sciammar*, & ضرب *Dforeb*, احمد *Abmed*. Et sunt Formae Praeteriti, vel Formae Palsuae, vel Formae Compositae virtute Tefdid super secunda radicali: vel iuxta Formam Modfarei, cui in principio adijcitur aliqua ex his literis ادب, vt suo loco dictum est: quare يزيد *Iazid*, quia est iuxta Formam Modfarei, est etiam irreuolubile. Similiter Adiectiuum, si sit iuxta Formam Verbi erit irreuolubile, vt احذب *gibbosus*, contortus, احمر *rubicundus*. Sed requiritur vt Femininum careat ة, aliàs enim fiet reuolubile, vt ارملة *viduus*, quia Femininum eius habet ة, & dicitur ارملة *vidua*: similiter reuoluitur يعمل *operans*, quia Femininum est يعمله.

Sed vtile erit, aliqua exempla ex omnibus irreuolubilium speciebus, quasi in Tabulis apponere, vt vnico intuitu conspiciantur.

IRREVOLVIBILIA.

Ratione folius Formæ Pluralis .

Quia interiacet | media inter binas, syllabas hinc & inde.

سَلَالِيمُ & سَلَالِمُ
scale.

مَجَالِسُ
confessus.

حُضَاجِرُ
ventrosi.

طَوَابِقُ
sartagines.

بُؤَالِيْعُ
ingluvies.

أَكَالِبُ
canes.

أَنْعَامُ
iumenta, pecora.

سُرَائِرُ
secreta.

سُرَارِي
concupina.

Quando autem post | sequuntur plusquam duæ syllabæ, tunc Plurale est reuolubile: vnde ex pluralibus ex. gr. formatis à Singulari **أَسْقَى** *Episcopus*, **أَسَاقِفُ** *Episcopi*, est irreuolubile: at **أَسَاقِفَةٌ** est reuolubile. Similiter si minuatur numerus duarum syllabarum post |, statim redditur Plurale reuolubile, vt patet in Plurali **جَوَارٍ** *puella*, à quo reijcitur **ي** (quando non habet articulum, nec est annexum) in duobus casibus, Giarri videlicet & Rafei, non autem in Nasbo: quare in Nasbo tantum est irreuolubile, pertinens ad hanc declinationem; in duobus verò reliquis pertinet ad præcedentem declinationem; quamuis aliqui dicant, Tanninum, quod apponitur in fine Pluralis **جَوَارٍ**, esse non declinationis, sed compensationis, loco **ي** reiectæ. Sed quidquid sit, Plurale hoc, & similia sic declinantur

In Rafeo.

جَوَارٍ
puella.

In Nasbo.

جَوَارِي
puellas.

In Giarro.

جَوَارٍ
puellarum, & puellis.

Et cum affixo.

جَوَارِيكَ
puella tue.

جَوَارِيكَ
puellas tuas.

جَوَارِيكَ
puellarum tuarum.

IRREVOLVBILIA.

Ratione breuis, vel longæ, in signum gen. fem.

عُدْرَاءُ virgo.	حَمْرَاءُ campus.	حَمْرَاءُ rubicunda.
ظُلُمَاتٌ tenebræ.	بَشْرَى bonum nuncium.	عَدَمَلَى omne vetustum.
حَبْلَى pregnans.	حَبْوَكْرَى tribulatio.	بِهْمَرَى aqua abundans, vanitas

Ratione generis Feminini, & Proprietatis.

طَلْحَاتَا Talhbata.	فَاطِمَةُ Fatema.	زَيْنَبُ Zainaba.
سُقْرَى Sachara.	جُورَى Giura.	مَاهُ Maha.

Ratione Adiectiuitatis, & Deuiationis.

أَحَادٌ vel موحدٌ <i>singuli</i> .	Deuiata ex	وَاحِدٌ وَاحِدٌ
ثَنَاءٌ vel مثنى <i>bini</i> .		اِثْنَانِ اِثْنَانِ
ثَلَاثٌ vel مثلثٌ <i>terni</i> .		ثَلَاثَةٌ ثَلَاثَةٌ
رَبَاعٌ vel مربعٌ <i>quaterni</i> .		أَرْبَعَةٌ أَرْبَعَةٌ
خَمَاسٌ vel خمسٌ <i>quini</i> .		خَمْسَةٌ خَمْسَةٌ
سَدَاسٌ vel سدسٌ <i>seni</i> .		سِتْنَةٌ سِتْنَةٌ
سَبَاعٌ vel سابعٌ <i>septeni</i> .		سَبْعَةٌ سَبْعَةٌ
ثَمَانٌ vel ثمنٌ <i>octeni</i> .		ثَمَانِيَةٌ ثَمَانِيَةٌ
تَسَاعٌ vel تسعٌ <i>noueni</i> .		تِسْعَةٌ تِسْعَةٌ
أَخْرٌ <i>ultimi, & ultima, alter, altera</i> .		أَخْرٌ أَخْرَاوَاتٌ أَخْرَى
جَمْعٌ <i>tota</i> .		جَمْعَاوَاتٌ جَمَاعَى كَتَعٌ

كُتَعِ tota.

Deviata ex

كُتَعَاوَاتُ كُنَاعِي

بُتَعِ tota.

بُتَعَاوَاتُ بُنَاعِي

بُصَعِ tota.

بُصَعَاوَاتُ بُصَاعِي

Ratione Deviationis, & Proprietatis.

عمر Homerus.

Existimatione deviata ex

عَامِرٌ

زُفَرٌ Zopharus.

زَاوِرٌ

قَطَامٌ Chatama.

قَاطِمَةٌ

عَلَابٌ Galaba.

عَالِبَةٌ

Ratione Exteritatis, & Proprietatis.

يَسُوعُ IESVS, Nomen Salutaris, & Dei nostri.

أَدَمٌ

أَدْرِيْسُ vel إِحْنُوْحُ

أَبْرَاهِيْمُ

Adam.

Enoch, sic vocant post imposturā Mahomet.

Abraham.

إِسْحَاقُ vel إِسْحَاقُ

يَعْقُوبُ

يُوسُفُ

Isaac.

Jacob.

Ioseph.

مُوسَى

يَسُوعُ

دَاوُدُ دَاوُدُ

Moyse.

Iosue.

David.

Ratione Compositionis, & Proprietatis.

بَعْلَبَاكُ Baelabacum.

مَعْدَى كَرْبُ Maedacherbum.

Ratione Adiectiuitatis, & additione | & ن in fine.

كُسْلَانُ

عَطْشَانُ

سُكْرَانُ

negligens.

sitibundus.

ebrius.

Ratione Proprietatis, & | & ن in fine.

كُنَعَانُ

سَلْمَانُ

عُثْمَانُ

Chanaan.

Salomon.

Othman.

عَمْرَانُ Amran ex errore Mahomet, Sic vocāt S. Ioaachim, patrē B. V. MARIAE.

Ratione

Ratione Proprietatis, & Formæ Verbi.

شهر	ضرب	أحمد
Sciammarus.	Dforebus.	Abhmedus.
أعمر	يشكر	يزيد
Aeterus.	Iascorus.	Iazidus.

Ratione Adiectiuitatis, & Formæ Verbi.

أحمر	أبيض	أسود
rubicundus.	albus.	niger.
أحدب	أكبر	أصغر
contortus.	maior.	minor.
أحسن	أفضل	أول
pulcherrimus.	præstantissimus.	primus.

Omnia hæc & similia sunt Irreuolubilia, & pertinent ad hanc secundam Declinationem. أول autem, quando est Adiectiuum, Irreuolubile est: quando verò significat ante, tunc est reuolubile, & dicitur أولاً primùm, antea, &c.

Tertia Declinatio.

Tertia Declinatio est Dualium omnium, quæ declinantur sola variatione litterarum. & exigunt | quiescentem, post vltimam Fathhatam; & in Nasbo & Giarro mutant illud | in ي etiam quiescentē: in fine autem ن habet suum Chesrū, nisi sit reiiciendum propter Affixum, vel Annexionem: dices igitur

In Rafeo.	In Nasbo.	In Giarro.
رجلان	رجلين	رجلين
duo quidam viri.	duos quosdam viros.	duarum quorundã virorũ.
الرجلان	الرجلين	الرجلين
hi duo viri.	hos duos viros.	horum duorum virorum.

Et reiecto ن propter Annexionem.

رجلا زيد	رجلي زيد	رجلي زيد
duo viri Zaidi.	duos viros Zaidi.	duorum virorum Zaidi.

Et re-

Et reiecto ن propter Affixum.

In Rafeo.

رُجُلَاكَ

duo viri tui.

In Nasbo.

رُجُلَيْكَ

duos viros tuos.

In Giarro.

رُجُلَيْكَ

duorum virorum tuorum.

At cum ى Affixo primæ personæ singularis, dicitur:

رُجُلَايَ

duo viri mei.

رُجُلَيَّ

duos viros meos.

رُجُلَيْيَ

duorum virorum meorum.

Ad hanc Declinationem pertinent Nomina quamvis singularia, significantia tamen per modum Dualis, vt sunt كِلَا *uterque*, كِلْتَا *utraq;*, quibus adiungitur هِمَا *ipsi duo*, vel *ipsa dua*. Item اِثْنَانِ *duo*, اِثْنَيْنِ *dua*, & اِثْنَانِ *dua*.

De his igitur dices

كِلَاهُمَا

uterque.

كِلَيْهِمَا

utrumque.

كِلَيْهِمَا

utriusque, vel utroque, utriq;

كِلْتَاهُمَا

utraq;

كِلْتَيْهِمَا

utramque.

كِلْتَيْهِمَا

utriusque, utriq;, *utraq;*

اِثْنَانِ

duo.

اِثْنَيْنِ

duos.

اِثْنَيْنِ

duorum, vel duobus.

اِثْنَانِ vel اِثْنَانِ

dua.

اِثْنَيْنِ vel اِثْنَيْنِ

duas.

اِثْنَيْنِ vel اِثْنَيْنِ

duarum, vel duabus.

Quarta Declinatio.

Quarta Declinatio est Pluralium omnium sanorum generis masculini, & quæ ipsis assimulantur: & exigunt mutationem literarum & vocalium: nam in Rafeo requirunt و quiescentem post Dammum; in Giarro autem vel Nasbo ى quiescentem post Chesrum, vt

In Rafeo.

نَاصِرُونَ

adiuantes quidam.

In Nasbo.

نَاصِرِينَ

adiuantes quosdam.

In Giarro.

نَاصِرِينَ

adiuantium quorundam.

النَّاصِرُونَ

hi adiuantes.

النَّاصِرِينَ

hos adiuantes.

النَّاصِرِينَ

his adiuantibus.

Et quan-

Et quando habent Affixum, vel sunt Annexa, abijciunt و, vt

In Rafeo.

In Nasbo.

In Giarro.

نَاصِرُوا زَيْدٍ

adiutores Zaidi.

نَاصِرِي زَيْدٍ

adiutores Zaidi.

نَاصِرِي زَيْدٍ

adiutoribus Zaidi.

نَاصِرُوكَ

adiutores tui.

نَاصِرِيكَ

adiutores tuos.

نَاصِرِيكُمْ

adiutorum tuorum.

Et cum ي, Affixo primæ personæ, conuertitur و signum Rafei, in ي, & imittitur in alterum ي: ita etiam in casibus obliquis, ي casus imittitur in ي relatiuum primæ personæ, cum Fathho, vt

نَاصِرِي

adiutores mei.

نَاصِرِي

adiutores meos.

نَاصِرِي

adiutorum meorum.

Ad hanc declinationem pertinent Nomina numeralia decadum, à vigesimo vsque ad nonagesimum inclusiue: sunt enim Pluralibus sanis masculinis similia: quare dices

عِشْرُونَ

viginti, vel vigesimus.

عِشْرِينَ

viginti, vel vigesimum.

عِشْرِينَ

viginti, vel vigesimo.

ثَلَاثُونَ

triginta, & trigesimus.

ثَلَاثِينَ

triginta, & trigesimum.

ثَلَاثِينَ

triginta, & trigesimi.

أَرْبَعُونَ

quadraginta, & quadragesimus.

أَرْبَعِينَ

quadraginta, & quadragesimum.

أَرْبَعِينَ

quadraginta, & quadragesimo, vel quadragesimi.

خَمْسُونَ

quingquaginta, & quingquagesimus.

خَمْسِينَ

quingquaginta, & quingquagesimum.

خَمْسِينَ

quingquaginta, & quingquagesimi, vel quingquagesimo.

سِتُّونَ

sexaginta, & sexagesimus.

سِتِّينَ

sexaginta, & sexagesimum.

سِتِّينَ

sexaginta, & sexagesimo.

سَبْعُونَ

septuaginta, & septuagesimus.

سَبْعِينَ

septuaginta, & septuagesimū.

سَبْعِينَ

septuaginta, & septuagesimo.

ثَمَانُونَ

octoginta, & octuagesimus.

ثَمَانِينَ

octoginta, & octuagesimū.

ثَمَانِينَ

octoginta, & octuagesimo.

تِسْعُونَ

nonaginta, & nonagesimus.

تِسْعِينَ

nonaginta, & nonagesimū.

تِسْعِينَ

nonaginta, & nouagesimo.

Sed

Sed non abijciunt ن: non enim possunt annecti; sed locant in Nasbo numeratum, in Singulari, & dicitur

In Rafeo.	In Nasbo.	In Giarro.
عَشْرُونَ عَبْدًا viginti serui.	عَشْرِينَ عَبْدًا viginti seruos.	عَشْرِينَ عَبْدًا viginti seruis.
تِسْعِينَ قَنْطَارًا nonaginta talenta.	تِسْعِينَ بَدْرَةً nonaginta talenta.	تِسْعِينَ بَدْرَةً nonaginta talentis, vel talentorū.
الْعَشْرُونَ عَبْدًا viginti illi serui.	الْعَشْرِينَ عَبْدًا illos viginti seruos.	الْعَشْرِينَ عَبْدًا illorum viginti seruorum.
التِّسْعُونَ قَنْطَارًا nonaginta hæc talenta.	التِّسْعِينَ بَدْرَةً nonaginta hæc talenta.	التِّسْعِينَ بَدْرَةً nonaginta his talentis.

Et secundum numeros ordinales dicitur etiam in Decadibus, à 20. vsq. ad 90.

عَالْعَبْدُ الْعَشْرُونَ seruus vigesimus.	عَالْعَبْدُ الْعَشْرِينَ seruum vigesimum.	عَالْعَبْدُ الْعَشْرِينَ seruo vigesimo.
عَالْعَبْدُ التِّسْعُونَ seruus nonagesimus.	عَالْعَبْدُ التِّسْعِينَ seruum nonagesimum.	عَالْعَبْدُ التِّسْعِينَ seruo nonagesimo.

Quinta Declinatio.

Quinta Declinatio est Pluralium Sanorum generis feminini, quæ declinantur variatione dumtaxat Vocalium, & requirunt in Rafeo Dammum, at in Nasbo & Giarro Chesrum: quare dices

In Rafeo.	In Nasbo.	In Giarro.
نَاصِرَاتُ adiuuantes quædam.	نَاصِرَاتُ adiuuantes quasdam.	نَاصِرَاتُ adiuuantium quarundam.
عَالنَّاصِرَاتُ ille adiuuantes.	عَالنَّاصِرَاتُ illas adiuuantes.	عَالنَّاصِرَاتُ illarum adiuuantium.
هِنْدَاتُ Hinde.	هِنْدَاتُ Hindas.	هِنْدَاتُ Hindis, vel Hindarum.
جَلْبَاتُ crusta cicatricis.	جَلْبَاتُ crustas cicatricis.	جَلْبَاتُ crustis, vel crustarum cicatricis.

Hoc modo declinantur vniuersa Pluralia habentia in fine additas | & ن.
Sexta

Sexta Declinatio .

Sexta Declinatio est peculiaris sex Nominibus, non semper, sed quando sunt annexa vel habent Affixum; aliàs enim pertinent ad primam Declinationem. Sunt autem nomina **أَب** pater, **أَخ** frater, **حَم** socer, **هَن** vulua, **فَم** os, **ذُو** pater, habens: Quæ vox semper est cum annexione. Hæc igitur omnia, annexa vel cum affixis, exigunt in Rafeo و quiescens post Dammum: in Nasbo | post Fathhum: & in Giarro ي quiescens post Chesrum, vt

In Rafeo .	In Nasbo .	In Giarro .
أَبُوكُ pater tuus .	أَبَاكَ patrem tuum .	أَبِيكَ patris tui, patri vel patre tuo.
أَبُو زَيْدٍ pater Zaidi .	أَبَا زَيْدٍ patrem Zaidi .	أَبِي زَيْدٍ patris, patri vel patre Zaidi
أَخُوكُ frater tuus .	أَخَاكَ fratrem tuum .	أَخِيكَ fratris tui, fratri vel fratre tuo.
حَمُّوكُ socer tuus .	حَمَّاكَ socerum tuum .	حَمِّيكَ soceris tui .
هَنُوكُ uterus tuus .	هَنَّاكَ uterum tuum .	هَنِّيكَ utero tuo .
فُوكُ os tuum .	فَاكَ os tuum .	فِيكَ oris, ori, vel ore tuo.
ذُو رَحْمَةٍ pater misericordia .	ذَا رَحْمَةٍ pater misericordia .	ذِي رَحْمَةٍ pater, vel pater misericordia.

Cùm autem annectuntur Affixo primæ personæ, additur tantùm ipsum ي relationem quiescens post Chesrum, in omnibus casibus, vt

أَبِي pater meus .	أَبِي patrem meum :	أَبِي patris mei, patri, vel patre meo .
-----------------------	------------------------	---

Os verò, cùm est sine annexione, dicitur **فَم** bucca. Et cum Affixo etiam dicitur **فُوكُ** os tuum. **فُوكُ** buccam tuam. **فُوكُ** ore tuo. Et **فَمِي** os meum. **فَمِي** buccam meam. **فَمِي** oris mei, ori, vel ore meo.

DE SPECIEBUS NOMINIS.

PLVRIBVS modis diuidi potest Nomen: vel ratione Quantitatis, in Simplex, vel Compositum: in Duarum literarum, trium, quattuor, vel plurium. Vel ratione Qualitatis, in Perfectum, Duplicatum seu, Surdum, Infirum, vel Hamzatum. Ratione Generis, in Masculinum, Femininum, vel Commune. Ratione Numeri, in Singulare, Duale; & Plurale, Sanum vel Fractum. Ratione Casus, in Rafeatum, Nasbatum, & Giarratum: item in Reuolubile, & Irreuolubile: item in Declinabile, & Indeclinabile. De omnibus memoratis iam supra dictum est per singula, præterquam de Indeclinabilibus, de quibus postea. Nunc autem Species Nominum prosequentes, distinguimus præterea Nomen in Adiectiuum & Substantiuum: in Proprium & Appellatiuum: in Nomen quod Arabes dicunt ظاهر *manifestum*, quod peculiariter Nomen dicitur, vel in Pronomen, quod videtur assumi loco Nominis, & dicitur مبهم *indistinctum*: quo Nomine dicunt Arabes Pronomina Demonstratiua, & Relatiua. Item dicitur مضمون *subintellectum*, quo Nomine censent Pronomina personalia.

Præcipue autem diuiditur Nomen in جامد *primitiuum*, seu غير مشتق *in deriuatum*, & مشتق *deriuatiuum*. Primitiuum est quod à nullo deriuatur, vt الة *Deus*, ملاك *Angelus*, رجل *Homo*, فرس *equus*, أسد *leo*. Deriuatiuum verò est, quod ab alio, Nomine vel Verbo, deriuatur. Et quidem supra in tractatu de Verbis enumerauimus Nomina quæ à Verbis deriuantur, nempe Maïdarum, nomen Agentis & Patientis, Adiectiuum qualificans, & cætera quæ dicuntur Verbis coniuncta. Modo superest vt dicamus de ijs Nominibus quæ à Nominibus deriuantur.

Et triplex occurrit deriuationis modus, explicatione indigens: nempe primò eius Nominis quod dicitur منسوب *relatum*, & apud Latinos proprium retinet nomen Deriuatiui, vt est ساوى *terrestris*, quod deriuatur ab أرض *terra*, celestis, a سما *calum*: لئى *leuinus* ab أسد *leo*.

Secundò, eius Nominis quod dicitur مصغر *diminutiuum*, vt لئى *leunculus*, فرس *equulus*, رجيل *homuncio*.

Tertiò, eius Nominis, quod dicitur المكان *loci*, vel الوعاء *vasis*, & الكثرة *abundantiæ*. Quia verò de his dictum est dum ageremus de Verbo: ibi enim diximus quo nam modo formetur tam à Verbo quàm à Nomine, nomen Loci, Vasis, & Abundantiæ. Superest igitur, vt de Deriuatiuo seu Relato, & Diminutiuo dicamus,

في الاسم المنسوب

De Nomine Relato, seu Deriuatiuo.

Nomen المنسوب *Relatum*, seu *Deriuatiuum*, formatur interdum, addita in fine ن, & ي grauato virtute Tefdid, vt ex طوبأ beatitudo, طوبأني beatus, & طوبأنيّة beata: & ex رومية Roma, روماني Romanus, رومانية Romana. & præsertim cum vltima Nominis fuerit litera Infirma, و, ا, vel ي.

Frequentiùs tamen formatur Nomen المنسوب *relatum*, seu *deriuatum*, à suo primitiuo, addita in fine ي tantum, duplicata virtute Tefdid, Chefrata præcedenti, vt ex أرض terra, fit أرضي *terrestis*. الإله Deus, الإلهي *deicus*.

Quòd si in fine Nominis fuerit ة, reijcietur, vt ex ناصرة *adiutrix*, ناصري *iuuatilis*, ad *adiutricem* pertinens: ex بصره *Basroa*, بصري *Basroensis*, فاطمة *Fatima*, فاطمي *Fatimensis*, طابطة *Talbata*, طالبي *Talabensis*, ad *Talbatam* pertinens, طويلة *longa*, طويلي *ad longam* pertinens.

Similiter, ad maiorem elegantiam, reijciuntur literæ formatiue Dualis aut Pluralis Sani masculini, etiam si fit Nomen aliquod proprium, ad instar ipsorum effectum, vt ex قنسرين *Canaserin*, regio quædam in Syria, fit قنصري *Canaserensis*, قنسرينيون *Canaserenses*. Dicitur etiam poterit sine reiectione, قنسريني *Canaserinensis*.

Quòd si penultima primitiuui habeat Chefrum, pro Deriuatiuo vertetur in Fathum. vt ex كبد *hepar*, fiat كبدي *hepaticus*: ex پسر *pardus*, fiat پسري *pardalis*, ex ديل *Doil* nomen familiae, fiat دوي *Doalensis*.

Si primitiuum fuerit iuxta formam فعيلة cum ة in fine, & ي post secundam; tunc reijcietur & ة & ي, vt ex سفينة *navis*, fiat سفني *naualis*. Et hoc quidem nisi fuerit Nomen Surdum, tunc enim ي non reijcitur, sed ex مديدة *extensa*, dicetur مديدي *ad extensam* pertinens: similiter nec reijcitur ي ex primitiuo Infirmitate, quare ex طويلة *longa*, fiet طويلي *ad longam* pertinens. &c.

Si verò primitiuum, iuxta formam فعيلة fuerit Infirmitate, reiectis vt supra ة,

X 2 & ي.

& *و*, vltima radicalis elegantius conuertetur in *و*, vt *أُمِيَّةٌ* *Omaiato*, familia quaedam Mechenfis, & Fathhata secunda dicetur *أُمَوِيٌّ* *Omaiensis*. Et dici etiam poterit cum *ي*, vt testatur Chamus in dictione *أُمَوِيٌّ* *ex familia Omaija*.

Si in fine primitiui reperiatur *ا*, tertia vel quarta in ordine, conuersa ex *و* vel *ي*; vertetur in *و*, vt ex *رَحَا* *mola*, fiat *رَحَوِيٌّ* *molaris*, & ex *أَفْعَى* *vipera*, fiat *أَفْعَوِيٌّ* *viperinus*.

At quando *ا* est in fine primitiui, plusquam quarta, tunc lenitatis gratia reijcitur omnino, vt ex *سِجَمِيٌّ* *Sicomorus*, fiat *سِجَمِيٌّ* *ex Sicomoro*: ex *عَدْمَلِيٌّ* *vetustum*, fiat *عَدْمَلِيٌّ* *ad vetustatem pertinens*: ex *جَبُوكْرَا* *tribulatio*, fiat *جَبُوكْرِيٌّ* *ad tribulationem spectans*.

Idem dicendum est de *ي*, sicut de *ا*, vt vertatur in *و*, dum fuerit tertia; aliqui autem nolunt hanc regulam de *ي* seruare, sed retinent illam dum fuerit tertia. At quando est quarta, omnes consentiunt, elegantius esse illam reijcere, vt ex *القَاضِي* *iudex*, fiat, reiecto *ي*, *قَاضِيٌّ* *iudicialis*: & sine reiectione dicitur *قَاضَوِيٌّ*, conuerso *ي* in *و*: vel vt aliqui volunt *قَاضِيِيٌّ* *iudicarium*.

Quando autem *ي* est plusquam quarta in primitiuo, reijcitur omnino prout *ا*, in formatione deriuatiui, vt ex *الْمَجْزِي* *retributor*, fiat *مَجْزِيٌّ* *ad retributorem pertinens*: ex *الْمُقْتَدِي* *sectator*, fiat *مُقْتَدِيٌّ* *pertinens ad sectatorem*: ex *الْمُسْتَقْصِي* *attingens à fine usque ad finem*, fit *مُسْتَقْصِيٌّ* *pertinens ad omnia peruadentem*: ex *الْمُسْتَرْشِي* *petens munera*, fit *مُسْتَرْشِيٌّ* *spectans ad subornationem*.

Aliquando, in fine primitiui reperitur *ا*, non conuersa sed superaddita, ita vt fit quarta in ordine, & tunc licet illam reijcere, vel in *و* conuertere, vt ex *سُكْرِي* *ebria*, fiat *سُكْرِيٌّ*, vel *سُكْرَوِيٌّ* *ad ebriam pertinens*. At in *قَدْوِي* *directio, regula, institutio*, quia ante *ا* est *و*, propterea omnino reijcienda est *ا*, ad euitandam dissonantiam, nec dicitur *قَدْوَوِيٌّ*, sed *قَدْوِيٌّ* *institutiuus, regularis, directiuus*: sed tamen non desunt qui negligant eiusmodi elegantiam.

Aliquando in fine Nominis reperitur Hamzat post *ا* productionis; & tunc, si fuerit Nomen renouabile, nulla fiet mutatio ipsius Hamzat, sed addito in fine *ي* cum suo Tefdid, formabitur eius Deriuatiuum, vt ex *خَفَاءٌ* *vestimentum*, fiat *خَفَائِيٌّ*
ad

ad indumentum pertinens: ex كَسَاءٌ vestis, fit كَسَائِيٌّ spectans ad vestem: ex جَزَاءٌ retributio, fit جَزَائِيٌّ retributivum: ex سَوَاءٌ equalitas, fit سَوَائِيٌّ equus. Si autem Nomen fuerit irreuolubile, tunc Hamzat conuertetur in و, vt ex حَمْرَاءٌ rubicunda, fiat حَمْرَاوِيٌّ ad rubicundam pertinens: ex عَذْرَاءٌ virgo, عَذْرَاوِيٌّ virginalis: ex زَكَرِيَّا Zacharias, fit زَكَرِيَّاوِيٌّ ad Zachariam pertinens, &c.

باب الاسم المصغر

De Nomine Diminutiuo.

Diminutiuum formatur ex suo Positiuo, posita motione seu vocali Dsammo super prima Nominis, & Fathho super secunda, mox post secundam addito ي quiescente, vt ex رجل vir, fiat رجولٌ homuncio: quando verò syllaba post ي immediata non fuerit vltima, sed erit alia post ipsam syllaba sine ة, tunc illa debet esse cum Chesro, vt ex عقرب scorpis, fiat عقربولٌ scorpisulus.

Quòd si Nomen fuerit ternarium Femininum sine ة, aut alio signo, tunc debet apponi in Diminutiuo, vt ex شمس sol, fiat شميسة paruus sol: ex أرض terra, fiat أرضة terrula. In his quæ sunt supra tres literas hæc regula non seruetur: excepta autem sunt قد يدبمة modicus conspectu, ex قدام ante, coram. & وريبة & diminutiuum ex وراء retro.

Si aliqua radicalis immutata sit in alteram, seu desit omninò in Positiuo, reuertetur in Diminutiuo, vt ex عِدَّةٌ promissio, dicetur cum و radicali وَعِيدٌ promissuncula: ex سَهٌ pro سِنَّةٌ fiet سَنِينَةٌ: ex بابٌ ostium, quia radix est بَوْبٌ, dicetur بَوْبُولٌ ostiolum: ex دَنَابٌ dens, dicetur دَنَابُولٌ denticulus, quia radix est دِي.

Quando post primam reperietur | addita, vel originalis, tunc conuertetur in و, vt ex سَابِقٌ sartago, fiat سَابِقُولٌ sartagula, ex رَاجِلٌ pedestris, fiat رَاجِلُولٌ homo paruus pedibus incedens.

Si litera tertia fuerit ا, و, vel ي, tunc immittetur virtute Tesdid in ي additum, vt ex عَلَامٌ adolescens, fiat عَلَامِيٌّ adolescentulus: ex جَلُوسٌ sessio, fiat جَلُوسِيٌّ sessiuncula; ex ظَلِيمٌ struthio, ظَلِيمِيٌّ struthiolus. Et si fuerit litera ter-

tia Infirma & vltima, addetur ة in fine Diminutiui, vt ex الرّحى *mola*, fiat الرّحية *parua mola*. & affatio شوية *affatiuncula*: sed quidam hoc negligunt.

Si autem litera Infirma fuerit quarta & non vltima, conuertetur in ي, propter præcedentem Chesrum, ex مفتاح *clavis*, fiat مفيتيح *clauicula*. Excipiuntur tamen Nomina iuxta Formam فعلان: & Feminina iuxta فعلاء: & Pluralia iuxta Formam أفعال: in his enim nulla facta mutatione, addito tantum ي quiescente post secundam, dicetur iuxta فعيلان, vt ex سكران *ebrius*, سكران *ebriolus*: & iuxta فعيلاء, vt ex حمراء *rubicunda*, حميراء *rubicundula*: & iuxta أفعال, vt ex أجمال *cameli*, أجمال *cameluli*. Similiter, quando in fine Nominis fuerit breuis in signum generis Feminini, quarta in ordine, vt ex حبلئ *grauida*, nulla facta mutatione, dicetur حبلئ *gravidula*.

Sed & de Pluralibus animaduertendum est, an sint Pluralia multitudinis vel paucitatis: Pluralia paucitatis sunt vtraque sana, tam Masculina quam Feminina: ex fractis autem quattuor hæ Formæ dumtaxat, nempe أفعال, أفعال, أفعلة, أفعلة. Cetera verò omnia sunt Pluralia multitudinis. Et Pluralia quidem paucitatis in eadem qua reperiuntur Forma possunt diminui, vt ex زيدون *Zaidi*, زيدون *Zaiduli*: ex ناصرون *adiuuantes*, ناصرون *parui adiutores*: ex مكرمون *honorantes*, مكرمون *parui honoratores*, ex مسلمون *fideles*, مسلمون *fideluli*: ex هندات *Hinde*, هندات *Hindule*: ex ناصرات *adiutrices*, ناصرات *paruae adiutrices*: ex مسلمات *fideles*, مسلمات *fidelula*: ex أطباق *operimenta*, أطباق *parua opercula*: ex طبقة *clausura*, طبقة *clausurula*: ex عصنة *rami*, عصنة *ramuli*: ex شوي *stuij*, شوي *stuioli*.

Plurale autem multitudinis non diminuitur, sed reducitur prius ad suum Singulare; & ipsum Singulare diminuitur: deinde ex ipso Nomine diminutio formatur Plurale ad instar sani Masculini, si sit capax, iuxta regulas supra præscriptas; sin autem iuxta Plurale sanum Femininum: vt, ad formandum Diminutium ex Plurali عظائم *Magnates, Principes*, prius reuocabitur ad suum Singulare, quod est عظيم *Magnus*; & diminuetur sic عظيم *paruus Princeps*: deinde formabitur Plurale, vel

vel عَطْمُونَ parui Magnates, vel عَظْمَاتٌ parua Principissa, &c.

Quandoque diminuunt etiam Pronomina Demonstratiua, & Relatiua, & dicuntur ex ذَا iste, ذِيَا istulus: & ex تَا ista, تِيَا istula. Et ex الَّذِي qui, quod. الَّذِيَا quiculus: & ex الَّذِي quae, الَّذِيَا quacula, &c.

في الاسماء المبنية

DE NOMINIBVS INDECLINABILIBVS.

E Numerantur praecipue inter Nomina Indeclinabilia ea quae dicuntur à Latinis Pronomina, & Arabicè dicuntur الضمائر Pronomina personalia, & Indistincta, & sunt vel الأسماء الأشارية Pronomina Demonstratiua, vel الأسماء العدد Pronomina relatiua. Deinde etiam Indeclinabilia dicunt الأسماء العدد Nomina numeralia. Tertio الأظروف continentia, idest Nomina Localia, & Temporaria. Quarto الكنايات Substitutionos, seu Cognominaciones. Quinto الأصوات Voces, seu Interiectiones. Sexto المركبات Nomina composita. Et tandem الأفعال Nomina Verborum. Haec omnia per ordinem supersunt breuibus recensenda, quae dicuntur المبنية Indeclinabilia.

الضمائر

Pronomina Personalia.

Pronomen Personale aliud est منفصل separatum, aliud est متصل coniunctum, & hoc dicitur communiter Affixum: quod coniungitur & affigitur & Nomini, & Verbo, & Particulæ: sed cum Nomine est Giarratum: cū Verbo est Nasbatum: & cum Particula modo Nasbatum, modo Giarratum.

Pronomen Personale separatum, est interdum in casu Rafeo, & interdum in casu Nasbo: non per variationem vltimæ syllabæ, sed per totalem sui immutationem; prout mox sequitur.

ضمائر الغائب في الرفع

Pronomina tertiæ personæ in Rafeo.

هو	هنا	هم	هي	هنا	هن
ipse.	ipsi duo.	ipsi pl.	ipsa.	ipsa dua.	ipsa pl.

Por.

ضمائر الخطاب في الرفع

Pronomina secundæ personæ in Rafeo.

أَنْتُ	أَنْتُمَا	أَنْتُمْ
<i>tu vir.</i>	<i>vos duo.</i>	<i>vos pl.</i>
أَنْتِ	أَنْتُمَا	أَنْتُنَّ
<i>tu fem.</i>	<i>vos due.</i>	<i>vos pl. fem.</i>

Quidam, dum sine Vocalibus scribunt, addunt *ى* in fine Singularis feminini, ad distinctionem Masculini: & dicunt *أنتى* *tu femina.*

ضمائر المتكلم في الرفع

Pronomina primæ personæ in Rafeo.

أَنَا vel أَنَا	نَحْنُ
<i>ego, siue vir, siue mulier.</i>	<i>nos duo, vel due, vel pl. siue viri, siue mulieres.</i>

الضمائر المنفصلة في النصب

Pronomina Personalia separata, in Nasbo.

AD locandum huiusmodi Pronomina in Nasbo, præfigitur ipsis particula *أَيَّا*, vel *أَيَّ*, & dicitur per modum affixionis.

أَيَّاهُ	أَيَّاهُمَا	أَيَّاهُمْ
<i>ipsum.</i>	<i>ipsoſ duos.</i>	<i>ipſos pl.</i>
أَيَّاهَا	أَيَّاهُمَا	أَيَّاهُنَّ
<i>ipsam.</i>	<i>ipsas duas.</i>	<i>ipsas pl.</i>
أَيَّاكَ	أَيَّاكُمَا	أَيَّاكُمْ
<i>te.</i>	<i>vos duos.</i>	<i>vos pl. viros.</i>
أَيَّاكِ	أَيَّاكُمَا	أَيَّاكُنَّ
<i>te fem.</i>	<i>vos duas.</i>	<i>vos pl. fem.</i>
أَيَّايَ		أَيَّانَا
<i>me virum, siue fem.</i>		<i>nos duos, vel duas, vel pl.</i>

Aliqui addunt *ى* in fine secundæ personæ sing. fem. ad distinctionem à masculina, dum scribunt sine vocalibus, & dicunt *أياكى* *te mulierem.*

Et

Et hæc quidem sunt separata, tam in Rapheo, quàm in Nasbo, prout esse possunt. Coniuncta autem, quæ & Affixa dicuntur, sunt, vel Affixa Verbo, & sic sunt semper in Nasbo: vel Affixa Nomini, & sunt semper in Giarro: vel Affixa Particulæ, seu حرف Hharf, & sunt interdum in Nasbo, interdum autem in Giarro, prout natura Particulæ requirit, vel Giarrantis vel Nasbantis: vt mox patet exemplis.

الضمائر المتصلة بالفعل

Pronomina personalia Affixa Verbo.

نصره adiuuit eum.	نصرهما adiuuit illos duos.	نصرهم adiuuit eos pl.
نصرها adiuuit eam.	نصرهن adiuuit eas duas.	نصرهن adiuuit eas pl.
نصرك adiuuit te virum.	نصركما adiuuit vos duos.	نصركم adiuuit vos pl.
نصرك vel نصركي adiuuit te mul.	نصركما adiuuit vos duas.	نصركن adiuuit vos pl. fem.
نصري adiuuit me, siue virum, siue mul.		نصرتنا adiuuit nos, vel duos, vel duas, vel pl.

Animaduertenda autem est affixio ad secundam personam pluralem masculinam Verbi præteriti, nempe *نصرتكم adiuuistis vos*; requirit enim و interpositum, vt

نصرتوه adiuuistis eum.	نصرتوهما adiuuistis eos duos.	نصرتوهم adiuuistis eos pl.
نصرتوها adiuuistis eam.	نصرتوهن adiuuistis eas duas.	نصرتوهن adiuuistis eas pl.
نصرتوني adiuuistis me.		نصرتونا adiuuistis nos.

Et quandoque accidit, Verbum requirere duo patientia, vt *أعطى dedi*: huic & similibus, licebit duo affigere Pronomina: & tunc animaduertendum est, vt Affixum primæ personæ præferatur affixo secundæ, & secundæ affixo tertię, vt in Alchorano cap. الاحزاب *زوجناكها copulauimus tibi eam.* & *أعطيتك dedi tibi illud.* & *أعطيتنيك dedisti mihi temetipsum.* quòd si seruari

huiusmodi ordo nequeat, tunc fiet separatio, & dicetur *أَعْطَيْتُكَ أَيَّامِي* dedisti re-
metipsum mihi, & *أَعْطَيْتُهُ أَيَّامَكَ* dedi illum tibi.

Affixum primæ personæ est regulariter *ي* quiescens post Chesrum; sed cum
Verbo non solum est *ي*, sed etiam cum *ن*, nempe *يَنِي*, vt exemplis patet: at quan-
do Verbum habet *ن* additum in fine, licebit rei jcere alterum *ن*, & dicere *يَنْصُرُونِي*
vel *يَنْصُرُونِي* adiuuabunt me, &c.

الضمائر المتصلة بالاسم

Personalia Affixa Nominī.

<i>عَبْدُهُ</i>	<i>عَبْدَهُمَا</i>	<i>عَبْدَهُمْ</i>
<i>seruus eius.</i>	<i>seruus eorum duorum.</i>	<i>seruus eorum pl.</i>
<i>عَبْدِهَا</i>	<i>عَبْدَهُنَّ</i>	<i>عَبْدَهُنَّ</i>
<i>seruus eius fem.</i>	<i>seruus earum duarum.</i>	<i>seruus earum pl.</i>
<i>عَبْدُكَ</i>	<i>عَبْدُكُمَا</i>	<i>عَبْدُكُمْ</i>
<i>seruus tuus.</i>	<i>seruus vestrum duorum.</i>	<i>seruus vestri pl.</i>
<i>عَبْدُكَ</i> vel <i>عَبْدِي</i>	<i>عَبْدُكُمَا</i>	<i>عَبْدُكُمْ</i>
<i>seruus tuus mul.</i>	<i>seruus vestrum duarum.</i>	<i>seruus vestrum pl.</i>
<i>عَبْدِي</i>	••	<i>عَبْدُنَا</i>
<i>seruus mei.</i>		<i>seruus nostri.</i>

Notandum, quòd Pronomen primæ personæ *ي*, suscipit Fathhum quando præ-
cedens litera nequit habere motionem, vt in Duali dicetur, in Rafeo *عَبْدَايَ* duo
serui mei: & in casibus obliquis *عَبْدِي* duos *seruos meos*, *duorum seruorum meo-
rum*, vel *duobus seruis meis*: immisso *ي* in altero. Similiter in Plurali fano ma-
sculino vnum *ي* formatiuum Pluralis immittitur in alterum, quod est pronominal^e
primæ personæ, in casibus obliquis: & similiter in casu recto, quia *و* signum casus
recti conuertitur in *ي*, quando suscipit Affixum primæ personæ: vt supra diximus
in Declinationibus: quare tam in casu recto, quàm in obliquis semper dicetur exē-
pli gratia *أَصْحَابِي* *adiutores mei*, *adiutorum meorum*, *adiutoribus mei*, & *adiutores
meos*, &c.

Circa Affixa tertiæ personæ etiam notandum est, quòd *ه* ipsorum semper habet
vocale Dlam (excipitur Affixum Singularis feminini) quando autem præcedit
Ches-

Chefrum, vel **عَبْدٌ** quiescens, requirit vocalem Chefrum, & dicitur **عَبْدُهُ** serui eius, vel seruo eius. **عَبْدَهُمَا** seruo ipsorum duorum, vel ipsarum duarum. **عَبْدَهُمْ** seruo ipsorum plurium. **عَبْدَهُنَّ** serui ipsarum plurium.

الضمائر المتصلة بالحرف

Pronomina Affixa Particulis.

Et prius cum **أَنْ** particula Nasbante.

أَنْهُ eo quòd ipse.	أَنْهُمَا eo quòd ipsi duo.	أَنْهُمْ quòd ipsi pl.
أَنْهَا quòd ipsa.	أَنْهُمَا quòd ipsa due.	أَنْهِنَّ quòd ipsa pl.
أَنْكَ quòd tu vir.	أَنْكُمْ quòd vos duo.	أَنْكُمْ quòd vos pl.
أَنْكِ vel أَنْكِ quòd tu fem.	أَنْكُمْ quòd vos dua.	أَنْكُمْ quòd vos pl.
أَنْي vel أَنْي quòd ego.		أَنْنَا vel أَنْنَا quòd nos.

Et cum **مِنْ** ex, particula Giarrante.

مِنْهُ ex illo.	مِنْهُمَا ex illis duobus.	مِنْهُمْ ex illis pl.
مِنْهَا ex illa.	مِنْهُمَا ex illis duabus.	مِنْهُنَّ ex illis pluribus.
مِنْكَ ex te vir.	مِنْكُمْ ex vobis duobus.	مِنْكُمْ ex vobis pluribus.
مِنْكِ vel مِنْكِ ex te fem.	مِنْكُمْ ex vobis duabus.	مِنْكُمْ ex vobis pluribus.
مِنْي ex me.		مِنْنَا ex nobis.

Et cum في in, particula Giarrante, propter ى dices Chefrato

فِيهِ in illo.	فِيهِمَا in illis duobus.	فِيهِمْ in illis pluribus.
فِيهَا in illa.	فِيهِمَا in illis duabus.	فِيهِنَّ in illis pluribus.
فِيكَ in te.	فِيكُمْ in vobis duobus.	فِيكُمْ in vobis pluribus.
فِيكَ vel فِيكِ in te fem.	فِيكُمْ in vobis duabus.	فِيكُمْ in vobis pluribus.
فِي in me.		فِيكُمْ in vobis.

اسماء الاشارة

Pronomina Demonstratiua.

ذَا hic, iste, ille.	ذَانِ: in obliquis isti duo. ذَيْنِ: in obliquis hos duos.	أُولَئِكَ vel أُولَئِ hi, & isti pl.
ذَهِ تَهِ ذَهِ تَهِ تَا hac, ista, illa.	ذَانِ: in obliquis ista dua. ذَيْنِ: in obliquis harum duarum.	أُولَئِكَ vel أُولَئِ hae, & istae pl.

Et praefigitur ipsis omnibus هَـ, vel هَا, quae dicitur حَرْفُ التَّشْبِيهِ particula
excitationis, & dicitur

هَذَا vel هَذَا en hic, ecce iste.	هَذَانِ: in obliquis en, hi duo. هَذَيْنِ: in obliquis en, hos duos.	هَؤُلَاءِ en, ecce isti pl.
هَـ تَـ هَـ تَـ هَـ تَـ en ista, ecce hac.	هَـ تَـ: in obliquis en, ista dua. هَـ تَـ: in obliquis en, his duabus.	هَؤُلَاءِ en hae, & has pl.

Et affigitur plerumque ipsis in fine كَ, quod dicitur حَرْفُ الْخُطَابِ particula
colloquentis, cum omnibus suis reuolutionibus: & dicitur

ذَلِكَ tu ipse, iste, vel iste tuus.	ذَانِكُمْ iste, seu hic vestrum duorum.	ذَانِكُمْ iste, vestrum pl.
ذَلِكَ vel ذَاكَ ista tu.	ذَانِكُمْ ista, vos dua.	ذَانِكُمْ iste, vestrum pl. ذَاكَ

تاك	تاكما	تاكُم
<i>hæc tua vir.</i>	<i>hæc vestrum duorum.</i>	<i>hæc vestrum pl.</i>
تاك vel تاكى	تاكما	تاكُن
<i>tu ipsa, mulier.</i>	<i>hæc vestrum duarum.</i>	<i>hæc vestrum pl. mul.</i>
ذانك	ذانكما	ذانكُم
<i>hi duo tui, vir.</i>	<i>vosmetipsi duo.</i>	<i>hi duo vestrum, ò pl. viri.</i>
ذانك vel ذانكى	ذانكما	ذانكُن
<i>hi duo tui mul.</i>	<i>hi duo vestri, ò duæ mul.</i>	<i>hi duo vestri, ò pl. mul.</i>
ذينك	ذينكما	ذينكُم
<i>horum duorum tui, ò vir.</i>	<i>vosmetipsos duos.</i>	<i>his duobus vestrum pl.</i>
ذينك vel ذينكى	ذينكما	ذينكُن
<i>hos duos, tui, ò mul.</i>	<i>his duobus vestrum duarum.</i>	<i>horum duorum vestru pl.</i>
تانك	تانكما	تانكُم
<i>hæ duæ tuæ, ò vir.</i>	<i>hæ duæ vestrum duorum.</i>	<i>hæ duæ vestrum pl.</i>
تانك vel تانكى	تانكما	تانكُن
<i>hæ duæ tuæ, ò mul.</i>	<i>vosmetipse duæ.</i>	<i>hæ duæ vestrum pl. mul.</i>
تينك	تينكما	تينكُم
<i>harum duarum tui vir.</i>	<i>has duas vestrum duorum.</i>	<i>his duabus vestrum pl.</i>
تينك vel تينكى	تينكما	تينكُن
<i>his duabus tuis, ò mul.</i>	<i>vosmetipsas duas.</i>	<i>harum duarum vestrum pl. mul.</i>
اولاىك vel اولاك	اولايكما vel اولايكما	اولايكُم vel اولايكُم
<i>isti, vel hi pl tui, ò vir.</i>	<i>isti pl. vestrum duorum.</i>	<i>isti pl. vestrum plurium.</i>
اولايك & اولاكى	اولايكما vel اولايكما	اولايكُن vel اولايكُن
<i>hi, vel hæ tuæ, ò mul.</i>	<i>hi, vel hæ vestru duaru.</i>	<i>vosmetipsa pl. hi, vel hæ vest. pl.</i>

Addi etiam plerumque solet ل ante ك secundæ personæ, sic ذالك: & compendij causa, reiecta ل, dicitur ذلك ille. Sed si res minutiùs examinetur, ذا hic, & ها hac, pro vicinis & propinquis. Et ذاك ipse, iste, & تاك ipsa, ista, pro medijs, seu mediocriter distantibus. At cum ذلك ille, & تلك illa, pro remotis

motis: & in Duali ad significandam eiusmodi distantiam, duplicatur ٠ in Rafeo, in reliquis autem casibus nequit duplicari, propter concursum plurium quiescentium, contra regulas. Et quamuis cetera sint indeclinabilia, Duale tamen excipitur, vt exemplis patet. Dices ergo pro remotis

ذَكَ

ille distans.

ذَانِكْ

illi duo distantes.

أُولَئِكَ

illi plures distantes.

تَكَ

illa distans.

تَانِكْ

illa dua distantes.

أُولَئِكَ

illa pl. distantes.

Et potest his etiam annecti in fine Pronominale secundæ personæ, sicut diximus de ceteris: non solum ك, prout in exemplis mox allatis, sed etiam كُمْ كَمَا &c. vsque ad كُن.

Animaduertendum est autem vbique, etiam in Pronominibus, Pluralia vix vsurpari pro rebus non rationalibus: & hoc vniuersaliter intelligendum est de Pluralibus sanis masculinis. At Pluralia sana feminina, Substantiua, vel tanquam Substantiua vsurpata, omnibus indifferenter tribuuntur. Adiectiua autem Pluralia, prout Adiectiua, Femininis tantum rationalibus regulariter tribuuntur; irrationalibus autem, ratione necessitatis tantummodo, ad euitandam amphibologiam. Ita etiam de Pronominalibus; nam ipsorum Pluralia de rationalibus tantum dicuntur; pro ceteris verò sumitur, non Plurale, sed Singulare femininum: vt, exempli gratia, non dicatur أُولَ الْكُتُبِ isti libri, sed هَذِهِ الْكُتُبُ isti libri, quod propriè sonat, Hæc libri, idest (prout Arabes explicant) hæc multitudo librorum, &c.

Sunt & alia Pronomina Demonstratiua, seu potius Aduerbialia, pertinentia ad locum: vt sunt اِذَا اِذَا اِذَا ibi, هُنَا vel هُنَا hic, proxmè هُنَا illuc, vel illic, vel illinc, vel illac, remotè & هُنَا illic, illuc, illinc, illac, remotissimè, &c.

الموصولات

Coniuncta, seu Pronomina relatiua.

Dicuntur Pronomina relatiua الموصولات Coniuncta; quia semper præcedit, vel prolatione, vel saltem virtualiter, aliqua summa cui annectatur, quæ summa dicitur صلة, coniunctio. Sunt autem hæc

الَّذِي

qui.

الَّذَيْنِ in obliquis

qui duo.

الَّذَيْنِ quos duos, quorū duorū.

الَّذِينَ

qui pl.

الَّتِي

quæ.

الَّتَيْنِ in obliquis

quæ dua.

الَّتَيْنِ quibus, quas, quarū duarū.

الَّتِي اللَّوَانِي

الَّتِي اللَّوَانِي

quæ, quas pl.

من

من فعل هذا *quis, qui, quicumque: quæ, quacumque, interrogatiuè, vt* *quis fecit hoc?* vel *من فعلت هذا منكن* *quanam fecit hoc?* vel conditionaliter, vt *من يفعل هذا يدن* *quicumque fecerit hoc, condemnabitur.* Et etiam enunciatiuè; quamuis; rariùs, vt *قد مات من فعل هذا* *iam mortuus est qui fecit istud.* Et supponit non solum pro Singulari, sed etiam pro Plurali, vt apud Italos *Chi?*

ما *Quod, quid.* De non Personis dicitur: & interrogatiuè, & conditionaliter, & etiam enunciatiuè.

ذ *Vel Pronomen demonstratiuum significans hîc, hoc:* vel alia particula, additur relatiuo ما, & dicitur *ماذا* *quid hoc?* interrogatiuè. Et post ا & ل, vt *لماذا* *quare?* *لماذا* *propter quid?* Et aduertendum est, quòd ما est particula negatiua, significans non: est præterea Pronomen relatiuum, vt diximus, *quod, quid,* & sumitur interrogatiuè, conditionaliter, & enunciatiuè: insuper volunt, eandem significationem habere, quam *شيء* *res, aliquid,* & dici potest exempli gratia *الإنسان ما* *homo est aliquid:* æquè, ac si diceretur *الإنسان شيء* *homo est res.* Apud Philosophos item, interrogationi *ما هو* *quid est hoc?* respondetur per id quod prædicatur in recto, seu in quid. At interrogationi *هو شيء* *qualis res est? quale est hoc?* respondetur per id quod prædicatur in obliquo, seu in Quale. Et Grammatici dicunt, quòd interrogationi per *ماذا* *quid hoc?* responderi potest dupliciter: vno modo sicut responderi potest interrogationi *ما الذى معك* *quid est quod tecum?* cui respondetur per casum Rafeo sic *كتاب* *liber.* Alio modo respondetur interrogationi *هو شيء معك* *qualis res est tecum?* cui respondendum volunt per Nasbum, sic *خيرًا* *bona.* Et utroque modo (inquiunt Grammatici, & cum eis etiam Camus) licet respondere interrogationi factæ per *ماذا* *quid hoc?*

ذو *Qui?* & ذى *quem, cui, cuius, & quo.* Non habet Duale, nec Plurale: & dicitur, exempli gratia, *ذو قال ذلك* *venit ad me qui dixit illud.* & in obliquis dices *لا افعل ذلك بذي تسلم* *non faciam hoc per quem salueris.* & etiam ad alias personas dicitur *بذي تسلمان* *per quem saluemini vos duo, &c. idest, Non faciam per*

per salutem tuam, seu per salutem vestram. ita Chamus in fine inter particulas in dictione ذ.

Et omnia superiùs enumerata sunt indeclinabilia, præterquam Dualia. At **أَيُّ** quis, qui, quicumque, qualis, qualiscumque: Interrogatiuè, enunciatiuè, & conditionaliter: declinatur iuxta primam declinationem, & dicitur

أَيُّ	أَيُّ	أَيُّ
quis, quilibet.	quemlibet, quem, quemcumque.	cuiuslibet, cuius, &c.
أَيَّة	أَيَّة	أَيَّة
que, quacumque.	quam, quamcumque.	cuius, cui, qua, quacumque.

Affigitur etiam ipsi particula **مَا** quid, que, aliquid: & dicitur

مَا	مَا	مَا
quisquis, quidquid, quilibet.	quemlibet, quodlibet.	cuiuslibet, cuilibet, quolibet.

Similiter affigitur ei Pronomen **مَنْ** quis, qui, qua, pro personis, & quandoque pro animantibus: & dicitur

مَنْ	مَنْ	مَنْ
quicumque, quacumque.	quemcumque, quamcumque.	quocumque, quacumque.

Annectuntur etiam ipsi Pronomina personalia, in Duali, & Plurali, & dicitur

أَيْهِمَا	أَيْهِم	أَيْهِنَّ
uter eorum, utra earum.	uter ipsorum.	utra ipsarum.

Nomina etiam reguntur ab ipso in Giarro, per modum annexionis: sed in singulari, cum sensus est Distributivus, & dicitur **أَيُّ رَجُلٍ** quis vir. **أَيُّ امْرَأَةٍ** que mulier. Possset etiam dici, sed minus eleganter **أَيُّ رِجَالٍ** quis virorum: **أَيُّ نِسَاءٍ** que mulierum. Sed si res minutiùs inspiciatur, aliùs est sensus, quando iungitur Singulari, & quando iungitur Plurali & Duali; nam cum Singulari **أَيُّ رَجُلٍ** quicumque vir, denotat distributionem circa singulos: cum Duali **أَيُّ رَجُلَيْنِ** quilibet bini viri: denotat distributionem duorum copulativè sumptorum, per modum vnius; ita vt actio vel passio referatur ad utrumque simul, copulativè, non diuisim. Et cum Plurali **أَيُّ رِجَالٍ** duplicem potest habere sensum, vel quem diximus, quisquis hominum, distributivè; sed non est præcipuus: sensus autem primarius est, si intelligatur copulativè de collectione virorum, ita vt idem sit dicere **أَيُّ رِجَالٍ** quicumque plures viri, ac dicere **أَيُّ جَمَاعَةٍ رِجَالٍ** quacumque collectio virorum, &c.

اسماء

اسماء العدد

NUMERALIA.

Nomina Numeralia, alia dicuntur Cardinalia, vt Vnus, Duo, Tres, &c. Alia dicuntur Ordinalia, vt Primus, Secundus, Tertius, Quartus, &c. Alia Distributiua, vt Singuli, Bini, Terni, Quaterni, &c. Alia Partitiua, seu Aliquota, vt Tertia pars, Quarta pars, Quinta pars, &c. Sic, immò copiosius, Arabibus Numeralia computantur: quæ singillatim expedit recensere: & primò Cardinalia, quæ præcipua sunt.

Numeri Cardinales.

Masculini.

أحد vel واحد

Vnus.

Feminini.

واحدة إحدى

Vna.

اثنان & in obliq. اثنتين

duo.

duos, duorum.

اثنان vel اثنتان & in obliq. اثنتين vel اثنتين

due.

duas, duarum, duabus.

His dices per modum Adiectiui رجل واحد vir vnus. امرأة واحدة mulier

vna. رجلاً واحداً virum vnum. رجلٍ واحد viri vnus, viro vni, vel vno. Et

رجلان اثنان viri duo, ambo. امرأتان اثنتان mulieres due, ambae: اثنتاهما am-

bo ipsæ. اثنتاهما ambae ipsæ. اثنيهما ambos ipsos, amborum ipsorum, ambobus ipsi.

اثنتيهما ambas ipsas, ambarum ipsarum, ambabus ipsis.

Masculini.

ثلاثة

Tres.

أربعة

Quattuor.

خمسة

Quinque.

ستة

Sex.

سبعة

Septem.

Feminini.

ثلاث vel ثلث

Tres.

أربع

Quattuor.

خمس

Quinque.

ست

Sex.

سبع

Septem.

2

Mā.

Masculini.

ثَمَانِيَةٌ

Octo.

تِسْعَةٌ

Novem.

عَشْرَةٌ

Decem.

Feminini.

ثَمَانِيَةٌ vel ثَمَانٍ

Octo.

تِسْعٌ

Novem.

عَشْرٌ

Decem.

Et omnia hæc, à tribus vsque ad decem inclusivè, locant numeratum in Giarro per modum annexionis, & in numero Plurali: dicitur enim **ثَلَاثَةُ رِجَالٍ** tres viri: **ثَمَانِيَةٌ نِسَاءً** octo mulieres: **عَشْرَةٌ دَرَاهِمٌ** decem denarij. Et licet etiam dicere per modum Adiectivi **رِجَالٌ ثَلَاثَةٌ** viri tres: **نِسَاءٌ ثَمَانٍ** mulieres octo: **دَرَاهِمٌ عَشْرَةٌ** denarij decem. Sed dum dicitur per modum Adiectivi, debent concordari in genere, Feminina cum Femininis, Masculina cum Masculinis: quando autem dicitur per modum annexionis, non est huiusmodi necessitas.

Et supra decem.

Masculini.

أَحَدٌ عَشْرٌ

undecim.

اِثْنَا عَشْرٌ

duodecim.

ثَلَاثَةَ عَشْرٍ

tredecim.

أَرْبَعَةَ عَشْرٍ

quatuordecim.

خَمْسَةَ عَشْرٍ

quindecim.

سِتَّةَ عَشْرٍ

sexdecim.

سَبْعَةَ عَشْرٍ

decem & septem.

Feminini.

أَحَدِي عَشْرَةٌ

undecim.

اِثْنَتَا عَشْرَةٌ

duodecim.

ثَلَاثُ عَشْرَةٌ

tredecim.

أَرْبَعُ عَشْرَةٌ

quatuordecim.

خَمْسُ عَشْرَةٌ

quindecim.

سِتُّ عَشْرَةٌ

sexdecim.

سَبْعُ عَشْرَةٌ

septemdecim.

Ma-

Masculini.

عَشْرَةٌ وَعَشْرُونَ
decem & octo.

عَشْرَةٌ وَتِسْعَةٌ
decem & nouem.

Feminini.

عَشْرَةٌ وَتِسْعَةٌ
decem & octo.

عَشْرَةٌ وَتِسْعَةٌ
decem & nouem.

Tamim, in Fœmininis copulatis, ab 11. vsque ad 19. ponunt Chesrum in عَشْرٌ
Et hæc omnia locant numeratum in Nasbo sine articulo, & in Singulari, per mo-
dum Tamijz seu distinctionis, vt اِثْنًا عَشْرًا decem & nouem galli. اِثْنًا عَشْرًا
فلسًا duodecim quadrantes. Ita etiam decades vsque ad nonagintanouem inclusiue.

Sequentes Decades communes sunt.

In recto.

In obliquis.

عَشْرُونَ

عِشْرِينَ

viginti.

أَرْبَعُونَ

أَرْبَعِينَ

quadraginta.

سِتُونَ

سِتِينَ

sexaginta.

ثَمَانُونَ

ثَمَانِينَ

octoginta.

In recto.

In obliquis.

ثَلَاثُونَ

ثَلَاثِينَ

triginta.

خَمْسُونَ

خَمْسِينَ

quinginta.

سَبْعُونَ

سَبْعِينَ

septuaginta.

تِسْعُونَ

تِسْعِينَ

nonaginta.

Et his dicitur exempli gratia عِشْرِينَ رَجُلًا viginti homines: ثَلَاثُونَ امْرَأَةً tri-
ginta mulieres. Locata re numerata in Nasbo & in Singulari: & sic proceditur
vsque ad centum exclusiue; etiam quando Decades numero minori copulantur,
quia minor numerus præmittitur interposito و, & dicitur وَثَلَاثُونَ امْرَأَةً
واحدة وثلثون رجلًا: تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ اِثْنَانِ وثلثون رجلًا: trigintaduo homines: تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ
درهما nonagintanouem denarij.

Et Decades cum Numeris minoribus sic copulantur.

Masculinæ.

أَحَدٌ وَعَشْرُونَ vel وَاحِدٌ وَعَشْرُونَ

vnus & viginti.

اِثْنَانِ وَعَشْرُونَ

viginti duo.

Femininæ.

أَحَدٌ وَعَشْرُونَ vel وَاحِدَةٌ وَعَشْرُونَ

vnus & viginti.

اِثْنَانِ وَعَشْرُونَ vel اِثْنَانٌ وَعَشْرُونَ

viginti dua.

Z 2

Ma-

Masculinae.

ثلاثة وعشرون

viginti tres.

أربعة وعشرون

viginti quatuor.

خمسة وعشرون

viginti quinque.

ستة وعشرون

viginti sex.

سبعة وعشرون

viginti septem.

ثمانية وعشرون

viginti octo.

تسعة وعشرون

viginti nouem.

Femininae.

ثلاث وعشرون

vigintitres.

أربع وعشرون

viginti quatuor.

خمسة وعشرون

viginti quinque.

ستة وعشرون

viginti sex.

سبع وعشرون

viginti septem.

ثمانية وعشرون vel ثمان وعشرون

viginti octo.

تسع وعشرون

viginti nouem.

Et sic iunguntur Decadibus numeri minores vsque ad nonaginta nouem: & numeratum locantur in Nasbo (vt diximus) sine Articulo, in Singulari numero, per modum Specificationis. A Centum verò & supra, res numerata in Singulari numero locatur in Giarro per modum Annexionis: vt مائة رجل centum homines: ثلاثمائة دينار tercentum mulieres: ألف درهم mille denarios: ثلاثة آلاف الوفاء ملك trecenti denarij: & sunt communia.

Quae sequuntur sunt communis generis.

مائة مائتين & in obliquis مائتان vel مائة مائة

centum.

ducentum.

مئات

centinaria plura.

ثلاثمائة vel ثلاث مائة

ter centum.

أربع مائة vel أربع مائة

quadringenti.

خمسمائة vel خمس مائة

quingenti.

ست مائة vel ست مائة

sexcenti, & sexcenta.

سبع مائة vel سبع مائة

septingenti, & septingenta.

ثمان مائة vel ثمان مائة

octingenti, & octingenta.

تسع مائة vel تسع مائة

nongenti, & nongenta.

الف

ألف	ألفين & in obliquis ألفان	ألف vel آلاف
mille .	bis mille .	milliaria .

ثلاثة آلاف	أربعة آلاف	خمسة آلاف
tria millia .	quattuor millia .	quinque millia .

ستة آلاف	سبعة آلاف	ثمانية آلاف
sex millia .	septem millia .	octo millia .

تسعة آلاف		عشرة آلاف
nouem millia .		decem millia .

Et deinceps locatur ألف mille in Nasbo vsque ad كرة, idest مائة ألفي centum millia : dicitur exempli gratia خمسة عشر ألف رجل quinde-
 cim millia virorum . Si autem post mille nihil sequatur, dicetur خمسة عشر ألفا
 quindecim millia : & dici poterit sine Tanuino خمسة عشر ألفي, ratione virtualis
 annexionis rei numeratae, quæ subintelligitur . Proceditur ergo vterius .

أحد عشر ألفاً	اثنا عشر ألفاً	ثلاثة عشر ألفاً
undecim millia .	duodecim millia .	tredecim millia .

أربعة عشر ألفاً	خمسة عشر ألفاً	ستة عشر ألفاً
quattuordecim millia .	quindecim millia .	sexdecim millia .

سبعة عشر ألفاً	ثمانية عشر ألفاً	تسعة عشر ألفاً
decem & septem millia .	decem & octo millia .	decem & nouem millia .

Et sic deinceps vsque ad nonaginta nouem millia . Deinde dices مائة ألفي cen-
 tum millia . مائتا ألفي ducenta millia . ثلاثمائة ألفي trecenta millia . أربعمايةة

quadringenta millia : خمسمائة ألفي quingenta millia . vel dicunt

كرة	كرتين & in obliquis كرتان	كرات
centum millia .	ducenta millia .	plura centena milliaria .

ثلاث كرات	أربع كرات	خمس كرات
ter centena milliaria .	quater centena milliaria .	quinquies centena milliaria .

Et sic vsque ad روية myrias . دوتان duas myriades . & رويات plures myriades .
 Quamuis روية, & Myrias: propriè, decem millia tantum denotent . Sed commu-
 niter sumunt pro decies centena millia .

Nu-

Numeri Ordinales.

Ordinales Numeri declinabiles sunt vsque ad Decimum inclusiue: sed vltimus sunt indeclinabiles vsque ad vigesimum exclusiue: à vigesimo & supra componuntur Decades cum Numeris minoribus præmissis, declinabiliter, vt infra.

Masculini.

أول Primus.

ثاني Secundus.

ثالث Tertius.

رابع Quartus.

خامس Quintus.

سادس Sextus.

سابع Septimus.

ثامن Octauus.

تاسع Nonus.

عاشر Decimus.

حادي عشر Vndecimus.

ثاني عشر Duodecimus.

ثالث عشر Decimustertius.

رابع عشر Decimusquartus.

خامس عشر Decimusquintus.

سادس عشر Decimussextus.

سابع عشر Decimusseptimus.

ثامن عشر Decimusoctauus.

تاسع عشر Decimusnonus.

عشرون Vigessimus.

واحد وعشرون Vigessimusprimus.

Feminini.

أولى Prima.

ثانية Secunda.

ثالثة Tertia.

رابعة Quarta.

خامسة Quinta.

سادسة Sexta.

سابعة Septima.

ثامنة Octaua.

تاسعة Nona.

عاشرة Decima.

حادية عشر Vndecima.

ثانية عشر Duodecima.

ثالثة عشر Decimatertia.

رابعة عشر Decimaquarta.

خامسة عشر Decimaquinta.

سادسة عشر Decimasexta.

سابعة عشر Decimaseptima.

ثامنة عشر Decimaoctaua.

تاسعة عشر Decimanona.

عشرون Vigesima.

واحدة وعشرون Vigesima prima.

Ma-

Masculini.

vigesimussecundus. ثان وعشرون
 vigesimustertius. ثالث وعشرون
 vigesimusquartus. رابع وعشرون
 vigesimusquintus. خامس وعشرون
 vigesimussextus. سادس وعشرون
 vigesimusseptimus. سابع وعشرون
 vigesimusoctauus. ثامن وعشرون
 vigesimusnonus. تاسع وعشرون
 trigesimus. ثلاثون
 trigesimusprimus. واحد وثلاثون
 trigesimussecundus. ثان وثلاثون
 trigesimustertius. ثالث وثلاثون
 trigesimusquartus. رابع وثلاثون
 trigesimusquintus. خامس وثلاثون
 quadragesimus. أربعون
 quinquagesimus. خمسون
 sexagesimus. ستون
 septuagesimus. سبعون
 octuagesimus. ثمانون
 nonagesimus. تسعون
 centesimus. مائة
 centesimus primus. واحد ومائة
 centesimus secundus. ثان ومائة
 centesimus tertius. ثالث ومائة

Feminini.

vigesimasecunda. ثانية وعشرون
 vigesimatertia. ثالثة وعشرون
 vigesimaquarta. رابعة وعشرون
 vigesimaquinta. خامسة وعشرون
 vigesimasexta. سادسة وعشرون
 vigesimaseptima. سابعة وعشرون
 vigesimoctava. ثامنة وعشرون
 vigesimanona. تاسعة وعشرون
 trigesima. ثلاثون
 trigesima prima. واحدة وثلاثون
 trigesima secunda. ثانية وثلاثون
 trigesima tertia. ثالثة وثلاثون
 trigesima quarta. رابعة وثلاثون
 trigesima quinta. خامسة وثلاثون
 quadragesima. أربعون
 quinquagesima. خمسون
 sexagesima. ستون
 septuagesima. سبعون
 octuagesima. ثمانون
 nonagesima. تسعون
 centesima. مائة
 centesima prima. واحدة ومائة
 centesima secunda. ثانية ومائة
 centesima tertia. ثالثة ومائة

Ma

Masculini.

رَابِعٌ وَمِائَةٌ centesimus quartus.

خَامِسٌ وَمِائَةٌ centesimus quintus.

المِائَتَانِ ducentesimus.

الثَّلَاثِ مِائَةٍ trecentesimus.

وَاحِدٌ وَثَلَاثٌ مِائَةٌ trecentesimus primus.

ثَانِ وَأَرْبَعَمِائَةٍ quadringentesimus secundus.

رَابِعٌ عَشْرٌ وَخَمْسَمِائَةٍ
quingentesimus decimus quartus.خَامِسٌ وَعِشْرُونَ وَخَمْسَمِائَةٍ
quingentesimus vigesimus quintus.سَادِسٌ وَثَلَاثُونَ وَسِتْمِائَةٍ
sexcentesimus trigesimus sextus.سَابِعٌ وَأَرْبَعُونَ وَسَبْعَمِائَةٍ
septingentesimus quadragesimus septimus.ثَامِنٌ وَخَمْسُونَ وَثَمَانِمِائَةٍ
octingentesimus quinquagesimus octavus.تَاسِعٌ وَسِتُّونَ وَتِسْعَمِائَةٍ
nongentesimus sexagesimus nonus.

أَلْفٌ millesimus.

وَاحِدٌ وَأَلْفٌ millesimus primus.

وَاحِدٌ وَمِائَةٌ وَأَلْفٌ milles. centes. primus.

الأَلْفَانِ bis millesimus.

وَاحِدٌ وَثَلَاثَةٌ أَلْفٌ ter millesimus primus.

الثَّلَاثُ وَالْعِشْرُونَ أَلْفٌ decies milles. tertius.

ثَلَاثُ عَشْرَ أَلْفًا ter denus millesimus.

خَامِسُ عَشْرَ أَلْفًا quindenus millesimus.

Feminini.

رَابِعَةٌ وَمِائَةٌ centesima quarta.

خَامِسَةٌ وَمِائَةٌ centesima quinta.

المِائَتَانِ ducentesima.

الثَّلَاثِ مِائَةٍ trecentesima.

وَاحِدَةٌ وَثَلَاثَةٌ مِائَةٌ trecentesima prima.

ثَانِيَةٌ وَأَرْبَعَمِائَةٌ quadringentesima secunda.

رَابِعَةٌ عَشْرٌ وَخَمْسَمِائَةٍ
quingentesima decima quarta.خَامِسَةٌ وَعِشْرُونَ وَخَمْسَمِائَةٍ
quingentesima vigesima quinta.سَادِسَةٌ وَثَلَاثُونَ وَسِتْمِائَةٍ
sexcentesima trigesima sexta.سَابِعَةٌ وَأَرْبَعُونَ وَسَبْعَمِائَةٍ
septingentesima quadragesima septima.ثَامِنَةٌ وَخَمْسُونَ وَثَمَانِمِائَةٍ
octingentesima quinquagesima octava.تَاسِعَةٌ وَسِتُّونَ وَتِسْعَمِائَةٍ
nongentesima sexagesima nona.

أَلْفٌ millesima.

وَاحِدَةٌ وَأَلْفٌ millesima prima.

وَاحِدَةٌ وَمِائَةٌ وَأَلْفٌ milles. centes. prima.

الأَلْفَانِ bis millesima.

وَاحِدَةٌ وَثَلَاثَةٌ أَلْفٌ ter millesima prima.

الثَّلَاثُ وَالْعِشْرُونَ أَلْفٌ decies milles. tertia.

رَابِعَةُ عَشْرَ أَلْفًا quater dena millesima.

سَادِسَةُ عَشْرَ أَلْفًا sex dena millesima.

Ma-

Masculini.

الخامس والثالث عشر ألفاً

terdenus millesimus quintus.

Feminini.

الخامسة والثالثة عشر ألفاً

terdena millesima quinta.

Et sic proceditur vsque in infinitum.

Numeri Distributiui.

Sunt præterea Numeri qui dicuntur Distributiui, vt apud Latinos Singuli, Bini, Terni, Quaterni, &c. Et hos Arabes replicant sicut Itali, dicentes, *ad vno*, *à due* à *due*, &c. Et Arabes triplici modo dicere solent, vno modo directè, & reuolubilter cum Tanuino, vt *واحدًا واحدًا* Singuli, *ad vno*, *ad vno*. Duobus verò modis deuiatis (prout dicunt) & irreuolubilter, nempe *مَوْحَدٌ مَوْحَدٌ*, vel *أحَادٌ أحَادٌ* Singuli, *ad vno ad vno*. Et quamuis regulariter in Nasbo locentur tãquam *حَالٌ Dispositio*, vel *تَمَيِّزٌ Distinctio*, vt *جَاءُوا واحدًا واحدًا*, vel *جَاءُوا* *واحدًا واحدًا*, vel *جَاءُوا مَوْحَدٌ مَوْحَدٌ* *venerunt Singuli, Singuli, ad vno ad vno*, nihilominus etiam in alijs casibus locari possunt, reuolubilia, prout reuolubilia, irreuolubilia prout irreuolubilia, vnumquodque secundum suam declinationem, & dici poterit exempli gratia *وَعَبٌ لَهُمْ وَاحِدٌ وَاحِدٌ بِرَهْمًا* *dedit singulis denarium*.

Sunt autem quædam Masculina, quædam Feminina, quædam Communia.

Masculina.

واحدًا واحدًا

Singuli.

اثنين اثنين

bini.

ثلاثة ثلاثة

terni.

اربعه اربعة

quaterni.

خمسة خمسة

quini.

ستة ستة

seni.

Feminina.

واحدة واحدة

Singula.

اثنين اثنين

bina.

ثلاثًا ثلاثًا

terna.

اربعًا اربعة

quaterna.

خمسة خمسة

quine.

ستة ستة

senæ.

Communia.

مَوْحَدٌ مَوْحَدٌ vel أحَادٌ أحَادٌ

Singuli, vel Singula.

مثنى مثنى vel ثناء ثناء

bini, vel bina.

مثلث مثلث vel ثلاث ثلاث

terni, vel terne.

مربع مربع vel رباع رباع

quaterni, vel quaterne.

خمسة خمسة vel خماس خماس

quini, vel quina.

ستة ستة vel سداس سداس

seni, vel senæ.

Aa

Ma-

Masculina.	Feminina.	Communia.
سَبْعَةٌ سَبْعَةٌ septeni.	سَبْعًا سَبْعًا septena.	سَبْعٌ سَبْعٌ vel سَبْعٌ سَبْعٌ septeni, vel septena.
ثَمَانِيَةٌ ثَمَانِيَةٌ octeni.	ثَمَانِيًا ثَمَانِيًا octena.	ثَمَانٌ ثَمَانٌ vel ثَمَانٌ ثَمَانٌ octeni, vel octena.
تِسْعَةٌ تِسْعَةٌ noueni.	تِسْعًا تِسْعًا nouena.	تِسْعٌ تِسْعٌ vel تِسْعٌ تِسْعٌ noueni, vel nouena.
عَشْرَةٌ عَشْرَةٌ deni.	عَشْرًا عَشْرًا dena.	عَشْرٌ عَشْرٌ vel عَشْرٌ عَشْرٌ deni, vel dena.
واحدٌ عشرٌ واحدٌ عشرٌ vndeni vndeni. Et sic vltcrius.		

De Numero Quotiente.

Cum verò aliquis integer Numerus diuiditur in duas, vel plures æquales partes, quælibet ipsarum dicitur Pars aliquota, & Numerus Quotiens, & formatur eius Nomen ad instar فَعْلٌ, vel فُعْلٌ, vel فُعَيْلٌ: medietas autem dicitur النِّصْفُ النِّصْفُ & نِصْفَانِ dua medietates. Dices شَقَّهُ نِصْفَيْنِ diuisit eum bisariam, seu in duas medietates: & dicitur vltcrius.

ثُلَيْثٌ vel ثُلَيْثٌ tertia pars.	ثُلَيْثَانِ vel ثُلَيْثَانِ duo tertij.	أَثْلَاثٌ pl. tertia partes.
رُبْعٌ vel رُبْعٌ vel رُبْعٌ quarta pars.	رُبْعَانِ vel رُبْعَانِ duo quadrantes.	رُبْعٌ vel رُبْعٌ plures quadrantes.
خَمْسٌ quinta pars.	خَمْسَانِ dua quinta partes.	أَخْمَاسٌ pl. quinta partes.
سَدَسٌ sexta pars.	سَدَسَانِ dua sexta partes.	أَسْدَاسٌ pl. sexta partes.
سَبْعٌ vel سَبْعٌ septima pars.	سَبْعَانِ dua septima partes.	أَسْبَاعٌ pl. septima partes.
ثَمَانٌ octaua pars.	ثَمَانَانِ dua octaua partes.	أَثْمَانٌ pl. octaua partes.
تِسْعٌ nona pars.	تِسْعَانِ dua nona partes.	أَتْسَاعٌ pl. nona partes.

عَشْرٌ عَشْرَانٌ عَسُورٌ vel عَشَارٌ
decima pars. *duae decima partes,* *pl. decima partes.*

Dicitur etiam decima pars العَشِيرُ, & العَشَارُ *Decima.* Supra decem sumuntur Numeri Ordinales, & dicitur exempli gratia العَشْرُ لِأَدَى *undecima pars.* ¹¹¹ العَاقِبِي ¹¹¹ العَشْرُ ¹¹¹ *duodecima pars.* العَاقِبِي ¹¹¹ العَشْرُ ¹¹¹ *decimatertia pars.* Et sic ulterius.

Numeri Alternationis.

Aliquando Numeris significatur intermissio, vel accessio alternans, actionis vel passionis, euentus rei, &c. Et Numerus hoc denotans formatur ad instar فعل cum Chesro in prima, & dicitur exempli gratia سَقَى خَلَّةَ التَّلْتِ irrigavit palmas suas tertio quolibet die. Et شَرِبَ الخَمْرَ ثَلَاثًا bibit vinum ternis quibusque diebus. Et quamuis non addatur explicitè يوم dies, سنة annus, ساعة hora, intelligitur tamen iuxta subiectam materiam: in materia autem improporcionata debet explicari, vt شَرِبَ مَرَّةً التَّلْتِ سَنَةً bibit semel ternis quibusque annis, &c.

ثَنِيًّا vel التَّنِي	ثَلَاثًا vel التَّلْتِ	رَبْعًا vel الرَّبْعِ
<i>alternis diebus, horis, &c.</i>	<i>tertio quoque anno, mense, &c.</i>	<i>quarta quaq. hebdom. &c.</i>
الخَمْسُ vel خَمْسًا	سِتْسًا vel السِّتْسِ	سَبْعًا vel السَّبْعِ
<i>quinta quaq. die, hebdom. &c.</i>	<i>sexto quoq. anno, die, mēse, &c.</i>	<i>septimo quoq. die, &c.</i>
ثَمَانًا vel الثَّمَانِ	تِسْعًا vel التَّسْعِ	عَشْرًا vel العَشْرِ
<i>octavo quoq. die, mēse, anno, &c.</i>	<i>nona quaq. hora, die, hebd. &c.</i>	<i>decimo quoq. anno, &c.</i>

EX dictis Numeris deriuantur, & dicitur

ثَنَائِي	ثَلَاثِي	رَبَاعِي
<i>Binarius.</i>	<i>Ternarius.</i>	<i>Quaternarius.</i>
خَمَائِي	سَدَائِي	سَبْعَائِي
<i>Quinarius.</i>	<i>Senarius.</i>	<i>Septenarius.</i>
ثَمَانِي	تِسْعَائِي	عَشْرَائِي
<i>Octenarius.</i>	<i>Novenarius.</i>	<i>Denarius.</i>

Dicitur etiam ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ *trifariam,* ثَلَاثَةُ أَجْوَالٍ *bifariam,* vel نَصْفَيْنِ

triduum, ^{كثلاثة ايام} *quatrimum*, ^{اربعه ايام} *triennium*, ^{ثلاثة سنين} *quadriennium*, &c.

مفرد واحداني ^{مفرد واحداني}
simplex.

مضاعف ^{مضاعف}
duplex.

ثلاثة اضعاف ^{ثلاثة اضعاف}
triplex.

اربعه اضعاف ^{اربعه اضعاف}
quadruplex.

خمسه اضعاف ^{خمسه اضعاف}
quintuplex.

سته اضعاف ^{سته اضعاف}
sexuplex.

سبعه اضعاف ^{سبعه اضعاف}
septuplex.

ثمانيه اضعاف ^{ثمانيه اضعاف}
octuplex.

تسع اضعاف ^{تسع اضعاف}
nouempliciter.

عشرة اضعاف *Decuplum*. & sic vsque in infinitum.
& *Semel* مرة واحدة & *bis* مرتين, *ter* ثلاث مرات, *quater* أربع مرات, &c.

الظروق

Continentia, Localia, & Temporalia.

Quamuis apud Latinos Localia & Temporalia dicantur Aduerbia; nihilominus apud Arabes Nomina censentur. Et Localia sunt

هاهنا vel هنا ^{هاهنا}
hic.

هناك هاهناك هناك هاهنا هنا ^{هناك}
isthic.

هناك ^{هناك}
illic.

الى هنا ^{الى هنا}
huc.

الى هناك ^{الى هناك}
isthuc.

الى هناك ^{الى هناك}
illuc.

من هنا من ههنا ^{من هنا}
hinc, & hac.

من هناك من ههناك ^{من هناك}
isthinc, & isthac.

من هناك ^{من هناك}
illinc, & illac.

حيث ^{حيث}
ubi.

الى حيث ^{الى حيث}
quo.

من حيث ^{من حيث}
unde, & qua.

اين ^{اين}
ubi.

الى اين ^{الى اين}
quo.

من اين ^{من اين}
unde, & qua.

Dicitur sic enuntiativè & conditionaliter, vt *vbicumque* أنا أسكن حيث تسكن *que manseris ego manebo*. *veni ubi tu manes*. حيث الى حيث تسكن.

أني يكون القتال *vbicumque*, vel *quandocumque* *quando erit bellum* & أنا أخلص *que fuerit bellum, ego saluabor*. *vbicumque*, vel *quandocumque* *quando erit bellum, ego saluabor*.

اين

أَيْنَ هِيَ الْخُصُومَةُ إِذَا الْغَالِبُ *Vbicumque fuerit iurgium, ego victor existam.*
 أَيْضًا يُقَالُ هُوَ مَاتَ مِنْ حَيْثُ هُوَ إِنْسَانٌ وَلَمْ يَمُتْ مِنْ حَيْثُ هُوَ آلَهِ *etiam sumitur pro quatenus, vt*
 أَيْضًا يُقَالُ هُوَ مَاتَ مِنْ حَيْثُ هُوَ آلَهِ *Christus mortuus est quatenus homo, non autem mortuus est quatenus Deus.*

لَدُنْ لَدُنْ لَدُنْ لَدُنْ لَدُنْ لَدُنْ لَدُنْ *Iuxta, prope, apud, coram.*

Sunt etiam quædam Localia, quæ dicuntur *الجهات situs, vt*

قَبْلُ <i>ante.</i>	فَوْقُ <i>supernè.</i>	بِمِائِيْنِ <i>dextrorsum.</i>	
بَعْدُ <i>post.</i>	تَحْتُ <i>infernè,</i>	بِيسَارِ <i>sinistrorsum.</i>	
أَمَامَ <i>in conspectu.</i>	قَدَامَ <i>coram.</i>	عَلَى <i>super.</i>	
خَلْفَ <i>à tergo.</i>	وَرَاءَ <i>retro.</i>	أَسْفَلَ <i>infernè.</i>	شِمَالًا <i>à sinistra.</i>

Et ex his *قَبْلُ ante*, & *بَعْدُ post*, etiam respectu temporis vsurpantur.

Vniuersa autem memorata, ad situm pertinentia, si annexa sint annexione explicita, sunt declinabilia iuxta primam declinationem, vt *هُوَ بَعْدَهُ ipse est post eum*, & *هُوَ مِنْ بَعْدِهِ post illum sequitur ipse*. Si autem annexio sit implicita, tunc redduntur indeclinabilia, vt *أَعْطَيْتُ إِذَا زَيْدًا دِينَارًا*

dedi ego Zaido denarium ante: nempe subintelligitur antequam ipse mihi obsequium præstaret. Si autem absolutè dicatur sine vllò respectu ad annexionem, tunc sunt declinabilia, & in Nasbo locari solent cum Tanuino ad instar Tamijz, seu Distinctionis, vt *أَعْطَيْتُ زَيْدًا دِينَارًا قَبْلًا dedi Zaido denarium in primis*, &c.

أَسْمَاءُ الزَّمَانِ

Temporalia.

أَيْضًا يُقَالُ *الآن* Et aliquando (vt testatur Chamus) *لَأَن* pro *النون nunc, modò.*

أَيْضًا يُقَالُ *إِذَا* *تَخَلَّصَ إِذَا قَدْ تَبَتَّ إِلَى اللَّهِ* *Cùm, postquam.* item eo quòd, quia: vt *أَقْعَدُ إِذَا قَعْدُ أَبُوكَ* *sede, quia iam eris, cùm iam pœnitens reuersus sis ad Deum.* & *أَقْعَدُ إِذَا قَعْدُ أَبُوكَ* *sedit pater tuus.* Itaque sensum facit de Præterito.

أَيْضًا يُقَالُ *إِذَا* *أَمَامَ* *إِذَا جِئْتَنِي أَكْرَمَكَ* *Autem significat quando, de Futuro, vt cum veneris ad me honorabo te.*

Ytra.

Vtraque autem est nota inopinati euentus, vt *خَرَجْتُ وَإِذَا الْأَسَدُ بِالْبَابِ* egressus sum, & ecce leo astat ad ianuam. Et sic dici poterit *وَإِذَا الذِّئْبُ بِالْبَابِ* & ecce lupus ad ianuam. Quidam verò volunt ante *إِذَا* prærequiri particulam *بِمَا* dum. vt *فَبِمَا الْعُسْرُ إِذَا دَارَتْ مِيسِيرٌ* cumque difficultas adesset, ecce conuersa est alea.

Præmittitur autem ipsi *إِذَا*, interrogationis, & supponitur litteræ Hamzat *أَيُّ* propter Chesrum, & dicitur *أَيُّ إِذَا* quando? vt Alchor. *سُورَةُ اسْرَى*. *أَيُّ إِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرَفَاتًا أَيُّ إِذَا مَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا* Quando erimus ossa & putredo? quando suscitabimur in nouam creaturam?

Componitur quandoque *إِذَا*, seu *إِذ* cum Nomine *يَوْمٌ* dies, & dicitur *يَوْمَئِذٍ* in illo die. Et cum Nomine *حِينَ* tempus, & dicitur *حِينَئِذٍ* tunc temporis, vt *يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ قَوَاتِهِ حِينَئِذٍ تُحَدِّثُ أَجْنَادَهُ* tunc enumerabis exercitus eius. tunc dici enarrabis virtutes eius.

Et quamuis *إِذَا* intelligatur semper de Præterito, & *إِذَا* regulariter de Futuro, nihilominus aliquando *إِذَا* intelligitur de Præsenti, vt in Alchorano post iuramentum ad explicandam dispositionem subiecti, *لِللَّيْلِ*, prout dicunt Grammatici, *وَإِذَا يَعْشَى* per noctem quando obscuratur; *وَإِذَا هَوَى* per stellam quando occidit, &c.

أَيُّ إِذَا & *أَيَّانَ* Quando? quo tempore? idem sonant ac *أَيُّ حِينَ* interrogatiuè, vt Alchoranus *سُورَةُ النَّازِعَاتِ* cap. De Agonizantibus, *يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ تُسَبِّحُهَا* interrogabunt te de hora, quando erit stabilitas eius? conditionaliter etiam vsurpatur, vt *أَيَّانَ تَأْكُلُ أَكُلُ* quandocumque comederis, comedam.

أَمْسٌ vel *أَمْسٌ* vel *أَمْسٌ* heri, indeclinabiliter, quando est sine Articulo, licèt quandoque vsurpetur, sed rarè, cum Tanuino Chesri, vt inquit Chamus: *رَأَيْتَهُ أَمْسٌ* vidi eum heri. At quando habet Articulum declinatur iuxta primam Declinationem, vt *أَمْسٌ حَارٌّ* hesternus dies fuit calidus: vel dici potest *فِي الْأَمْسِ* die hesternus. Pluralia eius sunt *أَمْسٌ أَمْسٌ أَمْسٌ* hesterni dies.

مَا *cum, postquam*, pro Præterito, & requirit post se summam verbalem, vt مَا أَكْرَمْتَنِي *cum venisses ad me, honoravi te*. Differt autem ab إِذ, quia hæc non bene præmittitur, sed aliquid præmitti debet, vt إِذ جِئْتَنِي *honoravi te, cum venisti ad me*. Et vtraque requirit duas summas, saltem virtualiter, cum quadam dependentia vnus ab altera, quasi illationis vel prioritatis.

Ad significandam verò omnimodam concomitantiam, adhibetur Nomen حِينَ *tempus, quando*, indeclinabiliter, cum Fathho, vt جَلَسَ زَيْدٌ حِينَ جَلَسَ يُوسُفُ *sedit Zaidus ipso tempore quando sedit Ioseph*.

مَا قَطٌّ vel قَطٌّ vel قَطٌّ vel قَطٌّ vel قَطٌّ *vnquam, aliquando*, pro Præterito, vt مَا رَأَيْتُهُ قَطٌّ *non vidi eum vnquam*.

عَوَّضٌ vel عَوَّضٌ vel عَوَّضٌ *aliquando, vnquam, in æternum*, præmissa negatione, pro Futuro, vt لَا أَفَارُقُكَ عَوَّضٌ *non recedam à te in æternum*. Et aliquando etiam pro Præterito, vt مَا رَأَيْتُ مِثْلَهُ عَوَّضٌ *non vidi simile aliquando*. Et quando annectitur, declinatur, prout inquit Chamus, vt كَلَّا أَفْعَلُهُ عَوَّضَ الْعَابِضِينَ *nequaquam faciam istud in sæcula sæculorum*.

مِنْذٌ vel مِنْذٌ vel مِنْذٌ vel مِنْذٌ, & interdum مِنْذٌ vel مِنْذٌ *ex*, pro Præterito, vt مَا رَأَيْتُهُ مِنْذِ يَوْمِ الْخَمِيسِ *non vidi eum à die Iouis*. Significat etiam idem quod بَيْنَ *inter, circa*, vt لَقِيتُهُ مِنْذِ يَوْمَانِ *occurrit mihi duo iam circiter dies*. Et potest ponere in Giarro Nomen quod sequitur, vt مَا لَقِيتُهُ مِنْذِ الْيَوْمِ *non vidi eum tota hac die*. Et potest Nomen sequens locari in Rafeo, quasi esset Chabarum, seu Prædicatum eius, vt testatur Chamus, dicens, مِنْذِ يَوْمَانِ *spatium sunt duo dies: vel secundus iam agitur dies*.

مَتَى vel مَتَى *quando?* vt مَتَى نَصَرَ اللَّهُ *quando aderit auxilium Dei?* Et quandoque conditionaliter, vt مَتَى أَضْعَعَ الْعِمَامَةَ تُعْرِفُونِي *quando deposuero armillam, seu fasciam capitis, agnoscetis me*. Reperitur, vt Chamus testatur, in significationem مِنْ *ex*, vt أَخْرَجَهَا مِنْ مَكَّةَ *eduxit eam ex Mecha*.

قَدْ *Iam*, præmittitur Præterito, vt قَدْ قَامَ زَيْدٌ *iam surrexit Zaidus*. Et hoc in confirmationem, vt قَدْ كُنْتُ فِي خَيْرٍ *iam fruitus sum bonis: & hoc in ostensionem*

كَذَا Est compositum ex كَ, quæ significat *sicut*, & ذَا, quæ significat *hoc*, quasi dicat, *sicut hoc, tantundem, tantum, sic*. Et dicitur اسمٌ مبهمٌ nomen indistinctum: & construitur eodem modo quo كَمْ quot, Nasbans, vt كَذَا دِرْهَمًا لِي tot denarij sunt mihi.

ذَيْتٌ. Et secundum Auctorem Nomine ابن القطاع Ebnolcatai, dicitur ذَيْتٌ vel ذَيْتٌ vel ذَيْتٌ, item cum ذَيْتَةٌ & ذِيَّةٌ & ذِيًّا & ذِيًّا, idem est quod كَيْتٌ & كَيْتٌ sic, tantundem, taliter, tali modo.

كَيْتٌ vel كَيْتٌ و كَيْتٌ sic & sic, hoc & hoc. Est autem ت pro ة, vt notatur in libro Chamus. Et Nasbat, sicut كَذَا, Nomen Singulare sine Articulo, vt كَيْتٌ و كَيْتٌ مَالًا لِي sic & sic, tantundem bonorum mihi est, &c.

الاصوات

Voces, seu Interiectiones.

Interiectiones Latinis, Arabibus dicuntur الأصوات Voces: & sunt vel Suspirantis, vt اه ab, vel Dolentis, vt آخ heu: vel Fastidientis, seu tedij, vt أف quod, vt testatur Chamus, quadraginta modis dicitur.

Sunt etiam & voces quibus comminantur iumentis, vt حَرٌّ & حَرٌّ, vnde desumptum videtur Arri, qua solent Itali impellere iumenta: idem enim significat.

Inter hæc etiam recensentur voces, quibus sonus garritus auium, hinnitus equorum, rugitus leonum, & voces ceterorum animalium imitantur, vt عَاق pro Corui crocitate, &c.

المركبات

Nomina Composita.

Nomen Compositum triplex est, vel enim sine ordine & annexione partium ad inuicem, vt بَعْلَبَكٌ Baelbac, quod componitur ex بَعْلٌ & بَكٌ sine annexione, & est irreuolubile. Vel est cum annexione, vt عَبْدَاللهٌ Abdolahi, tunc prius est indeclinabile, secundum communior opinionem, posterius verò est locatum in Giarro. Tertiò, vel ita componitur, vt subintelligatur aliqua particula

Interdum formantur ex Verbo ternario Nomina quaedam ad instar **فَعَالٍ**, & sensum faciunt Imperatiui, vt **ذَرَّالْ** *descende*: dicitur pro **انزِلْ**. Et **بَرَكَ** *attende*, *attendite*, *animaduertite*: sed hoc potius formatum videtur ex **ب** particula Giarri, & **رَأَى** *visio*, *attentio*, & ex **ك** Affixo secundæ personæ: quasi dicatur: *in attentione tua*.

Præterea **حَيَّهَلْ**, vel **حَيَّهَلْ**, vel **حَيَّهَلَا**, vel **حَيَّهَلَا**, vel **حَيَّهَلْ** compositum ex **حَى**, idest **اعجل** *accelera*, & ex **هَلَا**, idest **صَلِّهْ** *pertinge ad eum*, *assequere eum*, *adiungere ei*: vel ex **حَى**, idest **هَلُمَّ** *veni*, & ex **هَلَا**, idest **حَيَّيْتَا** *impulsus*, vel **أسرع** *accelera*, prout inquit Chamus in dictione **حَى**, post medium. Dices **حَى هَلَا** *excita*, *voca*, *hortare*, *stimula Zaidum*, *apprehende eum*, & **حَى هَلَا** *veni cito ad hoc*. *insiste*, *insta ei*.

هَيَّهَاتْ زَيْدٌ, vel **هَيَّهَاتْ**, vel **هَيَّهَاتْ** *distauit*, *longè absuit*: dices **هَيَّهَاتْ زَيْدٌ** idest **بَعْدُ زَيْدٌ** *elongatus est Zaidus*.

شَتَّانُ زَيْدٌ وَعَمْرُوٌ *diuisio*, *dissensio*, dices **شَتَّانُ زَيْدٌ وَعَمْرُوٌ** idest **افترقا** *diuisus est Zaidus & Amrus*, *dissensio est inter eos*.

Pro **سَرَّعَانُ** *festinauit*, dicitur **سَرَّعَانُ**, vel **سَرَّعَانُ**, vel **سَرَّعَانُ**: & dices **سَرَّعَانُ زَيْدٌ** *accelerauit Zaidus*.

Et hæc sufficiant de Nomine. Modò de tertia Orationis parte, nempe **حَرْفٌ** Particula dicendum.

DE PARTICVLIS.

Tertia Orationis parte.

الحرف العربى.

PARTICVLA, quæ & الحرف *Hbarf*, est dictio illa, quæ non est Nomen, neque Verbum. Et Verbum quidem est significatiuum cum Tempore. Nomen significatiuum sine Tempore. Particula autem non est per se significatiua, sed consignificatiua: requirit enim semper consortium Verbi vel Nominis, vt aliquid significet. Sunt autem diuersi generis Particulæ, quas omnes per ordinem referemus.

حروف الجرام الحرف

Particulæ Giarri, seu Chafdsi.

Particulæ Giarri dicuntur decem & septem, & locant Nomen cui præmittuntur in casu Giarro, propterea ex eo denominantur: sunt autem *من* *Ex, è, à, ab*. Et semper habet Chesrum subtus *م*, & eius *ن* quiescit: sed, cum sequitur Hamzat vnionis, assumit Fathhum, vt *من السماء* *de celo*. Cum verò iungitur Pronomini primæ personæ, dicitur cum immisione *منى* *ex me*, & *منا* *ex nobis*: & non dicitur *مننا*, nec *منى*. Similiter cum sequitur *ما* *id quod*, non dicitur *من ما*, nec *منا*, sed conuerso *ن* in *م*, dicitur *ما* *ex quo*. Ita etiam fit in omnibus Particulis habentibus *ن* quiescens in fine. Dicitur autem *من* esse *للابتداء* in significationem inceptionis, vt *خرجت من الفردوس* *exiui de Paradiso*. Et in significationem *التركيب* *compositionis*, scilicet materiæ, ex qua, vt *البيت من الجارة* *domus ex lapidibus & lignis*. Dicitur etiam *للتبيين* *in sensum declarationis*, vt in Alchorano *اجتنبوا الرجس من الاوثان* *fugite turpitudinem, quæ est idolorum*. Est etiam *للتبعيض* *in significationem partis*, vt *أخذت من الدراهم* *accepi partem nummorum*. Aliquando est *زائدة* *abundans*, quando sermo est negatiuus, vt cum dicitur *ما جاني أحد* *non venit ad me quisquam*.

Se-

رَبِّمَا vel رَبِّمَا vel رَبِّمَا vel رَبِّمَا vel رَبِّمَا vel رَبِّمَا vel رَبِّمَا, denotat *paucitatem*, seu *penuriam*: præponitur nomini Singulari Substantiuo sine Articulo, vt *رَبِّ رَجُلٍ صَادِقٍ وَجَدْتُهُ* *vix hominem veridicum reperi*.

Quando autem habet annexum مَا potest præmitti Verbo, vt *رَبِّمَا وَجَدْتُهُ* *vix illum reperire potui*.

Octava & Nona sunt و & ت, notæ iuramenti, quibus additur ب. Sed ت deseruit tantum iuramento, cum iuratur per nomen الله Deus, vt *بِالله* per Deum. و autem deseruit iuramento, cum iuratur per nomen, quod dicitur ظاهر Manifestum, id est non pronomen Relatiuum, nec Personale, nec Demonstratiuum, vt *وَالرَّبِّ* per Dominum. Et in Alchorano *وَالرَّبِّتُونَ وَالْقَلَمِ إِذَا يَسْطُرُونَ* per ficum, per oliuam, per calamum quando scribunt. Et alias ibidem *وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى* per noctem quando obscuratur.

Autem est communis ad omnia, quocumque modo iuretur, vt *بِرَأْسِ هَذَا الْإِذْنِ* per caput huius filij. *بِالَّذِي سَجَدْتُ لَهُ* per quem adoro. *بِهَذِهِ النَّفْسِ* per hanc animam, &c.

Decima est عَنْ, ab, de: dicitur esse لِلْحَيَاوِزَةِ in significationem recessus, seu transitionis. *هُوَ خَارِجًا عَنِ الْهَيْكَلِ* ipse stabat foras extra templum. *بَعْدَ عَنِ* elongatus est à vinea.

Interdum significat fauorem, gratiam, ita vt sit idem quod *مِنْ أَجْلِ* propter, vt *فَعَلْتُ هَذَا عَنْكَ* feci hoc gratia tui, & *سَأَلْتُ عَنْهُ* interrogavi de eo. Et *جِيئْتُ* *مُهَيَّأً لِلْحَرْبِ عَنْهُ* veni paratus ad prælium in auxilium eius. Huius autem particula ن assumit Chesrum, prout omnes literæ quiescentes in fine dictionis, sequente Hamzat vnionis, & conuertitur prout diximus supra de Particula من.

Vndecima est عَلَى super, contra, erga, versus, vt *يُوسُفُ عَلَى رَأْسِ الْجَبَلِ* Ioseph stat super verticem montis. Et *عَصَبْتُ عَلَيْهِ* iratus sum contra eum. Et *خَرَجَ دَاوُدُ* *عَلَى الْجَبَارِ* egressus est David versus, vel contra gigantem.

Duodecima ك, est للتشبيهه in expressiōem similitudinis, vt افترسه كالاسد di-
scerpfit eum ad instar leonis, &c.

Decimatertia, & decimaquarta est منذ, & منذ in significatiōem. الأبتداء
inceptionis in tempore praterito, vt ما رأيته منذ الجمعة, vt non vi-
di eum à die Veneris. Et significat etiam pro tempore præsenti, vt ما رأيته منذ
non vidi eum toto hoc mense, vel tota hac die.

Decimaquinta, decimasexta, & decimasextima sunt عدا, & خلا خاشا, quæ
dicuntur Particulæ الاستثناء exceptionis, quibus dicitur exempli gratia جآني
venit ad me populus, prater Zaidum.
Dici etiam potest سوا prater Zaidum. Verùm سوا non est Particula, sed No-
men, sicut غير prater: propterea inter Particulas non recensentur. Nos autem
dum de Particulis exceptionis agemus, de omnibus ad sufficientiam dicemus.

الحروف المشبهة بالفعل

Particulæ similes Verbo.

Huiusmodi Particulæ dicuntur similes Verbo, quia tres vel quattuor literas
habent sicut Verba in Præterito; item & quia regunt Nomina ad instar Ver-
borum, Mobtadaum seu subiectum locantes in Nasbo, & Prædicatum in Rafeo, vt
exemplis patebit. Sunt autem sex, nempe

أن certè, utique, sanè. أن quòd. لكن verumtamen, sed, at.
كأن quasi, ac si. ليت utinam. لعل forsitan.

His dices, exempli gratia أن الإنسان كاذب certè homo est mendax.

Et cum أن زيداً منهزم بلعني peruenit ad me, quòd Zaidus in fugam versus est, seu
fractus est exercitus eius.

Et cum لكن dices بعيداً عمرو لكن زيدا بعيداً venit ad me Amrus, sed Zai-
dus longè absens est.

Et cum كأن الإنسان فرس: كأن الإنسان فرس quasi homo esset equus.

Et cum ليت utinam, dices ليتني قديس utinam ego sanctus essem.

Et cum لعل dices لعل زيداً جآي forsitan Zaidus veniet.

Et

Et Mobtadaum siue Subiectum semper præmitti debet ante Chabarum seu Prædicatum, vt exemplis patuit: quando autem Prædicatum est temporale seu locale, tunc licet præmittere illud, vt *عَرَفْتُ أَنَّ فِي السُّوقِ زَيْدًا* noui quòd in platea est Zaidus. Et *عَلِمْتُ أَنَّ فِي هَذَا الْيَوْمِ مُطَرًّا* scio quòd hodie erit pluuia.

Nec est prætereundum quod permittit Grammaticus quidam, nomine *الفراء* *El-fara*, nempe, vt cum Particula *لَيْتَ* locetur in Nasbo, non solum Subiectum, sed etiam Prædicatum, per modum *حَالِ* dispositionis, vel *تَمَيِّزِ* specificationis, vt *لَيْتَ زَيْدًا قَائِمًا* utinam Zaidus stans, scilicet esset. & hoc etiam licet in cæteris.

Aliquando reperitur *لَعَلَّ* forsitán, cum Nomine locato in Giarro: sed hoc est exceptum, prout inquit Ebnolhagebi in sua Grammatica Caphia: & est obseruandum, non imitandum.

Sæpè adiungitur in fine harum Particularum *مَا*, & dicitur

أَنَا

sanè quòd.

كَأَنَّ

quasi quòd:

أَنَا

quòd.

كَيْتَمَا

utinam quòd.

لَكِنَّهَا

verùm quòd.

لَعَلَّ

forsitan quòd.

Et tunc priuantur sua operatione: & præmitti possunt etiam immediatè ante Verbum, vt *عَرَفْتُ أَنَّمَا يَخْرُجُ زَيْدٌ* certè quòd egredietur Zaidus. & *عَرَفْتُ أَنَّمَا يَخْرُجُ زَيْدٌ* noui quòd egredietur Zaidus. Hic autem aduertere debes differentiam inter *أَنَّ*, seu *أَنَا* cum Chesro, & *أَنَا*, vel *أَنَا* cum Fathho; nam si summa sequens cadat loco simplicis, tunc habet Fathhum; si verò summa sequens non stet loco simplicis, tunc requirit Chesrum. Quando autem integra summa supponat pro vnica dictione, quasi esset simplex Nomen, facillè patet: Nam, cum dicitur *عَرَفْتُ أَنَّ يَخْرُجُ زَيْدٌ* noui quòd egredietur Zaidus. Illud *عَرَفْتُ* est Verbum cum Agente, noui ego: at integra hæc summa *عَرَفْتُ أَنَّ يَخْرُجُ زَيْدٌ* quòd egredietur Zaidus, tota stat loco simplicis, scilicet loco Patientis respectu Verbi *عَرَفْتُ* noui: sicut si diceretur *عَرَفْتُ هَذَا* noui istud. Hoc autem magis patebit, dum agemus de Constructione.

Et cum reliquis Particulis dices *كَأَنَّ يَكُونُ زَيْدٌ أَسَدًا* quasi quòd esset Zaidus leo. & *لَيْتَمَا يَكُونُ زَيْدٌ مِنَ الْعَظْمَاءِ* utinam quòd esset Zaidus ex Optimatibus.

& ^{لَعَلَّ} ^{يَنْهَزِمُ} ^{جَيْشُ} ^{الْأَعْدَاءِ} *forſitan quòd confringetur exercitus inimicorum.*

Præfigitur sæpè etiam Particulæ ^{أَنَّ}, vel grauatae ſigno Teſdid, vel leui cum Ofſecuno, vt mox dicemus, præfigitur inquam ipſi Particula ^{فَ}, vel ^{لِ}, ita vt ſiant Particulæ cauſales ^{لِأَنَّ} ^{فَإِنَّ} ^{لِأَنَّ} ^{فَإِنَّ} *quoniam, eo quòd, enimuerò, & non alteratur eius operatio per ^{لِ}, neque per ^{فَ}, ſed dices ^{لِأَنَّ} ^{الرَّبُّ} ^{كَبِيرٌ} *quoniam Dominus magnus.* Et ^{فَإِنَّ} ^{اللَّهُ} ^{عَظِيمٌ} *quia Deus excelsus, &c.**

Sæpè quattuor Particulæ habentes ^ن grauatum in fine, deponunt Teſdid, & aſſumunt loco eius Ofſecun, ſiue priuationem Vocalis, & dicitur ^{أَنَّ} *certe, ſane,* ^{أَنَّ} *quòd,* ^{كَأَنَّ} *quasi,* ^{لَكِنَّ} *ſed,* vel præmiſſo etiam ^{وَ} dicitur ^{وَلَكِنَّ} *verumtamen* Et tunc, ſic alleuiata, non exercent ſuam operationem: & præmitti poſſunt etiam Verbo. Et, vt diſtinguatur ^{أَنَّ} ab altera ^{أَنَّ}, quæ eſt Particula negatiua, præfigitur Chabaro, ſeu Prædicato Particula ^{لِ}, & dicitur ^{أَنَّ} ^{كَانَ} ^{زَيْدٌ} ^{لِعَاقِلًا} & dicitur *utique Zaidus eſt intelligens: ſine ^{لِ} autem poſſet eſſe ſenſus: non eſt Zaidus intelligens.* Item ad diſtinguendam ^{أَنَّ} ab altera conſimili, quæ dicitur Maſdaralis, præmittitur Verbo aliqua ex Particulis negatiuis ^{مَا}, ^{لَا}, ^{لَمْ}, &c. vel Particula ^{قَدْ} *iam, vel ^{يَلْعَنِي} ^{أَنَّ} ^{قَدْ} ^{أَنْهَزِمُ} ^{زَيْدٌ} ^{وَإِنَّ} ^{سَوْفَ} ^{يَرْجِعُ} ^{وَإِنَّ} ^{سَجُوتٌ} ^{وَإِنَّ} ^{سَوْفَ} ^{صَوتٌ}, vt ^{سَوْفَ} vel ^{سَوْفَ} *Peruenit ad me, quòd iam fractus eſt Zaidus, & quòd tandem reuertetur, & quòd finaliter morietur, & quòd non uiuet.**

Et licet ante ^{لَكِنَّ} *ſed,* præmittere ^{وَ}, vt ^{جَاءَ} ^{الْأَمِيرُ} ^{وَلَكِنَّ} ^{لَمْ} ^{يَجِيءِ} ^{الجَيْشُ} *venit Princeps, ſed non venit exercitus.*

حروف العطف

Particulæ Coniunctionis.

Coniunctionis Particulæ dicuntur ^{حُرُوفُ} ^{الْعَاطِفَةُ} *Particulæ reflectentes, ſeu Complicantes, vel Replicantes: quia ſermonem iam prolatum reſpectu vnus, vel replicant reſpectu alterius, vel aliquo modo alterant. Sunt autem multæ, ſed quia aliud munus exercent in oratione præcipuum, propterea aliter denominantur: Coniunctionis autem ſequentes decem præcipuè numerantur.*

وَ فُ *atque adeò.* ثُمَّ *tum, deinde.*
 حَتَّى

حتى *usque etiam*. أو *vel*. أم *aut*.
 أما *siue, cū replicatione*. لا *non autem*. بل *sed, imò*.

لكن *vel* لكن *vel* ولكن *sed, verumtamen*: de qua diximus inter Particulas assimilatas Verbo.

Sunt etiam Particulæ coniunctivæ hæ, sed etiam Causales dicuntur, nempe لأن *quoniam*, فإن *quia, enimvero*: ول *ut*: لكي *vel* لكي *ad hoc ut*.

Item hæ quæ dicuntur disiunctivæ: ليلا *vel* لكيلا *ne, ut non*.

Item & hæ, quæ dicuntur aduerlativæ: وإن *vel* مع إن *quamvis, licet, etsi*.

Item & Particulæ conditionales: لو *in significationem Præteriti, etiam si præponatur Modifareo, ut لو فعل *si fecisset*. لو يفعل *si faceret*.*

إن *vel* إن *in significationem Futuri, etiam quando præmittitur Præterito, ut إن فعل *si fecerit, quando fecerit*. إن يفعل *si faciet, quando faciet*.*

لولا *vel* لولا *nisi, si non*: ut لولا رحمة الله علينا *perissemus utique in peccatis nostris, nisi fuisset misericordia Dei super nos*.

Et cum præmissis Particulis dices جاء زيد وعمرو *venit Zaidus & Amrus*. Et sic fit Coniunctio, seu Reflexio in eodem casu: & in Nasbo نصرت زيدا وعمروا *adiuvi Zaidum & Amrum*. Sic etiam in Giarro, ut مررت بالبيت والبستان *transi per domum & pomarium*.

Aliquando و sumitur pro مع *cum, simul cum*. Et tunc locat Nomen sequens in Nasbo, ut جاء الأمير والجيش *venit Imperator cum exercitu*.

Et و quidem nonnisi concomitantiam denotat; في autem in rigore importat etiam aliquam dependentiam, ut جاء السلطان فأخداً *venit Imperator, igitur & ministri*. طلعت الشمس فكان النهار *ortus est Sol, & factus est dies*.

Similiter & ثم ordinem quemdam importat, ut ظهر الأول ثم الثاني ثم الثالث *apparuit primus, mox secundus, tum tertius*.

أكلت *autem importat quamdam difficultatem, tamen superatam, ut*

السكة

non venit Zaidus, sed Amrus. Præmittitur etiam ei Particula **و**, vt diximus supra agentes de Particulis affimilatis Verbo, vt **رَأَيْتَ زَيْدًا وَلَكِنْ عَمْرُومَ أَرَأَيْتَ** *vi di Zaidum, Amrum autem non vidi.*

Et cum Particula causali **لأن** dices **أَنَا أَسْبَدُّ لِلْمَسِيحِ لِأَنَّهُ كَلِمَةُ اللَّهِ** *ego adoro Christum, quia ipse est Verbum Dei.*

Et cum altera causali **فان** similiter dices **أَنَا أُوْمِنُ بِمَا قَالَ الْمَسِيحُ فَأَنَّهُ قَوْلُ اللَّهِ** *ego credo quod dixit Christus, quia sermo Dei est.*

Et cum **كِي** dices **آمِنُ بِالْمَسِيحِ كِي تَخْلَصَ** *crede in Christum, vt salueris.*

Similiter cum **ل** dicendum **أَتْرَبُ أَبَاطِيلَ ابْلِيسَ لِتَعْرِفَ الْحَقَّ** *relinque insanias diaboli, vt agnoscas veritatem.* Pari modo dicitur cum **لكي** *ad hoc, vt.*

Et cum **ليك** *ne*, **لَا تَكْفُرْ بِالْإِنجِيلِ لِيَكَّ تَعَذَّبَ فِي النَّارِ** *ne incredulus sis Evangelio, ne crucieris in igne.*

Eodem modo cum **لكيلا** *ne*, vt **لَا تَتَّبِعْ كَذِبَ ابْلِيسَ لِكَيْلَا تُلْقَى فِي الْجَهَنَّمَ** *ne sequeris mendacia diaboli, ne projiciaris in gehennam.*

Et cum Particula Aduersatiua **وإن** vel **إن** *quamuis*, dicitur **الْكُفَّارُ** *infideles torquebuntur in igne, quamuis fecerint opera quadam bona.*

Cum Particulis item Conditionalibus cum **لو**, vt **لَوْ آمَنُوا فَهَمَّ يَخْلَصُوا** *si crederent, utique saluati fuissent.* Et cum **إن** dices **إِن آمَنُوا هَمَّ يَخْلَصُوا** *si crederint, utique saluabuntur.* Vel **لَوْ يُوْمِنُوا فَهَمَّ يَتَخَلَّصُوا** *si crederent utique saluarentur.* Et **إِن يُوْمِنُوا فَهَمَّ يَتَخَلَّصُوا** *si crediderint, utique ipsi salui fient.* Et

Gezmant Verbum Modfareum, vt patet exemplis. In quo animaduertendum est, quòd duo Verba requirunt, prius denotans conditionem, posterius retributionem: si prius Verbum sit Modfareum, necessariò Gezmabitur, ita etiam & posterius, si Modfareum sit: Si verò prius Verbum sit Præteritum, iam non est capax Gezmi; & propterea posterius Verbum, si Modfareum sit, nec erit necessariò Gezmandum, sed ad libitum dicetur etiam cum Rapheo. Ita etiam dicitur cum Particula composita **لِين**.

Simili modo dicendum cum Particulis **لوما** & **لولا** *nisi*. Dices itaque **لَوْلَا رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْنَا لَمُنَّا فِي خَطَايَانَا** *nisi fuisset misericordia Dei super nos, utique mortui esse.*

essemus in peccatis nostris. Et لَوْ مَا عَوَّنَ الرَّبُّ لَقَدْ هَلَكَ nisi fuisset auxilium Domini, utique perisset.

حروف النفي

Particulæ Negatiuæ .

Negationis Particulæ sunt مَا لَا مَ لَمَّا لَنْ أَنْ إِنْ *non*. Item كَيْسٌ est Verbum negatiuum, significans *non est, non fuit*: de quo inter Verba Deficientia dicemus, modò dicendum de cæteris.

Et primò مَا est negatiua pro præsentī, vt مَا يَنْصُرُ *non adiuuat*.

Item pro Præterito, vt مَا نَصَرَ *non adiuuit*.

Est etiam negatiua, Nasbans Prædicatum, ad instar Verbi كَيْسٌ *non est*, vt مَا أَجْدٌ صَادِقًا *non est Ahmedus veridicus*. vel مَا رَجُلٌ صَادِقًا *non est vir dicens verū*.

Quando autem præmittitur Prædicatum ante Subiectum, tunc non amplius Nasbat, sed dicitur مَا صَادِقٌ أَجْدٌ *non est veridicus Ahmed*. Pari modo nec Nasbat

si post مَا adijciatur Particula إِنْ, vt إِنْ أَجْدٌ صَادِقٌ مَا *non est utique Ahmedus verax*. Euanescit etiam eius operatio, cum negatio retractatur per Particulam exceptionis إِلَّا *nisi, præterquam*, vt مَا زَيْدٌ إِلَّا مُتَطَلِّقٌ *non est Zaidus nisi discedens*.

Secundò Particula لَا est negatiua pro Futuro, vt لَا يَنْصُرُ *non adiuuabit*: quamuis communiter sumatur, largo modo, etiam pro Præsentī: *non adiuuat*.

Est etiam negatiua pro Præterito, vt لَا نَصَرَ *non adiuuit*: quidam autem hoc non admittunt sine replicatione, vt dicatur لَا تَصَدَّقْ وَلَا صَلَّى *non fecit eleemosynam, nec orauit*.

Est etiam Prohibitiui, & tunc Gezmat, vt لَا تَنْصُرْ *ne adiuues*.

Item est Negatiua ante Nomen, vt لَا زَيْدٌ فِي الْبَيْتِ *non est Zaidus in atrio*.

Item Nasbat Prædicatum ad instar Verbi كَيْسٌ, cum eius Subiectum, seu Nomen de quo dicitur, fuerit ignotum, idest sine Articulo, & non nomen Proprium, vt لَا رَجُلٌ حَقِيقًا *non est homo veridicus*: & لَا رَجُلٌ خَيْرًا مِنْكَ *non est aliquis homo melior te*. Si verò Subiectum sit Nomen proprium, aut determinatum per Articulum, vel alia ratione, non amplius Nasbat Prædicatum, sed dicitur لَا الرَّجُلُ

كاذب

كَاذِبٌ *non est vir ille mendax.* & لَا زَيْدٌ فَاهِمٌ *non est Zaidus prudens.* Euane-
scit etiam operatio لَا, vt non Nasbet, prout diximus de مَا, nempe quando additur
لَا عَالَمٌ: vel quando præmittitur Prædicatum ante Subiectum, de quo dicitur, vt
لَا أَحَدٌ *non est sapiens quisquã.* vel quando præmittitur aliquid pertinens ad Prædica-
tum, vt مَا عَبْدُكَ زَيْدٌ ضَارِبٌ *non seruum tuum Zaidus est percutiens.* Excipitur
tamen si id quod præmittitur sit Continentiale, nempe explicans circumstantiam
Loci vel Temporis; tunc enim Nasbant, vt مَا فِي الدَّارِ زَيْدٌ قَائِمًا *nō est in atrio*
Zaidus stans. Et مَا عِنْدَكَ زَيْدٌ آكِلًا *non est apud te Zaidus comedens.* Tertiam
causam etiam supra explicuimus, quare non Nasbent Prædicatum, interpositionem
scilicet Particulæ exceptiuæ إِلَّا *nisi.*

In casibus verò in quibus Nasbant, licet dicere etiam cum Particula ب, loco
Nasbi, vt مَا زَيْدٌ بِعَالَمٍ *non est Zaidus sapiens.*

Præterea Particula لَا est negatiua vniuersalis, & dicitur لِنَفْيِ الْجِنْسِ *in nega-*
tionem generis, & Nasbat Nomen indeterminatum, non Proprium, sine Articulo,
& sine Tanuino, vt لَا رَجُلٌ فِي الدَّارِ *non est vir quisquam in atrio.*

Quando autem Nomen non fuerit immediatè post لَا, vel fuerit Nomen deter-
minatam: tunc locabitur in Rafeo; & aliqui volunt replicationem لَا, vt لَا فِي الدَّارِ
لَا زَيْدٌ فِي الدَّارِ وَلَا عَمْرُوٌ *non est in atrio vir, neque mulier.* Vel لَا زَيْدٌ
non est Zaidus in domo, neque Amrus. Vel لَا الرَّجُلُ فِيهَا وَلَا الْأَمْرَأَةُ *non est vir il-*
le in ea, neque illa mulier.

Quando verò fuerit Nomen annexum, vel simile Annexo, locabitur in Nasbo,
vt لَا عِلْمٌ زَيْدٌ عِنْدَنَا *non est aliquis puer Zaidi apud nos.* Et لَا خَيْرًا مِنِّي فِي
لَا عَشْرِينَ دِرْهَمًا لَكَ *non habes 20. denarios.*

Cùm autem fit replicatio, & Nomen immediatè est post لَا, licebit vtrumque,
vel alterutrum Rafeare, vel Fathhare: vel sic لَا رَجُلٌ فِي السُّوقِ وَلَا امْرَأَةٌ *non est*
vir in platea, neque mulier. Et dici poterit لَا رَجُلٌ وَلَا امْرَأَةٌ sed minùs eleganter.

Tertiò أَنْ, vel إِنْ, prout testatur Chamus, quamuis non admodum fre-
quens

quens sit, est negatiua pro Præsenti tantum, prout inquit Auctor quidam nomine Alanmudag, qui hæc apponit exempla: **أَنْ قَامَ زَيْدٌ** non stat Zaidus: & **أَنْ يَقُومَ** non surgit Zaidus: & **أَنْ زَيْدٌ مِّنْطَلِقٌ** non discedit Zaidus. Alij autem dicunt, non habere significationem negatiuam, nisi sequente particula **أَلَّا**, vt in exemplis quæ affert Auctor libri Chamus: **أَنْ أَلْكَافِرُونَ أَلَّا فِي عُرُورٍ** non sunt infideles, nisi in deceptionibus. & **أَنْ أَرَدْنَا أَلَّا لِحَسَنِي** non est voluntas nostranisi in bonitate. Omnes autem consentiunt habere vim negatiuam, cum tali modo profertur: **أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ تُرْجَمُونِي** confugio ad Deum, ne lapidatis me.

Quartò, Particula **لَمْ** non, præponitur Modfareo, & Gezmat illud, in significationem Præteriti, vt **لَمْ يَنْصُرْ** non adiuuit.

Quintò **لَمَّا** nondum, eodem modo operatur, sicut **لَمْ**, vt **لَمَّا يَنْصُرْ** nondum adiuuit.

Sextò **لَنْ** numquam, nequaquam, præponitur Modfareo, & Nasbat illud in significationem perpetuæ negationis in posterum, vt **لَنْ يَنْصُرْ** nunquam adiuuabit.

Est præterea Particula **كَلَّا** nequaquam, quæ dicitur **حَرْفُ الرَّدِّعِ** Particula obiurgationis. quæ propriè denotat affectum quendam obstandi, ac reprimendi alterius audaciam, & videtur sensum importare negatiuum: vt si quis dicenti sibi **أَرِيدُ أَنْ يَفْعَلَ** volo ut faciat: respondeat **كَلَّا يَفْعَلُ** nequaquam faciet. Vel dicenti **لَا يَفْعَلُ** non faciet. respondeat **كَلَّا يَفْعَلُ** nequaquam, imò faciet.

حروف التنبية

Particulæ Excitationis.

Particulæ Excitationis sunt **هَآ** ecce, **أَلَّا** en, **أَمَّا** ecce quod. His dicitur ex. gr. **هَآ أَنْتَ بَرِيءٌ** ecce tu liber es. Et in Alchorano cap. de Boue **قَامَا يَاتِيَنَّكُمْ** ecce veniet ad vos. Et **أَلَّا أَنْ زَيْدٌ فِي الْجَحِيمِ** ecce quòd Zaidus est in inferno.

HIS similes sunt **حُرُوفُ التَّخْصِيصِ** Particulæ Adhortationis: **أَلَّا** & **هَآ** num, nonne: quibus dices **أَلَّا نَصَرْتُ زَيْدًا** num non adiuuisti Zaidum? & **أَلَّا تَكْتُبُ** num non scribes. **هَآ تَرُوحُ** nonne abibis? Quidam inter

has

has recensent لَوْلَا & لَوْ مَا nisi, si non, quibus dicitur, prout in Alchorano cap. de Luce لَوْلَا فَضَّلَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتَهُ مَا زَكَّىٰ مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا nisi fuisset munificentia Dei super vos, & misericordia eius, non esset liber quisquam ex vobis in aeternum.

حروف النداء

Particulæ Vocatiuæ.

Vocationis Particulæ sunt يَا ò, *heus*, quæ est communissima ad omnes Vocationes.

يَا هَيْمًا & يَا ò, ò, *heus*: ad vocandum longè distitum, vel mente captum, vel ad excitandum somnolentum.

يَا أَى & يَا ò, dum vocatur de propinquo.

يَا أَيُّهَا vel يَا أَيُّهَا pro maribus.

يَا أَيُّهَا vel يَا أَيُّهَا pro feminis.

Et quandoque locant Vocatum in casu Rafeo; quandoque verò in Nasbo.

Locant in casu Rafeo, cum Nomen est determinatum, habens Articulum, vt يَا الرَّجُلَ ò vir. يَا أَيُّهَا الرَّجُلَ *heus vir*. يَا هَذَا الرَّجُلَ ò vir iste.

Similiter locatur in Rafeo cum fuerit Nomen proprium: & fuerit nomen etiam Appellatiuum sine Articulo, sed specialiter intentum; vt cum quis videns vnum hominem, vocat eum, & tunc sine Tanuino locatur in Rafeo: quod Grammatici vocant *Firmatum cum Dsammo*: & dicitur يَا زَيْدٌ ò Zaide: يَا رَجُلٌ ò vir.

Locatur autem in Nasbo Vocatum, cum fuerit Nomen indeterminatum, scilicet non Proprium, & non habens Articulum; & tunc non fuerit specialiter intentum, vt يَا رَجُلًا ò virum.

Nasbatur etiam Vocatum, quando est Nomen Annexum, vt يَا عَبْدَ اللَّهِ ò serue Dei. Ita pariter locatur in Nasbo, cum fuerit simile Annexo, vt يَا طَالِعًا جَبَلًا ò scandens montem. يَا رَفِيقًا بِالْعِبَادِ ò affabilis cum seruis.

Attributum seu Adiectiuum, sequens vocatum locatum in Nasbo, debet etiam

Nasbari, vt يَا عَبْدَ اللَّهِ الشَّرِيفَ ò serue Dei illustris. Attributum sequens vocatum Firmatum cum Dsammo, potest ad libitum Nasbari, & Rafeari, vt يَا زَيْدٌ

العاقل

وَالْعَاقِلُ وَالْعَاقِلُ ò *Zaide intelligens*. يَا رَجُلَ الْكَرِيمِ vel الْكَرِيمِ ò *tu vir liberalis*.

Attributum verò sequens post Vocatum habens Articulum, locatum in Rafeo, etiam in Rafeo locari debet, vt يَا الرَّجُلَ الْكَرِيمِ ò *vir liberalis*. Nisi ipsum

Attributum fit annexum; tunc enim necessariò in Nasbo locandum est, vt يَا زَيْدٌ

يَا الرَّجُلَ ò *Zaide serue Dei*. يَا زَيْدٌ سَلِيمٌ الْقَلْبِ ò *Zaide puro corde*.

يَا زَيْدُ ابْنُ أَخِي ò *Zaide fili fratris mei*. يَا زَيْدٌ رَاضِي الْقَلْبِ ò *vir gratus animo*.

Quando autem post Nomen proprium apponitur Nomen ابْنٌ *filius* tamquam attributum Vocati, annexum alteri Nomini proprio; tunc licet ipsum Vocatum locare in Rafeo secundum regulam, sed elegantius ponitur in Nasbo, & volunt aliqui scribendum esse ابنٌ sine |: sed hoc est vniuersale quotiescumque mediat inter nomina propria. Dices igitur يَا زَيْدُ بْنُ عَمْرٍو ò *Zaide fili Amri*. Et licebit dicere يَا زَيْدُ بْنُ عَمْرٍو ò *Zaide fili Amri*.

Cùm verò Vocatum est annexum ad يَ relatiuum primæ personæ, dicitur يَا عِلَامِي ò *puer mi*. Et reiecto يَ licebit dicere, apposito Chesro in vltima يَا عِلَامًا ò *puer mi*, vel يَا عِلَامًا ò *puer*, vel يَا عِلَامَاءَ ò *puer*. Et est modus quidam ostendens affectum quendam erga vocatum, vt يَا زَيْدًا ò *Zaide ab*.

Potest etiam, prefixo يَ ipsi Vocato locato in Giarro, dici يَا لَزَيْدٍ ò *Zaide*; quod propriè sonat ò *ad Zaidum*, vel ò *Zaido*. Dum vocant matrem dicere solent يَا أُمَّتِي vel يَا أُمَّتٍ vel يَا أُمَّتٍ ò *mater*, &c.

Dum vocant patrem dicunt:

يَا أَبِي	يَا أَبَتُ	يَا أَبَتُ	يَا أَبَةَ
يَا أَبْنَاءَ	يَا أَبَاهُ	لَا أَبَ لَكَ	لَا أَبَا لَكَ
لَا أَبَاكَ	لَا أَبُكَ	لَا أَبَ لَكَ	ò pater.

Quando vocatum est Nomen proprium, vel annexum, potest sine Particula vocari, & dici يَا يُوسُفَ ò *Ioseph*. يَا فَاطِرَ السَّمَوَاتِ ò *Creator caelorum*.

Quando vocatum est Nomen proprium non annexum, nec deploratum, nec imploratum ad auxilium, habens quattuor vel plures litteras, vel ò feminini generis,

D d ris,

ris, tunc licet auferre litteram vltimam, & dicere **يَا حَارِتُ** pro **يَا حَارِتُ** ò *Hare-*
re. & **يَا عُمَا** pro **يَا عُمَانُ** ò *Othmane.* & **يَا إِسْمَاءُ** pro **يَا إِسْمَاءُ** ò *Esmæ.* &
يَا بَعْلُ pro **يَا عَبْدُ اللَّهِ** ò *Abdala.* & **يَا بَعْلَبَكُ** pro **يَا بَعْلَبَكُ** ò *Balabach.*

وَ Est Particula deplorationis, & dicitur **وَ لِلْمُتَدَوِّبِ** *va ad deplorandum.* Di-
 citur etiam **أَوْ زَيْدَاةٌ** *ab Zaide, ob.* vel **أَوْ زَيْدَاةٌ** *heu Zaide, ab.*

Copulantur etiam simul notæ vocationis, & dicitur **يَا أَيُّهَا الرَّجُلُ** ò *vir.* Et
يَا أَيُّهَا الرَّجُلُ pro **يَا هَذَا الرَّجُلُ** ò *iste vir, &c.*

حروف الايجاب

Particulæ Assertionis.

A ssertionis Particulæ dicuntur etiam **التَّصْدِيقِ** *verificationis, seu certificatio-*
nis, quia oblatae Interrogationi, vel Propositioni negatiuæ vel affirmatiuæ,
 his respondetur.

Sunt autem **ذَعَمٌ** *ita, sic, utique, bene, placet, ita est, optimè.* Acceptatio, siue
 præcedentis negationis, siue affirmatiouis; tam assertiuæ, quàm interrogatiuæ.

بَلَى *Minimè, non.* Acceptatio propositæ negatiuæ.

أَيُّ *Ita est, sic, utique, maximè.* Assertio post interrogationem, & cum iura-
 mento semper, vt **أَيُّ وَاللَّهِ** *ita est, per Deum.*

أَجَلٌ *Vtique, ita.* Confirmatiua eius quod enunciatum est: ita pariter & duæ
 sequentes.

سِوَى *Sic est.* & **إِنِّ** *nempe, ita, profectò, &c.*

حروف الزيادة

Particulæ Abundantes.

Quæ Pleonasticè vsurpantur, absque necessitate, & sine quibus bene proce-
 deret sermo, sequentes sunt Particulæ.

لِ **بِ** **مِنْ** **لَا** **مَا** **عَانَ** **إِنِّ**

His

His dicitur, exempli gratia, **مَا** **أَنَّ** جَاءَ الْمَشِيرُ *cum venisset nuncius*. Vbi illud **أَنَّ** est abundans.

أَنَا قَالَ النَّبِيُّ *Enimvero dixit Prophetæ*. Vbi **مَا** cum **أَنَّ** est abundans.

إِذَا مَا فَعَلَ ذَلِكَ *Quando fecerit illud*. Et **أَيُّمَا** صَنَعَ هَذَا *quicumque fecerit hoc*. Vbi **لَي** **مَا** abundat. Similiter dum dicitur **أَيُّمَا** تَذَهَبَ *quocumque perrexeris*. Abundat **مَا**, idem enim esset dicere **مَا** **أَيُّمَا** تَذَهَبَ *fine* **مَا**.

لَا زَيْدٌ وَلَا عَمْرٌو وَلَا هِنْدٌ *Non Laidus, neque Amrus, neque Hinda*. Quod dici posset etiam sine replicatione Particulæ **لَا**.

لَيْسَ مِنْ أَحَدٍ *Non est quisquam*. Et dici posset sine Particula **مِنْ** *ex*, sic **لَيْسَ** **أَحَدٌ** *non est aliquis*.

مَا كَانَ زَيْدٌ بِقَاعِدٍ *Non est Laidus sedens*. Sed directus loquendi modus est sine **ب**, sic **مَا** **كَانَ** زَيْدٌ قَاعِدًا *non est Laidus sedens*.

هُوَ زَيْدٌ جَاهِلٌ *Est nempe Laidus inspiens*. Et sine **ل** idem est **جَاهِلٌ** *هو زيد جاهل*.

Aliqui dicunt huiusmodi Particulas **حُرُوفُ الصَّلَاةِ** *connexionis*, quia deseruiunt tantummodo ad concatenationem quandam dictionum ad inuicem.

حُرُوفُ التَّفْسِيرِ

Particulæ Explicationis.

DVA sunt Particulæ Declarationis. Prior **أَيُّ** *idest*, quæ vniuersaliter deseruit ad omnes explicationes, vt Latinis particula *idest*; vt **أَيُّ** قَالَ **أَيُّ** **أَيُّ** *dixit Eloi, idest Deus meus*.

Alterâ est **أَنَّ** *nempe*, quæ non vsurpatur nisi post Verbum: vt **أَنَّ** **أَنَّ** **أَنَّ** *vocaui eum vt surgeret: vel dixi ei clamando, hoc nempe: Surge, &c.*

حُرُوفُ الْمَصْدَرِ

Particulæ Masdari.

MASDARATES dicuntur huiusmodi Particulæ **أَنَّ**, **مَا**, **أَنَّ** *quod*: nam Verbo præpositæ, idem præstant quod Masdarum, seu Infinitiuum. Nam dicere **أَنَّ** **أَنَّ** **أَنَّ** *placuit mihi, quod egressus sit Laidus*. Idem est ac dicere **أَنَّ** **أَنَّ** **أَنَّ** *أعجبني أن خرج زيد*

أريد أن يخرج زيد *placuit mihi egressus Zaidi*. Et dicere *volo*
 ut egrediatur Zaidus. Idem est ac dicere *volo egressum Zaidi*.

Et cum ما dicere *arctata est eis terra*
cum superbirem: idem est ac si diceretur per Masdarum: *in superbitione mea*.

Nasbat autem Verbum Modfareum, cui præmittitur, Particula Masdaralis أن, ut in exemplis. In quo animaduertendum est, ante Particulam quale nam Verbum præcedat: nam si præcedat Verbum notitiæ, scientiæ, visionis, tunc non Nasbat, quia censetur potius Particula levis أن ex assimilatis Verbo, de quibus supra, & non Particula أن Masdaralis; quare sine Nasbo dicitur *noui*
quòd egredietur Zaidus. Si autem præcedat Verbum dubietatis, existimationis, opinionis, & notitiæ non cum certitudine, tunc potest ad libitum Nasbare, quia potest cenferi alterutra: & si cenfeatur Masdaralis, dicitur *existimaui*
egressurum esse Zaidum: si verò cenfeatur Particula assimilata Verbo, tunc dicatur *putavi quòd egressuras esset Zaidus*. Si verò præcedat Verbum alterius generis, non significans notitiam aliquam, ita ut non sit ex his *sciuit*, *novit*, *existimaui*, *putavit*, nec aliud Verbum ex his quæ dicuntur *verba cordium*, nempe explicantia actum mentis & cognitionis: ut *voluit*, *potuit*, *præcepit*, & quodcumque aliud sit, tunc necessariò Nasbat, tamquam hæc Particula Masdaralis, ut *præcipio ut egrediatur Zaidus*. Et *volo*
quòd egrediatur Zaidus, & sic in similibus,

حرف التوقع

Particula Accidentiæ.

Vnica est Particula Casus, seu Accidentiæ قد iam, quàm quidam vocant *approximationis*: & præponitur Verbo præterito, vel in confirmationem, vel ad denotandam propinquitatem, ut *iam fecit*. vel *nuper fecit*. Aliqui autem volunt importare potius distantiam temporis præteriti, ita ut sensus sit, *iam fecerat*.

Præponitur etiã Modfareo in significationem raritatis, ut *قد يتحرك الكسلمان*

iam

iam se mouet negligens. قَدْ يَصْدُقُ الْكُذَّابُ iam aliquando verum fatetur mendax.
قَدْ تَسْرِعُ السَّلَاحُفُ iam tandem aliquando accelerant testudines.

حرفا الاستفهام

Duæ Particulæ interrogationis .

SVnt Interrogationis Particulæ **أ** , & **هَلْ** Num? An? Numquid? Et semper in sermonis initio præmittuntur, vt **هَلْ زَيْدٌ قَائِمٌ** vel **أَزَيْدٌ قَائِمٌ** num Zaidus stans? Et **هَلْ قَامَ زَيْدٌ** vel **أَقَامَ زَيْدٌ** num surrexit Zaidus.

Est autem **أ** vniuersalis ad omnem interrogationem, **هَلْ** autem non fit. Quando enim patiens præmittitur ante Verbum dicitur cum **أ**, vt **أَضْرَبْتَ زَيْدًا** num Zaidum percussisti? Sed non bene diceretur **هَلْ زَيْدًا ضَرَبْتَ**.

Nec cum duplici summa bene dicitur cum **هَلْ**, sed cum **أ**, vt **أَضْرِبُ زَيْدًا** num percuties Zaidum, cum sit frater tuus? وهو أخوك

Item sequente disiunctiua **أَمْ** an, vel, sola usurpatur **أ**, vt **أَزَيْدٌ عِنْدَكَ أَمْ عَمْرُو** Estne Zaidus apud te, an Amrus?

Nec usurpatur **هَلْ** ante Particulas coniunctiuas immediatè sequentes, sed dicitur cum **أ**, vt **أَتَمَّ إِذَا مَا وَقَعَ** num deinde postquam euenerit? **بِمَنْ كَانَ** quisnam fuit? vel **أَمْ وَمَنْ كَانَ** num quis fuit? Et in ceteris similibus non interrogatur per **هَلْ**, sed tantùm per **أ**. In disparibus non recensitis, ad libitum eum alterutra.

حروف الاستثناء

Particulæ Exceptionis .

EXceptionis Particulæ sunt **إِلَّا** praterquam, nisi. **خَلَا** excipe. **عَاشَى** excep-
 to. **عَدَا**, vel **مَاعَدَا**, vel **مَأْخَلَا** excipias. Usurpantur etiam tamquam Parti-
 culæ exceptionis nomina hæc **سِوَاءَ** غير سوى praterquam: & Verba **لَا يَكُونُ** non
 est. **لَيْسَ** non fuit. De quibus omnibus iuuat hæc regulas tradere, quatenus ad excep-
 tio-

ceptionem pertinent: ne iterum fit sermo de Exceptione resumendus, & sine causa Volumen excreſcat.

Dicitur itaque *المستثنى المعتمل* *exceptum*, duplex, nempe *معتمل* *coniunctum*: & est illud quod eiusdem generis est cum his, à quibus excipitur, vt *جاءني القوم إلا زيداً* *venit ad me populus, præter Zaidum*. Vbi Zaidus est exceptum coniunctum, quia est vnus de populo.

Alterum Exceptum dicitur *مقطع* *separatum*, nempe cum excipitur de numero eorum, inter quos non computatur, vt si quis dicat *ما جاءني أحد إلا فرساً* *non venit ad me quisquam, præter equum vnum*.

Et quidem, cum fuerit Exceptum separatum, semper locandum erit in Nasbo, si exceptio fiat per *إلا*, in sermone, siue affirmatiuo siue negatiuo, vt *هربوا مني* *omnes fugerunt à me, præter equum quendam*.

Cum autem fuerit *المستثنى المعتمل* *exceptum coniunctum*, & sermo affirmatiuus; tunc quoque exceptum erit in Nasbo locandum, vt *قام القوم إلا زيداً* *surrexit populus, præter Zaidum*.

Si vero de Excepto coniuncto sermo fuerit negatiuus: tunc, vel Exceptum præmittetur ante id de quo fit exceptio, & etiam in Nasbo locabitur, vt *ما نصرني إلا زيداً* *non adiuuit me, excepto Zaido, aliquis*. Vel non præmittitur, sed postponitur Exceptum, & tunc licebit, illud vel locare in Nasbo, sed elegantius erit illud locare in casu aliis requisito, perinde ac si Exceptio non adesset, vt *ما نصرني* *non adiuuit me quisquam, nisi Zaidus, vel præter Zaidum*.

Et *ما مررت بأحد إلا بزيد أو إلا زيداً* *non transiui iuxta aliquem, nisi iuxta Zaidum, vel excipe Zaidum*. Eadem regula seruanda erit quando vsurpabitur id, de quo excipitur, cum Particula *Giari* superaddita, vt cum dicitur *ما نصرني من* *non adiuuit me ex aliquo, pro* *ما نصرني أحد* *non adiuuit me aliquis*: & appositio Particulæ *Giari* non alterabit casum Excepti, sed dicetur *ما نصرني من* *non adiuuit me aliquis, nisi Zaidus, vel præter Zaidum*.

Sed aduertendum, quod sermo potest esse truncus, ita vt non explicetur id, de quo fit exceptio, & tunc Exceptum erit locandum in casu à ceteris regentibus requisito, vt *ما نصرني إلا زيداً* *non adiuuit me nisi Zaidus*.

adiuui

adiuui nisi Zaidum: & مَا مَرَرْتُ إِلَّا بِزَيْدٍ non adhaesi transiens, nisi Zaido.

In quo rursus est obseruandum, mentionem haberi pro explicita, quando in Verbo virtualiter latet, vt مَا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلًا وَ إِلَّا قَلِيلًا non fecerunt illud, nisi pauci. Et licet etiam Nasbare Exceptum, quia in Verbo فَعَلُوا fecerunt, est veluti explicitè persona Pluralis, ipsi: quare non est sermo truncus, & propterea locari poterit in Nasbo Exceptum, quamuis elegantius locetur (vt diximus) in casu aliàs requisito. Ita pariter dum dicitur مَا قَامَ إِلَّا زَيْدٌ وَ إِلَّا زَيْدًا non surrexit, nisi Zaidus, vel prater Zaidum.

Et cum premittitur ante Exceptum Particula negatiua لَا, vel مَا, locabitur in eo casu quem requirunt operantes, vt لَا أَحَدٌ فِيهَا إِلَّا زَيْدٌ non est quisquam in ea, nisi Zaidus. مَا زَيْدٌ non est Zaidus quicquam, nisi porcus. مَا زَيْدٌ non est Zaidus, nisi stans. At cum Verbo negatiuo لَيْسَ non est, dices لَيْسَ زَيْدٌ إِلَّا قَائِمًا & لَيْسَ زَيْدٌ إِلَّا قَائِمًا non est Zaidus, nisi sus: & لَيْسَ زَيْدٌ إِلَّا قَائِمًا non est Zaidus, nisi stans: locato in Nasbo Epitheto post Exceptionem: at cum Particulis لَا, vel مَا, non licet dicere مَا زَيْدٌ إِلَّا قَائِمًا cum Nasbo, sed dicendum مَا زَيْدٌ إِلَّا قَائِمٌ cum Rafeo. Rationem autem affert ابن الحاجب Ebnolhageb in sua Grammatica Casia, cur liceat cum Verbo negatiuo dicere لَيْسَ زَيْدٌ إِلَّا قَائِمًا & non cum مَا & لَا: quia Particula exceptiua إِلَّا, non habet vim Nasbandi Epitheta, Adiectiua, seu Attributa; quamuis habeat vim Nasbandi Nomina Substantiua, excepta, vt supra dictum est: quare, dum dicitur cum Particula لَا, vel مَا, Epithetum قَائِمًا locatum in Nasbo, non habet vnde regatur; non enim regitur ab إِلَّا, quia إِلَّا non habet vim Nasbandi Epithetum sic dispositum; nec regi potest à Particula مَا, quia مَا non operatur nisi virtute negationis, cum sit Particula negatiua, vt supra suo loco; at negatio reuocatur seu destruitur per Particulam exceptiuam إِلَّا, quare مَا non habet vim: dicendum igitur مَا زَيْدٌ إِلَّا قَائِمٌ non est Zaidus, nisi stans, locato excepto in Nominatiuo, perinde ac si esset simplex. Mobtadum seu Subiectum cum suo Chabaro seu Prædicato. Non autem sic de Verbo لَيْسَ non est; quia, cum sit Verbum, non operatur ratione negationis, sed virtute Verbi, & ideò non destruitur eius operatio per exceptiuam إِلَّا: quare bene regere

potest.

poterit ly قَائِمًا in Nasbo, iuxta suam operationem, de qua suo loco dicemus inter Verba deficientia: quæ locant Subiectum in Rafeo, & Prædicatum in Nasbo.

Dices igitur cum Particulis لا, vel ما, respectu eorum quæ præcedunt Particulam exceptiuam إلا, secundum operationem ipsarum Particularum ما, & لا; at respectu eorum quæ sequuntur post إلا, non habent vim. Si igitur dices cum Verbo ليس sic ليس زيد شيئاً إلا مصوراً non est quicumque Zaidus, nisi statuarius. Cum Particula verò ما dicas ما زيد شئ إلا مصوراً non est Zaidus quicumque, nisi polytarius. Et si dixeris ليس زيد إلا قائماً non est Zaidus, nisi stans: cum Particula autem ما dicas ما زيد إلا قائماً non est Zaidus, nisi stans. Et similiter dicendum de Particula negatiua لا, vt لا أحد في الدار إلا زيد non est quisquam in atrio, nisi Zaidus. Vide regulas supra traditas inter Particulas negatiuas, de ما, & لا, vt hæc plenius capias.

Præter Particulam exceptiuam إلا nisi, præter, præterquam, excepto, &c. Aliæ sunt, sumptæ tamquam Particulæ, sed verè sunt Verba, nempè حاشى, vel حاشى, & ليس, & ما عدأ, vel عدأ, item ما خلك, vel خلك, item حاشى, vel حاشى, & ما يكون. Et hæc omnes locant exceptum in Nasbo, quia reuera sunt Verba, & exceptum est patiens ipsorum, dices igitur قام القوم خلك زيدا surrexit populus, excipe Zaidum. غرق الناس حاشى نوحاً أو ما خلك نوحاً أم عدأ نوحاً. submersi sunt homines, excipe Noe.

Simili modo excipitur, locato excepto in Nasbo, cum Verbis defectiuis, vt جاء القوم لا يكون زيدا و ليس زيداً venit populus, excipe Zaidum.

Sed post Verba, seu Particulas عدأ, حاشى, خلك, licet etiam locare exceptum in casu Giarro, immò id fit frequentius quàm in Nasbo, vt جاءنى القوم حاشاً venit ad me populus, excepto Zaido. Sed & quidam asserunt, hæc tria, Verba esse exceptiua; ac proinde posse etiam locare exceptum in Rafeo, tamquam eorum Agens, vt جاء القوم خلك زيدا venit populus, excipitur Zaidus. Sed fateor, hoc me non adhuc aduertisse; sed tantum adnotasse in Nasbo vel in Giarro exceptum

tum per hæc, siue Verba siue Particulas, collocatum, prout in Grammatica Caphia & Giarrumia, & in libro Chamus.

Quod autem Verba sint potius, vsurpata tamquam Particulæ, patet hoc exemplo ex Chamus, dicit enim *حَاشِي مِنْهُمْ فَلَانًا*, deinde addit explanationem hanc *عَسْتَنْتَاهُ مِنْهُمْ* exceptit talem ab illis.

Dicitur etiam *حَاشَاكَ* vel *حَاشَاكَ لَكَ* absit hoc à te. Et *حَاشِي لِلَّهِ* vel *حَاشِي لِلَّهِ* idest *اللَّهُ مُعَاذُ اللَّهِ*. Sed non dicitur *حَاشِي لَكَ*, sed *حَاشَاكَ* vel *حَاشِي* *قَالَ حَاشِي فَلَانِي* idem est ac *تَحَشَى*, idem est ac *قَالَ حَاشِي فَلَانِي* *دَخِي* dixit, Deus me seruet ab illo tali.

Sunt & aliæ Particulæ exceptiuæ, seu potius Nomina quæ declinantur, nempe *سُوِي*, *سُوَا*, *سُوَايَ*, vel *سُوِي* *præter, præterquam*. Et hæc semper collocant exceptum in Giarro, vt *جَاءَنِي الْقَوْمُ عَيْرِ زَيْدٍ* venit ad me populus, excepto Zaido.

Et ipsa quidem Nomina *سُوِي*, vel *سُوَا* collocata in Nasbo præmittuntur excepto, perinde ac si essent temporalia vel localia, vt *مَا جَاءَنِي الْجَيْشُ سُوَا زَيْدٍ* non venit ad me exercitus, nisi Zaidus.

Autem locatur in eo casu quem requirit exceptum per *الَا*, secundum regulas supra traditas. Vnde cum fuerit exceptum separatum, idest non computatum inter eos à quibus excipitur, locandum erit in Nasbo, vt *مَا جَاءَنِي أَحَدٌ عَيْرِ فَرَسٍ* non venit ad me quisquam, præter equum unum. Similiter in Nasbo locabitur dum sermo fuerit affirmatiuus, quamuis exceptum sit coniunctum, vt *جَاءَنِي الْقَوْمُ عَيْرٍ* *زَيْدٍ* venit ad me populus, præter Zaidum. Similiter cum præmittitur exceptum ante id de quo fit exceptio, vt *مَا جَاءَنِي عَيْرِ زَيْدٍ أَحَدٌ* non venit ad me, præter Zaidum quisquam.

Quando autem sermo fuerit negatiuus, & non præmittetur exceptum ante id de quo excipitur, tunc adlibitum dicitur cum Nasbo, vel in casu alias requisito, vt *مَا جَاءَنِي أَحَدٌ عَيْرِ زَيْدٍ أَمْ عَيْرِ زَيْدٍ* non venit ad me aliquis, præterquam Zaidus, vel præter Zaidum.

Si verò fuerit sermo truncus, locabitur *عَيْرٍ* in casu à ceteris regentibus requisito, vt *مَا ضَرَبَنِي عَيْرِ زَيْدٍ* non percussit me, nisi Zaidus. Et *مَا ضَرَبَنِي عَيْرِ زَيْدٍ*

حتى أن *rogabo Deum, donec exaudiat me*. Perinde est ac si dicatur حتى أن *usque dum exaudiat*. Ac si diceretur per Masdarum حتى استجابة الله لي *usque ad exauditionem meam*. & eodem modo dicitur موت حتى *infirmatus est, donec tandem mortuus est*.

أو Est ex Particulis disiunctiuis, & Nasbat Modfareum quando est in significationem إلى, vel حتى *donec, usque dum*, vt لألزمك أو تعطيني حتى *certè urgebo te, vel reddas mihi debitum, seu usque dum des mihi ius meum*. لأصبح أبداً *certè clamabo semper, vel acquiescas mihi*.

و Nasbant etiam Verbum, præcedente aliquo ex his, nempe الأمر Imperatiuo, vel النهي Prohibitio, vel النفي Negatione, vel الاستفهام Interrogatione, vel العرض Optatiuo, vel العرض Oblatione.

Et و quidem cum his sola contentum est similitate actionis: ف autem exigit aliqualem dependentiam, vt cum Imperatiuo *أيت على العدو ونجى وطنك* *ir- rue in hostem, & liberabis patriam tuam*. *اشرب خمرًا ونسخن معدتك* *bibe vinum, & calefacies Stomachum tuum*. *لا تأكل العنب وتشرب الخمر* *ne comedas uvam, & bibas vinum*.

Et cum Prohibitio: لا تسرقوا فتصلبوا *ne furemini, quia suspendemini*.

Et cum Negatione ما لي دينار فأعطيك إياه *non est mihi denarius, quia illum tibi darem*.

Et cum Interrogatione *أعصب في قلبك وتكلم شرًا على* *num ira est in corde tuo, & loqueris contra me malum?* *أتشرب خمرًا فتسكر* *Num bibes vinum, & inebriaberis?*

Et cum Optatiuo *ليت العالم يعرف المسيح فيهندي* *utinam mundus agnosceret Christum, utique dirigeretur*. *ليت الدنيا تكشف الباطل ويبدى الحق* *utinam mundus deprehenderet, seu detegeret vanitatem, utique aduerteret veritatem*.

Et cum Oblatione *ألا تؤمن بالحق فتخلص* *nonne credes veritati? nam saluaberis*.

Ec 2

Et in

Et in his omnibus mox allatis exemplis, cum sine **و**, & **ف** dicitur, Verba Modfarea Gezmani debent, non Nasbani, quia continent implicitè conditionem, quare dices, sine **و**, & **ف** **عَلَى الْعَدُوِّ تَخْرُجُ الْوَطَنُ** *irruet in hostem, liberabis patriam.* **أَشْرَبَ خَمْرًا تَخْنِ الْمَعِدَةَ** *bibe vinum, calefacies stomachum.* **لَا تَشْرَبْ خَمْرًا تَسْكُرُ** *num bibes vinum? inebriaberis.* **لَا تَكْفُرْ دَخَلَ الْجَنَّةَ** *ne fureris, suspenderis.* **كَيْتَ الْعَالَمِ يَعْرِفُ الْمَسِيحَ يَهْتَدِ** *utinam mundus agnosceret Christum, dirigeretur.* **لَا تَكْفُرْ دَخَلَ الْجَنَّةَ** *ne sis infidelis, intrabis in paradysum.* Vbi notat Auctor Caphiæ, contra Auctorem nomine **الْكَسَائِي** *Elcosai*, non posse dici **لَا تَكْفُرْ دَخَلَ الْجَنَّةَ** *ne sis incredulus, ingredieris in ignem.* Rationem autem affert: Quia, inquit, sensus est negatiuus, quia ignis diffugitur, non expetitur. Idem dicendum cum oblatione, & bene dicetur **أَلَا تَوَمَّنْ دَخَلَ الْجَنَّةَ** *nonne credes, intrabis in paradysum, &c.*

الحروف الجازمة للفعل المضارع

Particulæ Gezmantis Verbum Modfareum.

Gezmantis Particulæ sunt (præter ea, quæ mox diximus in fine tractatus de Particulis Nasbantibus) & præcipua est **م**, quæ præmittitur Modfareo, & vertit eius significationem in Præteritum, vt **مَ يَنْصُرْ** *non adiuuit.* **مَ يَصْنَعُ** *non fecit.* Similiter **مَا** *nondum*, vt **مَا يَنْصُرْ** *nondum adiuuit.*

Tertia **ل** cum Chesro ad formandum Imperatiuum, vt **لِيَنْصُرْ** *adiuuet ille.*

Quarta **لَا** *non, ne*, ad prohibitium, vt **لَا تَنْصُرْ** *ne adiuues.*

Quinta est **إِنْ** *si*. Quæ Gezmat duo Verba, quia conditionalis est, & conditionalis oratio duplicem exigit summam, priorem per quam explicatur conditio, & posteriorem per quam retributio, vt **إِنْ تَأْتِنِي أَقْبَلْكَ** *si veneris ad me, suscipiam te.* Et animaduertendum, quòd si Verba ambo fuerint Modfarea, ambo Gezmanabuntur: si vtrumque Præteritum, Neutrum est Gezmi capax: vel erit prius Modfareum, & tunc Gezmabitur, quamuis posteriùs sit Præteritum, vt **إِنْ تَنْصُرْنِي** *si adiuueris me, honorabo te.* Vel è contra si fuerit prius Præteritum, & posteriùs Modfareum, ad libitum dicitur, vt **إِنْ نَصَرْتَنِي لِأَكْرِمَكَ أَوْ لِأَكْرِمَكَ** *si adiu-*

si adiuueris me, honorabo te. Nec tantummodo Particula hæc **أَنْ** Gezmat, cum explicitè apponitur, sed etiam implicitè subintellec̄ta: ita vt in omni sermone conditionali, Modfareum, vel sit Gezmandum, vel certè ipsum in Gezmo liceat collocare, vt **يَكُنُ الْقِتَالُ يَحْرِبُ الْبَلَدَ** *fit bellum, destruetur regio, &c.*

De reliquis Particularum generibus.

P Ræterea sunt plures Particularum species; nempe **حُرُوفُ الْأَسْتِقْبَالِ** Particula Futuri, quibus Modfareum determinatur in significationem Futuri, cum sit indifferens etiam ad Præsens: & per **ل** determinatur ad præsens, vt **لَيَفْعَلُ** *faciet*: per **سُ** autem, vel **سَوْفَ** determinatur ad Futurum, vt **سَيَفْعَلُ** *faciet*: vel **سَوْفَ يَفْعَلُ** *tandem faciet.*

حُرُوفُ الشَّرْطِ Particula conditionis. **لَوْ**, vel **لَيْتَ**. De quibus iam satis dictum est supra inter Particulas coniunctiuas, & inter Particulas Gezmantes.

Particulae **التَّعْلِيلِ** causalitatis. **لِ**, vel **لِكِي**. De quibus etiam diximus inter Particulas coniunctiuas.

حُرُوفُ الْخَطَابِ Duae Particulae collocationis, quæ sunt duæ litteræ **ت**, & **ك**, quæ deseruiunt ad exprimendam secundam personam, vt **أَنْتَ** *tu*, **ذَلِكَ** *illud tuum*, vt supra patet in Verbis, & in Pronominibus.

ت تَاءُ التَّنَادِيَةِ vel **ة** feminini generis, vt **نَاصِرَةٌ** *coadiutrix fuit illa mulier*: & **نَاصِرَةٌ** *adiutrix*.

ن نُونُ التَّنَاكُيْدِ Nun confirmationis, de qua satis dictum est, dum ageremus de Verbis.

Particula **الرَّدْعِ** repulsionis, seu obiurgationis **كَلَّا** nequaquam. Vnde desumptum est illud Hispanum, *calla*: de qua supra inter Particulas negatiuas.

اللَّامَاتُ Litteræ **ل**, quæ ad multa deseruiunt, primò enim est littera **ل**, quæ dicitur **لَامُ التَّعْرِيفِ** Lam articularis, quæ simul cum **ا** præfigitur Nominibus, ad determinationem, vt **الرَّجُلُ** *vir, l'huomo*. Nam sine Articulo sic **رَجُلٌ** vagè sonat *quidam vir*.

Secundò **لَامُ الْقَسَمِ** Lam iuramenti, quæ duplex est: **اللَّامُ الْمُوَطِّئِيَّةُ** Lam præpara-

paratiua; & **لَمْ** جواب القسم *Lam* responsionis iuramenti, vt **وَاللّٰهُ لَئِنْ جِئْتَنِيْ** *per Deum, si venisses ad me, honorassem te.* Prior est **لَئِنْ** pro **لَمْ**: & altera est **لَئِنْ** *utique honorassem te.* Huic similis est **لَوْ** responsiua Particulæ **لَوْ**, & **لَوْلَا** nisi, vt **لَوْ جِئْتَنِيْ لَأَكْرَمْتِكَ** *si venisti ad me, honoravi te, vel Si venisses ad me, honorassem te.* Et **لَوْلَا فَضَلُ اللّٰهِ عَلَيْنَا لَمُتْنَا** *nisi fuisset benignitas Dei super nos, utique perissemus.*

Item **لِ** Imperatiui, vt **لِيَنْصُرْ** *adiuuat ille.*

Item **لِ** Giarri, quod deseruit ad calum Dativum, vt **لِزَيْدٍ** *Zaido, vel propter Zaidum.*

Item **لِ** Inchoationis, quod præfigitur Subiecto propositionis, vt **لِحَمْدِ شَرِيْبٍ** *sanè Mahomet scelestus.*

Item **لِ**, quæ præfigitur Prædicato seu Epitheto, vt **أَنَّ مُحَمَّدًا كَذَّابٌ** *certè Mahomet est mendax.*

Tandem **لِ**, quod præfigitur Verbo, vel Modfareo ad determinandam eius significationem pro præsentis, vt **لِيَنْظُرَ** *videt, respicit.* Vel ad quandam confirmationem tam ante Modfareum, quàm ante Præteritum, vt **إِنَّ مُحَمَّدًا لَفُضِّلَ وَأَضِلَّ** *sanè Mahomet deceptus est, & decepit multos.*

Sunt præterea **أَلْيَاءَاتُ** litteræ **ي** ad plura deseruientes: vt **ي** nota Feminini generis in Verbo, vt **أَضْرِبِيْ** *percutite tu mulier.* & **تَضْرِبِينَ** *percuties, vel percutis tu mulier.*

Et in Nominibus **لِ** breuis, nota generis Feminini, dum non sequitur Affixum, scribitur per **ي**, vt **حَبْلِيْ** *prægnans.* **عَطَشِيْ** *sitibunda.* **ذِكْرِيْ** *memoria, &c.*

Et **ي** grauatum signo Tefdid, quo efficitur Nomen Deriuatiuum à primitiuo, vt ex **أَصْبَهَانٍ** *Asbahan, Asbahanensis.*

Et **ي** signum casuum Obliquorum in Dualibus post Fathum; & in Pluralibus sanis Masculiuis post Chesrum, vt **نَاصِرِينَ** *adiuuantes.*

Item **ي** conuersum ex altera littera, vt in **الْمِيزَانِ** *libra, statera, pro الْمِوزَانِ.*

Item

Item *يا الصلوة في القوافي* *يا*, quod dicitur *le summa*, in quo consistit rythmi concinnitas in carminibus.

Præterea *يا الاستنكار*, id est *يا* negationis, ut si quis dicenti sibi (prout inquit Auctor Chamus) *مررت بالحسن* *transiit per bonum*, seu *per pulchrum*: respondeat quasi irridens, & dicat, addito *يا*, ut prolatio magis sentiat *يا الحسن* *ob, num per pulchrum eius* & negando scilicet propositionem.

Item *يا الهزلة في اللفظ* *يا* *Le hamzat in scriptione*, & prolatione, ut *يا* *custodiens*.

Præterea *يا التصغير* *يا* *Le diminutiui*, ut *يا* *رجيل* *homuncio*. *يا* *أبيحر* *mare paruum*.

Et *يا* *exclamantis*, ut *يا حسرة على العباد* *Ob oppressionem seruorum*.

Et *يا* *quiescens*, quæ relinquitur prout est, cum esset abijcienda ratione Particulæ Geminantis, ut *يا* *يا تيك والأيتاء تهي* *num non venit ad te, & pueri creuerunt*.

Tandem *يا* *المبدلة من لام الفعل* *يا* *Le substituta loco ultima radicalis*, ut cum dicitur (prout testatur Chamus) *يا* *الخامس* *pro الخامس* *quintus*: & *يا* *السادى* *pro السادس* *sextus*. Nec silendum est quod notat Chamus in principio litteræ *ج*,

nempe, quandoque pro *يا* proferri *ج*, ut pro *يا* *جتي* *dici* *جتي* *causa mea*, seu *questio mea*: pro *يا* *فقيهي* *dici* *فقيهي* *dentulus meus superior ex anterioribus*, &c.

Sunt alia, præter enumerata, tam litteræ *يا* quàm reliquarum litterarum munia, quæ parum refert hîc recensere: & facilè ex dictis iam de Litteris supra, de Verbis, de Nominibus, de Particulis, constant omnia, & plenius infra constabunt, cum de eorum connexionè tractabimus, de qua tantùm superest mox dicendum.

DE CONNEXIONE PARTIVM ORATIONIS.

DIXIMVS iam de partibus Orationis singillatim, de Verbo, de Nominē, de Harf seu Particulis: modò superest vt de eorum Connexione tractemus, per quam congruus sermo Arabico idiomate obtinetur.

Et quadruplex occurrit Connexionis modus, qui ad rem faciat: vel Verbi cum Nominē: vel Nominis cum Nominē: vel Harf seu Particulæ cum alterutro: quartò vel omnium trium ad inuicem. Et quia iam de Connexione Particularum, tam cum Nominē quàm cum Verbo, dictum est satis cum ageremus de Particulis, propterea superest tantum, vt de Connexione Nominis cum Verbo primùm: deinde Nominis cum Nominē: & tandem de Connexione omnium trium pariter dicamus. Et hanc Constructionem appellabimus: illam verò Concordationem seu Concordantiam, vt etiam Nominē facilitatem quæramus. Et vt ordo etiam ad facilitatem proficiat; priùs de Concordantijs, quàm de Constructione, agemus: vt Notratum ordinem sequamur. Et priùs de Concordatione Verbi cum Nominē.

Sed quia in huiusmodi Connexionibus, tam Verbum quàm Nomen, diuersas subeunt munia, ex quibus diuersas sortiuntur Denominationes, tanquam secundarum intentionum: propterea ipsarum termini & denominationes expedit primùm explicare, vt quòd est dicendum facilius capiatur.

في تسمية الالفاظ عند مطابقتها

De Partium Orationis denominatione,
dum connectuntur.

TAm Nomen, quàm Verbum, etiam & Particula alterutri coniuncta, sortiuntur eiusmodi Denominationes, fungentia officio seu munere, vel **المبتدأ** *Mobtadai*, Principij, seu Subiecti: item vel **الخبر** *Chabari*, seu Prædicati: vel **الفعل** *Actionis*, seu Verbi: vel **الفاعل** *Agentis*: vel **المفعول** *Patientis*: vel **الحال** *Dispositionis*, seu Circumstantia. vel **التقييد** *Distinctionis*, seu Specificationis: vel **المحذور** *Contracti*: vel **المستثنى** *Excepti*: vel **التوابع** *alicuius ex sequentibus* quæ sunt **التأكيد** *Confirmatio*: **الصفة** *vel Epithetum*, seu Adiectiuum: vel **البدل** *Commutatio*: & **العطف** *Subiunctio*, seu Reflexio. Et de omnibus mox per ordinem.

في المبتدأ

De Mobtadao, seu basi Orationis.

Dilectio ^{المبتدأ} Mobtadaum, est Participium passivum à Verbo composito ^{ابتداء} ex ^{بدأ} incæpit: & significat *inceptum, initiatum, inchoatum*. Sumitur autem à Grammaticis pro dictione illa, seu Dictionibus, quæ sunt basis totius Orationis: quod regit cætera, ipsum verò à nullo regitur: quare sic definitur ^{المبتدأ هو اسم عار عن العوامل اللغوية مسنداً إليه} Mobtadaum est Nomen, seu Dictio carens regente explicito, cui innituntur cætera.

Vt plurimum est subiectum Enunciationis, vt ^{الله أعلم} Deus est sapientissimus.

Ly ^{الله} Deus est in casu Rafeo, quia à nullo regitur, est igitur Mobtadaum: ^{أعلم}

Sapientissimus, est in casu Rafeo, vt concordetur cum ly ^{الله} Deus, quia est eius attributum, seu prædicatum,

Potest quandoque accidere, vt Mobtadaum suscipiat Adiectivum, seu Epithetum; & tunc est, quando præcedente negatione, vel interrogatione, præmittitur Adiectivum in numero singulari, ante eius Subiectum Duale vel Plurale, vt ^{ما قوى الزيدان} *num fortes sunt duo Zaidi?* ^{أقوى الزيدان} *non fortes duo Zaidi.* ^{ما ضعيف الملوك} *num infirmi Reges?* ^{أضعيف الملوك} *non sunt infirmi Reges.*

In quibus exemplis ly ^{أقوى} *num fortis?* ^{ما أقوى} *non fortis:* ^{أضعيف} *num infirmus?* ^{ما ضعيف} *non infirmus.* Sunt in Rafeo, quia à nullo reguntur; ipsa verò locant in Rafeo nomina quæ sequuntur, sunt enim Participia, & ad instar Verborum regunt suum Agens in Rafeo, prout infra suo loco: regunt igitur, non reguntur; sunt igitur Mobtadaa.

Quòd si accadat aliquando, Mobtadaum sustinere dictionem, quæ non est Nomen; erit tamen aliquid stans loco Nominis, vt in Alchorano ^{أن تصوموا خير} *quòd ieiunetis, bonum est vobis.* Vbi ly ^{quòd ieiunetis} stat loco Nominis: idem enim est ac dicere *ieiunium vestrum.*

في الخبر

De Chabaro, seu Prædicato.

Vox ^{الخبر} Chabar, est ex Verbo ^{خبر}, quod significat *narrare, enunciare*: quare eius significatio est *Prædicatio, Enunciatio, Prædicatum, Enuntiatum.* De-

Ff fini-

finitur autem sic ^{أخبار هو الاسم المستند أو ما وقع مكانه صفة للمبتدأ} Chabarum est Nomen alteri innixum, seu aliquid cadens loco eius, qualificans Mobtadaum.

Dicitur esse Nomen, vel aliquid stans loco Nominis, quia Verbum non est Chabarum, quamuis ingrediatur cum alijs ad constituendum Chabarum in summa composita.

Pro quo hic est notandum, Arabibus duplicem esse summam Orationis, Nominalem scilicet, & Verbalem. Summa Nominalis est, quæ constat ex Mobtadao & Chabaro, vt ^{زَيْدٌ عَالِمٌ} Zaidus est sapiens. ly ^{زَيْدٌ} Zaid est Mobtadaum: & ly ^{عَالِمٌ} sapiens, est Chabarum: quod est idem ac dicere, Subiectum à nullo rectū, & eius Prædicatum. Summa autem Verbalis est, quæ constat ex Verbo & suo Nominatiuo seu Agente, vt ^{زَيْدٌ نَصَرَ} adiuuit Zaidus. Et Nomen debet esse postpositum. Verbo, vt à Verbo regatur, & eius Agens dici possit: quando enim præcedit non locatur in Rafeo seu Nominatiuo ex vi Verbi; sed est in Nominatiuo, ex eo quòd à nullo dependeat, ac proinde sit Mobtadaum: vt cum dicitur ^{زَيْدٌ نَصَرَ} Zaidus adiuuit. ly Zaidus non est Nominatiuus, seu Agens Verbi, apud Arabes, sed est Mobtadaum: Agens autem Verbi tunc est Pronomen subintellectum, seu implicitum in ipso Verbo, æquè ac si diceretur ^{زَيْدٌ نَصَرَ هُوَ} Zaidus adiuuit ipse: & ita ly Zaidus est Mobtadaum, ly adiuuit est Verbum, & ly ipse, implicitum in Verbo, est Agens seu Nominatiuus Verbi. Chabarum verò, quod requiritur a Mobtadao, non est tunc Nomen simplex, sed tota summa Verbalis, ipsum scilicet Verbum cum suo Agente stat loco Chabari: & sic ly ^{زَيْدٌ} est Mobtadaum, & ly ^{نَصَرَ هُوَ} est Chabarum eius. Quare hic Verbum non est Chabarum, sed pars Chabari: nam ipsum Chabarum est compositum ex Verbo & Agente eius, & tota summa verbalis cadit loco Chabari.

Dicitur etiam Chabarum esse innixum alteri, ad differentiam Mobtadaï, cui cætera potius adhærent: & qualificat ipsum Mobtadaum; vt patet.

في الفعل

De Verbo, seu Actione.

Significatio ^{أَفْعَلٌ} est *facere, agere*; est enim Verbale à Verbo ^{فَعَلٌ} *fecit*. Sumitur autem à Grammaticis pro illa Orationis parte, quæ significat cum tempore, & dicitur Verbum, quia per ipsum explicatur Actio: Quamuis vsurpent Arabes etiam Adiectiua, à Verbis deriuata, tanquam ipsa Verba, tribuentes eis vim & operationem Verbi.

Est autem Verbum, aliud Intransitiuum, & non regit nisi suum Agens, locando illud in Rafeo, vt ^{زَيْدٌ قَامَ} stetit Zaidus.

Alterum verò, quod est Transitiuum, regit, præter Agens in Rafeo, etiam patiens

tiens in Nasbo, vt ^{أعطى زيد عمرو} *adiuuit Zaidus Amrum*. Complura his non contenta | duobus, etiam plura regunt Patientia in Nasbo, vt ^{أعطى زيد عمرو} *أعطى زيد عمرو* *dedit Zaidus Amro denarium*. Alia etiam, præter Agens in Rafeo, & præter Patiens vnum vel plura in Nasbo, (quæ dicuntur Patientia clara, quia Verbum immediatè transit in ipsa) regunt etiam alia Nomina in Giarro, medijs Particulis (& dicuntur Patientia non clara, quia Verbum non immediatè transit in ipsa) vt ^{أخرج زيد عمرو من الهيكل إلى السوق} *eduxit Zaidus Amrum de Templo in plateam*. Et sic vnumquodque secundum suam significationem. Sunt autem alia Regularia, alia Irregularia: & de omnibus suo loco, dum de eorum Constructione, agemus. Insuper ad maiorem claritatem, & ad Grammaticæ complementum, adicimus in calce Libri Dictionariolum plurium Verborum, secundum Coniugationes distinctorum, cum eorum Constructione; vt ex eorum inspectione Tyronis mens ad Arabicam compositionem, veluti manu, ducatur.

Nec est silendum, quòd sæpè Nomina Adiectiua deriuata à Verbis, substituuntur loco suorum Verborum, & tribuuntur eis casus requisiti à suis Verbis, vt ^{زيد} *زيد* *Zaidus, sciens frater eius*. vbi ^{أخوه} *أخوه* est locatum in Rafeo, ratione Adiectiui ^{علم} *علم* *sciens*: æquè ac si diceretur per Verbum ^{أخوه} *أخوه* *scit frater eius*: similiter dices ^{زيد خارج من المسجد إلى البستان أبوه} *Zaidus, egrediens de Templo in pomarium pater eius*. Dicitur per Adiectiuum ^{خارج} *خارج* *egrediens*, tamquam si diceretur per Verbum ^{خرج} *خرج* *egressus est*. Pari ratione dici potest ^{زيد} *زيد* *Zaidus, dans denarium Amro pater eius*: æquè ac si diceretur per Verbum: propterea eiusmodi Adiectiua dicuntur ^{شبهات الفعل} *شبهات الفعل* *similitudines Verbi*.

في الفاعل

De Agente.

Agens, quod Arabibus ^{الفاعل} *الفاعل*, & Latinis Nominatiuus Verbi dicitur, describitur sic ^{الفاعل هو الاسم المستند إليه ما تقدمه من الفعل أو شبهه من} *الفاعل هو الاسم المستند إليه ما تقدمه من الفعل أو شبهه من* *جاء قيامه به* *Agens est Nomen, cui connectitur Verbum, quod precessit, vel quod est*

simile Verbo, eatenus quatenus per ipsum est, seu ab ipso emanat. Sic Auctor Caphia & Auctor Giarrumia.

Dicitur primò **الاسم** *Nomen*, quia Verbum, & Harf, aliæ duæ partes orationis, nequeunt esse Agens, nisi virtute significatum Nominis contineant, ut **أعجبني أن** placuit mihi, quòd egressus es. Vbi **أن** *quòd egressus es*, Particula cum Verbo, sunt Agens Verbi præcedentis, quia perinde est ac si dictum fuisset **أعجبني خروجك** placuit mihi egressus tuus.

Dicitur secundò **المسند إليه ما تقدم من الفعل** *cui annexum est Verbum præcedens*: nam, nisi ipsi Verbum nectatur, Agens eius non erit; & nisi Verbum præcedat ante ipsum, nec dicetur Agens: dicunt enim Arabes, Agens locari in Rafeo ex vi Verbi; at non locatur in Rafeo ex vi Verbi, nisi quando sequitur post Verbum: quando autem præcedit, locatur in Rafeo ex eo quia est Mobtadaum & basis orationis, stans per se, & à nullo rectum, ut paulò supra explicuimus, agentes de Chabaro.

Dicitur deinde **أو شبهه** *seu id, quod est simile Verbo*: nam Adiectiua quæ sunt Participia ex Verbo, siue transitiuo, siue intransitiuo, regunt casus sui Verbi, ut diximus supra agentes de Verbo.

Dicitur tandem **من جهة قيامه به** *quatenus illud, idest Verbum, stat per ipsum, idest Actio procedit ab ipso*. Et hoc dicitur ad differentiam Patientis, de quo enunciatur passio in forma Verbi passiuæ, quòd dicitur **المفعول الذي لم يسم** *Patiens, de cuius Agente nulla fit mentio*. nam cum Verbum passiuè enunciat, nulla fit mentio de Agente, sed absolutè dicitur **ضرب زيد** percussus est Zaidus. Et sic hoc Patiens ita se habet respectu verbi Passiuæ, sicut Agens respectu verbi Actiuæ: & propterea regulæ aliæ de ipso peculiæres non sunt, quia est quasi loco Agentis.

Est autem Agens, sicut & Patiens, duplex, alterum dicitur **ظاهر** *manifestum, clarum*: & est omne Nomen, siue Substantiuum, siue Adiectiuum, siue Proprium, siue Appellatiuum; quòd prædicto modo post verbum sequatur.

Alterum dicitur **مضمّر** *Subintellectum, seu Pronominale*: & rursus hoc duplex est, nempe **متصل** *coniunctum*, & **منفصل** *separatum*. Coniunctum est, quòd ipsi verbo in fine vel in principio additur ad significandas personas, ut **ضربت** percussi. Illud **ت** referens primam personam, dicitur **مضمّر متصل** *Pronomen coniunctum*, & gerit vicem Agentis verbi. Separatum est, cum dicitur **أنا ضربت** percussi

cussi ego. Illud أنا *ego*, est مضمّر متّصل Pronomen separatum, gerens vices Agentis. Sunt etiam reliqua Pronomina personalia, dum post verbum prænotato modo sequuntur: vt أنت *tu*, أنتم *vos duo*, أنتم *vos plures*, هو *ille*, هي *illi duo*, vel *duae*, هم *illi plures*, &c.

في المفعول

De Patiente.

Patientis plures sunt species: præter mox explicatum, quod in forma verbi Passivi, diximus, stare loco Agentis: est enim

Patiens quod dicitur المفعول المطلق *Absolutum*. Et non est aliud, quàm ipsa met actio quæ fit, & explicatur per Masdarum seu verbale, vt cum dicitur موتاً *morte morieris*, ضربت ضرباً *percutiendo percussi*. Quod non est aliud, quàm dicere: *percussi percussione*, seu *feci percussione*. Et hoc fit, vel ad solam confirmationem, vt in exemplis allatis, & dicitur للتأكيد *ad confirmandum*, propter confirmationem. Et est semper numeri singularis.

Vel secundò, fit ad enumerandas vices actionis, vt cum dicitur addito ة in fine Masdari, non habentis illud (vt supra diximus de formatione الـمـرّة *vicis*, agentes de deriuatis à Verbo) exempli gratia ضربت ضربة *percussi percussione una*. ضربت ضربتين *percussi duas percussiones*, seu *bis*. ضربت ضربات *percussi plures percussiones*, vel *pluries*. Et sic dicitur للتعداد *ad enumerationem*.

Tertiò dicitur للتوع *ad explicandam speciem actionis*, & habet Chesrum in prima, vt جلست جلسة قريية *sedi sessione Simia*. جلست جلستين *sedi duplici sessionis genere, ad instar claudi, & ad instar Simia*. Et hoc Patiens absolutum, sic in Nasbo collocatum, habere possunt etiam Verba intransitiua, & etiam passiuua, vt جلست جلوساً *sedi sessionem*. Et سير سيراً *ambulatum est ambulatione valida*. Et potest etiam locari in Rafeo, sic سير سيراً *ambulata est ambulatio vehemens*.

Secundum dicitur به المفعول *patiens in quod*: & est subiectum, quod recipit actionem; & propriè & absolutè dicitur المفعول *patiens*: vt ضربت زيداً *percussi*

Zaidum. Et hoc Patiens est tantummodo verborum transitiuorum, exinde enim dicuntur transitiua. Et hoc Patiens in passiuua locutione locatur in Rafeo, & est prae-
cipuum inter caetera, & primo loco in Rafeo locandum, vt *ضرب زيد* percussus est

Zaidus. Quando autem duo, vel plura eiusmodi patientia concurrunt, potest vnum ex ipsis ad libitum poni in Rafeo, relictis caeteris in Nasbo, vt si exemplum hoc
أعطيت زيدا دينارا dedi Zaido denarium, Passiuua locutione fit proferendum; alterutrum ex duobus Patientibus locandum erit in Rafeo, relicto altero in Nasbo:
& dici poterit, vel *أعطى دينار زيدا* datus est denarius Zaido, vel *أعطى زيدا ديناراً* muneratus est Zaidus denario, &c.

Tertium dicitur *المفعول فيه* Patiens in quo: & est expressio vel temporis, vel Loci, quando & vbi facta sit actio. Quod etiam locatur in Nasbo, vt *ضربت اليوم* percussi hodie. Et *ضربت قدام السلطان* percussi ante Soldanum. & *ضربت يمينه* percussi à dextris, & à sinistris. & *سرت شهرا أميالا ثلاثة* ambulauit mensis tria milliaria. Et in Passiuua locutione locari possunt in Rafeo, vt *سير شهر* ambulatus est mensis. *سير أميال ثلاثة* ambulata sunt milliaria tria. Aliàs enim locatur in Giarro per Particulam *ب*, vel *في* in, vt *سرت في شهر* ambulauit in mensis. *كتبت الرسالة* percussi in hac die in domo. *كتبت الرسالة في اليوم في البيت* scripsi litteras Romae, &c.

Quartum est *المفعول له* Patiens propter quod, quod etiam dicitur *من أجله* & est finis propter quem fit actio, vt *ضربته تاديبا له* percussi eum ad corrigendum illum. Vel potest dici cum *ل* causali, *ضربته لتاديبه* percussi eum ad correctionem eius. Vel etiam cum Articulo *للتاديب* ad correctionem percussi eum: Et potest etiam per Verbum explicari, praemissa aliqua ex Particulis causali-
bus, vt *أضربه لأوديه*, vel *أضربه كي أوديه* vel *أضربه لكي أوديه* percussio eum, vt corrigam illum, &c.

Quintum dicitur *المفعول معه* Patiens cum quo. Et definitur ab Auctore Capthiae sic *المذكور بعد الواو لمصاحبة مفعول فعل لفظا أو معنى* est memoratum post *و* coniuunctiuum, ob consortium effectus Verbi explicite vel implicite. idest, socius actionis: & locatur in Nasbo, eo quod non sit causa praecipua, sed concausa,
vt

vt ^{جاء} ^{الأمير} ^{والجيش} *venit Imperator cum exercitu: & licet dicere cum Rafeo*
^{جاء} ^{الأمير} ^{والجيش} *venit Imperator & exercitus.* Quando autem post Verbum
 non est nomen præcipui Agentis explicitum, non licet locare secundum Agens in
 Rafeo, sed necessariò Nasbandum erit, vt ^{جيت} ^{وزيداً} *veni cum Zaido.* Si au-
 tem post Verbum explicitè adest nomen Agentis principalis, tunc licet utroque
 modo dicere, vt ^{جيت} ^{أنا} ^{وزيداً} *veni ego cum Zaido.* vel ^{جيت} ^{أنا} ^{وزيد} *veni*
ego & Zaidus.

Quando autem Verbum non adest explicitè, sed tantùm implicitè, tunc si est con-
 iunctio nominis manifesti post nomen manifestū, locari debet in eodem casu prius
 ac posterius, vt ^{ما} ^{للزيد} ^{وعرو} *quid Zaido, & Amro?* ^{ما} ^{للرجل} ^{والملاك} *quid bo-*
mini & Angelo? Si autem prius sit Pronomen personale, & posterius Nomen mani-
 festum, ac proinde dissimile, tunc necessariò erit Nasbandum, vt ^{ما} ^{لك} ^{وزيداً} *ما لك*
quid tibi cum Zaido? Quòd si quis vellet locare ^{زيد} in Giarro, illi necessaria
 esset replicatio Particulæ Giarri, vt ^{ما} ^{لك} ^{ولزيد} *quid tibi & Zaido?* Sed tunc
 non esset in significationem Particulæ *مع cum.*

الحال

Dispositio, seu modus agendi.

Caphiæ Auctor sic definit ^{الحال} *Dispositionem* ^{أو} ^{الفاعل} ^{أو} ^{هيئة} ^{الفاعل} *ما تبين هيئة الفاعل أو الحال*
Est id, quod explicat modum, circumstantiam, seu qualitatem, seu
conditionem, situm, habitum, vel quid simile accidentale, circa Agens, vel Patiens. Et
locatur semper in Nasbo sine Articulo, siue subiectum eius sit determinatum, siue
indeterminatum, vt ^{زيد} ^{في} ^{الدار} ^{قائماً} *زيد في الدار قائماً. percussi Zaidum stando.*
Zaidus in atrio stans.

Quando autem Subiectum est indeterminatum, tunc melius est præmittere ^{الحال}
Dispositionem, ne censeatur Adiectiuum, vt ^{كقيت} ^{أرجلاً} ^{رجلاً} *occurrit mihi, pe-*
dibus incedendo, seu pedester, vir quidam. Si enim diceretur, postposita dispositio-
 ne sic ^{كقيت} ^{رجلاً} ^{رجلاً} *occurrit mihi vir pedester*, tunc ^{رجلاً} *ly* posset sumi
 pro ^{صفة} vel ^{نعت} *Adiectiuo*, vel *Attributo*, & non pro ^{حال} *Dispositione*: cum
 verò præmittitur, tunc certum est esse *Dispositionem*, quia Arabibus numquam
 licet *Adiectiuum* præmittere *Substantiuo*.

Sed

Sed quia sæpè accidere potest dubium, an pertineat Dispositio ad Agens, vel ad Patiens, vel ad vtrumque simul: tunc ad tollendam amphibologiam, si pertineat ad vtrumque, dices non قَائِمًا, sed زَيْدٌ عَمَرُوا قَائِمِينَ percussit Zaidus Amrum, utroque stante. Si ad Agens tantummodo, dici poterit sic أَنَا قَائِمًا ضَرَبْتُ ego stando percussi Zaidum. Si verò ad Patiens dumtaxat dispositio pertineat, ad claritatem sermonis dici poterit ضَرَبْتُ زَيْدًا وَهُوَ قَائِمًا percussit Zaidum ipso stante, &c.

في التمييز

De Specificatione, seu Distinctione.

Sic definitur Specificatio التَّمْيِيزُ مَا يَرْفَعُ الْإِبْهَامَ الْمَسْتَقَرَّ عَنْ ذَاتِ مَذْكُورَةٍ Specificatio dicitur id, quod aufert indeterminationem, quae inest circa substantiam memorati. Itaque differt Specificatio à Dispositione; quia Dispositio explicat modum; Specificatio autem explicat essentiam: vtraque autem eodem modo in Nasbo collocatur, vt تَضَمَّبَ زَيْدٌ عَرَقًا perfusus est Zaidus sudore. أَعْطَانِي عِشْرِينَ دِينَارًا وَرُطْلًا خَوْحًا وَمَنْوِيْنِ سِنًا dedit mihi viginti denarios, & libram malorum persicorum, & duas libras butyri. وَعَلَى النَّخْرِ مِثْلَهَا زَيْدًا & super dactylis tantundem butyri. وَفِي أَصْبَعِهِ خَاتَمٌ ذَهَبًا & in digito eius anulus, aurum. Sed frequentius dicitur cum annexione خَاتَمٌ ذَهَبٍ anulus auri. Item طَابَ زَيْدٌ نَفْسًا Zaidus bonus, quoad animam. زَيْدٌ طَيِّبٌ أَبًا وَأَبُوهُ وَدَارًا وَعِلْمًا Zaidus bonus, patre, & paternitate, & palatio, & scientia. Et omnia Nomina, in prædictis exemplis locata in Nasbo cum Tanuino, funguntur hoc munere Specificationis. Et semper post Specificatum locanda est Specificatio; & elegantius post Verbum, si adsit.

في المجرور

De Contracto.

Contractum, seu الْمَجْرُورُ duplex est: alterum quod contrahitur per Particulas, quae dicuntur حُرُوفُ الْخَفْضِ Particulae Contractionis, seu حُرُوفُ الْجَرِّ Particulae Depressionis. Quibus exempli gratia dicitur كَتَبْتُ بِذَلِكَ قَلَمٍ scripsi sine calamo. دَخَلَ إِلَى

ب. *egressus sum de ciuitate*. *intrauit in domum*. *خَرَجْتُ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى الْبَيْتِ*.
Et sic de cæteris, prout satis diximus dum ageremus de Particulis Giarri.

Alterum est, quod cōtrahitur per *الإضافة* annexionem, & dicitur *الاسم المضاف*
Nomen annexum: Latini autem dicunt Esse in regimine, & Genitiuum possessiuum,
vt *عَلَامُ زَيْدٍ* *puer Zaidi*. *خَاتَمٌ ذَهَبٍ* *anulus auri*. *ضَرْبُ الْيَوْمِ* *percussio huius*
diei, &c.

Distinguunt autem Arabes de duplici annexione: alteram dicunt *إضافة معنوية*
Annexionem significatiuam, & *حقيقه* *veram*, seu *realem*: alteram verò dicunt
إضافة لفظية *Annexionem prolatiuam*, seu *غير حقيقه* *non realem*.

Vera & realis est, quæ importat implicitè significationem, vel Particulæ *ل*, quæ
denotatur dominium vel possessio rei, vt cum dicitur *كِتَابُ زَيْدٍ* *liber Zaidi*: ubi
importatur dictæ Particulæ sensus, æquè ac si diceretur *كِتَابٌ لِّزَيْدٍ* *liber qui est*
Zaido. vel quæ importat significatum Particulæ *مِن* *ex*, qua denotatur materia
ex qua quid fit, vt *خَاتَمٌ مِّنْ ذَهَبٍ* *anulus auri*. Sensus enim est *خَاتَمٌ*
anulus ex auro. Vel quæ importat sensum Particulæ *فِي* *in*, vt *ضَرْبُ الْيَوْمِ* *percussio*
huius diei: nam sensus est *الضَرْبُ الَّذِي فِي الْيَوْمِ* *percussio qua in hac die*.

Quando igitur Annexio est vera, importans significationem *ل*, vel *مِن*, vel *فِي*
tunc nomen Annexum, nempe prius quod alteri locato in Giarro innititur, carere
debet Articulo, & Tanuino; & si Duale sit aut Plurale sanum Masculinum, priuan-
da erunt *ن* finalibus, vt *كِتَابُ زَيْدٍ* *liber Zaidi*. *كِتَابَا زَيْدٍ* *duo libri Zai-*
di. Plurali autem sano post *و* solent tunc addere *ا*, vt *بَنُو زَيْدٍ* *filij Zaidi*. Nec
licebit dicere *كِتَابِ زَيْدٍ*, nec *الْكِتَابِ زَيْدٍ*, nec *كِتَابَانِ زَيْدٍ*, nec *الْكِتَابَا*
زَيْدٍ, nec *بَنُونِ زَيْدٍ*, nec *الْبَنُونِ زَيْدٍ*. sed dicendum vt supra.

Altera Annexio, quæ est secundum prolationem tantum, non vera & realis. Est
primò annexio Agentis ad suum Patiens, vt *ضَارِبُ زَيْدٍ* *percutiens Zaidum*, seu *per-*
cussor Zaidi: quando sensus est de actione præsentis, vel futura: nam quando sensus
est de actione præterita, Annexio censetur vera, pertinens ad priorem.

Secundò, Annexio quoad prolationem tantum non realis nec vera, existimatur
Annexio Adiectiui qualificantis ad suum Subiectum, ad quam etiam pertinere qui-

dam dicunt, Annexionem Superlatiui ad rem superatam: verum nos infra suo loco de Comparatiui & Superlatiui Constructione dicemus. De Adiectiuo autem qualificante dicitur, vt *حَسَنُ الْوَجْهِ* pulcher faciei.

Tertiò, annexio Patientis ad Nomen aliud explicans peculiare subiectum passionis, vt *مَضْرُوبُ الظَّهْرِ* percussus dorso, censetur etiam annexio non realis, sed tantum quoad prolationem.

Et in eiusmodi annexionibus, non realibus, Nomen annexum necessario priuandum erit Tanuino, & *ن* finali si duale vel plurale sanum sit; non tamen necessario priuari debet Articulo, sed iuxta sermonis exigentiam dici poterit vel cum Articulo, vel sine, prout sensus est, vel de Vago vel Determinato, vt *ضَارِبُ الْعَبْدِ*, vel *الضَّارِبُ الْعَبْدِ* percutiens serui. Item *حَسَنُ الْوَجْهِ* vel *الْحَسَنُ الْوَجْهِ* speciosus facie. Et *مَضْرُوبُ الظَّهْرِ* vel *المَضْرُوبُ الظَّهْرِ* percussus dorso.

Sed animaduertendum, quod si Nomen, cui fit annexio, fuerit nomen Proprium, licebit quidem, iuxta sensus exigentiam, dicere cum Articulo annexi, si fuerit Duale vel Plurale, vt *نَاصِرَا زَيْدٍ* vel *النَّاصِرَا زَيْدٍ* duo adiutores Zaidi. Et *النَّاصِرُونَ زَيْدٍ* plures adiutores Zaidi. Non autem licebit dicere cum Articulo annexi, si fuerit Singulare, quare non dices *النَّاصِرُ زَيْدٍ*, sed *نَاصِرُ زَيْدٍ* adiutor Zaidi. Si autem dicere libuerit cum Articulo, dicendum *النَّاصِرُ زَيْدًا* adiuuans Zaidum. Sed tunc non erit Annexum, sed tamquam Participium reget casus sui Verbi, & non pertinet ad Contractum.

In cæteris verò Annexionibus, necessario priuandum erit nomen annexum & Articulo & Tanuino, & *ن* si Duale vel Plurale sanum fuerit.

Notandum verò est in vniuersum, Contractum, siue per Particulas Giari, siue per Annexionem, non posse præmitti ante Particulam, vel Nomen contrahens: nec enim licebit dicere *زَيْدٌ الدَّارِ فِي*, sed dicendum *زَيْدٌ فِي الدَّارِ* Zaidus in palatio. Similiter de Annexo, non licet præmittere Genitiuum possessiui, prout Latinis, quod & elegantius censent: nec bene dicetur Arabicè *زَيْدٍ عِلَامٌ* Zaidi seruus, sed omninò dicendum *زَيْدٌ عِلَامٌ* seruus Zaidi.

Quòd si Nomen Annexum habeat Epithetum seu Adiectiuum, ipsum Nomen annexum erit omninò præmittendum ante suum nomen Giarratum seu Contractum, vt mox diximus; Adiectiuum verò illius præmitti non poterit Contracto: nec enim dici poterit, exempli gratia, *رَأَيْتُ مَلَاكَ عَزِيزِ اللَّهِ* vidi Angelum fortem Dei:

sed Adiectiuum erit omninò postponendum, sic رَأَيْتُ مَلَكَ اللَّهِ الْعَزِيزِ vidi Angelum Dei fortem. Et ad soluendam amphibologiam, quando scribitur sine vocabulis, vel quando non tollitur per diuersitatem casus; vt si dubium esset an diceretur اللَّهُ الْعَزِيزُ Dei fortis, an الْمَلَكَ الْعَزِيزِ Angelum fortem, tunc replicandum esset hoc modo رَأَيْتُ مَلَكَ اللَّهِ الْعَزِيزِ vidi Angelum Dei, Angelum fortem, si de Deo intelligeretur, replicandum ipsum nomen Dei ante Adiectiuum, vt اللَّهُ الْعَزِيزُ Dei fortis.

EXCEPTVM etiam est, vt plurimum, ex Nominibus contractis seu Giarratis, sæpè enim in Giarro ponitur, quamuis etiam in Nasbo & in Rafeo: sed quia iam supra de eo satis dictum est, cum diximus de Particulis exceptiuis, propterea non aliud hic nobis occurrit dicendum.

التّوابع

Sequentia.

Quattuor dicuntur التّوابع Sequentia, nempe التّأكيد Confirmatio: التّصغرة vel التّعت Adiectiuum, seu Epithetum: التّبدل Commutatio: & التّعطف Reflexio, seu Subiunctio, quam Latini Coniunctionem dicunt. Dicuntur autem Sequentia; quia, inter cætera Orationis membra, aliud semper sequuntur: & quamuis liceat, iuxta sermonis commoditatem, cætera nunc præmittere nunc postponere: hæc autem quattuor non licet, nisi suis prærequisitis subiungere: vt mox de singulis patebit.

التّأكيد

Confirmatio.

Dvplex est التّأكيد, seu التّوكيد Confirmatio, nempe التّفظي Prolatione, vel التّعنوي Significatione.

Prolatilis Confirmatio, seu Prolatione tantum est, cum replicatur eadem dictio, quæcumquæ sit, vt نصرني الله الله adiuuit me Deus, Deus. Et hoc regulariter in vocali tantum sermone, vt iteratò prolatum penitus audiatur.

التّعنوي Significatiua verò est, cum præcedens dictum, subiunctis quibusdam vocibus, sensu idem importantibus, veluti iterum profertur. Sunt autem eiusmodi

dictiones ^{انفس} *anima*, pro ipsemet, vt ^{جاء زيد نفسه} *venit Zaidus ipsemet*. &
^{عين} *substantia*, siue *Entitas*: vt ^{جاءت هند عينها} *venit Hinda*, *substantia*
eius: idest ipsamet. Item ^{كل} *totus*, vt ^{اكلت الرغيف كله} *comedi placentam*,
totum eius. Item ^{كلا} *uterque*, *ambo*, vt ^{جاء زيد وهند كلاهما} *venerunt*
Zaidus & Hinda. Et ^{كلا} *amba*, vt ^{جاءت زينب وهند كلتاهما} *venerunt*
Zainaba & Hinda, *amba pariter*. Item ^{اجمع}, vel ^{ابضع}, vel ^{اكتع},
uniuersus, & pro feminino ^{جمع} *uniuersa*, &c. Et pro Plurali Masculino ^{اجمعون}
uniuersi, &c. Et pro Plur. Comuni ^{جمع} *uniuersa*, & *uniuersi*, &c. & his non confir-
 matur, nisi id, circa quod fit confirmatio, habeat partes, saltem existimatione, vt
^{اجمعون} *القوم اجمعون* *venit populus, uniuersi*. Et, vt patet exemplis, Confirmatio
 concordari debet cum suo confirmato, & in Rafeo, & in Nasbo, & in Giarro, & in
 Determinatione, & in Indeterminatione; scilicet in Casu, & in Articulo, exceptis
^{اجمع} & ^{اجمعون} *uniuersi*, cum ceteris mox pariter memoratis, quae semper sine
 Articulo proferuntur, vt ^{مررت بالقوم اجمعين} *transiui per populum uniuersum*.
 Eodem modo dicitur cum ^{اكتعين} vel ^{ابضعين} vel ^{ابضعين}, *uniuersos*, &c.

في الصفة والنعته

De Adiectiuo, seu Epitheto.

Adiectiuum est Nomen illud, quod post Substantiuum subiungitur ad eius qua-
 lificationem: & est vnum ex sequentibus, quia non praemittitur ante Substan-
 tiuum, sed semper ipsum sequi debet: item quia sequitur Substantiuum suum, ipsi con-
 cordatum in omnibus, nempe in Genere, Numero, Casu, Determinatione, & Inde-
 terminatione, vt ^{مررت بالرجل النائم} *surrexit Zaidus intelligens*. ^{زيد العاقل}
transiui per virum illum dormientem. & ^{رأيت رجلاً اكلًا} *vidi virum quemdam*
comedentem. Verum de hoc plenius infra tractabimus, agentes de Concordatione
 Adiectiui cum Substantiuo: vbi etiam de Adiectiuo diuersi generis.

في البدل

De Commutatione.

Commutatio quadruplex dicitur: vel totius ex toto: vel partis ex toto: vel co-
 tinentis pro contento: quarto vel commutatio ex errore. Et omnis Commu-
 tatio

infra dicendis. Restat modo, his præmissis, de Connexione ipsa loquamur, prout proposuimus, incipiendo à simplicioribus, prius nempe de Connexione singulorum ad inuicem: deinde de Connexione omnium pariter. Et primùm de Connexione solius Nominis cum Verbo, quam Concordationem Verbi & Agentis dicemus, & Concordantiam Nominatiui cum Verbo denominant Latini.

في مطابقة الفعل والاسم

De Concordatione Nominis cum Verbo.

Latini dicunt eiusmodi, Concordationem Nominatiui cum Verbo, & in duobus tantùm consensum requirunt, nempe in Numero & Persona; Arabes autem etiam Genus conuenientiam exigunt.

Et primò, quoad Personam, debent necessariò concordare, vt قام زيدٌ *surrexit* Zaidus. علم الله *nouit Deus*. ضربت أنت *percussisti tu*. أنا نصرت *adiuui ego*. أحسن الناس *benefecerunt homines*.

Secundò, quoad Numerum: si præcedat Nomen, tunc concordari debent, vt الله يكمم *Deus iudicabit*. رجلان خلقا *duo viri creati sunt*. النساء يغزلن *mulieres nent*. Et quando sic præcedit Nomen, non dicitur agens Verbi, sed Mobtadaum: Agens verò dicitur, cum sequitur, vt explicuimus supra, agentes de Mobtadao, Ghabaro, & Agente. Cum autem sequitur Nomen post Verbum, non necessariò concordari debent in Numero, sed Verbum elegantius est Singulare, dum Nomen est Duale, vel Plurale; quare dicitur نصر رجلان *adiuuerunt duo viri*. & نصر رجال *adiuuerunt plures viri*. Et ad Verbum sonat adiuuit duo viri, & adiuuit plures viri: quare Verbum erit semper Singulare, cum singulari enim Nomine nulli est dubium, Verbum requiri Singulare; cum Duali & Plurali dum sequuntur, ineleganter apponitur Verbum Duale & Plurale, igitur Verbum semper erit Singulare, dum Nomen ipsius Agens sequetur.

Tertiò, quoad Genus, dum Nomen præcedit ante Verbum, debent concordare, vt المرأة عزلت *mulier neuit*. امرأتان تغزلان *duæ mulieres nent*. Sic necessariò concordant cum Nomen est Singulare vel Duale: at Nomen si fuerit Plurale, licebit vel concordare, vt الرجال هردوا *viri fugerunt*. النساء يغزلن *mulieres nent*. الارض ارتجفت *terra contremuerunt*. vel apponetur (dummodo non fuerit Plurale sanum Masculinum) الرجال حاربت *viri pugnaverunt*. النساء هردت *mulieres fugerunt*. الارض ارتجفت *terra contremuerunt*. Idque ideò licere asserunt, quia idem est dicere homines, ac collectio homi-

hominum: mulieres, ac collectio mulierum. Et quia *collectio* Arabicè dicitur *جماعة*, estque Feminini generis, propterea licet cum Plurali etiam Masculino (& etiam Sano, secundum aliquos) ponere (post Plurale quodlibet) Verbum Singulare Femininum: dicere enim *ضربت الرجال* viri percussit, idem est ac dicere *جماعة* *ضربت* congregatio virorum percussit.

Cum autem præcedit Verbum, & Nomen sequitur: si ipsum Nomen fuerit Singulare Masculinum, concordabunt, vt *أبق العبد* fugit seruus. Similiter, si Duale Masculinum, vt *أبق العبدان* aufugerunt duo serui.

Si verò Nomen sequens fuerit generis Feminini, siue in Duali siue in Singulari: tunc vel erit generis Feminini veri, nempe animal habens sexum ita vt verè femina fit, & non licebit discordantia si immediatè sequatur, sed dicetur *هربت المرأة* fugit mulier. *أفترست الأسد* discerpit leana. *بأضت الدجاجة* oua peperit gallina. Si autem mediet aliquid inter Verbum & Nomen, discordare licebit, vt *أفترست الآن الأسد* discerpit nunc leana. *بأضت اليوم الدجاجة* oua peperit hodie gallina. Sed elegantior est Concordantia in hoc etiam casu.

Si autem fuerit Nomen sequens generis Feminini non veri, nempe non animal, tunc licebit vtrumque, vt *ارتجفت الأرض* & *ارتجفت الأرض* contremuit terra. Et *ارتجفت اليوم الأرض* vel *ارتجفت* commota est hodie terra: Sed cum aliquid interiacet, discordantia est elegantior; cum nil interiacet, concordantia.

Quod si Nomen sequens sit Plurale, cuiuscumque generis, dummodo non fanum Masculinum, tunc eodem modo Verbum disponitur quoad genus, sicut si esset Singulare Femininum non verum: ratione superius explicata, quia subintelligitur *الجماعة* congregatio, generis Feminini non veri: vnde licebit dicere vel *قاتل الرجال* vel *قاتلت الرجال* pugnaverunt viri, & *هربت النساء* fugerunt mulieres, vel *هربت النساء*, quod rariùs vsurpandum est. Poterit etiam dici cum Verbo in numero Plurali *هربت النساء* fugerunt mulieres. *قاتلوا الرجال* pugnaverunt viri. Verùm hoc rudius & minus elegans censetur.

Cum Plurali autem sano Masculino durius censent dicere cum nota Feminini *هربت الزيدون* fugerunt Zaidi. sed dicunt *هرب الزيدون*: dici etiam potest, quamuis ineleganter *هربوا الزيدون* fugerunt Zaidi.

في مطابقة الصفة والموصوف

De Concordatione Adiectiui cum Substantiuo.

Concordantia Adiectiui cum Substantiuo in quattuor consistit, nempe Genere, Numero, Casu, & Notificatione seu Determinatione, vel Indeterminatione, quæ consistunt in carentia vel adhærentia Articuli ال, vt supra diximus, agentes de Proprietatibus Nominis (& hoc in Appellatiuis, Nomina autem propria in numero singulari non suscipiunt Articulum, sed ex se semper sunt determinata): est etiam determinatum Nomen annexum determinato, vel habens Pronomen affixum.

Est autem Adiectiuum duplex apud Arabes: alterum enim est Nomen explicans qualitatem pertinentem ad ipsum Substantiuum præmissum, vt رجلٌ عالمٌ *vir doctus*. Vbi ly عالمٌ *doctus*, explicat doctrinam existentem in ipso homine: & est Adiectiuum etiam Latinis notum, & in omnium linguarum idiomatibus.

Alterum Adiectiui genus est peculiare apud Arabes, quo non explicatur qualitas Subiecti præcedentis, sed qualitas inhærens alteri Subiecto sequenti, quod Subiectum aliquam habet relationem ad Subiectum præcedens, vt زيد العالم أخوه *Zaidus, doctus frater eius*, id est, *Zaidus ille, cuius frater doctus*. Hic ly العالمٌ *doctus*, non explicat doctrinam Zaidi, sed doctrinam fratris ipsius Zaidi.

Prior Adiectiui species debet concordare in omnibus cum suo Substantiuo, nempe in Genere, Numero, Casu, & Determinatione, vt

رجُلٌ عالمٌ <i>vir doctus.</i>	رجُلانِ عالِمَانِ <i>duo viri docti.</i>	رجالٌ علماءٌ <i>viri docti pl.</i>
امرأةٌ حكيمةٌ <i>mulier sapiens.</i>	امراتانِ حكيمتانِ <i>duæ mulieres sapientes.</i>	نساءٌ حكيماتٌ <i>pl. mulieres sapientes.</i>
زيدٌ الحبيب <i>Zaidus dilectus.</i>	الزيدينِ الحبيبينِ <i>duos Zaidos dilectos.</i>	الزيدينِ الاحباءُ <i>Zaidorum pl. dilectorum.</i>
هندٌ الجميلةُ <i>Hinda elegans.</i>	الهندانِ الجميلتانِ <i>duæ Hinda elegantes.</i>	الهنداتِ الجميلاتِ <i>pl. Hindarum elegantium.</i>

Verum est, post Subiectum habens articulum seu Determinatum, posse apponi vocem Adiectiui sine articulo, sic الرجل عالمٌ, sed tunc non gerit vicem Adiectiui, sed est per modum inexistentiæ tamquam Prædicatum cum copula, ita vt

sen-

sensus sit *ly الرَّجُلُ الْعَالِمُ vir est doctus*: non autem *vir doctus*. Quando autem
 vtrumque est Determinatum, tunc haud dubium est esse Adiectiuum, vt *الرَّجُلُ*
الْعَالِمُ ille vir doctus. Quando autem vtrumque est Indeterminatum, tunc potest
 sumi vel tamquam Adiectiuum, & hoc praecipue: posset etiam sumi per modum
 inexistentiæ, ita vt sensus duplex habeatur, cum dicitur *رَجُلٌ عَالِمٌ*, vel *vir qui-*
dam est doctus, vel *vir doctus*. Et hic sensus est praecipuus; nam, ad significandam
 inexistentiã Subiecto indeterminato, melius & clariùs dicitur *رَجُلٌ هُوَ عَالِمٌ vir*
quidam, ipse doctus, vel *رَجُلٌ كَانَ عَالِمًا vir quidam erat doctus*. Quando au-
 tem Subiectum est Determinatum & Adiectiuum Indeterminatum, tunc non est
 sumendum per modum Adiectiui, sed per modum Inexistentiæ, ita vt sit summa
 Nominalis; & Subiectum sit Mობtadaum, & Adiectiuum sit Chabarum: & hanc vo-
 cat Auicenna in sua Logica *قضية ثنائية* *propositionem binarum*, seu *duarum Di-*
ctionum, prout est *الرَّجُلُ الْعَالِمُ vir est doctus*.

Hic autem animaduertendum, quòd quando Substantiuum est Nomen plurale,
 praesertim non rationale, siue Masculinum siue Femininum, tunc vsurpandam pro
 eius Adiectiuo vocem singularem femininam, vt

<i>الرُّبَايِحُ الْعَظِيمَةُ</i>	<i>الْحِجَارَةُ الْكَبِيرَةُ</i>	<i>أَفْرَاسٌ سَوْدَاءٌ</i>
<i>rupes ingentes.</i>	<i>lapides magni.</i>	<i>equi nigri.</i>

Et propriè sonant: *rupes ingens, lapides magna, equi nigra*: ratione prout supra,
 quia implicite refertur Adiectiuum ad vocem *جَمَاعَةٌ congregatio*, quasi diceretur,
collectio saxorum magna, congregatio equorum nigra.

Altera Adiectiui species concordare debet cum praecedenti Substantiuo cuius
 non est qualitas, in Casu & Determinatione; in Genere autem & Numero debet
 concordare cum sequenti Substantiuo, cuius verè est qualitas. Et posterius Sub-
 stantiuum se habet tamquam Agens respectu Adiectiui, & locatur in Raseo ex vi
 ipsius Adiectiui, tamquam si ipsum Adiectiuum esset Verbum. Quare, sicut supra
 diximus de Verbo & Agente, ita dicendum; Adiectiuum debere concordare in Nu-
 mero cum sequenti Substantiuo: quia verò dum Agens sequitur Verbum, diximus,
 Verbum vsurpari decentius semper Singulare, quamuis Agens eius sequens sit Dua-
 le vel Plurale: ita hic dicendum, Adiectiuum regulariter Singulare requiri, quam-
 uis Substantiuum eius sit Duale vel Plurale: poterit etiam cum Plurali esse Plura-
 le, sed Adiectiuum Plurale fractum: nam si fuerit sanum, ineleganter dicetur, pro-
 ut notat Auctor Caphiæ: cum Duali etiam poterit esse Duale.

Genere etiam concordare debet Adiectiuum hoc cum sequenti Substantiuo, si-
 cut diximus de Verbo & eius Agente, nempe cum est Substantiuum generis femi-
 nini veri, necessariò debet concordare in Genere: cum verò est non veri, licet vtrū-
 que: cum autem fuerit generis Masculini, Adiectiuum erit etiam Masculinum, vt

Hh

Zai-

زَيْدٌ الْجَمِيلَةُ زَوْجَتُهُ	Zaidus, pulchra uxor eius.
زَيْدًا الْجَمِيلَةَ زَوْجَتَهُ	Zaidum, pulchram uxor eius,
زَيْدٍ الْجَمِيلَةَ زَوْجَتَهُ	Zaidi, pulchrae uxor eius.
رَجُلٌ جَمِيلَةٌ أَمْرَأَتُهُ	uir quidam, pulchra uxor eius.
رَجُلًا جَمِيلَةً أَمْرَأَتَهُ	uirum quemdam, pulchram uxor eius.
رَجُلٍ جَمِيلَةٍ أَمْرَأَتَهُ	uari cuiusdā, elegātis seu pulchrae uxor eius.
الزَّيْدَانِ الْجَمِيلَةَ أَمْرَأَتَاهُمَا	duo Zaidi, pulchrae uxores amborum.
الزَّيْدَيْنِ الْجَمِيلَةَ أَمْرَأَتَاهُمَا	duos Zaidos, pulchras uxores amborum.
الزَّيْدَيْنِ الْجَمِيلَةَ أَمْرَأَتَاهُمَا	duorum Zaidorū, pulchrarū uxores amborū.
الزَّيْدُونَ الْجَمِيلَةَ نِسَاؤُهُمْ	Zaidi plures, pulchrae uxores eorum.
الزَّيْدِينَ الْجَمِيلَةَ نِسَاؤُهُمْ	Zaidos pl. pulchras uxores eorum.
الزَّيْدِينَ الْجَمِيلَةَ نِسَاؤُهُمْ	Zaidorum pl. pulchrarum uxores eorum.

Et dici poterit etiam cum Adiectiuo plurali, ut

الزَّيْدُونَ الْجَمَالَ نِسَاؤُهُمْ	Zaidi, pulchrae uxores eorum.
الزَّيْدِينَ الْجَمَالَ نِسَاؤُهُمْ	Zaidorum, pulchrarum uxores eorum.
رَجَالًا جَمَالًا نِسَاؤُهُمْ	viros, pulchras uxores eorum.

Et sine Articulo etiam.

رَجَالٌ جَمِيلَاتٌ نِسَاؤُهُمْ	uari quidam, pulchrae uxores eorum.
--------------------------------	-------------------------------------

Si autem post Substantiuum Determinatum dicatur cum Adiectiuo sine Articulo, tunc denotabitur Inexistētia, & erit tamquam Chabarum praeissum respectu Subiecti sequenti, ut cum dicitur

الزَّيْدُونَ جَمِيلَةَ نِسَاؤُهُمْ	Zaidi, pulchrae sunt uxores eorum.
------------------------------------	------------------------------------

Et

Et mutando subiectum prius, similiter dices, vt

هِنْدَا الْعَالِمِ زَوْجَهَا

Hinda, doctus vir eius.

هِنْدَا الْعَالِمِ زَوْجَهَا

Hindam, doctum vir eius.

اِمْرَاةُ عَالِمٍ زَوْجَهَا

mulier quaedam, doctus vir eius.

اِمْرَاةُ عَالِمٍ زَوْجَهَا

mulieris cuiusdam, docti vir eius.

اِمْرَاتَانِ عَالِمٍ زَوْجَاهُمَا

duae quaedam mulieres, docti viri ambarum.

اِمْرَاتَيْنِ عَالِمٍ زَوْجَاهُمَا

duarum quarundam mulierum, doctorum viri earum.

الْاِمْرَاتَيْنِ الْعَالِمِ زَوْجَاهُمَا

duas illas mulieres, doctos viri earum.

الْاِمْرَاتَيْنِ الْعَالِمِ زَوْجَاهُمَا

duarum mulierum, doctorum viri ambarum.

النِّسَاءُ الْعَالِمِ اَزْوَاجِهِنَّ

plures mulieres illae, docti viri earum.

Et dici poterit cum Adiectiuo Plurali fracto, sic

النِّسَاءُ الْعَالِمِ اَزْوَاجِهِنَّ

plures mulieres, docti viri earum.

النِّسَاءُ الْعَالِمِ اَمَّ الْعَالِمِ اَزْوَاجِهِنَّ

mulierum, doctorum viri earum.

النِّسَاءُ الْعَالِمِ اَزْوَاجِهِنَّ

mulieres, doctos viri earum.

Posset quidem dici cum Adiectiuo Plurali sano, sed hoc rudiùs esset: Ita etiam cum Adiectiuo duali, dum Substantiuum est duale.

Et exemplis constat, quòd Adiectiuum, ad instar Verbi, collocat suum Subiectum tamquam suum Agens in Raseo, seu Nominatiuo.

Quotiescumque autem eiusmodi Adiectiuum fuerit Participium passiuum, vel Adiectiuum qualificans, quod est Participium Verbi Intransitiui, & dicitur صِفَةٌ مَشْبُهَةٌ. Tunc licebit construere illud, vt mox dictum est: licebit etiam & annectere ipsum Adiectiuum suo sequenti Subiecto collocato in Giarro, vt

هِنْدَا الْعَالِمَةُ الزَّوْجِ

Hinda docta viro.

هِنْدَا الْجَمِيْلَةُ الْوَجْهِ

Hinda pulchra facie:

اِمْرَاةُ عَالِمَةٍ الزَّوْجِ

mulier quaedam docta viro.

أَمْرَةٌ حَمِيْلَةٌ الْوَجْهِ *mulier pulchra faciei.*

رَجُلٌ حَمِيْلٌ الزَّوْجَةِ *vir pulcher uxore.*

رَجُلٌ حَمِيْلٌ الْوَجْهِ *vir pulcher faciei.*

Et cum Participio Passivo.

رَجُلٌ مَضْرُوبٌ الْآبِ *vir quidam percussus patre.*

زَيْدٌ الْمَضْرُوبُ الْآبِ *Zaidus percussus patre.*

Licebit etiam, concordato ipso Adiectiuo in omnibus cum priori Subiecto, locare in Nasbo Subiectum subsequens, ad instar Tamijz seu Specificationis, vt

زَيْدٌ الْمَضْرُوبُ آبًا *Zaidus percussus patre.*

Quare dicere licebit triplici modo, tam cum Adiectiuo, quàm cum Participio Passivo, nempe

حَمَشِيٌّ أَيْضُ أَسْنَانِهِ *Aethiops, albi dentes eius.*

حَمَشِيٌّ أَيْضُ الْأَسْنَانِ *Aethiops quidam albus dentium.*

حَمَشِيٌّ أَيْضُ سِنَانٍ *Aethiops quidam albus dentibus.*

Et cum Articulo.

الْحَمَشِيُّ الْأَيْضُ أَسْنَانِهِ *Aethiops ille, albi dentes eius.*

الْحَمَشِيُّ الْأَيْضُ الْأَسْنَانِ *Aethiops ille albus dentium.*

الْحَمَشِيُّ الْأَيْضُ سِنَانٍ *Aethiops albus dentibus.*

Et Participium Passiuum.

حَمَشِيٌّ مَضْرُوبٌ صُلْبِهِ *Aethiops, percussus dorsum eius.*

حَمَشِيٌّ مَضْرُوبٌ الصُّلْبِ *Aethiops, percussus dorso.*

مِصْرِيٌّ مَضْرُوبٌ صُلْبًا *Aegyptius quidam percussus dorso.*

Et cum Articulo similiter, vel الْحَمَشِيُّ الْمَضْرُوبُ صُلْبًا, vel الْحَمَشِيُّ الْمَضْرُوبُ الصُّلْبِ, vel مِصْرِيٌّ مَضْرُوبٌ صُلْبًا, vel مِصْرِيٌّ مَضْرُوبٌ الصُّلْبِ, &c.

في مطابقة الموصول والموصول اليه

De Concordatione Relatiui cum Antecedente.

Concordat Relatiuum cum Antecedente in Genere & Numero, non autem in Casu: quoad Determinationem verò vtrumque semper Determinatum est; eo enim ipso quòd adijcitur Relatiuum, statim determinatur Antecedens, quasi replicetur cum Articulo, quamuis præmissum fuerit sine ac proinde indeterminatū. Dices igitur

الرَّجُلُ الَّذِي <i>vir, qui.</i>	الرَّجُلُ الَّذِي <i>virum, qui.</i>	الرَّجُلُ الَّذِي <i>hominis, qui.</i>
الرَّجُلَانِ اللَّذَانِ <i>duo viri, qui.</i>	الرَّجُلَيْنِ اللَّذَيْنِ <i>duos viros, quorum.</i>	الرَّجُلَيْنِ اللَّذَيْنِ vel اللَّذَانِ <i>duorū virorū, quibus, vel qui.</i>
الرَّجَالِ الَّذِينَ <i>viri, qui, vel quos, &c.</i>	الرَّجَالِ الَّذِينَ <i>viros, qui, quos, quibus, &c.</i>	الرَّجَالِ الَّذِينَ <i>virorū, qui, quibus, quos, &c.</i>
الْأَمْرَأَةُ الَّتِي <i>mulier, quæ, cuius, cui, &c.</i>	الْأَمْرَأَةُ الَّتِي <i>mulierem, quæ, qua, &c.</i>	الْأَمْرَأَةُ الَّتِي <i>mulieris, quæ, qua, cui, &c.</i>
الْأَمْرَأَاتِ اللَّاتِي vel اللَّاتَانِ <i>duæ mulieres, quæ, vel quarum, &c.</i>	الْأَمْرَأَاتِ اللَّاتِي vel اللَّاتَانِ <i>duas mulieres, vel mulierū, quas, quibus, &c.</i>	
نِسْوَةٌ vel النِّسْوَةُ اللَّائِيَّةُ vel اللَّائِيَّةُ vel اللَّائِيَّةُ <i>mulieres, mulierum, vel mulieribus, quæ, quarum, quibus, & quas.</i>		

Cum autem Plurale antecedens fuerit non rationale, non vsurpatur Plurale Relatiui, sed Singulare femininum; nec dicitur exempli gratia **الْكِتَابِ الَّذِينَ** libri, qui, sed dices **الْكِتَابِ الَّتِي**, quod propriè sonat libri, quæ: idest quæ collectio librorum, vt aliàs explicuimus.

Similiter & Pronomina Personalia reciproca, cùm referuntur ad irrationalia, Pluralis numeri, vsurpantur in numero Singulari feminino (quando autem adest aliqua ratio specialis, vel energiæ, vel emphasis, vel claritatis ad tollendam amphibologiam, etiam Auctores grauissimi vsurpare solent Personale reciprocum femininum pluralis numeri, respectu pluralis non rationalis, vt **أَخَذْتُ كُتُبًا وَقَرَأْتَهُنَّ** *sumpsi quosdam libros, & legi eos*) præsertim cùm de ipsis sermo est, sine aliqua peculiari obseruatione, vt **أَخَذْتُ كُتُبًا وَقَرَأْتُهَا** *sumpsi libros quosdam, & legi eam*, scilicet *congeriem librorum*.

Et animaduertendum, quòd **الَّذِي** quis, qui, cum ceteris, regulariter semper in Raseo

Rafeo collocatur, quamvis sequentis summæ operans alium casum requirat; Casus enim ille requisitus tribuitur Pronomini personali sequenti, Affixo, vt **ضربني الرجل** percussit me vir ille, qui adiuueram eum. Et dici potest etiam locato ipso Relatiuo in casu à sequenti summa requisito, vt **ضربني الرجل الذي نصرت** percussit me vir ille, quem adiuueram. Sed clariùs erit exemplum in Duali, nam cetera non declinantur, sed virtualiter tantummodo sunt in hoc vel illo casu: dices igitur **ضربني الرجلان اللذان نصرتهم** percusserunt me duo viri, illi qui adiuueram eos. Et dici potest **ضربني الرجلان اللذين نصرت** percusserunt me duo viri, quos adiuueram.

Et quamvis pro irrationalibus sumatur, vt diximus, Pronomen tam Relatiuum quàm Personale, generis feminini Singularis pro Plurali: quando tamen sermo est de Personis, concordari eis debet Relatiuum & Personale, tam in genere quàm in numero, vt supra in exemplis appofitis de Relatiuo, & dices de affixo Personali.

صادقني رجل ونصرته

occurrit mihi vir quidam, & adiuui eum.

صادقتني امرأة ونصرتها

occurrit mihi mulier, & adiuui eam.

صادقاني رجل وامرأة ونصرتهم

occurrerunt mihi vir & mulier, & adiuui eos.

صادقني رجال ونصرتهم

occurrerunt mihi pl. viri, & adiuui eos.

صادقتني نسوة ونصرتهن

occurrerunt mihi mul. quadã, & adiuui eas.

Eleganter quidem vsurpatur etiam pro Plurali rationali pronomen Personale singularis feminini, ad denotandum contemptum vel simile, vt si quis dicat **لقيت خلت رجال وضربتها** inueni cœtum vulgi seu virorum, & percussi eam, &c.

Huiusmodi autem Pronomina siue Relatiua, siue Personalia quæ dicuntur Affixa, prærequirunt semper antecedens, ad quem referantur, saltem vt virtualiter præcedat, si non prolatione; vnde dicere licebit **الذي خلقنا هو يدبرنا** qui creauit nos, ipse regit nos: quia scilicet præintelligitur antecedens, ille. Dicere etiam licebit **ضرب علامة زيد** percussit seruum suum Zaidus, quia virtualiter præcedit antecedens in Verbo **ضرب** percussit, subintellectum, quia est agens eius. At non licebit dicere **ضرب علامة زيداً** percussit seruus eius Zaidum, quia antecedens nec virtute, nec prolatione præcedit, cum sit Patiens; & Pronomen Affixum non habet

habet ad quod referatur. Similiter dicere licebit *في داره زيد* in atrio suo est Zaidus: quia ly Zaidus, ad quem refertur Affixum, est Mobtadaum, ac proinde præcedit virtute, quamvis non prolatione: è contra, non bene dicitur *صاحبها في الدار* Dominus eius in atrio, quia Pronomen Affixum non habet antecedens præmissum, ad quod referatur, nec prolatione, quia ly *الدار* atrio, ad quod refertur, sequitur, non præcedit: nec præcedit virtualiter, quia ly *في الدار* in atrio, est Chabarum, non Mobtadaum; & proprium est Chabari sequi post Mobtadaum, non præcedere: quare nisi prolatione præcedat, non præcedit virtute. Dicendum igitur *في الدار صاحبها* in atrio est dominus eius. vel *صاحب الدار فيها* dominus atrij est in eo.

في مطابقة الاسم والفعل والحرف جميعا

De Connexione omnium partium Orationis ad inuicem.

Diximus de Connexione Simplicis cum altero, nempe Nominis cum Verbo, Nominis cum altero Nomine, & Particulæ cum altero utro, vt à simplicioribus inciperemus: modò superest, vt de Connexione omnium pariter dicamus, unde completa exurgit Oratio, quæcumque fit: siue Enunciatiua, quæ dicitur *خبري* vt cum asserendo vel negando aliquid indicatur, vt *كان زيد عالماً* fuit Zaidus doctus. vel *لم يكن زيد عالماً* non fuit Zaidus doctus. Siue fit *انشائي* oratio exoritiua, qua scilicet ostenditur aliquis animi affectus: vel optando, vt *ليتني عالم* utinam essem doctus. vel præcipiendo, vt *ليسكت زيد* taceat Zaidus. vel rogando, vt *اعني* adiuua me. vel interrogando, vt *أزيد عندك* num Zaidus est apud te? vel execrando, vt *ملعون إبليس* maledictus sit diabolus, vel laudando, vt *تبارك الله* benedictus sit Deus. Et omnis eiusmodi oratio dicitur *جملة انشائية* summa exoritiua, quia palam profertur motus animi. Siue fuerit oratio *شرطي* conditionalis, vt *ان جيتني آكرمتك* si veneris ad me, honorabo te. Siue fuerit oratio *جملة ظرفية* summa continentalis, vt *في الدار زيد* in atrio est Zaidus: & *جملة جاربية مجرى الظرفية* summa similis continentali, vt *كان زيد من المسلمين* fuit Zaidus ex Mahometanis.

Et

Et quaecumque oratio sit, constat vel ex *Mobtadai* & *Chabaro*, & dicitur *جمله* *summa nominalis*. Vel constat ex Verbo & Agente, & dicitur *جمله فعلية* *summa verbalis*.

Ratione autem, qua vnū quodque in suo vel Casu vel Modo & quacumque dispositione locatur, quam Constructionem Latini dicunt, Arabes interdum *الأعراب* *Arabicationem*, proprius autem *عمل* *efficientiam*, seu *operationem* appellant. Nomen autem illud, seu Verbum, seu Particula, eiusmodi operationem exercens, scilicet cuius vi aliquid in tali vel tali dispositione locatur, dicitur *عامل* *operans*, *regens*. Locatum verò ex vi eius dicitur *معمول* *operatum*, *rectum*.

Exinde dicuntur *العوامل* *regentia*. Quibus omnibus notis, nihil superest *Grammatico*. Collegit autem quidam, cognomine *Giargianius*, in libello *Regentia omnia*, quem propterea nominauit *De Centum Regentibus*.

Regentia enim vel sunt *لفظية* *explicita*, vel *معنوية* *implicita*. *Implicita* censentur duo tantum: nempe *Carentia regentis respectu Mobtadai*, & dicitur *نحرية* *nuditas*. Alterum est *Carentia operantis respectu Verbi Modfarei*, cum locatur in *Rafeo*; quia non adest aliquid operans, *Nasbans* aut *Gezmans*.

Explicita autem sunt, de quibus habendus est sermo, vel *قياسية* *regularia*: vel *سماعية* *irregularia*, ac proinde singillatim explicanda.

Regularia sunt septem, videlicet

1 *الفعل مطلقا* *Verbum in vniuersum, absolutè.*

2 *المصدر* *Masdarum, Infinitiuum Verbi, seu Nomen verbale.*

3 *اسم الفاعل* *Nomen Agentis, seu Participium Actiuum.*

4 *اسم المفعول* *Nomen Patientis, seu Participium Passiuum.*

5 *الصفة المشبهة* *Adiectiuum qualificans, seu Participium ex Intransitiuis.*

6 *الاسم المنصاف* *Nomen Annexum, quod Latini dicunt in Regimine.*

7 *الاسم التام* *Nomen Perfectum.*

Irre.

Irregularium autem tredecim species enumerant, quarum PRIMA continet decem & septem operantia, quæ dicuntur حُرُوفُ الْجَمْرِ Particulae Giarri, seu Contractionis: de quibus iam supra diximus inter Particulas.

Secunda continet sex operantia, quæ dicuntur حُرُوفُ الْمُشَبَّهَةِ بِالْفِعْلِ Particulae similes Verbo: de quibus etiam supra.

Tertia continet duo operantia, nempe Particulas مَا, & لَا, dum sumuntur in sensu Verbi لَيْسَ non est, non fuit.

Quarta continet septem operantia, quæ etiam sunt Particulae, sed Nasbantes Nomen.

Quinta continet quattuor operantia, Particulas scilicet quattuor Nasbantes Verbum.

Sexta continet quinque operantia, scilicet quinque Particulas Gezmannes Verbum.

Septima continet nouem operantia, quæ dicuntur أسماء منقوصة Nomina diminuta, quæ operantur in Verbo dispositionem Gezmi.

Octava continet quattuor Nomina operantia in Nomen, illud que collocantia in Nasbo.

Nona continet nouem operantia, quæ dicuntur أسماء الافعال Nomina Verborum. Sex ex ipsis collocantia Nomen in Nasbo, tria autem in Rafeo.

Decima continet tredecim operantia, quæ dicuntur افعال ناقصة Verba Deficientia.

Vndecima continet quattuor operantia, quæ dicuntur افعال المقاربة Verba Propinquitatis.

Duodecima continet quattuor operantia, quæ dicuntur افعال المدح والذم Verba laudis & improprij.

Decimatertia continet septem operantia, quæ dicuntur افعال القلوب Verba cordium.

Sunt igitur operantia Explicita, Irregularia, quæ dicuntur اسماعية Audibilia, quia singillatim à Magistro audienda, atque explicanda per singula, nonaginta & vnum. Explicita autem Regularia, septem: & ita fiunt nonaginta & octo, Quibus additis duobus Implicitis, quæ dicuntur معنوية Significatiua, seu Significatione tantum non Prolatione: & proueniunt exinde centum. Sic Giargianius, eleganter quidem in suo libello De centum regentibus.

Nos autem, vt Nostratibus conformemur, hæc eadem sed diuerso ordine vniuersa tractabimus, agentes prius de Constructione Verborum, mox Nominum: & tan-

dem de Constructione Particularum: & post breuem Tractatum de Carminibus, fauente Deo, libello finem dabimus; vt Diuinis nobiscum prosequentijs auspicijs, ad Dictionarium Verborum transeamus, vt nihil Grammaticæ desit.

DE CONSTRUCTIONE VERBORVM.

Verba alia sunt, vt colligitur ex dictis, Regularia, alia Irregularia: de his dicemus postea, nunc autem prius de Regularibus; quæ rursus sunt, vel Transitiua vel Intransitiua: Transitiua autem, vel in Patiens clarum manifestum seu immediatum, vel in Patiens non clarum seu mediante Particula: & vtrumque vel Transitiuum in vnum, vel in plura Patientia. Et vniuersa hæc, vel Actiuè vel Passiuè enunciata. De quibus omnibus mox per ordinem: & primò de Intransitiuis, tam Actiuè quàm Passiuè.

في اعراب الافعال غير المتعدديه

De Constructione Verborum Intransitiuorum.

Verba Intransitiua, præter Communia ratione quadam vniuersali omnibus Verbis, qua diximus, posse regere in casu Nasbo التمييز, distinctionem, distinctionem, المفعول المطلق *Patiens absolutum*, seu *Masdarum*, seu *Verbale*, المفعول فيه *Patiens in quo*, معه المفعول *Patiens cum quo*, له المفعول *Patiens propter quod*. Et ratione adiunctæ Particulæ, in Giarro locare Nomen, vel ad explicandum instrumentum actionis, vel quid simile, vt ركع بركبتيه *genussit* *genibus suis*. Et ركع على ركبتيه في هذا اليوم قدام الأمير *procidit super genua sua in hac die coram Principe*. Et huiusmodi regentia siue operatio communis est omnibus. Ratione autem speciali Intransitiuum Verbum non regit nisi suum Agens in Rafeo, vt قام زيد *surrexit Zaidus*. Sunt autem Verba Intransitiua quæ sequuntur, & similia.

Masdarum.	Modfarcum.	Præteritum.	
قِيَامًا	يَقُومُ	قَامَ	<i>stetit, surrexit.</i>
قُعُودًا	يُقْعِدُ	قَعَدَ	<i>consedit, accubuit.</i>
جُلُوسًا	يَجْلِسُ	جَلَسَ	<i>sedit, mansit.</i>
نَوْمًا	يَنُومُ	نَامَ	<i>dormiuit.</i>
بَيْدًا	يَبِيدُ	بَادَ	<i>Perijt.</i>

جمل

حَصَلَ يَحْصُلُ حَصُولًا *permanst, reliquum fuit, prouenit.*

حَسَنٌ يَحْسُنُ حَسَنًا *Pulcher, bonus fuit.*

جَادٌ يَجُودُ جَوْدَةً *bonus fuit.*

أَنْتَفَى يَنْتَفِي أَنْتَفَاءً *desijt esse.*

Quædam verò ex Intransitiuis, præter Agens in Rafeo, & generalia quæ diximus, vt plurimum exigunt etiam Casum post se cum particula Giarri ب, vt مررت

بالبستان *transiui per pomarium.* Sunt autem Verba quæ sequuntur, cum similibus.

لَصِقَ يَلْصُقُ لُصْقًا *adhæsit.*

مَرَرْتُ مَرُورًا *pertransijt.*

بَدَأَ يَبْدَأُ *incæpit.*

عَوَدَ يَعُودُ عَوْدًا *confugit.*

أَهْتَمَمَ يَهْتَمِمُ *solicitus fuit, curauit, anxius fuit.*

Notat autem eruditissimus Grammaticus Auctor libri Tasriph, Verba omnia Intransitiua cuiuscumque generis posse fieri Transitiua, præfixo tantùm ب Nomini in quod transit, vt in his quæ sequuntur, & similibus.

أَنْطَلَقَ يَنْطَلِقُ *abiit, discessit.*

جَاءَ يَأْتِي *uenit.*

Quibus, exempli gratia, dicitur أَنْطَلَقْتُ زَيْدًا *abire feci Zaidum.* Et potest etiam esse sensus *abijt cum Zaido.* Ad Verbum autem sonat *discessi in Zaido, vel per Zaidum.* Et جَاءَ بِكِتَابٍ *attulit librum, quod sonat venit cum libro, vel in libro, vel per librum.*

Quædam verò, præter Agens in Rafeo, construuntur cum Particula على *super,*

عَضِبَ يَعْضِبُ *iratus est.*

صَعَدَ يَصْعَدُ *ascendit.*

Dices *صَعِدْتُ عَلَى الْجَبَلِ* *iratus sum contra Zaidum*. Et *صَعِدْتُ عَلَى الْجَبَلِ* *ascendi super montem*. Potest etiam construi cum *إلى*, & cum *فِي*, vt *صَعِدْتُ إِلَى الْجَبَلِ* *ascendi in montem*. & *صَعِدْتُ فِي الْجَبَلِ* *ascendi in monte*.

Quædam verò construuntur cum Particula *من* *ex*: & sunt similia his

فُرِقَ *يُفْرَقُ* *فُرُقًا* vel *فُرُوقًا* *timuit*.

خَافَ *يَخَافُ* *خَوْفًا* *expauit*.

انْفَلَتَ *يَنْفَلِتُ* *انْفِلَاتًا* *euasit*.

انْخَلَصَ *يَنْخَلِصُ* *انْخِلَاصًا* *saluatus est*.

بَعُدَ *يَبْعُدُ* *بُعْدًا* *distauit*.

تَبَاعَدَ *يَتَبَاعَدُ* *تَبَاعُدًا* *secessit*.

قَرَّبَ *يُقَرِّبُ* *قَرَبًا* *appropinquauit*.

Quibus, exempli gratia, dicitur *قَرَّبَ قُرْبَ مَنْهُ* *accessit ad eum* & *فُرِقَ قُرْبَ مَنْهُ* *timuit eum*, *secessit ab eo*.

Alia construuntur cum *إلى* *ad*, vt sunt quæ sequuntur, cum similibus.

أَبَّ *يَبِّبُ* *أَبَابَةً* *desiderauit*.

اِحْتَجَّ *يَحْتَجُّ* *اِحْتِجَاجًا* *indiguit*.

تَوَجَّهَ *يَتَوَجَّهُ* *تَوَجُّهًا* *tetendit, faciem uertit*:

دَخَلَ *يَدْخُلُ* *دُخُولًا* *intrauit*.

His dices, exempli gratia, *اِحْتَجَّ زَيْدٌ إِلَى دِينَارٍ* *indiguit Zaidus denario*. & *أَبَّ إِلَى وَطَنِهِ* *desiderio patriæ accensus fuit, animum applicauit ad patriam suam*.

Quædam construi etiam possunt cum pluribus Particulis Contractionis seu Giarri, vt sequentia & similia, quæ construi possunt pariter cum *من* *ex*, & *إلى* *ad*.

سَارَ *يَسِيرُ* *سَيْرًا* *ambulauit*.

رَوَّحًا يَرُوحُ رَاحَ abijt, profectus est.

مَشِيًا يَمْشِي مَشَى deambulauit.

جَرِيًا يَجْرِي جَرَى cucurrit.

سَعِيًا يَسْعَى سَعَى properauit.

رُجُوعًا يَرْجِعُ رَجَعَ reuersus est.

أَسْرَعًا يُسْرِعُ أَسْرَعُ festinauit.

His, exempli gratia, dices *incesi de domo in plateam.* *abij de ciuitate in viridarium.*

reuersus sum exinde in domum meam. Et possunt

plures, secundum exigentiam, multiplicari Nomina post vnicum Verbum, locata in

Giarro, post diuersas Contractionis Particulas, vt cum في etiam, si quis dicat *سَعَى*

cucurrit in vestigio eius de domo vsque ad montem.

ET vniuersa superius memorata Intransitiua, si Passiuè enuncianda sint, tam-

quam impersonaliter dicitur *statum est.* *dormitum est.* vel addito

Mafdaro in Nasbo, vt *facta est sessio, sedendo.* vel ipso locato in

Rafeo, vt *facta est sessio, &c.*

Verbis autem requirentibus Particulas Giarri, subiunguntur ipsæ Particulæ cum

ipfarum Casu, & similiter dicitur, Impersonaliter, vt *adhesum est ei.*

ira habita est contra eum. *ascensum est in montem.*

indigentia habita est denary. *in antra de templo vsque in hortum.* &c.

Possunt etiam locari in Rafeo Patientia Communia cum eiusmodi Verbis Intran-

sitiuis Passiuè enunciatis, vt Patiens in quo, si quis dicat *ambulatus est*

ambulati sunt duo menses. *ambulata sunt mil-*

milliaria plura. Elegantiùs tamen dicitur cum Nasbo *مشى مشياً ambulatum est* mense. *مشى مشياً ambulatum est* duobus mensibus. Et hæc sufficiant de Intransitiuis, modo de Transitiuis dicendum,

في الافعال المتعدية

De Constructione Verborum Transitiuorum.

Transitiuis omnibus duo Casus sunt necessarij, Casus Rafei pro Agente, & Casus Nasbi pro Patiente: alioquin improprie Transitiua dicentur, nisi eorum Patiens in Nasbo collocetur; tunc enim dicitur Patiens clarum: Nomen autem quod Verbo nequitur medijs Particulis Giarri, Patiens improprie vocatur, & dicitur Patiens non clarum: illudque etiam Intransitiua obtinent, vt mox supra visum est. Verba autem Transitiua sunt quæ sequuntur, cum similibus, quæ solo Agente & Patiente contenta sunt.

حَبَا يُحِبُّ أَحَبُّ *dilexit, amauit.*

نَصَرَ يُنْصِرُ نَصْرًا *adiuuit.*

رَأَى يَرَى رَأْيًا *vidit.*

ضَرَبَ يُضْرَبُ ضَرْبًا *percussit.*

فَتَحَ يَفْتَحُ فَتْحًا *aperuit.*

أَخَذَ يَأْخُذُ أَخْذًا *accepit.*

تَرَكَ يَتْرِكُ تَرْكًا *reliquit.*

رَسَمَ يَرْسُمُ رِسْمًا *prescripsit, descripsit.*

تَبَعَ يَتَّبِعُ تَبَعًا *sequutus est.*

فَعَلَ يَفْعَلُ فَعَلًا *fecit, operatus est.*

Quibus dices, exempli gratia, *أَنَا أَحَبُّ اللَّهِ* ego diligo Deum. *فَتَحَ الْمَسِيحُ* aperuit Christus paradisum. *ضَرَبَ مِيخَائِيلُ إِبْلِيسَ* percussit Michael diabolum. *طَرَدَ الْمَلَائِكَةُ الشَّيَاطِينَ* expulerunt Angeli demones. *صَنَعَ اللَّهُ الْعَالَمَ* fecit Deus mundum.

Si eiusmodi Verba Passiuè enuncianda sint, locabitur Patiens in Rafeo, nulla habita mentione de Agente: Arabibus enim non est in vsu Passiua locutio, dum de Agente fit mentio; sed tantum Actiuè cum Agente profertur. Vnde Verbum Passiuum denominatur *مجهول* ignoratum. Actiuum verò dicitur *مَعْرُوف* Cognitum; quia scilicet in passiuua locutione nescitur Agens à quo prouenit actio, sed tantum profertur Patiens à quo recipitur: in Actiua autem exprimitur vtrumque.

Dices igitur in Passiua locutione *ضرب إبليس* factus est mundus. *فُخَّ النَّعِيمُ* percussus est diabolus. *فُتِحَ الْجَنَّةُ* apertus est paradysus, &c.

Transitiua in duo Patientia.

Quaedam Transitiua in duo etiam transeunt Patientia, & vtrumque locant in Nasbo: & sunt hæc & similia.

أَعْطَى *يُعْطِي* *أَعْطَاءً* dedit, donauit.

عَلَّمَ *يُعَلِّمُ* *تَعْلِيمًا* docuit.

كَسَا *يَكْسُو* *كِسْوَةً* vestiuit,

أَلْبَسَ *يَلْبَسُ* *أَلْبَاسًا* induit.

هُدَى *يَهْدِي* *هُدًى* direxit.

زَعَمَ *يَزْعُمُ* *زَعْمًا* opinari fecit.

أَطَنَّ *يُطِنُّ* *أُطْنَانًا* cogitationem ingressit.

كَوَّنَ *يَكُونُ* *تَكْوِينًا* esse fecit.

His dices, exempli gratia, *أَعْطَى اللهُ النَّاسَ ابْنَهُ* dedit Deus hominibus filium suum. *أَلْبَسَتْ رَقًا يَعْقُوبَ* docuit nos Christus veritatem. *أَلْبَسَتْ رَقًا يَعْقُوبَ* induit Rebecca Iacobum pellibus. *زَعَمْتُ كَذَا* opinari me fecisti hanc rem.

Si Passiuè enuncianda sint eiusmodi Verba, nulla facta mentione de Agente, vt diximus, alterutrum ex Patientibus locabitur in Rafeo, relicto altero in Nasbo, vt *أَعْطَى ابْنُ اللهِ النَّاسَ* dignati sunt homines Filio Dei: vel *أَعْطَى ابْنُ اللهِ* datus est Filius Dei hominibus. *أَلْبَسَ يَعْقُوبَ جُلُودًا* indutus est Iacobus pellibus: vel *أَلْبَسَ جُلُودَ يَعْقُوبَ* circumposita sunt pelles Iacobo, &c.

Sed

Sed præstat locare in Rafeo Patiens animatum, relicto inanimato in Nasbo: quare elegantius dicitur عَلِمْنَا حَقَّ الْحَقِّ *docti sumus nos veritatem: quàm عَلِمَ الْحَقُّ*

أَيَانَا *aperta est veritas nobis*. Quando verò est paritas, ad libitum.

Quando sermo est cum Pronominibus personalibus, possunt annecti pariter vnum post alterum, affixa Verbo, si sint Patientia clara, vt in Alchorano cap. الاحزاب *de*

turmis. وَوَجَدْنَاكَهَا *copulauimus tibi eam*. Sed oportet seruare ordinem, vt prima persona præponatur secundæ, & secunda tertię: Nec enim bene dicitur:

أَعْطَيْتَنِيكَ *dedi illud tibi*, sed dicendum أَعْطَيْتُكَ *dedi tibi illud*. & أَعْطَيْتَنِيكَ

dediti mihi teipsum, &c.

Quædam verò transeunt in plura Patientia, & sunt similia his quæ sequuntur.

أَرَى *ostendit.*

أَطْنُّ *persuasit, existimare fecit.*

أَوْجِدُ *experimento demonstrauit.*

His dices, exempli gratia, أَرَى اللهُ الْعَالَمَ الْمَسِيحَ الْإِلَهًا *ostendit Deus mundo Christum Deum*. أَطْنُّ زَيْدٌ أَتْبَاعَهُ الْمِبَاطِلَ حَقًّا *persuasit, seu existimare fecit Zaidus sectatores suos mendacium veritatem, &c.*

Et omnia Verba quæ dicuntur Cordium, de quibus infra; si fiant ordinis أَفْعَلُ, vel فَعْلٌ, ita vt fiant Transitiua, si sint Intransitiua; vel si Transitiua in primum Patiens fiant Transitiua in secundum: possunt enim Verba hoc modo alterari apud Arabes, vt رَأَى *vidit*, est Verbum Transitiuum, vt رَأَى *vidit illud*, & sic transi- in primum Patiens: addito | in principio transit in secundum Patiens, vt أَرَأَى *ostendit ei*: & dici potest cum duobus Patientibus أَرَأَى أَبَاهُ *ostendit ei illud*, imò & in tertium si dicatur cum ب littera Giarri, أَرَى بِهِ *ostendere fecit ipsum*, vt si dicatur أَرَيْتُ بَزِيدَ عَمْرُوًا هِنْدًا *ostendere feci Zaidum Amro Hindam*, idest, feci vt Zaidus ostenderet Amro Hindam, seu feci vt Zaidus faceret videre Amro Hindam. Ita etiam عَلِمَ *sciuit* est Transitiuum in primum Passum; & fiet Transitiuum in secundum, si dicatur عَلِمَ *scire fecit*, vel عَلِمَ *docuit*; & si dicatur cum littera Giarri, hoc ipsum fiet Transitiuum in tertium, vt عَلِمَ بِهِ *docere fecit eum*. Si igitur

Verba

Verba Cordium fiant hoc modo Transitiua in tria, omnia pertinebunt ad hanc regulam.

Hæc & similia, si Passiue enuncianda sint, nulla facta mentione de Agente, Patiens primum locabitur in Rafeo, reliquis duobus in Nasbo relictis, vt **أَطْنِ اتِّبَاعِ** *ingestum est menti sectatorum Hud mendacium pro veritate.* vel, nec facta mentione de primo Patiente, poterit secundum locari in Rafeo, relicto tertio in Nasbo, vt **أَطْنِ الْبَاطِلِ حَقًّا** *suasum est mendacium pro veritate.*

Transitiua in Patiens clarum, & non clarum.

Diximus de Intransitiuis, tam de his quæ solò contenta sunt Agente, quàm de his, quæ admittunt etiam Nomen contractum per Particulas Giari: quæ possunt dici aliqua ratione Transitiua, quia habent Patiens, quamuis non clarum: sed magis propriè dicuntur intransitiua, quia Patiens non clarum impropiè Patiens dicitur, excepto eo in quod transit Verbum media Particula **ب**, per quam redditur Patiens propriè, vt **ذَهَبْتُ بِهِ**, idem est enim ac dicere **أَذْهَبْتُهُ** *abire feci eum.* Cætera verò magis propriè Intransitiua dicuntur; & iam supra inter Intransitiua de ipsis dictum est.

Sunt præterea quædam vtrumque Patiens exigentia, & Clarum & non Clarum:

Quædam enim, præter Agens & Patiens verum, exigunt alterum cum Particula **ب**, & sunt quæ sequuntur cum similibus.

بَشَّرَ **يُبَشِّرُ** **تُبَشِّرُونَ** *euangelizauit, predicauit.*

أَخْبَرَ **يُخْبِرُ** **أَخْبَارًا** *narrauit.*

His dices **أَخْبَرْنَا الْمَسِيحَ** *annuntio tibi Euangelium Dei.* **أَبَشَّرَكَ بِأَنْجِيلِ اللَّهِ**

أَخْبَرْنَا *manifestauit nobis Christus omnia mysteria Dei.* **أَسْرَارَ اللَّهِ**

Alia, præter Agens & Patiens, requirunt tertium Casum cum Particula **عَنْ** de.

vt **سَخَّ** **يَسْخُ** **سَخًا** *auertit, retraxit.*

أَرْجَعَ **يَرْجِعُ** **أَرْجَاعًا** *recedere fecit.*

أَرَادَ **يُرِيدُ** **أَرَادًا** *redire fecit.*

صَدَّ **يُصَدِّ** **صَدًّا** *propulsauit.*

Dices **أَرَادَ زَيْدًا عَنْهُ** *remouit Mabumetem ab eo.* **أَرْجَعْتَ مُحَمَّدًا عَنْهُ**

uit Zaidum ab illo, *سَخَّ مُحَمَّدٌ زَيْدًا عَنْ رَأْيِهِ* auertit Mahomet Zaidum à senten-

tia sua. *رَعَدَ اللَّهُ عَنْ يَوْشَافَاطَ الْجَيْشِ* recedere fecit Deus à Iosaphat exercitum.

Alia, præter Agens & Patiens, exigunt tertium casum cum Particula *من* ex, & sunt similia his,

<i>خَلَّصَ</i>	<i>يُخَلِّصُ</i>	<i>تَخْلِيصًا</i>	eripuit, liberauit.
<i>طَرَدَ</i>	<i>يُطَرِّدُ</i>	<i>طَرْدًا</i>	expulit, eiecit.
<i>أَخْرَجَ</i>	<i>يُخْرِجُ</i>	<i>أَخْرَاجًا</i>	protulit, produxit.
<i>أَبْعَدَ</i>	<i>يَبْعِدُ</i>	<i>أَبْعَادًا</i>	semouit.
<i>اسْتَعَارَ</i>	<i>يَسْتَعِيرُ</i>	<i>اسْتِعَارَةً</i>	petijt mutuo.

Dices *أَخْرَجَهُمُ اللَّهُ مِنْ مِصْرَ* edu-
xit eos Deus de Aegypto. *أَبْعَدَنِي الرَّبُّ مِنَ الشَّرِّ* semouit me Dominus à malo.

اسْتَعَارُوا بَنُو إِسْرَائِيلَ أَوْانِي زَهَبِيَّةً كَثِيرَةً مِنَ الْمِصْرِيِّينَ acceperunt mutuo filij Is-
rael vasa aurea multa ab Aegyptijs.

Quædam ex his vtroque modo construi possunt, vel cum *عن* de, ab, vel cum *من* ex: sed in diuersam acceptionem, vt *طَرَدَهُمُ مِنَ النَّعِيمِ* expulit eos de pa-
radiso. Quo denotatur extramissio eius quod intus erat: *عن* autem denotat po-
tius permanentiam in elongatione, & obstaculum ne quis accedat, aut ingre-
diatur, cum iam foris maneat, vt *طَرَدَهُمُ عَنِ النَّعِيمِ* arceat eos à paradiso. Hoc
autem prouenit ex diuersitate sensus Particularum. Si quis enim dicat *خَارَجًا مِنْ*
الْمَدِينَةِ, sensus erit, egredientem de ciuitate. Si verò dicatur *خَارَجًا عَنِ الْمَدِينَةِ*
erit sensus, extra ciuitatem, &c.

Alia exigunt, præter Agens & Patiens, Nomen contractum mediante Particula
على super, circa, contra. Et sunt similia his

<i>جَازَى</i>	<i>يُجَازِي</i>	<i>جِزَاءً</i> vel <i>فِجَارَةً</i>	retribuit, repondit.
<i>شَكَرَ</i>	<i>يَشْكُرُ</i>	<i>شُكْرًا</i>	gratias egit.

حمدًا حمدًا حمدًا laudavit.

Dices أشكر الله على جميع إحسانه إليك Gratias ago Deo pro omni beneficentia sua in te. الحمد لله على حلمه العظيم Laudo Deum de mansuetudine sua magna. رتبته على عمله retribuit ei iuxta opus suum.

Quædam, præter Agens in Rafeo & Patiens in Nasbo, exigunt Giarrum mediante Particula ل, vt

وهب يهب وهبًا vel وهبًا vel هبةً donauit.

Dices وهب له زمردًا donauit ei smeragdum.

Quædam, præter duo necessaria Agens & Patiens, exigunt tertium Casum cum Particula في in, ratione quadam peculiari, non vniuersali, prout omnia Verba admittunt, vt diximus de Patiente In quo, explicante circumstantiam Temporis & Loci. Sunt autem his familia.

عزز عزز عززًا infixit.

طعن طعن طعنًا transfixit.

ركز ركز ركزًا fixit.

Dices عزز في الأرض infixit illud in terra. طعن في جانبه transfixit eum in latere. ركز الرمح في المبلوط بالجارّة fixit lanceam in pauimento lapidibus strato.

Quædam, præter Agens & Patiens, exigunt alium Casum cum Particula إلى ad, usque ad, in. Et sunt similia quæ sequuntur.

ادغم ادغم ادغمًا intromisit.

ادخل ادخل ادخلًا introduxit.

بعث بعث بعثًا misit.

أضاف أضاف أضافةً annexit.

أسنن أسنن أسننًا reclinauit.

جوج جوج جوجًا indigere fecit.

Kk a Dices

أَدْخَلْتَهُ إِلَىٰ indigere feoi eum quadrante uno. *Dices* *indigere feoi eum quadrante uno.*
 قَدَّمَ السُّلْطَانَ *introduxi eum ad Principem.*

Quaedam verò, præter Agens & Patiens, requirunt plures Casus, medijs pluribus Contractionis seu Giarri Particulis; vt cum *من* *ex, de, & إِلَىٰ* *ad:* vt sunt quæ sequuntur cum similibus.

أَرْسَلَ *misi.* يَرْسِلُ

أَسْتَخْرَجَ *extraxit.* يَسْتَخْرِجُ

قَلَبَ *conuertit, reuoluit.* يَقْلِبُ

نَقَلَ *transfuit.* يَنْقُلُ

Dices *conuertit illum de sinistra in dexteram.* أَرْسَلَ إِلَىٰ الشِّمَالِ مِنَ الشِّمَالِ إِلَىٰ الْيَمِينِ
misi *Iacob Iosephū de domo in agrū.* أَرْسَلَ يَعْقُوبُ يَوْسُفَ مِنَ الْبَيْتِ إِلَىٰ الْحَقْلِ
extraxit *Zaidum de domo in plateam.* أَسْتَخْرَجَ زَيْدًا مِنَ الْبَيْتِ إِلَىٰ السُّوقِ

Alia alijs quoque Particulis construuntur, iuxta diuersitatem actionum quas denotant: & etiam superius enumerata alijs quoque modis construi possunt; prout in Dictionario annotabimus.

Et vniuersa, si Passiuè enuncianda sint, nulla facta mentione de Agente, Patiens clarum locabitur in Rafeo, cætera verò relinquuntur post suas Particulas in ea dispositione quam habebant in locutione Actiua, vt *شَكَرَ اللَّهُ عَلَىٰ أَحْسَانِهِ* *gratiæ actæ sunt Deo pro sua beneficentia.* بَشِّرَ الْعَالَمَ بِأَخْبِيلِ الْمَسِيحِ *prædicatum est mundo Euangelium Christi.* أَرْسَلَ يَوْسُفَ مِنَ الْبَيْتِ إِلَىٰ الْحَقْلِ *misius est Ioseph de domo in agrum.*

Quòd si Verbum habeat duo Patientia clara, alterutrum ipforum locabitur in Rafeo, relicto altero in Nasbo: Patientia autem non clara semper relinquuntur post suas Particulas. Sit exemplum de vnicò Verbo, quod potest construi & cum duobus Patientibus claris; & tum altero Claro, & altero non Claro, & in eandem significationem: vt cum duobus Nasbis, seu Patientibus claris وَعَدَ زَيْدًا الْأَمْرَ *promisit Zaido rem.* Hoc duplici modo efferri potest Passiuè, vel وَعَدَ الْأَمْرَ زَيْدًا *promissa fuit res Zaido.* vel وَعَدَ زَيْدٌ الْأَمْرَ *promissum fuit Zaido de re.* Quòd si prolatum sit Actiuè cum Nasbo & Particula Giarri, seu cum Patientè claro & non claro,

claro, sic وَعَدَ زَيْدًا بِالْأَمْرِ *promisit Zaido rem.* Vnico tantum modo dicetur Passiue وَعَدَ زَيْدٌ بِالْأَمْرِ *promissum fuit Zaido de re.*

Accipe & alterum exemplum in Verbo, quod diuerso modo constructum, diuersas obtinet significationes, vt عَدَلَ زَيْدًا *adequauit Zaidum*, Passiue sic dicetur عَدَلَ زَيْدٌ *adequatus est Zaidus*. Et رَعَى زَيْدٌ *recessit à Zaido*. Passiue dicetur رَعَى زَيْدٌ *recessum est à Zaido*. Et رَعَى زَيْدٌ إِلَى زَيْدٍ *reuersus est ad Zaidum*. Passiue dicetur رَعَى زَيْدٌ إِلَى زَيْدٍ *reditum est ad Zaidum, &c.*

Itaque omnis doctrina de Verbis regularibus in hoc sita est, vt in locutione Actiua Agens locetur in Rafeo, Patiens clarum in Nasbo, quotquot sint: Patientia, verò non clara post suas Particulas Contractionis in casu Giarro. In Passiua autem locutione de Agente non fit mentio, Patiens clarum locatur in Rafeo, & si plura sint, ad libitum vnum ex ipsis Rafeabitur: in quo hoc vnum est animaduertendum, vt quod locatur in Rafeo non se habeat per modum Prædicati, vt أَرَى زَيْدًا الْمَسِيحَ الْإِلَهًا *ostendi Zaido Christum Deum*. Non bene dicetur أَرَى *Deus in Rafeo*, quia in propositione Actiua iam memorata se habet tamquam Prædicatum; sed dicti poterit duplici modo Passiue, vel locato ly زَيْدٌ *Zaid in Rafeo*, vt أَرَى زَيْدٌ *doctus fuit Zaidus Christum esse Deum*. vel locato ly الْمَسِيحُ *Christus in Rafeo*, vt أَرَى لَزَيْدٍ الْمَسِيحَ الْإِلَهًا *ostensus fuit Zaido Christus Deus*. Quodcumque igitur Patiens clarum, dummodo dicto modo non se habeat, vt ly الْإِلَهًا *Deum* in prædicta Propositione, poterit in Rafeo locari, reiectis cæteris. Patientia autem non clara relinquuntur semper post suas Particulas: ita etiam relinquuntur in eadè dispositione ea, quæ præter Patiens in Actiua locutione reperiuntur: adduntur enim quædam vel ad explicandam durationem, vt سَيَجِبُ زَيْدٌ أَبَاهُ إِلَى *diliget Zaidus patrem suum vsque ad mortem*. vel ad explicationem Instrumenti, vt مَسْكُونٌ زَيْدٌ بِسَيْفِهِ *percussit me seruus Zaidi gladio suo*. Vel ad explicandam intentionem, vt سَارَى بَأَيْدِيهِمْ *tenuerunt me serui mei manibus suis*. Vel ad explicandum situm vel locum, vt نَظَرَنِي رَجُلٌ مِنْ بَيْتِهِ *vidit me vir quidam de domo sua*.

sua. Vel alia ratione, prout supra explicuimus agentes de Diuersis Denominatio-
nibus, quæ fortiuntur partes Orationis dum actu ipsam componunt: ibi diximus.

Nec est filendum de peculiari modo quo solent Arabes construere Verba, ad in-
star peculiaris Adiectiui ipsorum, de quo diximus agentes de Concordatione Ad-
iectiui cum Substantiuo: similiter enim dicitur cum Verbo, vt *زَيْدٌ ضَرَبَنِي عَلَامَهُ*

Zaidus, percussit me puer eius. زَيْدٌ جَرَحَ أَبَاهُ عَمْرُوَ *Zaidus, vulnerauit patrem eius*

Amrus. زَيْدٌ مَرَرْتُ بِبَيْتِهِ *Zaidus, occidam fratrem eius. زَيْدٌ مَرَرْتُ بِبَيْتِهِ*
Zai-
duus, transeui per domum eius.

Et hæc sufficiant de Verbis Regularibus: modo superest de Irregularibus dicen-
dum, quæ singillatim explicanda sunt, propterea enim dicuntur Audibilia.

De Constructione Verborum Irregularium.

quæ dicuntur *سماعية Audibilia.*

Quattuor tantum Verborum Audibilium species enumerantur in libello de
Centum regentibus, nempe *أَفْعَالُ الْمَقَارِبَةِ* Verba Deficientia.
أَفْعَالُ Verba Propinquitatis. *أَفْعَالُ الْمَدْحِ وَالذَّمِّ* Verba laudis & improprij.
أَفْعَالُ الشَّكِّ وَالْيَقِينِ Verba dubietatis
& certitudinis. Nobis autem de quinta etiam specie est agendum, nempe de *أَفْعَالُ*
التَّعَجُّبِ duobus Verbis Admirationis. Et mox de omnibus singillatim; & primo

في الافعال الناقصة

De Verbis Deficientibus.

Dicuntur eiusmodi Verba Deficientia, quia Intransitiua cum sint, vnicum eis
nomen non sufficit, sicut cæteris, ad sensus integritatem: requirunt autem
duo; prius, quod aliàs sine his Verbis esset Mistradaum, at post hæc Verba dicitur
Nomen ipsorum: alterum quod requirunt est Chabarum seu Predicatum, hoc locant
in Nasbo, illud in Rafeo. Sunt autem hæc tredecim potissima.

كَوْنًا يَكُونُ كَانَ *fuit.*

وَأَمْسَاءً يَمْسِي أَمْسَى *sero fuit.*

بَيْتَوَةً يَبِيتُ بَاتَ *pernoctauit, nocte fuit.*

طُلُوعًا يُطَلُّ طَلَّ *die fuit.*

اصباحا

أَصْبَحَ	يُصْبِحُ	أَصْبَحًا	<i>mane fuit.</i>
أَضْحَى	يُضْحِي	أَضْحَاءً	<i>meridie fuit.</i>
صَارَ	يُصِيرُ	صِيرًا	<i>factus est, euasit.</i>
لَيْسَ	<i>Non fuit.</i>		Et habet tantummodo voces Præteriti.
مَا زَالَ	مَا يَزُولُ	زَوْلًا	<i>non cessauit.</i>
مَا انْفَكَ		مَا يَنْفَكُ	<i>non destitit esse.</i>
مَا فَتَى		مَا يَفْتَأُ	<i>non defecit.</i>
مَا بَرِحَ			<i>non desijt esse.</i>
مَا دَامَ			<i>quamdiu fuit.</i>

His dices, exempli gratia, *كَانَ زَيْدٌ قَائِمًا* fuit Zaidus stans. *أَمْسَى الظِّلُّ طَوِيلًا* vespere fuit umbra longa. *بَاتَ عَمْرُوٌّ سَاهِرًا* pernoctauit Amrus insomnis. *أَصْبَحَ البَرْدُ شَدِيدًا* mane fuit frigus vehemens. *صَارَ عَثْمَانٌ مُسْلِمًا* factus est Othman Mahometanus. *لَيْسَ زَيْدٌ نَائِمًا* non est Zaidus dormiens. *مَا زَالَ زَيْدٌ عَالِمًا* non destitit esse Zaidus doctus. *مَا انْفَكَ عَمْرُوٌّ جَالِسًا* non cessauit Zaidus sedere. *مَا بَرِحَ خَالِدٌ كَرِيمًا* non cessauit Bacrus benefacere. *مَا فَتَى بَكْرٌ مُحْسِنًا* non cessauit Chaledus esse liberalis. *مَا دَامَ زَيْدٌ جَالِسًا* sedebo quamdiu Zaidus sedet. *أُحِبُّ اللَّهَ مَا دَامَتْ حَيَاتِي* diligam Deum quamdiu durabit vita mea.

Licet quoque præmittere Chabarum horum Verborum eorum Nominibus, seu Mobtadais, vt *كَانَ نَائِمًا زَيْدٌ* erat dormiens Zaidus. *مَا زَالَ نَائِمًا زَيْدٌ* non cessauit dormire Zaidus. Licet etiam illud præmittere Verbis non habentibus in principio negatiuam ما, vt *طَوِيلًا أَمْسَى الظِّلُّ* longa fuit umbra sero. Idem dicendum de Verbo negatiuo *لَيْسَ* non fuit, quamuis enim non habeat Particulam, virtute tamen illam continet. Habet autem quatuordecim voces Præteriti, iuxta diuer.

diuersitates Generum, Numerorum, ac Personarum, vt

لَيْسُوا
non fuerunt illi pl.

لَيْسَا
non fuerunt illi duo.

لَيْسَ
non fuit ille.

لَيْسْنَ
non fuerunt illa pl.

لَيْسَتَا
non fuerunt illa dua.

لَيْسَتْ
non fuit illa.

لَيْسْتُمْ
non fuistis vos pl.

لَيْسْتُمَا
non fuistis vos duo.

لَيْسْتَ
non fuisti tu vir.

لَيْسْتُنَّ
non fuistis vos pl. mul.

لَيْسْتُمَا
non fuistis vos dua.

لَيْسْتِ
non fuisti tu mul.

لَيْسْنَا
non fuimus nos.

لَيْسْنَا
non fui ego.

لَيْسْتُ
non fui ego.

Interdum præfigitur Chabaro huius Verbi Particula ب , & ponitur in Giarro, & tunc non connotatur tempus Præteritum, sed sensus est absolutus, æque ac si diceretur per Particulas ما , & لا non, vt لَيْسَ يَوْسُفٌ بِجَاهِلٍ, idem est ac هَا يَوْسُفٌ

بِجَاهِلٍ, vel لَا يَوْسُفٌ بِجَاهِلٍ non est Ioseph insapiens. In quo autem differant huiusmodi particula à Verbo hoc, diximus agentes de particulis Exceptiuis, & de Negatiuis.

Similiter مَا دَامَ quamdiu fuit, quamdiu permansit, quamdiu durauit. Cùm habet ante se ما id quod, quamdiu, habet tantummodo voces Præteriti; & pertinet ad Verba Deficientia: at reiecta ما, huc non pertinet, sed est Verbum Intransitiuum, sicut & cætera, & coniugatur iuxta primam Coniugationem مَا دَامَ permansit, durauit. دَامَ دَامَ perdurat. دَامَ دَامَ durare, perseuerare.

Verbum autem كَانَ fuit, quadruplici modo potest vsurpari. Primò, vel tamquam Verbum Deficiens, vt diximus, quo denotatur tantum copula Prædicati cum Subiecto, ita vt Subiectum in Rafeo, Prædicatū verò in Nasbo collocet, vt in exemplis allatis. Secundò, sine alia operatione, nisi ea quæ tribuitur Verbo Intransitiuo: & hoc vel respectu Simplicis, vt كَانَ الْأَمْرُ fuit negotium, factum est negotium, exitio. Et in hoc sensu est Verbum perfectum, sicut Intransitiua omnia. Tertio, potest eiusmodi operationem exercere respectu integræ summæ, vt كَانَ الْمَسِيحُ

مُضْلَوْبٌ fuit Christus crucifixus. Et tunc non operatur in Chabaro, seu Prædica-

to Nasbum, quia non influit in omnes partes singillatim, sed in totam propositionem quasi esset vna dictio, ac si diceretur *كان هذا أتي المسيح مصلوب* *fuit hoc, nempe Christus crucifixus.* & *ly المسيح مصلوب* *Christus fuit crucifixus.* sumitur loco simplicis. Quartò usurpatur etiam pleonasticè, vt *ما كان أفضل مريم* *quàm perfecta est Maria Virgo!* Vbi *ly كان* est abundans, & bene sine ipsa procederet sermo.

Verbum item *صار* *factum est*, habet etiam plerumque sensum integrum cum Agente tantum, sicut cætera Intransitiua, & sicut Verbum *كان* *fuit*, vt *صار الأمر* *factum est negotium*, *perfecta res est.*

Si Verba huiusmodi fient composita iuxta formam *فعل*, euadent Transitiua, & confluentur cum duobus Nasbis, ad instar Verborum cordis, de quibus infra. Sunt autem priora septem, nempe

<i>تَكْوِينًا</i>	<i>يَكُونُ</i>	<i>كَوْنٌ</i>	<i>creauit, generauit, esse fecit.</i>
<i>تَسْمِيَةً</i>	<i>يُسَمَّى</i>	<i>مَسْمِيٌّ</i>	<i>sero esse fecit.</i>
<i>تَبْيِينًا</i>	<i>يُبَيِّنُ</i>	<i>بَيِّنَةٌ</i>	<i>pernoctare fecit.</i>
<i>تَطْلِيلًا</i>	<i>يُطَلِّلُ</i>	<i>طَلَلٌ</i>	<i>die esse fecit.</i>
<i>تَصْبِيحًا</i>	<i>يُصْبِحُ</i>	<i>صَبْحٌ</i>	<i>tempore matutino esse fecit.</i>
<i>تَضْحِيَةً</i>	<i>يُضْحِي</i>	<i>ضَحْيٌ</i>	<i>meridionare fecit.</i>
<i>تَصْمِيرًا</i>	<i>يُصْمِرُ</i>	<i>صَمِيرٌ</i>	<i>euadere fecit.</i>

Dices *صار زيداً نصرانياً* *fieri fecit Deus Zaidum Christianum.* Et in Passiva locutione *صار زيدٌ نصرانياً* *factus est fieri Zaidus Christianus.*

افعال المقاربة

Verba Propinquitatis.

Dicuntur huiusmodi, Verba Propinquitatis, ex eorum significatione. Et quatuor enumerantur communiter, quamuis plura sint, prout sequitur,

Primum est *عَسَى* fortasse, forsitan, indeclinabile, ita vt Chamus recenseat illud inter Particulas. Præterea

كَوَدًا مَكَادًا مَكَادَةً *يَكَادُ* *كَادُ* *inibi fuit, prope fuit, ferè.*

وَشَكًّا *دَوَشَكَ* *وَشَكَ* *parum absuit.*

طُفِقًا & طُفِقًا *يُطْفِقُ* *طُفِقَ* *attendit perseveranter facere.*

كُرْبًا *يَكْرُبُ* *كُرِبَ* *appropinquavit, prope fuit.*

أَخَذًا *يَأْخُذُ* *أَخَذَ* *cæpit, assumpsit.*

جَعَلًا *يَجْعَلُ* *جُعِلَ* *apposuit.*

Dices *عَسَى* أن يخرج زيد *forsitan Zaidus egredietur.* vel *عَسَى* أن يخرج زيد *forsitan quòd egredietur Zaidus: Iamiam egreditur Zaidus.* Vel sine *عَسَى*

هَلْ عَسَيْتُمْ آيَةَ *inibi est vt egredietur Zaidus.* Reperitur in Alchorano

Quod sic explicat Chamus *هَلْ أَنْتُمْ قَرِيبٌ مِنَ الْفِرَارِ* *num vos, inibi est, vt fugiatis?* sonat autem ad verbum: *num vos exponetis periculo insignia?* vel *num ponitis in spe signum?*

عَسَى at *أَنَّ* *عَسَى* sed elegantius sine *عَسَى* Eodem modo construitur ac *كَادُ* elegantius cum *أَنَّ*: dices *كَادَ مُحَمَّدٌ يَنْطَرِحُ مِنْ جَبَلٍ* *prope fuit Mahomet vt præcipitaret se de monte.*

Eodem modo, vel cum *أَنَّ*, vel sine, dices *أَوْشَكَ زَيْدٌ أَنْ يَخْرُجَ* vel *أَوْشَكَ* *prope fuit, vt exiret Zaidus,*

Secundæ & quartæ Conlugationis, semper affirmatiuè, & sine *أَنَّ*, dices *طُفِقَ* *attendit facere hoc, omni studio, omni applicatione, institit operi.*

Dices similiter cum reliquis *كَرِبَ يَفْعَلُ كَذَا* *prope fuit vt faceret hoc.* Si sine *أَنَّ*: vel, prout in Chamus habetur, cum *أَنَّ*, vt *كَرِبَ أَنْ يَفْعَلَ كَذَا* *inibi fuit vt faceret hoc.*

Cum *أَخَذَ* dices semper sine *أَنَّ*, vt *أَخَذَ نُوْحٌ يُصَلِّي* *cæpit Noe orare.* Et similiter dices *جَعَلَ يَخْطُبُ* *cæpit concionari.*

أفعال المدح والذم

Verba laudis, & improprij.

Verba eiusmodi quattuor sunt, duo ad laudem, duo ad vituperationem, & sunt ^{نَعْمٌ} *bonus est, vel fuit.* ^{حَبِذَا} *amabilis est.* ^{بَيْسٌ} *malus est.* ^{سَاءٌ} *iniquus, vel odibilis est.* Sunt Indeclinabilia, & ad summum suscipiunt ت notam generis feminini, quam tamen non admittit ^{حَبِذَا}. Regunt duo nomina determinata, in Rafeo, vt ^{نُوحٌ} ^{الرَّجُلُ} ^{نَعْمٌ} *est bonus homo Noe.* Aliquando nomen est implicitum in Verbo, vt in Alchorano, Surat De familia Emrani, sub initium ^{تَحْشُرُونَ} ^{إِلَى} ^{جَهَنَّمَ} ^{وَبَيْسٌ} ^{إِلْمِهَادٌ} *colligimini in gehennam, & malus est lectus.*

Aliquando Nomen, quod stat loco Chabari seu Prædicati, ponitur in Nasbo sine Articulo, vt ^{نُوحٌ} ^{رَجُلًا} ^{نَعْمٌ} *bonus homo est Noe.* ^{زَيْدٌ} ^{رَجُلًا} ^{بَيْسٌ} *malus homo est Zaidus.* Et licet hoc vel illo modo quattuor hæc verba construere, sed prior modus frequentior. Dices item ^{نُوحٌ} ^{الرَّجُلُ} ^{حَبِذَا} *amabilis homo est Noe.* Et est hoc Verbum, vt patet, compositum ex ^{حَبَّ} *amavit, & ذَا* *hoc, istud.* Et ^{سَاءٌ} ^{الرَّجُلُ} *odibilis homo est Zaidus.*

Dicitur autem secundum Chamus, ^{نَعْمٌ} ^{نَعْمٌ} ^{نَعْمٌ} *vel نَعْمٌ* *bonus, elegans, amabilis fuit.* Et additur in fine ^{نَعْمٌ}, & ^{بَيْسٌ} Particula ما, & apponit exemplum hoc Chamus ^{نُعْمًا} ^{دَقَّقْتَهُ} ^{دَقًّا} ^{نُعْمًا} *contriui illud contritione eleganti.* Et dicitur ^{نُعْمًا}, ^{نُعْمًا}, & ^{بَيْسًا} *malus, odibilis est.* vt in Alchorano ^{بَيْسًا} ^{أَتَمَرُوا} *malum est quod emerunt, seu operati sunt.*

أفعال القلوب

Verba Cordium.

Sunt septem Verba præcipuè, Verba Cordium dicta, quia actus interioris cognitionis exprimunt, & dicuntur alio nomine ^{أَفْعَالُ الشَّكِّ} ^{وَالْيَقِينِ} *Verba dubietatis & certitudinis, & sunt.*

رَأَى رَأَى رَأَى *vidit.*

Ll 2

وجدا

وَجَدَا يَجِدُ وَجَدَ inuenit, reperit.

عَلِمَا يَعْلَمُ عَلِمَ sciuit, nouit.

خَيَّلَا يَخَيَّلُ خَالَ suspicatus est, imaginatus est.

حَسَبَانَا يَحْسِبُ حَسِبَ censuit, arbitratus est.

ظَنَّا يَظُنُّ ظَنَّ existimauit.

زَعَمَا يَزْعُمُ زَعَمَ opinatus est.

His dices, exempli gratia, عَلِمْتُ زَيْدًا عَالِمًا noui Zaidum esse doctum. أَنَا رَأَى حَامَ نُوحًا مُتَكَشِّفًا. ego reperi Noe esse fortem. CHAM NOE ESSE NUDATUM. زَعَمَ الْفِيلِسُوفُ الْعَالَمَ سَرْمَدِيًا. opinatus est Philosophus mundum fuisse aeternum. خَالَ مُحَمَّدٌ النَّاسَ بِهَيْئِهِمْ. imaginatus est Mahometes homines esse iumenta.

Licet etiam, postposito vel interposito Verbo, locare vtrumque Nomen perinde ac si Verbum non adesset, vt زَيْدٌ عَلِمْتُ كَذَّابٌ Zaidus, noui, est impostor. مُوسَى نَبِيٌّ عَلِمْتُ Moses est propheta, noui.

Suspenditur etiam operatio horum Verborum, vel per interpositionem *ل* Inchoatiui, vt عَلِمْتُ لَزَيْدٍ عَبْدٌ noui, utique Zaidus seruus, vel per Interpositionem alicuius Particulæ negatiuæ, vt عَلِمْتُ مَا زَيْدٌ عَالِمٌ noui, non est Zaidus doctus. Vel per interpositionem Particulæ Interrogatiuæ, vt رَأَيْتَ أَزَيْدًا هَاهُنَا أَمْ رَأَيْتَ أَمْرُسًا? Et عَلِمْتُ أَيُّهُمَا قَائِمٌ? nosci, uter ipsorum est stans?

Etiam alia Verba sunt, quæ eodem modo construi possunt cum duobus Nasbis, vt تَرَكَ الْمَوْلَى الْعَبْدَ مَرِيضًا. constituit Deus Noe prophetam. جَعَلَ اللَّهُ نُوحًا نَبِيًّا. reliquit herus seruum infirmum. أَرْسَلَ السُّلْطَانُ زَيْدًا قَاضِيًا. misit Imperator Zaidum iudicem. سَمَى اللَّهُ الْيَبْسَ أَرْضًا. vocauit Deus aridam terram, &c.

Posiunt etiam dicta Verba cordium regere tria nomina in Nasbo, cum fiunt formæ أَفْعَلُ, vt أَرَيْتُ زَيْدًا نُوحًا طَوْبَانِيًا ostendi Zaido Noe esse beatum, seu videre

re feci Zaidum Noe beatum. *وَأَعْلَمْتُ زَيْدًا الْمَسِيحَ الْإِلَهًا* docui Zaidum Christum Deum esse.

Cum autem habent duo Patientia tantum, & Passiue quis voluerit proferre sermonem, nulla facta mentione de Agente, Nomen prius ex Nasbatis, quod se habet tamquam Subiectum, locabitur in Rafeo, relicto altero in Nasbo, vt *أَعْلَمَ زَيْدٌ عَالِمًا* cognitus est Zaidus esse doctus. *سَمِيَ الْوَلَدُ نُوْحًا* vocatus est puer Noe.

Cum item habuerint tria Patientia, in Passiua locutione poterit de primo Patientem Verbum enunciari, relictis posterioribus in Nasbo, vt *عَلَّمَ زَيْدٌ الْمَسِيحَ الْإِلَهًا* edoctus fuit Zaidus Christum esse Deum. vel nulla facta mentione nec de Patientem primo, locabitur Patiens secundum in Rafeo, relicto tertio in Nasbo, vt *أَعْلَمَ الْمَسِيحُ*

الْإِلَهًا ostensus est Christus Deus. Quod si fiat mentio de Patientem primo, licet quidem secundum regulam, ipsum relinquere in Nasbo, sed non est vsurpandum propter sermonis ineptitudinem, & amphibologiam.

Et quidem duo ex huiusmodi Verbis, nempe *حَسِبَ* putauit, & *خَالَ* suspicatus est, necessariò postulant duo Patientia. Reliqua verò vsurpantur etiam ad instar aliorum Transitiuorum in vnum Patientem, vt *عَلِمْتُ أَسْرَارَكَ* noui secreta tua. Idem est ac *عَرَفْتُهَا* cognoui ea. Similiter dicitur *وَجَدْتُكَ* in sensu *صَادَقْتُكَ* inueni te, reperi te, affecutus sum te. & *رَأَيْتُكَ* in sensu *بَصُرْتُكَ* vidi te, conspexi te. Et *زَعَمْتُ ذَلِكَ* in sensu *أَتَهَمْتُهُ* imaginatus sum hoc. Sic etiam *زَعَمْتُ ذَلِكَ* opinatus sum illud, &c.

فعل التعجب

Duæ formæ Verborum Admirationis.

Verba hæc dicuntur Admirationis, non quasi sint peculiariora quædam, distincta à cæteris, sed sunt duæ Formæ ipsorummet Verborum, ad ostendendam Admirationem circa diuersas actiones, quæ ipsis significantur.

Est autem prior Forma iuxta *مَا أَفْعَلُ*. Idest, addita Verbo ternario | in principio, ita vt fiat Coniugationis *أَفْعَلُ*, & præmissa illi Particula seu Nomine *مَا* quid, quàm. Deinde post Verbum collocato Subiecto, de quo est Admiratio, in Nasbo; vt Auctor Caphiæ, & Chamus in dictione *حَرَى*, sic dicens *مَا أَحْرَاهُ بِهِ* Idem est ac *مَا أَجْدَرُهُ بِهِ* quàm aptus est ipse huic rei! ad verbum sonat, *Quid est, quod*

quod aptum reddidit ipsum ad hanc rem? مَا أَفْضَلُ مَرْيَمَ! quàm perfecta est Maria!

Et Chamus in dictione نَوْلٌ affert hoc aliud exemplum مَا أَنَالَهُ! quàm munificus est!

Altera Forma est iuxta مَا أَفْعَلُ بِهِ, nempe addito | in principio Verbi ternarij simplicis, & formato ipso Verbo ad instar Imperatiui ordinis أَكْرَمَ; & præfixa

بِ Particula Giarri ipso Nomini de quo est Admiratio: vnde dices cum Chamus

in dictione حَرِيٌّ sic أَحْرَبُ بِهِ quàm aptus est! Propriè ad verbum sonat: dic aptum,

seu fac aptum illum. مَا أَفْضَلُ مَرْيَمَ! quàm perfecta est Maria! Et ad Verbum, dic, vel fac perfectam Mariam. Dic perfectionem de Maria.

Formæ autem prædictæ non formantur nisi ex Verbis, ex quibus efformari potest أَفْعَلُ التَّفْصِيلُ Nomen Superlatiui & Comparatiui, vt Caphiæ Auctor testa-

tur: scilicet ex Verbis trium litterarum, quæ non explicant actum habendi colorem, vel aliquem defectum corporalem. Pro Verbis autem pluraquam ternarijs, vel quæ significant colorem vel defectum, suppletur per alia Verba quæ sint ternaria, explicantia Qualitatem, vel Intensionem, vel Vehementiam circa illa, vt sunt Verba كَثُرٌ multus fuit. شَدٌّ vehemens, intensus fuit. عَظُمٌ magnus fuit. كَبُرٌ cre-

uit. بَلَغَ ad summum peruenit. فَجٌّ deformis fuit. Et quamuis hoc vltimum videatur exclusum per prædicta, non tamen ita est, quia non significat aliquam peculiarem deformitatem, verbi gratia, esse cœcum, strabū, distortum: sed significat in generali: excluduntur autem quæ significant peculiarem deformitatem.

Formatis igitur his Verbis secundum prædictas formas, subiungitur deinde Masdarum Verbi significantis actionem, seu qualitatem de qua est Admiratio, & ipsum Masdarum annectitur subiecto, seu obiecto Admirationis, & dicitur

مَا أَفْجٌّ عَوْرَ زَيْدٍ

quàm deformis est cæcitas Zaidi!

مَا أَبْلَغُ حَمْرَةَ هَذِهِ الْأَنْوَارِ

quàm rubri sunt hi flores!

مَا أَعْظَمُ تَكْبِيرُ ابْلِيسَ

quàm magna est superbia diaboli!

مَا أَكْثَرُ دِحْرَاجِ السَّمَوَاتِ

quàm multa est reuolutio calorum!

مَا أَشَدَّ انْقِطَاعِ الْغَيْمِ عِنْدَ

quàm vehemens est scissio nubium, dum

الْبَرْقِ بِالرَّعْدِ

coruscat cum tonitru.

Et dici poterit, ad libitum, secundum alteram formam, vt

زَيْدٍ

أَقْبَحَ بَعُورِ زَيْدٍ *quàm deformis cæcus est Zaidus!*

أَبْلَغَ بِحُمْرَةِ هَذِهِ الْأَنْوَارِ *quàm intensa est rubedo horum florum!*

أَعْظَمَ بِتَكْبَرِ ابْلِيسَ *quàm turgida est superbitio diaboli!*

أَكْثَرَ بِدِحْرَاجِ السَّمَوَاتِ *quàm frequens est reuolutio celorum!*

أَشَدَّ بِانْقِطَاعِ الْغَيْمِ عِنْدَ الرَّعْدِ *quàm vehemens scissio nubiũ, dũ tonat!*

Hic autem non est prætereundum quod docet Chamus in dictione عَمَى, scilicet Verbum istud denotare cœcitatem, quæ est deformitas corporis, & vt sic non esse aptum huic formationi: insuper denotare cœcitatem cordis vel mentis, & in hoc sensu dici posse مَا أَعْمَاهُ *quàm magna est vecordia eius!* Et أَعْمَ بِالْخَطَاةِ *quàm cæci sunt peccatores!* Et hæc sufficiant de Constructione Verborum. Modo dicendum de Constructione Nominum.

DE CONSTRUCTIONE NOMINVM.

NOMINA, quoad Constructionem, alia sunt قِيَاسِيَّةٌ Regularia, alia مَعَايِيَّةٌ Irregularia, seu Audibilia.

Species Regularium sunt sex, nempe

المصدر *Masdarum, siue Nomen infinitiuum.*

اسم الفاعل *Nomen Agentis, siue Participium actiuum.*

اسم المفعول *Nomen Patientis, seu Participium passiuum.*

الصفة المشبهة *Adiectiuum, siue Attributum assimilatum.*

الاسم التام *Nomen perfectum.*

الاسم المضاف *Nomen annexum.*

Quæ dicuntur مَتَّصِلَةٌ بِالْأَفْعَالِ coniuncta Verbis, quia vel ab ipsis deriuantur, vel Verba sunt ab ipsis.

Irregularia seu Audibilia sunt triplicis speciei, nempe

الاسماء

الاسماء المنقوصة *Nomina diminuta.*

الاسماء المبهمة *Nomina indistincta.*

الاسماء الأفعال *Nomina Verborum.*

Et de Constructione horum omnium per ordinem dicendum, & prius de Regularibus, deinde de Audibilibus.

في عمل المصدر

De Constructione Masdari.

Masdarum, præter id quod ei debetur tamquam Nomini, regit etiam Casus sui Verbi, tamquam si esset ipsum Verbum. Et potest triplici modo usurpari. Vel cum Tanuino: vel Annexum: vel cum Articulo.

Quando est cum Tanuino maiorem habet vim, & regere potest Agens in Rafeo, Patiens in Nasbo, vt

نظرت ضرباً زيد أخاه *vidi percutere, seu percussione Zaidus fratrem suum.*

ارتضيت بضرب داود جالوت *placuit mihi percussio David Goliath.*

أعجبتني غضب السلطان على اللصوص *placuit mihi indignatio Principis contra latrones.*

Et sic Masdarum regit tamquam si esset Verbum. Ita etiam & Intransitivum, vt
ارتفع جلوس داود *Excelsa facta est sessio David.* Sed melius dicitur cum Annexione
جلس داود *sessio Davidis.*

Secundò, potest Masdarum usurpari Annexum, & vt sic etiam Casus sui Verbi regit, sed alternatiuè. Vel enim annectitur Agenti, posito Patienti in Nasbo, vt

نصر زيد عمرو *adiuuatio Zaidi Amrum.*

ارتضيت بنصر زيد عمرو *placuit mihi adiuuatio Zaidi Amrum.*

Vel annecti potest Patienti, locato Agente in Rafeo, vt

ارتضيت بنصر عمرو زيد *placuit mihi adiuuatio Amri Zaidus.*

Vel potest annecti alterutri, nulla facta mentione alterius. vt

ارتضيت بنصر زيد *gratum habui auxilium Zaidi.*

أَرْضَيْتُ بِنَصْرِ عَمْرٍو *placuit mihi auxiliatio Amri.*

Sed hoc ultimo modo, *melius & clarius annectitur Patienti Masdarum sensus Passivi*, vt *أَرْضَيْتُ عَلَى تَتْمِيمِ الْكِتَابِ laboravi circa expletionem libri.*

Tertio, usurpari potest Masdarum cum Articulo, & sic etiam habet vim regendi casus sui Verbi, sed non admodum est in vfu: vnde dici poterit *أَرْضَيْتُ بِالنَّصْرِ زَيْدٌ*

عَمْرٍو placuit mihi adiuuatio Zaidus Amrum.

Sed melius dicitur sine Articulo: vel resoluitur per Verbum cum Particula Masdarali, vt *أَرْضَيْتُ بِأَنَّ يَنْصُرُ زَيْدٌ عَمْرٍو gratum fuit mihi, quod adiuuaret Zaidus Amrum.*

في عمل الفاعل

De Constructione Nominis Agentis.

Agentis nomen, seu Participium Actiuum, duas exigit condiciones ad hoc vt Casus Verbi regere possit: nempe, vt sit sermo de actione presentis vel futura: item vt in ea sit dispositione, vt loco eius bene stare Verbum; idque sex modis accidere potest, nempe si sit adiunctum ipsum nomen Agentis, vel

المتداء *Mobradao.*

vt *زَيْدٌ نَاصِرٌ ابْنُهُ هِنْدًا* *Zaidus, adiuuans est, seu adiuuat filius eius Hindam.*

الموصول *Adiunctum habenti Relatiuum.*

vt *رَأَيْتُ الَّذِي قَائِمٌ أَبَوَهُ* *vidi illum, cuius stans, vel stat pater eius.*

على ذى الحال *Adiunctum habenti Dispositionem.*

vt *مَرَرْتُ بِزَيْدٍ نَائِمًا أَخُوهُ* *transiui iuxta Laidum, dormiente, seu dum dormiret frater eius.*

على الموصوف *Adiunctum habenti Adiectiuum.*

vt *رَأَيْتُ زَيْدًا الْأَحْمَقَ ابْنَهُ* *vidi Zaidum, stolidum, filium eius, seu cuius filius stolidus est.*

معجدا على الف الاستفهام *Adiunctum Interrogationis.*

vt *مَا نَاصِرٌ زَيْدٌ هِنْدًا* *num adiuuans Zaidus Hindam? seu num adiuuat Hindam?*

على حرف النفي *Innixum Particulæ negatiuæ.*

vt *مَا نَاصِرٌ زَيْدٌ هِنْدًا* *non adiuuans, seu non adiuuat Zaidus Hindam.*

Mm

Itaque

Itaque esse debet sermo de praesenti vel futura actione, cum enumeratis dispositionibus, ut stans loco Verbi Participium Actiuum, obtineat vires Verbi, ut explicatum est. Et adiunctio Articuli non minuit vires operationis, eodem enim modo influit vel cum Articulo, vel sine Articulo.

Si autem desit alterutra ex recensitis conditionibus, illicò vi operandi destituitur, nec regere poterit, nisi, tamquam Nomen, in Giarro aliud Nomen; quod est omnibus Nominibus vniuersalissimum, vt

نَاصِرٌ هِنْدٍ كَرِيمٌ

adiutor Hinda probus est vir.

قَعَدَ نَاصِرٌ هِنْدٍ

sedit adiutor Hinda.

عَضِبْتُ عَلَى ضَارِبِ زَيْدٍ

iratus sum in percussorem Zaidi.

رَأَيْتُ نَاصِرَ هِنْدٍ

vidi adiutorem Hinda.

مَرَرْتُ بِنَاصِرِ هِنْدٍ

transiui iuxta adiutorem Hinda.

مَا رَأَيْتُ إِلَّا نَاصِرَ زَيْدٍ

non vidi nisi adiutorem Zaidi.

يَا نَاصِرَ زَيْدٍ

ò adiutor Zaidi.

Et sic non regit nisi in Giarro Nomen cui annectitur, in quo obseruanda sunt quae diximus supra dum ageremus de Contracto & Annexo, recensentes munia & denominationes partium Orationis.

في عمل المفعول

De Constructione Participij Passiui.

Sicut nomen Agentis, ita etiam & nomen Patientis, cum eisdem conditionibus potest regere Casus sui Verbi, respectiuè pro sui quisque forma, Actiua vel Passiua, vt

زَيْدٌ مَضْرُوبٌ أَخُوهُ

Zaidus percussus est frater eius.

جَاءَنِي الَّذِي مَضْرُوبٌ أَخُوهُ

venit ad me qui percussus est frater eius.

مَرَرْتُ بِزَيْدٍ مَضْرُوبًا أَخُوهُ

transiui per Zaidum, dum percuteretur frater eius.

جَاءَنِي الرَّجُلُ الْمَضْرُوبُ أَخُوهُ

venit ad me vir, percussus frater eius.

أَمْضْرُوبٌ أَخُوكَ

num percussus est frater tuus?

اخوك

مَا مَضْرُوبٌ أَخُوكَ

non percussus est frater tuus.

Participium autem Passivum, formatum ex Verbis Intransitivis, illis quæ transeunt in Patiens, quod dicitur *المفعول به غير المصريح* Patiens non clarum, quia fit media Particula Giarri: sicut Verbum ipsorum non regit, nisi mediante Particula, ita etiam & Participium non fit nisi comitante Particula, & cum eodem regimine, ut si cum Verbo dicatur *يَدْخُلُ إِلَى الْهَيْكَلِ* intrabitur in templum. Participium dicetur *الْمَدْخُولُ إِلَى الْهَيْكَلِ* templum, ingressum in illud. Et dices *بَنَيْتُ الْهَيْكَلُ الْمَدْخُولُ إِلَيْهِ* Aedificaui templum, in quod ingressum est. Et si cum Verbo dicatur *يُخْرَجُ مِنَ الْبَيْتِ* exitur de domo: cum Participio dicetur *أَهْدِمُ الْبَيْتَ الْخَارِجَ مِنْهُ* destruem domum de qua exitum est. Et si cum Verbo dixeris *يُجْتَنَبُ إِلَى دِينَارٍ* opus est denario. Cum Participio Passivo dices *الدِّينَارُ الْجَائِزُ إِلَيْهِ* denarius, quo habitum est opus. Et *تَفَقْتُ الدِّينَارَ الْجَائِزَ إِلَيْهِ* expendi denarium, quo opus erat. Et sic de cæteris.

Potest præterea Participium Passivum, seu Nomen Patientis, construi duobus alijs modis: vel locato in Giarro Subiecto quod patitur, ut

جَاءَنِي الرَّجُلُ الْمَضْرُوبُ الْعَبْدُ venit ad me vir ille, cuius servus percussus est.

جَاءَ نِي رَجُلٌ مَضْرُوبُ أَبِي venit ad me vir quidam, percussus patris.

جَاءَ رَجُلَانِ مَضْرُوبَا الْأَبَوَيْنِ venerunt duo viri, quorum patres percussi sunt.

جَاءَ رَجَالٌ مَضْرُوبُوا الْأَبَاءِ venerunt quidam viri, quorum patres percussi sunt.

Alio modo construi possunt, locato in Nasbo, tamquam Tamijz seu Specificatione, Nomine cuius ratione est Passio, ut

جَاءَنِي الرَّجُلُ الْمَضْرُوبُ الْعَبْدُ venit ad me vir ille, percussus seruo.

جَاءَنِي رَجُلٌ مَضْرُوبٌ أَبَا venit ad me vir quidam percussus patre.

جَاءَنِي الرَّجُلَانِ الْمَضْرُوبَانِ أَبَا venerunt ad me illi duo viri percussi patre.

جَاءَنِي رَجَالٌ مَضْرُوبُونَ أَبَا venerunt ad me viri quidam, percussi patribus.

Itaque Nomen Patientis triplici modo construi potest : vel ita vt regat Casus sui Verbi in forma Passiva : vel ita vt regat in Giarro Nomen contractum : vel vt, locato in Nasbo Subiecto passionis, absolutè ipsum Patiens proferatur, vt supra exemplis patuit.

Nec dubium est, quòd etiam possit tamquam cætera Nomina manifesta & Adiectiva usurpari, ita vt deseruiat tamquam Prædicatum & Verbum, alio modo; & tamquam Dispositio, & Adiectiuum, & similia, vt

زَيْدٌ مَضْرُوبٌ

Zaidus percussus, seu percutitur, vel percutietur.

جَاءَنِي الَّذِي مَضْرُوبٌ

venit ad me qui percussus, seu percutitur.

مَرَرْتُ بِزَيْدٍ مَضْرُوبًا

transui iuxta Zaidum dum percuteretur.

جَاءَنِي رَجُلٌ مَضْرُوبٌ

venit ad me vir quidam percussus.

Et sic in cæteris.

في عمل الصفة المشبهة

De Constructione Adiectiui, seu Participij Intransitiui.

Duplici modo construi potest : vel Annexum, siue cum Articulo siue sine Articulo, prout exigit sermo, Determinationem vel Indeterminationem ; & figit alterum Nomen in Giarro. Altero modo regere potest casus sui Verbi, nempe Agens in Rafeo, prout diximus agentes de Concordatione Adiectiui cum Substantiuo, vt

جَاءَنِي رَجُلٌ حَسَنٌ عَلَامَةٌ وَجْهًا

venit ad me vir quidam, pulcher seruus eius facie.

رَأَيْتُ رَجُلًا حَسَنًا عَلَامَةٌ وَجْهًا

vidi virum quemdã, pulchrũ puer eius facie.

مَرَرْتُ بِالرَّجُلِ الْحَسَنِ عَلَامَةٌ وَجْهًا

transui per virum illum, cuius puer pulcher est facie.

Et cum Annexione,

جَاءَنِي رَجُلٌ حَسَنُ الْوَجْهِ

venit ad me vir quidam pulcher facie.

جَاءَنِي الرَّجُلُ الْحَسَنُ الْوَجْهِ

venit ad me vir ille pulcher facie.

Hoc autem Adiectiuum, quod dicitur Assimilatum, est Positiuum, & ex ipso formatur Comparatiuum & Superlatiuum, addito in principio Radicis trium litterarum, quæ non denotat actum habendi colorem vel deformitatem corporis, prout notauimus supra, dum de eius formatione ageremus inter cætera Participia, in tractatu de Verbo.

في عمل اسم التفضيل

De Constructione Comparatiui, & Superlatiui.

Meritò post Adiectiuum Positiuum sequitur Comparatiuum & Superlatiuum: quod Arabibus idem est Nomen, & dicitur *أفعل التفضيل* *Nomen excessus*,

à forma *أفعل*, quam obtinet. Et semper est concordandum cum proprio subiecto, in casu præsertim: in quo differt ab Adiectiuo Positiuo, cum quo (vt supra suo loco diximus) dicitur frequenter, locato in diuerso casu eius subiecto, cum ipsum Adiectiuum alteri præcedenti Subiecto fuerit concordatum, vt *رَأَيْتُ رَجُلًا*

حَسَنًا أَخُوهُ *vidi hominem, pulchrum frater eius*. Cum Comparatiuo autem sic dicinon poterit,

رَأَيْتُ رَجُلًا أَحْسَنَ مِنْ زَيْدِ أَخُوهُ *vidi virum, pulchriorem Zaido frater eius*.

Nec *رَأَيْتُ رَجُلًا أَحْسَنَ النَّاسِ أَخُوهُ* *vidi virum, pulcherrimum hominum frater eius*. Sed dicendum, concordato ipso Comparatiuo cum proprio Subiecto cuius verè est qualitas, siue præcedat siue sequatur, vt *رَأَيْتُ رَجُلًا*

أَحْسَنَ مِنْ زَيْدِ أَخُوهُ *vidi virum, pulchrior Zaido frater eius, idest, cuius frater pulchrior est Zaido*.

& *رَأَيْتُ رَجُلًا أَحْسَنَ النَّاسِ أَخُوهُ* *vidi virum, pulcherrimus hominum frater eius*.

Potest autem triplici modo hoc *اسم التفضيل* *Nomen excessus* vsurpari.

Primò, vel absolutè cum Articulo *ال*, & vt sic respondet Superlatiuo, vt *زَيْدٌ*

الْأَفْضَلُ *Zaidus præstantissimus*.

Secundò, vsurpari potest annexum alteri, vt *زَيْدٌ أَفْضَلُ النَّاسِ* *Zaidus præstantissimus hominum*.

Tertiò, cum Particula *مِنْ*, vt *زَيْدٌ أَفْضَلُ مِنْ عَمْرٍو* *Zaidus est melior Amro*.

Vnum autem ex tribus requiritur omninò, & vnicum tantùm; ita vt sine aliquo illorum vel cum duobus pariter nequeat adhiberi. Non enim dici poterit *زَيْدٌ*

الْأَفْضَلُ sine aliquo alio addito. Nec *زَيْدٌ أَفْضَلُ النَّاسِ*, aut *زَيْدٌ أَفْضَلُ مِنْ*

عَمْرٍو. Quia in primo non adest aliquod illorum trium; nempe nec notificatio per Articulum, nec annexio, neque Particula *مِنْ*.

In secundo verò & tertio, duo illorum in singulis coniunguntur, in secundo nempe notificatio per Articulum, & alterum quod est annexio: in tertio autem notificatio coniungitur cum Particula *مِنْ*, dicendum ergo est, vt in prius appositis exemplis.

Aliquan-

Aliquando dicitur sine aliquo ex tribus memoratis explicitè, vt ^{الله أكبر} Deus est maior, quia scilicet subintelligitur ^{من كل شيء} quàm omnis res. Aequè ac si diceretur ^{الله أكبر من كل شيء} Deus est maximus omnium.

Quando autem Comparatiuum seu Superlatiuum hoc vsurpatur, cum Particula ^{من}, non habet differentias Generis aut Numeri, sed tantùm Casus, vnde dices

زَيْدٌ أَفْضَلُ مِنْ عَمْرٍو	Zaidus est melior quàm Amrus.
الزَّيْدَانِ أَفْضَلُ مِنْ عَمْرٍو	duo Zaidi meliores sunt quàm Amrus.
الزَّيْدُونَ أَفْضَلُ مِنْ عَمْرٍو	[pl. Zaidi meliores sunt quàm Amrus.
هِنْدٌ أَحْمَلُ مِنْ زَيْنَبَ	Hinda est pulchrior quàm Lainaba.
الْهِنْدَانِ أَحْمَلُ مِنْ زَيْنَبَ	duæ Hinda pulchriores quàm Lainaba.
رَأَيْتِ الْهِنْدَاتِ أَحْمَلُ مِنْ زَيْنَبَ	vidi Hidas pulchriores esse quàm Lainaba.

Quando autem vsurpatur cum Articulo, tunc in omnibus concordat cum Substantiuo, omnes habens differentias, & dices

زَيْدٌ الْأَفْضَلُ	Zaidus præstantissimus.
الزَّيْدَانِ الْأَفْضَلَانِ	duo Zaidi præstantissimi.
الزَّيْدُونَ الْأَفْضَلُونَ vel الْأَفْضَلُ	[pl. Zaidi præstantissimi.
هِنْدٌ الْفُضْلَى	Hinda præstantissima.
الْهِنْدَانِ الْفُضْلَيَانِ	duæ Hinda præstantissime.
الْهِنْدَاتِ الْفُضْلَيَاتُ vel الْفُضْلَى	Hinda præstantissima.
هِنْدَاتٌ كَثِيرَاتٌ vel كِبَارَى vel كُبْرَى	[pl. Hinda maxime.

Cùm verò Annexum vsurpatum fuerit hoc Nomen excessus, ad libitum dicitur, vel concordando etiam in Genere & Numero, vel sumendo pro omnibus vocem singularem Masculinam, & dices ad libitum

زَيْدٌ أَفْضَلُ النَّاسِ	Zaidus præstantissimus hominum.
--------------------------	---------------------------------

الزَّيْدَانِ

وَأَفْضَلُ النَّاسِ الزَّيْدَانِ أَفْضَلُ النَّاسِ duo Zaidi præstantissimi hominũ.

وَأَفْضَلُوا النَّاسِ الزَّيْدُونَ أَفْضَلُ النَّاسِ pl. Zaidi præstantissimi hominũ.

وَفُضِّلَتِ النِّسَاءُ هِنْدٌ أَفْضَلُ النِّسَاءِ Hinda præstantissima mulierum.

وَفُضِّلِيَا النِّسَاءُ الْهِنْدَانِ أَفْضَلُ النِّسَاءِ dua Hindæ præstantissima mulierũ.

وَفُضِّلِيَاتِ النِّسَاءِ الْهِنْدَاتُ أَفْضَلُ النِّسَاءِ pl. Hindæ præstantissima mulierum.

في الاسم التام

De Nomine perfecto.

Triplex est Nomen Perfectum: vel ratione Tanuini: vel ratione Dualis, aut Pluralis fani: vel ratione Pronominis affixi. Et dicitur Nomen perfectum ad differentiam eorum Nominum, quæ priuantur memoratis, scilicet Tanuino, Dualis vel Pluralis, & Affixo, dum alteri annectuntur Nomini: non enim possunt habere prædicta, alteri annexa, ut supra visum est dum ageremus de Nominibus Annexo, & Contracto, enumerantes Denominationes & munia partium Orationis, actu componentium ipsam Orationem. Hæc autem quæ Perfecta dicuntur, respuunt Annexionem ut prædicta obrineant.

Sunt autem huiusmodi Nomina, Ponderum, Mensurarum, & Numerorum, Decadum scilicet, quæ habent in fine ad instar Pluralis fani Masculini, ut راقود Cadus.

منوان due librae. عشرون viginti. ثلاثون triginta. أربعون quadraginta, &c.

Quibus seruatis Tanuin & dicitur non cum Annexione, (quamuis liceat annectere: sed non in Numeris) sed locata re numerata, ponderata, mensurata in Nasbo, tamquam Tamijz seu Specificatione, ut راقود خال رطل زيتا ومنوان سينا.

عندي راقود خال رطل زيتا ومنوان سينا. apud me est cadus aceti, libra olei, dua uncia butyri, & duo modij frumenti, & viginti denarij.

Vbi ly خال سينا, برها, درهما, sunt specificatio seu تميز respectu indeterminationis Nominum عشرون, قفيزان, و قفيزان برأ وعشرون درهما.

راقود, quæ dicuntur Perfecta, quia non priuantur suo Tanuino.

Tertium autem, quod dicitur Perfectum, ratione Affixi Pronominis, locat etiam in Nasbo Nomen sequens, tamquam Specificationem, quia non potest alteri annecti ulterius: sed dicitur ملوة عسل.

ملوة عسل. munus eius Smaragdum fuit. زمره.

plenitudo eius mellis. &c.

في عمل الاسماء السماعية

De Constructione Nominum Irregularium.

Diximus de Constructione Nominum Regularium : de Masdaro, de Participio Actiuo, Passiuo, Intransitiuo seu Adiectiuo qualificante, Nomine perfecto, per ordinem: supererat dicendum de Nomine Annexo, sed iam prius dictum fuit de ipso, dum enumeraremus munia diuersa & varias Denominationes partium Orationis, sub titulo De Contracto. Modò dicendum de Nominibus Irregularibus, seu Audibilibus, nempe De Nominibus Diminutis, Indistinctis, & Verborum: sed quia de his iam diximus ubi Nomina Indeclinabilia recensuimus, reliquum est vt de alijs duobus agamus,

في عمل الاسماء المنقوصة

De Constructione Nominum Diminutorum.

Nouem sunt Nomina quæ Diminuta dicuntur, quia ad complementum sensus Orationis non sufficit cum ipsis vnica summa, sed duæ requiruntur. Sunt autem hæc

مَنْ	quiscumque.	أَيُّ	quicumque.	مَا	quicquid.
مَتَى	quandocumque.	أَدَمَّا	cum, quando.	مَهْمَا	quotiescumque.
أَيْنَ	ubicumque.	حَيْثُمَا	quoctumque, quoquò.	أَيُّ	quomodocumque.

Et omnia hæc Gezmant duo Verba Modfarea, quia conditionem virtute continent: & quotiescumque in sermone conditionali adest Verbum Modfareum, licet illud Gezmare, vt supra diximus agentes de Particulis conditionis. Dices igitur

مَنْ يُحِبِّي أَحِبَّهُ

quicumque dilexerit me, diligam eum.

أَيُّهُمْ يَذُرُّنِي أَذَلَّهُ

quicumque me spreuerit, spernam eum.

مَا تَرِدُّ أَرِدُّ

quicquid volueris tu, volam & ego.

مَتَى تَقُومُ أَقُومُ

quandocumque surrexeris, surgam.

أَدَمَّا تَرْقُدُ أَرْقُدُ

quandocumque dormieris, dormiam.

مَهْمَا تَشْرَبُ أَشْرَبُ

quotiescumque biberis, bibam.

أَيْنَ تَقْعُدُ أَقْعُدُ

ubicumque sederis, sedebo.

حَيْثُمَا

حيثما تسراسر

quocumque perrexeris, pergam.

أني تصنع أصنع

quomodocumque feceris, faciam.

في الاسماء المبهمة

De Nominibus indistinctis.

Indistincta dicuntur hæc Nomina, quia sine addito nil peculiare significant. Sunt autem quattuor, quæ præcipuè recensentur apud Auctores, nempe Numerus *decem*, dum copulatur alteri numero minori ab 11. vsque ad 19. quo locatur in Nasbo nomen singulare, sine Articulo, tamquam specificatio, vt *أحد عشر* *undecim serui*. *اثني عشر فرساً* *duodecim equos*. *ثلاثة عشر بغلاً* *tredecim muli*. Sic construitur hic numerus compositus ab 11. vsque ad 20. cæteri verò construuntur, prout diximus dum Numerorum vniuersa nomina recenseremus.

Alterum est *quot*. Et aliqui simplex nomen existimant: alij verò (vt Auctor Chamus testatur) volunt esse Nomen compositum ex Particula affimilatiua *سicut*, & *id quod*. Qua dicitur interrogatiuè cum Nasbo, vt *كَمْ رَجُلًا* *quot viri apud te?* & enunciatiuè in Giarro, vel in Singulari, vt *عَرَفْتُ* *noui quot seruos habeas*. Vel in Plurali, vt *عَرَفْتُ كَمْ عِبِيدٍ لَكَ* *scio quot serui sint tibi*. &c.

Tertium *tot*, compositum ex *سicut*, & *hoc*, construitur etiam cum Nomine singulari indeterminato in Nasbo, vt *كَذَا فُلَسَا* *mibi sunt tot quadrætes*. Reperitur etiam quandoque constructum cum Rafeo, vt *لَهُ عِنْدِي كَذَا دِرْهَمٍ* *ipfi apud me tot denarij*, &c.

Quartum *كَيْن*, vel *كَيْن*, vel *كَيْ* *quot*, interrogatiuè, & enunciatiuè, compositum ex *سicut*, & *quisquis*, idem est quòd *كَمْ*, & construitur etiam cum Nasbo, vt *كَيْنُ عِبْدًا لِي* *quot serui sunt mibi?* Auctor tamen Chamus notat in quinque differre *كَيْن* à *كَمْ*: primò, quia, inquit, *كَمْ* est simplex, *كَيْن* verò est compositum. Secundò, quia cum *كَيْن* elegantiùs apponitur Particula *مِنْ*, in tantum, vt Auctor quidam nomine *ابن عصفور* *Ebno Asfur* exigeret tamquam necessariam, vt *كَيْنُ مِنْ رَجُلٍ عِنْدِي* *quot viri sunt apud me?* Et quidem

licet apponere **مِنْ**, etiam cum **كَمْ**, vt supra diximus, recensentes Cognomina-
 tiones, inter indeclinabilia. Tertio, quia vulgus non vsurpat **كَايْنٌ** etiam interro-
 gando, sicut vsurpat **كَمْ**. Quarto, quia non potest locari in **Giarro كَايْنٌ**, sicut
كَمْ, vt cum dicitur **إِلَى كَمْ مَدِينَةٍ** in quot ciuitates? nec enim dici potest se-
 cundum eos **إِلَى كَايْنٍ مَدِينَةٍ**. Quinto, quia Chabarum seu Prædicatum **كَايْنٌ**
 non cadit loco simplicis, sed semper inuoluit plura, quia scilicet **كَايْنٌ** est ex **أَيُّ**
quis eorum, & est significatio inuoluens plura, numero distincta: at **كَمْ** est ex **ك**
sicut, & ex **مَا** id, quod: in quo non inuoluitur pluralitas aliqua: vel certè quantitas
 tantum continua significatur, vnde ex **كَمْ** quot, fit **أَلَكَمْ** quantitas, & **أَلَكَيْتُ**
 quantus, & **أَلَكَيْتُ** quanta, pertinens ad quantitatem.

Cætera autem Indistincta superius recensuimus cum eorum Constructione, dum
 ageremus de Indeclinabilibus; in fine tractatus de Nomine.

Hic autem non est prætereundum, quòd Nomen quodcumque maiorem affe-
 rens explicationem, quamcumque afferens indistinctionem, siue post Verbum siue
 post Nomen, potest in Nasbo collocari, Indeterminatum, & in singulari numero,
 tamquam Specificatio vel Dispositio, vt supra dictum est de **أَلَا** Dispositione, &
أَلَكَيْتُ Specificatione, seu Distinctione.

DE CONSTRUCTIONE PARTICVLARVM.

NE esset nobis iteratò habendus sermo de Particulis, propterea eas recen-
 sendo, de Constructione etiam earum satis diximus. Quare aliud hic
 nobis nil superest necessariò dicendum. Sed hæc tantummodo ad co-
 piofiorem dicemus doctrinam, quasdam Particulas veluti contrariam,
 exigere operationem regulis supra traditis: vt accidit in Particulis Vocatiui & Ne-
 gatiui.

Nam regula est, quòd Adiectiuum concordare debeat etiam in casu cum suo Sub-
 stantiuo: cum Particulis autem Vocatiuis licet discordare, vt ibi diximus, licet
 enim dicere **يَا رَجُلُ الْحَقِيقِي**, vel **يَا رَجُلُ الْحَقِيقِي** ò homo verax. Imò necesse
 est discordare quando Adiectiuum fuerit annexum, vt **يَا رَجُلُ سَلِيمِ الْقَلْبِ**
 ò vir simplex corde. Nec enim licebit dicere **يَا رَجُلُ سَلِيمِ الْقَلْبِ**.

Simi-

Similiter cum Particula لا, discordato Adiectiuo, vel concordato, dicere licebit لا رَجُلٌ طَرِيفٌ, vel لا رَجُلٌ طَرِيفٌ, vel لا رَجُلٌ طَرِيفًا, vel لا رَجُلٌ طَرِيفٌ, non est homo aliquis tractabilis. Et aliquando cum hac Particula لا, quæ dicitur لا لِحَسَنِ, reperitur dictum لا أبا حَسَنٍ non est pater quisquam bonus. Quamuis alij velint hic لا in significationem لا لِحَسَنِ acceptum, & Chabarum præmissum esse Mobtadao, vnde sensus sit non est pater bonus, seu paternitate non præstat.

Est etiam regula, vt Coniunctum seu Subiunctum, scilicet quod subinfertur post Particulas coniuñctiuas, Nomen post Nomen, siue Verbum post Verbum, in eadem dispositione locetur posterius sicut prius; & nihilominus cum dicta Particula licet discordare, & dicere, exempli gratia لا حَوْلٌ وَلَا قُوَّةٌ إِلَّا بِاللَّهِ non est dispositio, neque virtus nisi in Deo. vel dicere licebit لا حَوْلٌ وَلَا قُوَّةٌ, vel لا حَوْلٌ وَلَا قُوَّةٌ, vel لا حَوْلٌ وَلَا قُوَّةٌ: & dicere etiam licebit, quamuis minus eleganter لا حَوْلٌ وَلَا قُوَّةٌ non est consilium, neque potentia. Quando autem cum huiusmodi Particula لا negatiua vniuersali (quæ dicitur in negationem generis, & vt sic solo Nomini singulari Indeterminato præponitur) fit Subiunctio cum sola coniuñctiua و, sine replicatione لا non: tunc etiam licebit discordare, si non quoad Casum, certè quoad Tanuinū, vt si dicere liceat لا أَبٌ وَأَبْنٌ non est pater, neque filius, licebit etiam dicere لا أَبٌ وَأَبْنًا. Item & bene dicitur لا أَبٌ وَأَبْنٌ nec pater, nec filius.

Cætera autem ex dictis facillè assequeris. Superest tantummodo, vt de Metro aliquid breuiter attingamus.

في علم العروض

DE ARTE METRICA.

Facilis est Arabibus Carminum structura, nam quod negotium quibusdam, facessit, est Syllabarum distinctio, & illarum breuitatem vel longitudinem assequi, quod est illis difficile propter multiplices regularum anfractus, vt accidit Latinis: Apud Arabes autem facilis est, vt etiam ab initio diximus, earum distinctio, quia omnis Syllaba, vel est composita ex vnica Consonante & Vocali, vt ب, ك, د, و: & omnis eiusmodi Syllaba breuis erit. Vel erit composita ex duplici Consonante cum sua Vocali, vt بَل, كُن, صُن, كَا, بِي, كُو: & omnis eiusmodi Syllaba longa erit: quòd si accidat aliquam esse Syllabam ex tribus Consonantibus, prout accidere potest virtute Tefdid post aliquam ex tribus litteris mollibus, nempe دى, ودا, vt est Syllaba نَانٍ in dictione أَنْصَرْنَا

omnino plures mulieres, multò magis Syllaba longa erit. Præter has Syllaba diuersa non datur Arabibus. Quare constat quàm facile sit negotium, cum tam facilis sit agnitio syllabarum, ex quibus totum pendet opus. Vnum tantum est animaduertendum, ne, compendij causa, scribatur sine littera quiescenti syllaba, vt accidit in *رحمن* misericors, quod scribitur pro *رحماني*, & *الله* Deus, quod scribitur sine *ا*, propter frequentem vsum, cum radix sit *الاة*. Sed huiusmodi paucissima sunt, & facillimè agnoscenda ex regulis supra traditis in Grammatica: vnde hic nihil superest addendum.

EX SYLLABIS FORMANTVR PEDES, qui duo tantum sunt, nempe vnus qui dicitur *سبب* Chorda: alter qui dicitur *وتد* Palus, seu paxillus: similitudinem enim sumunt à structura domus, seu tentorij, circa structuram poematis; & quia illà dicunt *بيت الشعير* domum pilorum: ex pilis enim & pellibus extendunt Arabes sibi tentoria. Propterea & structuram carminis vocant *بيت الشعير* domum versuum. Et quia domus, seu tentorium extenditur ad miniculo chordarum & paxillorum, ita volunt domum Carminum struendam esse ad miniculo pedum, qui dicantur *الاسباب* Chordæ, & *الوتاد* Paxilli.

Est autem *السبب* Chorda, pes constans ex duabus litteris Consonantibus, quarum prior semper habet Vocalem, posterior autem vel habet Vocalem, vel non: si non habeat Vocalem, dicitur *السبب الخفيف* Chorda leuis, qualis est *مى* quis, *من* ex, *بل* sed, *أم* aut, *لا* non, & similia.

Si autem vtraque sit cum Vocali, tunc dicitur *السبب الثقيل* Chorda grauis, qualis est *له* ipse, *أب* patrem, *هو* ipse, *هي* ipsa, *بك* per te, *بل* sed, ante vassili.

الوتد Palus seu paxillus, constat ex tribus Consonantibus, quarum duæ habent Vocalem, vna est priuata Vocali: si habentes Vocalem sint immediatæ, nempe prima & secunda, vt *عزت* pugnavit illa. *رمت* iaculata est. *هذا* hic. *لقد* profectò iam. *لها* adeam: Tunc dicitur *الوتد المجموع* Paxillus coniunctus.

Si autem littera quiescens mediet inter vtramque motam, vt *رجل* vir, *فرايين* lius, *جزء* pars, *أجر* curre: tunc dicitur *الوتد المفروق* Paxillus disjunctus.

Itaque quattuor sunt pedes, non plures nec pauciores, ad construenda quorumcumque carminum genera Arabico idiomate: nempe pes, qui dicitur *سبب خفيف*

Chorda leuis, vt *بيل*, *قل*, *با*, *بي*. Alter, qui dicitur *سبب ثقيل* Chorda grauis, vt *هو*, *يد*. Tertius appellatus *وتد مجموع* Paxillus coniunctus, vt *عزرا*, *دره*. Quartus tandem dicitur *وتد مفروق* Paxillus seiunctus, vt *قلت*, *ليس*.

Ex his componuntur partes, alternatim sibi mutuo succedentibus Chordis & Paxillis: eas que partes, secundum morem Arabibus consuetum, exprimunt eiusmodi formulis, nempe *مستفعلن*, qua tres pedes importantur, nempe Chorda leuis, Paxillus disiunctus, & altera Chorda leuis. *فاعلاتن*, qua formula importantur tres quoque pedes, nempe Chorda leuis, secundo autem loco Paxillus coniunctus, & chorda leuis. *فَعُولُنْ*, qua importantur duo tantum pedes, nempe Paxillus coniunctus, & Chorda leuis. *مفاعيلن*, qua continentur tres pedes, Chorda grauis, Chorda leuis, & Paxillus coniunctus. *مفاعيلتن*, qua habentur tres pedes, Paxillus coniunctus, Chorda grauis, & Chorda leuis. Et huiusmodi formulis indicant metricam quantitatem Carminum per singula, ostendentes etiam singulas litteras, siue mouendas, siue vocali priuandas. Et quamuis videatur nimis arcta necessitas, in versu etiam exigere litteras, vel quiescentes vel motas; nihilominus licentia ampla datur Poetis, vt immutare liceat, addere, vel detrahere, vt inferius patebit. Licet enim, exempli gratia, pro *مفاعيلتن* continente tres pedes, Paxillum scilicet coniunctum cum duabus Chordis leuibus; licet, inquam, ponere *مفاعيلن*, quæ formula continet duos Paxillos, scilicet coniunctum & disiunctum. Licet etiam, secundum occasionem, quandoque pro parte secundum Formulam *فَعُولُنْ*, qua continentur duo pedes, Paxillus coniunctus & Chorda leuis, neglecta littera, apponere *فَعُول*, quæ licentia dicitur *القبض* *retentio*, seu *contractio*. Insuper & quandoque licebit negligere *ف* ex *فَعُولُنْ*, quam licentiam dicunt *الترم* *prioris exporrecta neglectio*. Et si simul negligatur prima & vltima, ita vt remaneat tantummodo *عُول* dicitur eiusmodi licentia *التلثم*, seu *الترم*, & Carmen in quo talis adest licentia dicitur *الترم* *cui desunt due littere, vna mota, & altera quiescens*, seu vbi appositum est *عُول* pro *فَعُولُنْ*, & sic in cæteris Formulis. Sed non passim hoc licet, sed prudentia opus est, vt sententia, acumine, vel grauitate suppleatur sensus, quod detrahitur consonantiæ vocis. Verum postea dicemus qualis licentia sit sumenda.

Et

Et quidem Versus Arabum, quamvis multiformes habeant species, magis tamen consonant Tuscis quam Latinis: quare his qui Italicè norunt construere versus, facilis erit structura Arabicorum, praesertim cum Itali non usurpent licentias tam amplas sicut Arabes, qui, ne falsum aut acutum vel grave negligant dictum, non curant integritatem frangere Versus: Italis autem mensura semper est eadem, & ea species quae undecim exigit syllabas, non minuitur nec crescit, ita & quae duodecim semper habet duodecim, ut sunt quae vulgo dicuntur Sdruccioli, & sic in caeteris. Augetur etiam facilitas, quia sicut Itali, ita & Arabes Versus iungunt binos, & in fine consonantiam exigunt similis desinentiae, quam vocant *قافية* *rhythmum*: & dicitio ultima prioris Versus, quae proponitur ad consonantiam, dicitur *العروض* *Propositio*: dicitio autem ultima posterioris, quae reddit consimilem desinentiam, dicitur *الضرب* *pulsatio*. Et vterque Versus, tam prior quam posterior, appellatur *مصرع* *ianua*: & ambo pariter *مصرعان* *bifores*, sumpta metaphora ab ostio, quod duabus foribus, hinc inde claudentibus, obstruitur. Initium verò prioris versus vocant *الصدر* *accessum*.

Omnem artem Arabici metri elegantibus versibus est profecutus eruditus quidam Aegyptius è ciuitate Memphi, quae hodie dicitur Cairo, & Arabicè القاهرة, quos expedit hic per extensum apponere, prius quam ulterius progrediamur. Ex ipsius enim doctrina plana reddentur omnia.

القصيدة الجزجية

في علم العروض والقوافي

CARMEN CHAZREGIA CVM.

De Arte Metrica, & Rhythmis.

لِلشَّعْرِ مِيزَانٌ يُسَمَّى عَرُوضَهُ
بِهَا النَّقْصُ وَالرَّجْحَانُ يَدْرِبُهُمَا الْفَتَى

Carmini est mensura, quae vocatur metricatio eius,

Per eam defectus, & excessus, agnoscet utrumque tyro.

وَأَنْوَاعُهُ قُلٌّ خَمْسَةٌ عَشْرُ كُلِّهَا
يُؤَلَّفُ مِنْ جُزَيْيْنِ فَرْعَيْنِ لَا سِوَى

Et species eius, dic, quindecim uniuersa,

Componuntur ex duabus partibus, duobus ramis, non amplius.

واول

وَأَوَّلُ نَطْقِ الْمَرْءِ حَرْفٌ مُخْرَجٌ

فَإِنْ يَأْتِ ثَانِي قِيلَ ذَا سَبَبٍ بَدَأَ

Itaque initium prolationis hominis est littera mota:

Quòd si adueniat altera, dicetur hoc, Chorda; erit que patenter.

خَفِيضٌ مَتَى يُسْكَنُ وَإِلَّا فَضِدَّةٌ

وَقِيلَ وَتَدَّ إِنْ زِدْتَ حَرْفًا بِلَا أَمْتِرَا

Leuis, quando quieuerit, sin autem è contra:

Et dic, Paxillus, se addideris litteram, sine suspicione.

وُسْمٌ بِجَمْعٍ فَعْلٌ وَبِضِدَّةٍ

كَفَعْلٌ وَمِنْ جِنْسَيْهِمَا الْجَزُّ قَدْ أَتَى

Et voca Paxillum coniunctum فَعْلٌ: & è contra

Si sit ut فَعْلٌ: & ex genere duorum horum pars iam prouenit versus.

جَمَاسِيَّةٌ قُلْ وَالسَّبَّاعِي تُمْ لَأ

يَقُوْتُكَ بَرَكِيْبًا وَسَوْفَ إِذَنْ تَرَى

Quinaria eius, dic, & septenaria. Deincepsq. ne

Desit tibi ulterius semper addere: tandemq. videbis

فَعَوْلُنْ مَفَاعِيْلُنْ مَفَاعِلْتُنْ وَفَا

عِلَاتُنْ أَسْوَلُ السَّبْتِ فَالشَّعْرُ مَا حَوَى

Sunt Formulæ Carminum, quibus manuducit ad componendos Versus, indicans numerum litterarum, siue Motarum siue Quiescentium, quæ hoc genere Carminū exiguntur, & propterea dicit فَعَوْلُنْ مَفَاعِيْلُنْ مَفَاعِلْتُنْ وَفَا etiā cum separatione dictionis, vt doceat, hoc genus Carminum vigintiduas exigere litteras, quatuordecim motas; (ac proinde Versum hunc esse quatuordecim syllabarum) octo verò quiescentes. Et adducit exemplum quatuor Carminum iuxta hanc mensu-

ram

ram constructorū, supponens singulos Versus prædictæ Formulæ, non solum per singulas partes & pedes, sed etiam per singulas litteras, Formulam supernè, & Carmina infernè sic. Quod obserua, talis est enim doctrinæ methodus apud Arabes de Carminibus.

فَعُولُنْ مَفَاعِيلُنْ مَفَاعِلَتُنْ وَفَا
أَصَابَتْ بِسَهْمَيْهَا جَوَارِحَنَا قَدَا

Impetierunt sagittis suis duabus amasia nostra, & as-

عَلَاتُنْ مَفَاعِلْ مَفَاعِيلْ قَاعِلُنْ
رَكُونِي بِرَهْمَةٍ كَوَقَعِيهِمَا سَوَا

secuta sunt me cum dolore, secundum casum ipsarum adaequatè.

فَمَا زَائِرَاتِي فَيَرَمَا حَبْتَهُمَا
وَلَا يَدُ طَوْلَاهُنَّ يَعْتَادُهَا الْوَفَا

Et quod ad meas affectiones respectu earum, fateor, gratas habui.

Neque manus est tam longa, ut simile perficere possit.

Sic iunguntur bini Versus, ita vt liceat (iuxta appositum exemplum) etiam separare dictionem, & pars priori, pars posteriori tribuatur. Et constat eiusmodi Versus, vt patet, ex Syllabis quattuordecim, & infine habent Rhythmici concinnitatè singuli Versus exempli appositi: at Versus, quibus Auctor Chazragiacus tradit doctrinam, habent consonantiam tantum alterni, iuxta morem Italici carminis, Prosequitur igitur Auctor, doctrinam de Carminibus Carmine tradens, postquam dixit.

فَعُولُنْ مَفَاعِيلُنْ مَفَاعِلَةٌ وَفَا
عَلَاتُنْ أَصُولُ السَّبْتِ فَالْعَشْرُ مَا حَوَى

Sunt Formulae iam Carminis &c. vt supra dictum est.

Radices sex, aut decem, quotquot contineat Versus.

قَرَّبَ إِلَى الْيَازِنِ دَوَائِرَ خَقِ لَشِقِ
أَوْلَاتِ عَدِيٍّ جُزْءُ جُزْءِ ثَنَا ثَنَا

Et

Et dispone iuxta mensuram circulos quinque,

In quibus est apparatus: pars ad partem: iungeq. binos.

Hic autem animaduertendum, Auctorem apposuisse duas dictiones in fine prioris Carminis, nempe **خَفٍ لَشَقٍ**, non pro significato quem continere possunt; **خَفٍ** enim significat *alleuia, facilem redde*, & **لَشَقٍ** *declarationem, seu propter separationem*: sed accepit has dictiones **خَفٍ لَشَقٍ** pro litteris quas continent, & sunt quinque, iuxta numerum Circulorum (prout dicunt diuersa Carminum genera) qui numerantur quinque: & quælibet littera ex quinque indicat denominationem vnius Circuli; singulæ singulos indicantes, prout litteræ in Denominationibus singulorum continentur. Quare littera prima **خ** denotat Circulum, seu genus Carminum quod dicitur **الدَّائِرَةُ الْمُخْتَلِفَةُ** *Circulus varius*, qui continet tria Carminum genera, nempe

الطَّوِيلُ

Longum.

الْمُدِيدُ

Extensum.

الْبَسِيطُ

Expansum.

Cuius Circuli, seu generis Carminū, mensura est **مَسْتَفْعَلُنْ فَاعِلُنْ مَسْتَفْعَلُنْ** *مَسْتَفْعَلُنْ فَاعِلُنْ*, idest continet quattuordecim Syllabas, decem longas, & quattuor breues: seu (quod idem est) vigintiquattuor litteras, quattuordecim motas, & decem quiescentes. Hanc mensuram tribuit Carmini Expanso Auctor libri Chamus,

suo loco, his: **البسيط ثالث يجوز العروض ووزنه مستفعلن فاعلن ثمانى مرات**

Expansum est tertium genus Carminum, cuius mensura est مستفعلن فاعلن octies replicata. Et obseruandum est, quod Auctor Chamus, & alter quilibet, dum mensuram Carminum indicant, de Disticho significant: quare, si quis velit vnius dumtaxat Carminis mensuram agnoscere, medietatem accipiat.

Distinguuntur autem species eiusdem Circuli, nempe Expansum ab Extensum, & Extensum à Longo, non per hoc quod habeant plures, seu pauciores Syllabas, sed quia litteras quiescentes non habent in eodem loco seu gradu Carminis, vt ex dicendis patebit.

Per secundam litteram **ف** intendit secundum genus, seu Circulum, qui dicitur **الدَّائِرَةُ الْمُؤْتَلِفَةُ** *Circulus compositus*, quo continentur duo Carminum genera,

الْوَافِرُ *Exuberans,*

&

الْكَامِلُ *Perfectum.*

Et vtrumque genus constat ex quindecim Syllabis, nouem breuibus, sex longis: seu (quod idem est) quodlibet Carmen constat ex litteris viginti & vna, quindecim

motis, & sex quiescentibus: & satis assimilantur huiusmodi Versus, in fine, Carminibus Italicis, prolabantibus, Italicè appellatis *Sdruciolis*: diuerso tamen ordine Perfectum & Exuberans: nam Carminis quod dicitur الوافر *Exuberans*, mensura est مُفَاعَلَتُنْ مُفَاعَلَتُنْ مُفَاعَلَتُنْ, idest, quindecim Syllabæ, quarum longæ sunt secunda, quinta, septima, decima, & duodecima: prout etiam testatur Auctor Chamus, dicens: الوافر البحر الرابع من العروض ووزنه مفاعلتين ست مرات *Exuberans*, quartum genus est Carminum, cuius mensura est مفاعلتين sex vicibus replicatum: scilicet in Disticho; nam Versus vnicus triplici replicatione مفاعلتين completur. Deinde subdit Chamus والموفور والموفور منه ما جاز ان والموفور والموفور *idest* Carmen illud dictum *Elmauburo*, seu *Elmuaffaro*, quod licet ut truncetur prima Syllaba alicuius partis, & tamen non est truncatum, quare Plenum & Exuberans est.

Carmen autem, quod dicitur الكامل *Perfectum*, quamuis sit eiusdem Circuli & Generis; constat quidem ex litteris viginti & vna, quindecim motis, & sex quiescentibus; ac profectò quindecim Syllabis, nouem breuib; & sex longis: diuerso tamen ordine disponuntur; nam longæ erunt Syllabæ tertia, quinta, octaua, decima, & decimatertia; nam eius mensura est مُتَفَاعَلُنْ مُتَفَاعَلُنْ مُتَفَاعَلُنْ. Sic testatur Chamus suo loco, dicens, الكامل من شطور العروض متفاعلتين ست مرات *Perfectum*, est ex generibus Carminum, cuius mensura est متفاعلتين sex vicibus replicatum: scilicet in Disticho. Itaque vnus Carminis Exuberantis mensura est مُفَاعَلَتُنْ مُفَاعَلَتُنْ مُفَاعَلَتُنْ, quæ importat longitudinem secundæ, septimæ, & duodecimæ, præter Syllabas quintam & decimam. Carminis autem الكامل *Perfecti* mensura est مُتَفَاعَلُنْ مُتَفَاعَلُنْ مُتَفَاعَلُنْ, quæ importat productionem (præter quintam & decimam) Syllabæ tertiæ, octauæ & decimatertiæ.

Per litteram ش, memoratis dictionibus contentam, intendit Auctor genus Carminum, quod continetur Periodo quæ dicitur الدائرة المشبهة *Circulus similis*, seu *Imitans*. Et constat quodlibet Carmen huius generis ex duodecim Consonantibus motis, & octo vel nouem quiescentibus, ita vt fiant duodecim Syllabæ, ex quibus octo sint longæ, tres breues, vltima enim Syllaba ad libitum disponitur: & sunt hæc, simillima Carminibus Italicis duodecim Syllabarum, qui dicuntur *Sdruciolis*: & est eorum mensura مُسْتَفْعَلُنْ مُسْتَفْعَلُنْ مُسْتَفْعَلُنْ. Et debet penultima esse breuis, & antepenultima longa, quamuis liceat in cæteris conniuentia. Triplex autem species pertinet ad hunc Circulum, nempe

الرَّجَزُ

الرَّجَزُ

الرَّمْلُ

Cantilena, Madrigale. Satyra, Improvisa modulatio. Breue Carmen:

Mensura horum trium, vt diximus, duodecim est Syllabarum. Et Auctor Chazaragiacus pro priori specie, quæ dicitur الرَّجَزُ *Cantilena*, affert hoc exemplum.

وَيْسُوبُ الضَّيْمِ بِأَسَا يَدُودُهُمْ
كَذَاكَ وَلَوْ مَاتُوا فَمَوْسَى أَمْرٌ وَدُنَا

Et per desertum Dsim, seu montuosum, tristis duxit eos:

Ita, & si mortui sunt, tamen Moyses aderat heros.

Secundæ speciei, quæ dicitur الرَّجَزُ *Carmen ex tempore*, seu *Satyra*, mensura est مُسْتَفْعَلُنْ مُسْتَفْعَلُنْ مُسْتَفْعَلُنْ, prout testatur Chamus, dicens الرَّجَزُ ضرب من الشعر وزنه مستفعلن ست مرات سوى لتقارب اجزايه وقلة حروفه وزعم الخليل انه ليس بشعر وانما هو انصاف ابيات واثلاث والارجوزة *Mستفعلن* *Improvisum Carmen est species Metri, cuius mensura est مستفعلن* *sex vicibus replicatum. Et dicitur sic ratione breuium partium eius, & paucitatis litterarum. Et existimauit Elchalil non esse speciem Carminis, sed medietates seu partes Versuum, vel potius tertiam partem. Et inde dicitur الارجوزة Carmen ex tempore, seu eructatum, siue breue. Dixit autem hoc Elchalil, esse scilicet tertiam partem Versus, quia per quaternas Syllabas eadem replicatur mensura, cum totius Carminis regula sit مُسْتَفْعَلُنْ مُسْتَفْعَلُنْ مُسْتَفْعَلُنْ, quæ non est aliud, nisi replicatio eiusdem, tribus vicibus: quare cum sit eadem regula ter replicata, datur locus diuisioni Carminis in tres partes, ita vt dici possit Italicè Terzetto, & quodlibet conflet ex tribus Versibus quaternarum Syllabarum, iuxta formam مُسْتَفْعَلُنْ, diuidendo sic singula Carmina, ab Auctore in exemplum adducta, in tres partes.*

بِعِلْمِهَا

per scientiam suam.

إِلَّا أَتَا

nisi afferat

مَا أَقْبَلَتْ

nunquam venit

مَا بِهِ أَنِي

vob quid attulit nobis!

يَا حَبْدَا

ò dilecte,

مُبَشِّرَنَا

Bonus nuncius noster,

Numquam venit, nisi afferat aliquid scientia sua.

Euangelizator noster, ò dilecte, papè quid attulit!

Tertia species Carminum Circuli seu Periodi, quæ dicitur *Similis*, appellatur ^{الرَّمْلُ} *Exilis, breue*, sumpta metaphora ab arena, quæ dicitur ^{الرَّمْلُ}. Videtur enim procedere tamquã arena, minutatim, disiunctis partibus: Est enim eius mēsurā ^{فَاعِلَاتِن فَاعِلَاتِن فَاعِلَاتِن}, idest duodecim Syllabæ, omnes longæ, exceptis tribus: & longitudo Syllabarum tam frequens, videtur veluti disjungere partes, vt tamquam arena videatur profluere disiunctim, non ad instar aquæ, quæ cum continuatione fluit. Dicitur etiam *Exilis*, quia ad instar præcedentis speciei, diuiditur in tres partes æquales per quaternas Syllabas: & potest quælibet pars integer censeri Versus, ita vt ex tribus Versibus, ex quaternis Syllabis cōstantibus, videatur hoc Carmen compositum. Et possit hoc modo disponi, se iunctis partibus.

Per litteram *J* intendit Auctor quartum Circulum, qui dicitur ^{الدَّائِرَةُ الْمُجْتَلِبَةُ} *Circulus Contractus*, ad quem pertinent sex Carminum species, nempe

السَّرِيعُ

Velox.

الْمُنْسَرَجُ

Emissum.

الْحَفِيفُ

Leue.

الْمُضَارِعُ

Simile.

الْمُقْتَضِبُ

Concisum.

الْمُجْتَلِبُ

Conuulsum.

Prima species, quæ dicitur ^{السَّرِيعُ} *Velox*, faciunt ex septem Syllabis, vt sunt Carmina Alchorani cap. ^{الْمُرْسَلَاتُ} *de Missis, seu Nuncijs*: vbi replicatis iuramentis, quæ ludens, sic loquitur:

وَالْمُرْسَلَاتُ عُرْفًا

Per demissos crimes, seu Nuncios probos.

فَالْعَاصِفَاتُ عَصْفًا

Per procellosos ventos.

وَالنَّاشِرَاتُ نَشْرًا

Per sparsas dissipationes.

فَالْفَارِقَاتُ فُرْقًا

Per separatrices separationes.

Secunda species, quæ dicitur ^{الْمُنْسَرَجُ} *Carmen emissum*, non constat ex vna certa mensura, sed ex pluribus collectis, prout solent Itali in ijs quæ vocant *Cantilenas*: seu *Madrigale*. Et modò Versus admittitur septem Syllabarum, modò vndecim, modò duodecim, &c. vt profectò dici possit ^{الْمُنْسَرَجُ} *ad voluntatem emissum quoquo*: vt constat per rotum ferè Alchoranum, Mahumetem Carmina protulisse, prout in buccam caderet. Et ^{سُورَةُ الْحَجِّمِ} *capite de stella talia profert.*

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ

Per Stellam quando ceciderit.

مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ

Non errat doctor vester, neque decipit.

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ

& non loquitur ad voluntatem.

إِن هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ

& quidem non est nisi inspiratio.

عَلَّمَهُ شَدِيدٌ الْقُوَىٰ

docuit eum fortis robore,

ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ

Sapiens, & didicit.

Aliqui hanc speciem المنسرح *Carminis emissi* non referunt ad aliquod genus ex quinque Circulis, quia inquit pertinet ad omnes: propterea & liber Chamus, dum suo loco tractat hanc dictionem, non assignat illi mensuram peculiarem, sicut cæteris in proprijs locis, sed tantummodo dicit المنسرح جنس من العروض *Emissum est genus Carminum*. Alij autem volunt huc pertinere ad Circulum Attractum, qui est Circulus continens eas species Carminum, quæ constant ex duodecim Syllabis: & huius Carminis quod *Emissum* dicitur, peculiarem esse mensuram, nempe فاعلاتن مستفععلن مستفععلن المنسرح. *Emissum* verò dictum in alia acceptione المنسرح & esse æquiocationem nominis, dum sumitur pro Carmine constante ex diuersis generibus. In hoc autem Circulo recensendum, quia constat ex duodecim Syllabis. Hi quoque, propter eandem causam, speciem quam recensuimus, constantem ex septem Syllabis, denominatione السريع *velox*, non referunt ad hunc Circulum, sed ad Circulum primum, qui continet eas species Carminum, quæ constant ex quattuordecim Syllabis: Carmen verò السريع *velox*, constans ex septem, esse medietatem, quare referri ad Circulum المختلف *Diuersum*. Alij verò qui ad hunc Circulum المجتلية *Attractum* referunt, volunt esse duodecim Syllabarum, & mensura, quam ei tribuunt, est فاعلاتن مستفععلن مستفععلن, quæ coincidit cum præcedenti. Alij verò dicunt eius mensuram مستفععلن فاعلاتن مستفععلن. Tertia species, quæ dicitur الخفيف *levis*, constat secundum aliquos ex octo Syllabis, eiusque mensuram faciunt فاعلاتن مستفععلن, prout sunt Carmina Athorani سورة المرسلات *cap. de missis Nuncijs*, sub initium.

قأدا

فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ

Quando obscurabuntur Stella.

وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ

Et quando caelum scindetur.

وَإِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ

Et quando montes complanabuntur.

وَإِذَا الرُّسُلُ أُقْتَتَتْ

Et quando nuncijs praefinitur tempus.

لَأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ

Quo die constitutum est.

Huiusmodi mensuram octo Syllabarum tribuit *Levi* Auctor Libri *Chamus*, dicens الخفيف ما كان من العروض على فاعلاتن مستفعِلن *Leue est quod ex Carminibus est iuxta mensuram فاعلاتن مستفعِلن*. Alij verò, qui volunt huiusmodi Circulum esse omnium specierum constantium ex duodecim Syllabis, asserunt mensuram esse sex vicibus replicatum فاعلاتن مستفعِلن فاعلاتن ست مرات. Sed quaestio est de Nomine: sufficit nobis, vtriusque generis Carmina reperiri, & duodecim, & octo Syllabarum. Alius habet tantum فاعلاتن ter pro mensura.

Quarta species, quae dicitur المضارع *Similis*, est etiam duodecim Syllabarum, eiusque mensura مفاعيلن فاعلاتن مفاعيلن.

Quinta species dicitur المقترن *Conuulsum*, & mensura eius est مفاعيلن مفاعيلن, sic duodecim Syllabæ, nouem longæ, & tres breues.

Sexta species dicitur المقتضب *Concisa*, eiusque mensura est مستفعِلن فاعلاتن فاعلاتن, idest duodecim Syllabæ, nouem longæ, & tres breues: nempe tertia, sexta, & decima, prout indicat mensura. Sic etiam testatur liber *Chamus* suo loco, dicens ويجز المقتضب وزنه مستفعِلن فاعلاتن فاعلاتن *Et Carmen Concisum, cuius mensura est مستفعِلن فاعلاتن فاعلاتن*.

Et patet ex præmissis, species eiusdem Circuli non differre in quantitate seu numero Syllabarum, sed tantum in earum dispositione, prout indicant Formæ: sic enim distinguendi sunt Circuli: nempe vt primus, qui dicitur *Varius*, contineat omnes species Carminum constantium ex quattuordecim Syllabis, & sunt tres, nempe Carmen quod dicitur *Longum*, *Extensum*, & *Expansum*. Secundus Circulus, qui dicitur *Compositus*, contineat eas species Carminum, quæ constant ex quindecim Syllabis: prout sunt duæ species, nempe Carmen *Perfectum*, & *Exuberans*, Tertius

tius autem Circulus, qui dicitur *Similis*, non est præcipuus Circulus, sed reducitur ad quartum, qui est primarius omnium specierum constantium ex duodecim Syllabis: & cum his sentio. Circulus autem tertius assignatur distinctus à quarto, quia continet tres species Anomalas, *Cantilenas*, *Improuisa* seu *ex Tempore*, & *Breuis*. Quæ vt supra diximus, quidam non recensent inter Carmina. Et dicitur Circulus *Similis*, quia ex duodecim Syllabis ad instar quarti, qui dicitur Circulus *Contractus*, & præcipuus omnium specierum, constantium ex duodecim Syllabis; quamuis aliqui, diuersi generis intermisceant, vt diximus, & septem, & octo Syllabarum.

Prosequitur Auctor Chazragiacus, & pro quinta littera ق intendit quintum Circulum, qui dicitur *المُتَّفِقُ* *Conueniens*, qui continet duas species Carminum, quæ vnico nomine censentur, nempe *المُتَّقَابُ* *Coniunctum*: & dicitur sic, quia habet pedes frequentiores Paxillos quam Chordas, vnde dicit Chamus *المُتَّقَابُ* *قَعُولُنْ تَمَانِي مَرَاتِ وَقَعُولُنْ فَعُولُنْ فَعَلْ مَرَّتَيْنِ لِقَرَبِ اَوْتَادِهِ مِنْ اَسْبَابِهِ* *Coniunctum est genus Carminis, cuius mensura est قَعُولُنْ octies replicata: item & mensura altera فَعَلْ فَعُولُنْ فَعُولُنْ duabus vicibus: & denominatur Coniunctum propter frequentiores Paxillos quam Chordas.*

Igitur duæ sunt species Carminis Coniuncti: prior, cuius mensura est *فَعُولُنْ* *قَعُولُنْ فَعُولُنْ فَعُولُنْ*, prout sunt Carmina, quæ refert Chamus in Particula *وَ*

وَ اَبِي اَنْتَ وَاوَكِ الْاَشْمَبِ
كَانَا نَرُّ وَعَلَيْهِ الزَّرْبِ

Vab, pater meus es tu, & os tuum albis respersum pustulis,
Perinde ac margarita, aspersa odoratis unguentis.

Ad hanc etiam speciem pertinent Carmina, quæ affert Libellus Centum regentium, dum tractat Particulas assimilatas Verbis, sic dicens:

كَانَكَ بَعْرَةً فِي اَسْتِ كَبَشِ
مُتَطَوِّجَةً وَالْكَبَشِ بِمَشِ

Perinde ac tu finus ad clunes arietis,
Pendulus, dum aries incedit.

كَانَكَ بِقَلَّةٍ فِي اَرْضِ هَشِ
فِيَاَهَا وَاِبِلٌ فَتَرْكُهَا قَشِ

Quasè

Quasi tu portulaca in terra molli,

Et superuenit violentus imber, & relinquit eam inanem.

Huc etiam referuntur Carmina Alchorani circa finem capitis, cui titulus est سورة النبأ, dum dicit:

ذَلِكَ الْيَوْمِ لَاقُوا مِنْ شَاءِ

Ille dies est verus: & qui voluerit,

اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَأْتَابًا

Assumet sibi ad dominum suum confugium:

إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا

Enimvero nos comminati sumus vobis tormentum vicinum.

Et huc reuocantur omnia Carmina constantia ex vndecim Syllabis, dummodo penultima sit longa, & quamuis videatur deficere vna Syllaba, hoc est ex licentia, de qua infra dicemus. Quare huc etiam referuntur Carmina quaedam vndecim, & etiã decem Syllabarũ, quæ reperiuntur in Alchorano: & præfertim سورة الانسان cap: de Homine, vbi sic loquitur:

وَيَسْقُونَ فِيهَا كَآسًا

Et bibent in ea poculum,

كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا

Cuius mixtio est Zinziber:

عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّىٰ سَلْسَبِيلًا

Fons est in ea vocatur Salsabil.

Et initio capitis النبأ dicit, intermiscens Versus, huc pertinentes, Carminibus septem & nouem Syllabarum.

عَمَّ يَسْأَلُونَ

pro quo interrogabunt,

عَنِ النَّبَأِ الْعَظِيمِ

de fama, seu nuncio grandi.

الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ

de quo ipsi inter se dissident:

كَلَّا سَيَعْلَمُونَ

nequaquam ipsi noscent,

تَمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ

iterum dico, nequaquam ipsi noscent.

Et

Et Versus intermixti, septem Syllabarum, pertinent ad quæ supra diximus eiusdem mensuræ. Versus autem nouem Syllabarum pertinent ad alteram mensuram carminis *Coniuncti*, cuius mensura est *فَعُولُنْ فَعُولُنْ فَعُولُنْ*, idest nouem Syllabæ. Et hoc potest duplici modo occurrere, vel ita vt penultima Syllaba sit longa: & hoc est ex licentia, vt factum est in vltimo ex Carminibus mox adductis.

Alio autem modo penultima est breuis, & hoc est proprium iuxta adductam mensuram, qua penultima breuis exigitur. Et sunt qui adducunt in medium pro hac mensura exemplum quod adduximus supra pro mensura octo Syllabarum, quæ diximus, à quibusdam tribui Carmini quod dicitur *Leue*: & ibi quidem quadrat, si Syllaba secunda ibi liquefcat, quod est ad libitum: nam secunda est *ل* cum Chesro, præcedente *Fathho*, & potest duplici modo sumi: vel ita vt proferatur cum liquefcentia, quasi esset vna Syllaba sic *وَأَدَا*, quasi cum *Valli*: & tunc pertinet ad Carmen octo Syllabarum; quod est Carmen pertinens propriè ad speciem septennarij, cui additur vna Syllaba si penultima sit breuis; quia tunc breuitas penultimæ facit vt cum vltima quasi vna censeatur. Ita etiam dicendum de Carminibus duodecim Syllabarum, quæ eandem reddunt consonantiam quam faciunt Versus vndecim dumtaxat: & ratio est, quia morula quam exigit Syllaba longa ad sui prolationem, est duplum eius quod exigit Syllaba breuis. Et hæc est methodus propria circa mensuram Carminis. Itaque, si liquefcat secunda Syllaba vel prima Carminum, de quibus est nobis sermo, pertinebunt ad mensuram octo Syllabarum, vt mox diximus: Si autem sumantur in rigore, sine liquefcentia, sic *وَأَدَا*, vt sint tres Syllabæ, tunc propriissimè erunt huiusmodi mensuræ carminis *Coniuncti*, cum penultima breui ad instar *Sdruciolis*: quamuis plerique velint *ع* mensuræ *فَعُولُنْ* hic quiescere, & Carmen esse octo Syllabarum. *المرسلات* sunt ex cap.

وَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ

quando stelle delebuntur, seu obscurabuntur.

وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ

& quando calum scindetur, seu aperietur.

وَإِذَا الْجِبَالُ سُفِفَتْ

& quando montes funditus euertentur.

وَإِذَا الرُّسُلُ أُقْبِتَتْ

& quando Nuncijs constituetur tempus.

لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ

quo die præfinitum fuerit.

Itaque ex his habemus, ad mentem Chazragiaci, quinque Circulos seu Periodos Carminum, nempe Circulum *المتخلفه* *Diuersum, Varium*, constantem ex quatuordecim Syllabis, continentem tres species, nempe *الطويل* *Longum*: *المدد* *Extensum*, & *المسبوق* *Expansum*: quorum mensura est quatuordecim Syllabarum. Et Auctor Chazragiacus his Carminibus tradit nobis has regulas, ita vt aliud exemplum

plum adducere non sit necesse, omnia enim carmina Chazragiaci sunt eiusmodi mensuræ.

Secundò, habemus Circulum *المؤتلفة* *Compositum*, cuius species sunt *الوافر* *carmen Exuberans*, & *الكامل* *Perfectum*, quæ constant ex quindecim Syllabis, iuxta mensuram *مفاعلتن*, vel *مفاعلن* ter replicatam. Et huiusmodi duo Circuli satis sunt conformes Latinorum Exametris, quæ sæpissimè sunt quattuordecim vel quindecim Syllabarum, quamvis alia sit ipsis ratio mensuræ, vt sunt Carmina Vergilij:

*Arma, virumque cano, Troia qui primus ab oris,
Italiam fato, profugus, Lauinaque venit.*

Vtrumque ex quindenis constat Syllabis, vt patet. Sic etiam quindenarum, vel quaterdenarum Syllabarum sunt sequentes ex eodem, habita ratione, vel neglecta Sinalœpha, vt

*Sic fatur lacrymans, classique immittit habenas,
Et tandem Euboicis Cumarum allabitur oris:
Obuertunt pelago proras, tum dente tenaci
Anchora fundabat naues: & littora curua
Prætexunt puppes. Iuuenum manus emicat, ardens,
Littus in Hesperium: querit pars semina flamma,
Abstrusa in venis silicis: pars densa ferarum
Tecta rapit, sylvas, inuentaque flumina monstrat.*

Et sunt singuli ex quattuordecim vel quindecim Syllabis: & sic frequentissimè apud Poetarum principem reperiet, si quis curiosius inquirat. Ad instar igitur Latinorù, eiusmodi Carmina procedunt horum Circulorum, quattuordecim vel quindecim Syllabarum: & cum eadem grauitate videntur incedere, vt patet hoc Carmine, quod affert Auctor Chamus in dictione *طن*, dicens:

أسمع ججعة وما أرى طينا

Sentio moliturae fragorem, at non cerno farinam.

Sic bene consonat Carmen Arabicum, ad instar Exametri Latini; quod nec assequitur ipsa nunc Italica lingua: quidam enim olim experti sunt, frigescere carmina Italico sermone, ad instar Exametri, vel Pentametri Latini: dixit enim aliquando Ludouicus Dulcius:

Giulia cara, à Dio, non parto senza dolore:

Giulia mi, parto, Giulia cara, à Dio.

Ecce quomodo frigescunt: Arabici autem Versus non ita: qui & ad instar Italarum, tam Hetrusco quam Latino sermone constructi, satis bene consonant. Et ratio, vt puto, est, quia Tuscia lingua vix habet Consonantem in fine, & semper Vocali terminat suas dictiones; quare nimia dulcedo tollit grauitatem, quam efficit aspe-

asperitas illa, & collisio consonantium. Arabica autem lingua dat plerumque terminum suis dictionibus littera Consonante, ratione Tanuni, & litterarum quiescentium: quare pertingit illam gravitatem Latini idiomatis, vel etiam superat, ratione maioris asperitatis, quod non obtinet Tuscius sermo.

Et quia Arabica lingua est etiam conformis Etruscæ, propter concomitantiam quam exigit Vocalium & Consonantium continuatam: vix enim vnã tantummodo patitur esse quiescentem inter litteras motas, vt ex dictis in Grammatica constat: & propterea si in duobus Circulis memoratis habet Versus ad instar linguæ Latinæ, quattuordecim vel quindecim Syllabarum; in sequentibus Circulis habet Versus consimiles Etruscæ, duodecim, & vndecim, septem, & octo; insuper & nouem Syllabarum, vt constat ex dictis.

Habemus enim tertium Circulum, qui dicitur *Similis*, & quartum qui dicitur *Contractus*, continentés Carmina duodecim Syllabarum: item & quintum qui dicitur *Circulus Consentiens*, continentem Carmina non solum duodecim, sed etiam nouem Syllabarum. In tantum vt fiant quindecim species, & quinque genera Circulorum. Et hoc est quod intendit Auctor Chazragiacus, dum dicit, *Et dispone secundum mensuram Circulos quinque* خف لشق, idest, *Circulum Diuersum: Compositum: Contractum: Similam: & Consentientem.*

Post hæc, prosequens doctrinam de Carminibus, addit hæc Chazragiacus:

فَمِنْهَا آتَيْنِي الْمَضْرَاعُ وَالْبَيْتُ مِنْهُ
وَالْقَصِيْدَةُ مِنْ آيَاتِ يَجْرُ عَلَى آتِيُوا

Et exipsis compaginatur ostium, domusque ex eo:

Et Poema ex domibus Carminum, iuxta æquationem.

وَقَلَّ آخِرَ الْقَدْرِ الْعَرُوضُ وَمَثَلُهُ

مِنْ الْخَيْرِ الطَّرْبُ أَعْلَمُ الْفَرْقُ بَاعْتِنَا

Et dic dictionem ultimam primi Versus العروض, idest, oblationem rhythmi, & similiter

Ultimam posterioris voca الطَّرْبُ pulsationem: agnoscito differentiam secundum formalitatem.

Sic eleganter tradit Chazragiacus doctrinam de Carminibus Carmine, iuxta mensuram primi Circuli, constantem ex quattuordecim Syllabis, variè tamen, ita vt modò sit Carmen Longum, modò Extensum, modò Expansum, iuxta mensuram Circuli Diuersi: primum tamen Carmen est potius iuxta mensuram quarti Circuli, cum sit duodecim Syllabarum, pensatis etiam Poetarum licentijs, de quibus infra. Deinde sex Versus subdit idem Chazragiacus, intendens explicationem terminorum, seu Denominationem partium quæ occurrunt in Carminibus: quæ quamuis ad modicum sint vtilia, quia non satis explicant; nihilo minus libuit hic illa subiunge-

re, ne quid desit de Carmine Chazragiaco. Subiungit igitur Carmina sub hoc titulo.

القائمه الابيات

Denominaciones Carminum.

اذا استكمل الاجزاء بيت كجشوه
عروض وضرب ثم او خولفت وفي

Cum completa fuerint partes, dicitur domus, secundum arcum suum,

Oblatio rhythmica, & pulsatio eius, completa: vel diuersa à perficitur.

بزهرها وازداد سخطك حائد
اخيرها فالفرق بينهما اجلى

Cum eleganti utriusque concursu: & adiunctum fuerit lectum tuum prominens:

Vltimum utriusque: & discretio inter utrumque sit clara.

واسقاط جزيبه وشطر وقوه
هو لجز ثم الشطر والمهك ان طر

Et occurfus duarum partium eius, & medietatis: & praecipua est

Ipsa pars, tum medietas. Excellentia autem, si noua proferantur in lucē.

Hæc satis breuiter, & non minus obscure Chazragiacus, de Cognomentis Carminum. Et quod intendit, si capiam, mens eius est: Quando completæ fuerint partes Carminis, iuxta arcum seu mensuram eius, tunc denominari بيت *Domum*. Ita solent Etrusci completam Metri orationem, quæ vt plurimū ex octo constat Versibus, appellare *Stanza*, quasi domum. Deinde subiungit, perfici domum per complementum rhythmica, qui completur duabus dictionibus; extrema prioris Versus, quæ dicitur عروض *Oblatio*, & vltima posterioris, quæ dicitur ضرب *Pulsatio*.

Quod si diuersa fuerit Pulsatio ab Oblatione, ita vt non sit similiter desinens, saltem sit similiter cadens, vel certè suppleatur talis defectus elegancia quadam, vel acumine; ita vt sit discretio inter utrumque, & non replicatio eiusdem.

Quod autem dicit de Medietate, intelligit de Quietē illa seu Pausa, quam exigit Versus antequam finiatur, & frequenter circa medietatem Versus, quam Latini vocant *Penthemimerim*, seu *Semiquinariam*, & *Hepthemimerim*, seu *Semiseptenariam*, prout est quies illa in his Carminibus: *Arma, virumq. cano*, deinde post pausam subiungitur *Troia, qui primus ab oris*. Et, *Infandum Regina iubes*, & deinde post pau-

pausam, *renouare dolorem*. Sic & in Hebruseis, *Le Donne, i Cauallier*, deinde post pausam, *l'Arme, egli Amori*. Sic etiam: *Canto l'Armi pietose*, deinde post quietem subinfertur, *e'l Capitano*. Hoc est quod intendit Auctor, dum inquit شَطْرٌ *Medie-*

tatem: quia scilicet disponi debet taliter Versus, vt circa medietatem habeat vbi detur pausatio: quæ nec nimia debet esse, ne debita tollatur concatenatio, vt accidit in illo Carmine: *Aurea scribis Carmina Iuli maxime vatum*. Et ad hanc sobrietatem grauisissimi Auctores etiam quantitates Syllabarum neglexerunt, vt Virgilius, *Vna, eademque via, sanguis, animusque sequuntur*. Vbi productio Syllabæ vltimæ *ly sanguis*, sustinetur, propter concatenationem. Quare potius derogandum Syllabis, quam Versus compagini: & Regulæ non sufficiunt ad Carminis elegantiam, nisi eiusmodi prudentia adhibeatur: quam adhibuit noster Chazragiacus in exemplis allatis, afferens cū sobrietate pausæ bene compaginos

Versus, dicens أَصَابَتْ بِسَهْمَيْهَا *ecce pausationem*: deinde profertur Versum جَوَارِحُنَا قَدْ

Sic etiam in posteriori Versu رَكُونِي بِهِمَّةٌ hic pausatur: deinde profertur vsque in finem كَوَقَعِيهِمَا سَوًا. Et sic, si quis inspiciat, pausationem reperiet in singulis Versibus. Hucusque Chazragiacus.

Eius tamen doctrina non sufficit ad rem tam nouam Latio inferendam, propterea & alia Carmina circa eandem materiam hic subiungemus Auctoris non minus eruditi: imò qui &, propter suam celebritatem, eruditorum & Poetarum princeps apud Arabes cognominatur, nomine Bader Aladinus Damamianus: & sunt hæc:

شعر

ملك المتاديين بدر الدين الدماميني

Carmen Regis Poetarum Bader Aladini Damamiani!

De Metro.

قَلْبُكَ حَتَّى وَيْلٌ مِّنْ قَائِنٍ تُرِدُ

جَوَارِحُنَا فِيهِمْ رَحْدُكَ فَوَّهِ أَخِي ذُكَا

Et pars imbrem exigit manna: & sibiluerit,

Licentiam sume poeticam, & profer tui intellectus acumen;

وَمَعْنَاهُ أَنْ الْبَحْرُ يُكْنَى نَظْمُهُ

عُرْبِيًّا عَنِ الْبَحْرِ الَّذِي قَبِيهِ قَدَّ جَرِي

Et sensus est, quod Carmini licet textura,

Priuata seu deficiens ea parte quam regulariter exigit.

وَأَجِبْنَ إِذَا مَا حَلَّ بَيْتًا فَأِنَّهُ
يَكُونُ بِنَاقِي النَّظْمِ حَقًّا بِلا مِرَا

Sed quamdiu conueniens Carmen, utique illud

Erit in reliquo textura congruum, sine suspicione,

وَفِي سَابِعِ وَالْتَّاسِعِ الشَّطْرُ سَابِعٌ
وَجُوزٌ أَيْضًا نَهَكَ زَيْغِ ذُووَا الْهُدَى

Et in septima, & in nona, pausatio medietatis optime cadens:

Et permiserunt excellentiam erroris, i. licentiã poeticam, magistri poesis.

وَمَا مِنْهُمَا عِنْدَ الْعَرُوضِيِّ وَاجِبٌ
فَكُنْ فُظْنَا وَأَتَرَكَ سَمِيلٌ مِنْ أَعْتَدَى

Quid autem ex his licentijs Poeta conueniat,

Esse prudens, & fuge viam transgredientis.

His ergo nos docet Bader Aladinus Damamianus, Poetarum apud Arabes facile Princeps, posse derogari Syllabis & Partibus Carminum, modò adfit prudentia, quæ discretè licentiam sumat, tunc præsertim, cum ratione argutæ, grauis, aut elegantis sententiæ opus fuerit. Addit præterea, circa septimam & nonam bene cadere pausam, seu quietem, quam diximus requiri circa médium Carminis: & hoc in eiusmodi Carminibus, quibus ipse doctrinam tradit, quæ sunt primi Circuli, quattuordecim scilicet Syllabarum. Quam autem licentiam Poeta sumere possit, idem Auctor docet sequenti Carmine, cum eiusmodi titulo.

الزحاف المنفرد

De Abiectione litteræ, simplici.

وَتَغْيِيرُ ثَانِي حَرْفِي السَّبَبِ ادْعَاهُ
زَحَافًا فَأَوْجُ الْبَرِّ مِنْ ذَلِكَ أَمْ حَتْمِي

Et alterationem secundæ ex duabus Chorde litteris, nomina illam

حَتْمِي, i. Prolapsum: ac proinde ut أَوْجُ, pars erit, vel ut زَحَافًا:

Hic exemplum apponit duplex circa Prolapsum, seu زحاف, qui duplici modo fit: vel priuatione Vocalis, ita ut littera, quæ erat mouenda, quiescat; & apponit pri-

imum

mum exemplum **أَوْج**, vbi secunda littera quiescit. Altero modo Prolapsus fit, reiiciendo ipsamet litteram, & ad hoc significandum apposuit secundum exemplum **حَتْمِي**, pro **اِحْتَمِي**, denotans litteræ abiectionem. Ac propterea profequitur, dicens:

وَذَلِكَ بِالْإِسْكَانِ وَالْحَذْفِ فِيهِمَا
يُعْمَمُ عَلَى التَّرْتِيبِ فَأَقْضِ عَلَى الْوَلَا

Idq. litterā priuado vocali, vel reiiciendo penitus, in utroque. s. Palo, Chorda.

Estque vniuersale secundum regulam: exequere igitur iuxta licentiam.

فَتِلْكَ بِثَانِي الْجَزْءِ الْأَضْمَارِ مُتْبَعًا
بِحَبْنٍ وَوَقْفٍ فَادْعُ كَلًّا بِمَا أَقْتَضَى

Et illa in secunda partis الْأَضْمَارِ, i. quies secunda littera dicetur: & si sequatur etiam

حَبْنٍ, i. reiectio ipsius secunda littera. Et **وَقْفٍ**, i. utrumque simul, i. non solum quies, sed reiectio secunda littera. Voca igitur singula prout decretum est.

وَرَابِعَهُ لَمْ يَبْدَلْ إِلَّا بِطَيِّبَةٍ
أَيَّ الْحَذْفِ إِنْ يَسْكُنُ وَإِلَّا فَقَدْ حُجِّبَا

Quarta autem non tangitur, nisi eius implicatione,

Id est reiectione, si fuerit priuata vocali, alioquin immunis erit.

وَعَصَبٌ وَقَبْضٌ ثُمَّ عَقْلٌ بِخَامِسٍ
وَكُنْفَى سَقَطَ السَّابِعِ السَّاكِنِ أَنْقَضَى

*Et **عَصَبٌ**, i. quies, seu priuatio quinta vocali. Et **دُقْبُضٌ**, i. reiectio quinta,*

*dum est ultima quiescens. Et **عَقْلٌ**, i. reiectio ipsius quinta, quamuis non ultima.*

*Et **كُنْفَى**, i. reiectio septima littera dum est quiescens. Dicit itaque:*

Et priuare vocali quintam, & negligere illam: item reiicere si fuerit quiescens:

Et reiicere septimam, si fuerit quiescens: iam decretum est.

Hæc

Hæc Aladinus, Poetarum Princeps, de licentijs Poetarum. E contra de his quæ fugienda sunt Poetæ, hæc subiungit cum hoc titulo.

الزحاف المزوج

De Abiectione Litteræ geminata.

وَوَيْتِكَ بَعْدَ الْخَبْنِ خَبَلٌ وَبَعْدَ أَنْ

تَقْدَمُ إِضْمَارٌ هُوَ الْخَزْلُ يَا فَاتِي

Et implicatio tua post *خَبْنٍ* idest reiectionem secundæ litteræ, dicitur *خَبَلٌ*, i. truncatio manus; & postquam

Præcessit *إِضْمَارٌ*, i. priuatio Vocali secundæ litteræ, dicitur *خَزْلٌ*, i. reiectio quartæ litteræ cum quiete secundæ; seu dicitur ambulatio cum claudicatione, seu curuè, ò puer.

وَكُفِّكَ بَعْدَ الْخَبْنِ شَكْلٌ وَبَعْدَ أَنْ

جَرَى الْعَصَبُ نَقَصَ كُلُّ ذَا الْبَابِ مَجْتَوَى

Et *كُفِّ* tua, i. reiectio septimæ litteræ dum est quiescens, post *خَبْنٍ*, i. post reiectionem secundæ etiam litteræ, dicitur *شَكْلٌ*, i. figuratio, seu ad voluntatem componere: & postquam

Premissa est *عَصَبٌ*, i. quies quintæ litteræ, seu priuare ipsam vocali reijcere cum hoc septimam: omnia hæc, defectus fugiendi.

His igitur nos Bader Aladinus docet quæ liceant, quæ non liceant.

Licet enim primò priuare Vocali secundam litteram: licet etiam reijcere ipsam secundam, siue quiescens fuerit siue mota.

Secundò, licet etiam reijcere quartam litteram, si quiescens fuerit: si autem non quiescat, non tangitur.

Tertiò, licet priuare Vocali quintã. Item licebit reijcere ipsam quintam litteram, si iam fuerit quiescens: mota autem non reijcitur, sed tantum Vocali priuari potest.

Quartò, licet reijcere septimam quando fuerit quiescens:

AT NON LICET reijcere, ex forma vnius & eiusdem Carminis, simul secundam & tertiam.

Nec licet simul priuare secundam Vocali cum reiectione quartæ.

Nec licet simul reijcere septimam & secundam,

Nec

Nec licebit reijcere septimam, quamvis quiescentem, cum priuata fuerit motione littera quinta.

Hoc vt melius percipiatur, reuocandæ sunt in mentem diuersæ mensuræ Carminum superius traditæ, quæ figurantur secundum diuersas litteras, siue Quiescentes, siue Motas, requisitas iuxta diuersorum Carminum genera, efformanturque huiusmodi Formulæ *فَاعِلَاتِن مَّفَاعِلَتِن فَعُولِن مَّتَفَاعِلِن فَعْل مَّفَاعِيلِن فَعْل*. Quibus significantur quæ litteræ debeant quiescere, quæ debeant moueri, & quot.

Cum ergo dicitur, dari licentiam priuandi secundam litteram Vocali, intelligendum est cum relatione ad ipsam Formulam, vt si exempli gratia Formula Carminis sit *مَّتَفَاعِلِن مَّتَفَاعِلِن مَّتَفَاعِلِن*, prout est Mensura Carminis, quod dicitur *الْكَامِلُ Perfectum*, liceat loco primi *مَّتَفَاعِلِن* ponere *مَّتَفَاعِلِن*, scilicet vt liceat in hoc Carmine apponere secundam litteram Quiescentem, quamvis Mensura exigat litteram Motam. & est ponere *مَسْتَفْعِلِن* pro *مَّتَفَاعِلِن*

Ita cum dicitur, licere reijcere secundam litteram cum fuerit Quiescens, intelligendum est, exempli gratia, si prima pars Carminis fuerit *مَسْتَفْعِلِن*, vel *فَاعِلَاتِن* in quibus secunda quiescit, poterit apponi pro ipsis quod correspondeat mensuris *مَّتَفَاعِلِن*, & *فَعِلَاتِن*.

Cum item dicitur, quod licet reijcere quartam litteram, si fuerit Quiescens, intelligendum est: si fuerit mensura primæ partis Carminis iuxta *مَّتَفَاعِلِن*, vbi datur quarta littera Quiescens, tunc licere, neglecta ipsa quarta littera, apponere quod correspondeat *مَسْتَفْعِلِن*. Sic etiam si Mensura primæ partis fuerit *مَسْتَفْعِلِن* licebit negligere quartam quia quiescit, & apponere quod respondeat *مَسْتَفْعِلِن*. Quod si esset Mensura iuxta *مَّفَاعِلَتِن*, non liceret, neglecta quarta, apponere iuxta *مَّفَاعِلَتِن*; quia quarta non est Quiescens: & sic intelligendum est de cæteris.

Sunt igitur licentiæ quæ à Poetis sumuntur plures, quarum nomina hic expedit recensere, vt singula distinguamus.

Est igitur primò licentia, quæ dicitur *الْاَضْمَارُ*, quam sic definit Auctor Libri Chamus, *اسكان الهمزة من متفاعلتين في الكامل*, id est, *facere quiescere*, siue priuare Vocali litteram *ب* partis, iuxta *مَّتَفَاعِلِن* in Carmine quod dicitur *كامل Perfectum*. Vbi notandum est, quod dicit in Carmine *Perfecto*, non quasi hoc sit proprium ipsius, ita vt alteri tribui non possit; sed quia ipsum Carmen habet pro prima parte mensuram *مَّتَفَاعِلِن*, in qua non solum est prima littera mota, sed &

secunda & tertia: hoc enim totum est necesse ad vsurpandam huiusmodi licentiam: Quòd enim prima sit Mota, hoc est de necessitate in omnibus; nec enim initium potest sumi à littera Quiescente: Quòd sit etiam secunda mota, hoc est ex suppositione licentiæ, non enim potest priuari Vocali per hanc licentiam, nisi supponatur habere Vocalem: Insuper etiam tertia debet habere Vocalem, alioquin secunda non potest priuari; ne fiat concursus quarum Quiescentium immediatè, quòd apud Arabes non permittitur. Quare in فَاعِلَاتُنْ huiusmodi licentia vsurpari non potest

propter quietem secundæ: & in مُفَاعِلَاتُنْ vsurpari non potest propter quietem tertiæ: exigitur ergo motio omnium trium litterarum, prout est مُتَّفَاعِلَاتُنْ, quæ est mensura Carminis Perfecti. Quòd si consimilis mensura detur alterius, in principio habens tres litteras motas, idem de ipso dicendum.

Secundò, alia licentia est التَّجْنِيسُ *Sinuatio*, quæ sic explicatur in libro Chamus *Alchabno est reiectio seu neglectio secunda littera in Carmine*. Hoc autem intelligendum, si secunda quiescat, ita vt exempli gratia, mensura iuxta فَاعِلَاتُنْ reducatur ad فَعِلَاتُنْ, & sic in similibus.

Tertiò, licentia alia est, quæ dicitur الوَقْصُ *Diminutio*, quam sic definit Chamus *Eluachso est copulatio Eledsmaro, & Elchabno, idest, Coniunctio duplicis licentiæ in secunda, non solum priuatio Vocalis, sed etiam reiectio ipsius litteræ, quamuis mota, ita vt exempli gratia مُتَّفَاعِلَاتُنْ reducatur ad مُفَاعِلَاتُنْ, & ita coniungitur vtraque licentia.*

Est etiam licentia pertinens ad secundam litteram, quæ dicitur الصَّدْرُ, prout testatur Chamus, sic dicens *Elfadro est abiectio*, mensuræ iuxta فَاعِلَاتُنْ, ita vt reducatur ad فَعِلَاتُنْ.

Quartò, est licentia quæ dicitur التَّطْيُّ *Implicatio, seu inuolutio*, qua denotatur vel priuatio Vocali: vel si supponatur littera Quiescens, reiectio ipsius litteræ: de qua dixit noster Aladinus, *وَرَابِعُهُ لَمْ يَبْلُغْ إِلَّا بِطَبِيحِهِ* Et quarta littera non tangitur, nisi per طي ipsius. Et mox explicans quid intendat per طي, subiungit, dicens: *أي اللذف أن يسكن وإلا فقد نجأ idest, reiectione, si Quiescens fuerit; aliàs enim immunis erit.*

Quintò, est licentia quædam generalis quæ dicitur الرَّحَافُ, quod est Nomen deriuatum à Verbo رَحَفَ *repa, serpo*, quo significatur accessus ad rem sensim, absque

que eo quòd sentiatur: & denotatur proinde reiectio, seu neglectio litteræ ex mensura cum quadam dexteritate, vteius casus seu neglectio non detrahat de elegantia Carminis: vnde Chamus de ea sic loquitur الزحاف في الكتاب في الشعران

يسقط بين الحرفين حرف فزحف أحدهما إلى الآخر والشعر مزاحف بفتح الحاء

idest, *Elzebaso in Carminibus accidit, si excidat littera posita inter duas alias, ac profectò accedat altera ad alteram, ablata intermedia. Et Carmen in quo sumpta est talis licentia, denominatur exinde Mozahafon.*

Sextò, est licentia quæ dicitur العصب, quæ sic explicatur in libro Chamus

العصب اسكان لام مفاعلتين في عروض الوافر وردّ الجزء بذلك إلى مفاعيلن

idest, *Ela-sbo est spoliare Vocali ى mensuræ مفاعلتين in Carmine, quod denomi-*

natur Exuberans, ita vt exinde reducatür pars ad mensuram مفاعيلن. Est itaque

licentia hæc respectu quintæ litteræ, vt scilicet liceat quinto loco apponere, pro mota seu habente Vocalem seu pro vocalata, litteram quiescentem.

Septimò, etiam circa quintam litteram datur licentia quæ dicitur العقل *Colli-*

gatio, idest quando permittitur vt quinta littera, si sit quiescens, reijciatur. Et sic

etiam explicat Chamus, dicens: العقل اسقاط الياء من مفاعيلن *Ela-clo est*

Abiectio ى mensuræ مفاعيلن, idest Abiectio quintæ litteræ, quando scilicet est quiescens, seu quando iuxta mensuram; quinto loco quiescens exigeretur.

Circa quintam quoque litteram datur alia licentia, quam memorat Aladinus; eamque nominat قبض *Contractionem*, & est quando quinta est vltima partis, &

est quiescens, ac proinde negligitur, vt cum pro mensura فَعُولُنْ apponitur فَعُولٌ

vel loco فاعِلُنْ fit iuxta فاعِلٌ.

Octauò, datur licentia Poetis circa septimam, & dicitur الكف *Cessatio, Terminatio, Cobibitio, Continere*: & est neglectio septimæ litteræ cum fuerit quiescens & vltima partis, vt si ponatur iuxta مفاعيلن, loco ponendi iuxta مفاعيلن

Quare sic explicat Chamus suo loco, dicens, الكف في العروض اسقاط الحرف

السابع اذا كان ساكنا كنون فاعِلَاتُنْ ومفاعيلن فيصير فاعِلَاتُنْ

ومفاعيلن idest, *Elcasso in Carminibus est neglectio seu reiectio litteræ septimæ, quã-*

do fuerit quiescens, prout est مفاعيلن و فاعِلَاتُنْ mensurarum, ita vt eua-

dant مفاعيلن و فاعِلَاتُنْ. &c.

Est præterea alia licentia, quam vsurpant aliqui, sed passim non est sumenda, nisi in Carmine quod dicitur *Exuberans*: & dicitur eiusmodi licentia *الخرم* *promontorium*, deriuata similitudine ex monte, seu ex parte eius prominentiori: est enim, hæc licentia circa primam litteram, quæ quia prima est, prominet magis: & est ipsius primæ litteræ neglectio. Et sic illam explicat Chamus *الخرم في الشعر نهاب* *الخرم من فعولن والميم من مفاعلتن والبيد مخروم* idest, *Elcharmo in Carminibus est neglectio litteræ في ex mensura فعولن*, & littera م *ex mensura*

مفاعلتن, unde dicitur *Carmen Machrumon*, idest Carmen in quo sumpta est huiusmodi licentia. Et huiusmodi licentia est potius defectus, & grauiores Auctores non vsurpant nisi in Carmine, quod cognominatur *Exuberans*: idque facile vsurpari potest, quia cum *Exuberans* sit quindecim Syllabarum, vt diximus, vsurpata hac licentia, euadet quattuordecim Syllabarum, quod constare potest cum sint Carmina iuxta hanc mensuram Syllabarū quattuordecim ex primo Circulo. Quare eiusmodi licentia, respectu Carminis *Exuberantis*, vocatur alio nomine *العضب*

idest *Seiunctio*. De qua sic habet Chamus, *العضب الاعضب في عروض الوافر*, idest *Eladabo in Carmine Exuberanti est appositio partis iuxta mensuram مفاعلتن*, neglecta prima littera *ex mensura مفاعلتن*. Itaque hæc licentia *Exuberanti* quadrat, ratione multitudinis Syllabarum.

Insuper & alia licentia vsurpatur in Carmine *Exuberanti*, quam dicunt *العقص* *implicatione*, & est reiectio alterius litteræ: nempe post reiectionem primæ litteræ ex prima parte Carminis, reijcere etiam primam alterius partis: ita vt Carmen exinde euadat tredecim Syllabarum. Vnde dicit Chamus, apponens etiam exemplum Carminis quod inde prouenit, dicens; *العقص خرم مفاعلتن في الوافر بعد*, idest, *Elachas est reiectio primæ litteræ mensura مفاعلتن in Carmine Exuberanti, post alteram consuetilem reiectionem*: & Carmen huiusmodi prouenit exinde.

كَوْلًا مَلِكٌ رَعُوفٌ رَحِيمٌ تَدَارَكُنِي بِرَحْمَتِهِ هَلَكْتُ

Nisi rex clemens & misericors

Subuenisset mihi misericordia sua, perissem.

Et exemplum cadit supra secundum, prior enim Versus est vndecim Syllabarum.

Datur præterea aliqua licentia, qua non solùm liceat, prout diximus, auferre & diminuere, sed etiam addere, vt est additio illa in fine Carminis, cognomento *Perfecti*, quam additione nominat *التزويد* *amplificatione*, & est additio non vnus dū-

taxat

taxat litteræ, sed duarum litterarum, ita ut sit additio pedis vnius, nempe Chordæ leuis, & hoc in fine Carminis *Perfecti*, ita ut مُتَفَاعَلَاتُنْ euadat مُتَفَاعَلُنْ: & in fine Carminis *Expansi*, ita ut mensura فَاعِلَاتُنْ vertatur in فَاعِلُنْ: Quare inquit Chamus de hac licentia الترفيل الدليل dicens: الترفيل إن يزداد في الكامل سبب على متفاعلن فيصير متفاعلاتن Eltarphil est, si addatur in fine Carminis *Perfecti* Chordâ super مُتَفَاعَلُنْ, ita ut euadat مُتَفَاعَلَاتُنْ. Dicitur autem eiusmodi additio الذيل fimbria, quia se habet, respectu Carminis, sicut fimbria ad vestem, tamquam ornamentum extremitatis eius. Et ipsum Carmen, habens huiusmodi fimbriam, denominatur مُدَال fimbriatum. Sic restatur Auctor Chamus in dictione ذيل, dicens: والمذال من البسيط والكامل ما زيد على Et El-modalo dicitur Carmen *Expansum* illud, vel *Perfectum*, cui additæ sunt post Paxillum in fine *Distichi* duæ litteræ, quæ se habent loco fimbriæ respectu vestis. Hoc autem tunc bene quadrat, cum in fine aliqua sententia, vel Epiphonema, vel aliquid graue, vel argutum acclamatione dignum, profertur: ut fieri solet in conclusione Epigrammatis: vel cum grauitas materiæ maiorem exigit sententiæ amplitudinem, ita ut ab ordinario recedatur: ut fecisse constat Vergilium, cum propter materiæ grauitatem, Exametris Dactylicis intermiscuit Spondaicum, dicens:

Clara Deum soboles, magnum Iouis incrementum.

Memorat præterea noster Aladinus tres alias Poetarum licentias, quas nominat المُعَاقِبَةُ successionem alternatiuam. وَالْمُرَاقِبَةُ & mutuum conspectum, seu inuicem se respicere, وَالْمُكَانِفَةُ & mutuam saluationem, inuicem se adiuuare, seu supplementum. Et de his tribus, *Successione*, *Respectu*, & *Supplemento*, immediatè post prædicta sic loquitur cum tali titulo.

المعاقبة والمراقبة والمكانفة

Successio. Respectus. Supplementum.

عَادَا السَّبِيحَانِ اسْتَجْمَعَا لَهُمَا الْجَا

أَوْ الْفَرْدُ حَمًا فَاَلْمُعَاقِبَةُ اسْمُ ذَا

Cum duæ Chordæ immediatè concurrerint, erit utriusque saluatio,

Quòd si esset unica, foret optimum: & hoc Successio dicitur.

للأول

لِبَدَوِّ أَوْ ثَانِيهِ أَوْ لِكِلَيْهِمَا

أَسْمُ صَدْرٍ وَعَجَزٍ قَبْلَ وَالطَّرْفَانِ جَا

Priori vel posteriori, vel utrique pariter

Nomen est initij, & finis antea. Et extremitates ambae, euenit,

تَحْلُ بِيَدَوِّ كَاهِنٍ بِي وَجْزُوهَا

بِرِي مَتَى تَفْقَدُ وَقَدْ جَارَ أَنْ تَرَى

Vt liceant in (ly بِدَوِّ كَاهِنٍ بِي, i. dirigit, seu ducit me Sacerdos, seu

Procurator. Et est ly بِدَوِّ pars constans ex duabus Chordis, vtra-

que leui, nempe دَوِّ, & بِي: sunt itaque duæ Chordæ immediatè; &

hæc est Successio, quam dicit licere) deinde prosequitur: & pars

eius.

Non incongrua apparebit quando expendetur, & iam licet ut videatur.

Et mens Aladini in his quattuor Carminibus, dum dicit *Priori, & Posteriori, vel utrique pariter, nomen initij & finis*, est, nempe quod concursus huiusmodi duarum Chordarum immediatè, non solum permitti potest in priori Versu Distichi, qui superius dictus est *صَدْرٍ initium*: sed etiam in posteriori, quæ dicta est *عَجَزٍ postremum*, seu *posterior pars*. Deinde cum subiungit *Et extremitates duæ accidit ut liceant*, id est, duæ Chordæ immediatè licent: & propterea apponit exemplum partis *يدو*, constantis ex duabus Chordis, prout explicauimus: eamque partem non esse incongruam, sed accommodam & aptam; idque facile comprobaturum eum qui expendere & considerare voluerit.

Et sensus etiam esse potest, dum dicit *وَالطَّرْفَانِ جَا Et extrema duo euenit*, id est, vtrumque fieri potest, & hoc & illud, scilicet, ut permittantur duæ Chordæ immediatè vna post alteram, & ut non permittantur: & hæc sunt duo Extrema dicta quæ vocat *الطَّرْفَانِ* duos modos, vnum ut liceat permittere duas Chordas immediatè, & hoc vocat *الْمَعَاقِبَةُ Successionem*: & quod prohibeantur esse duæ Chordæ immediatè, quod deinde dicit *الْمُرَاقِبَةُ Respectum*. Illud prius hucusque iam dixerat: hoc posteriùs mox subiungit, dicens:

بَارِبَعَهَا كُلِّ مُرَاقِبَةٍ دَعَا

وَمَنْعَكَ لِلصَّنَدَيْنِ مِمَّا شَطْرًا

Et prohibitio tua contra hæc duo, initio medietatis, vel in quarta, Respectus dicitur,

وَأَحْر

وَأَمْرٌ طَبِيٌّ جَزْءٌ مَكْنُفَةٌ لَهَا

بِكَمَلِهَا فَأَقْعَلْ بِهَا أَيَّهَا تَشَأْ

Et Maria, seu Poemata implicata seu truncata partis, cum eius tamen supplemento,

Cum complementis eorum, fac in eis quidquid volueris.

Tres igitur sunt licentiæ, quas hic explicat Aladinus: permissio duarum Chordarum immediatè, quam vocat *المُعاقبة* *Successionem*, quia vna Chorda succedit post alteram.

Prohibitio eiusmodi Successionis, quam vocat *المُرَاقبة* *Respectum*, siue *Correspondentiam*, seu *mutuam respicientiam*. Quia exinde provenit eiusmodi Respectus in Carminibus, vt scilicet singulæ Chordæ habeant immediatè Palum, quem respiciant, & cui innectantur. Vel quia ex hac licentiâ frequenter accidit in Carminibus, vt pars modo sit trunca, modo integra, exempli gratia *مُفَاعِلَتَيْنِ* est pars in qua conueniunt duæ Chordæ immediatè, constat enim ex Paxillo coniuncto, & duabus Chordis leuibus. Est enim *مُفَا* Paxillus coniunctus, & *عِي* prior Chorda leuis, *لَيْنِ* autem altera: quare si prohibenda sit eiusmodi Successio, reiicienda erit *عِي*, ac proinde remanebit *مُفَاعِلَتَيْنِ*; & ita fiet vt mensura sit quandoque *مُفَاعِلَتَيْنِ* quandoque *مُفَاعِلَتَيْنِ*: & ita eueniet inter partes, vt ita se respiciant adinuicem.

Quare, inquit Auctor Chamus in dictione *رقب* de huiusmodi respicientia *المُرَاقبة* في عروض المضارع والمقتضب ان يكون للجزء مرة مفاعيلت ومرة مفاعيلت. Et Elmorachabato in Carmine, quod dicitur Simile, & Carmine quod dicitur Concisum, si pars vna vice ponatur iuxta *مفَاعِلَتَيْنِ*, altera vice apponatur iuxta mensuram *مُفَاعِلَتَيْنِ*. Hic est igitur Respectus, qui hic intenditur.

Tertia autem licentiâ, quam hic Aladinus asserit, illam vocans *المَكْنُفَة* *Supplementum*, seu *Saluationem*, est quodcumque suppletur per aliud, quod aliter detractum est; vt si ex vna parte truncetur littera, addatur alteri in eodem Carmine. Et hæc est licentiâ amplissima: sed non sine prudentiâ vsurpanda.

Prædicta omnia sunt quæ licent. DEFECTVS autem qui vsurpantur, sed cum Carminis detrimento, & non à peritis aut grauibus Auctoribus, plures etiam sunt. Et primò, recensetur Defectus, qui dicitur *الْجَمَلُ* *Truncatio manus*, & est quando cum reiectione secundæ reiicitur etiam tertia, & tunc videtur Carmen quasi

quasi truncum. Quare de huiusmodi Defectu sic loquitur Chamus **الحبل زهاب السمين والتاء من مُسْتَفْعَلٌ في البسيط والرجز لان الساكن كأنه يد**
ت و س *Elchablo est abiectio litterarum* **السبب فاذا ذهب فكانه قطعت يده**
mensura مُسْتَفْعَلٌ, quod accidit in Carmine Expanso, & in Carmine Improviso
seu Breui: enimvero littera Quiescens est quasi manus Chorda; quando ergo abijcitur
quasi truncatur manu.

Secundò, Defectus alius est, qui dicitur **اللزلة** *dorsi fractura*, & tunc accidit, quā
 do simul priuatur Vocali secūda littera, & reijcitur quarta Quiescēs, vt si **مُتَفَاعَلُنْ**
 vertatur in **مُتَعَلُنْ**. Sic testatur Chamus, dicens: **اللزلة سقوط الالف وسكون**
التاء من مُتَفَاعَلُنْ كالجزل بالفح *idest, Elchazlo est reiectione*, & *quies lit-*
tera ت mensura مُتَفَاعَلُنْ. Dicitur etiam cum Fatbho. الجزل

Tertiò, Defectus etiam est qui dicitur **الشكل** *Figuratio*, & tunc est, quando re-
 ijcitur simul & littera secunda & littera septima, quāuis quiescētes, vt si **فَاعِلَاتُنْ**
 vertatur in mensuram **فَعِلَاتُنْ**. Quare, inquit Chamus, **الشكل الجمع بين الحين**
و الكف *idest, Elsciablo est iungere simul licentiam qua dicitur الحين*, & *alteram*
simul qua dicitur الكف. Illa enim permittit reiectionem secundæ quiescentis,
 altera autem reiectionem septimæ.

Quartò, Aladinus memorat alium Defectum nomine generali **النقص** *Defectus*,
 retinens nomen Generis ad significandam Speciem, & intendit quando quis vsur-
 pat duplicem licentiam pariter, nempe priuando quintam Vocali, & reijciendo se-
 ptimam quamuis quiescentem. Et hos omnes Defectus sub Titulo duplicatæ li-
 centiæ, seu sub Titulo **الزحاف المزدوج** iam præmisit, & recensuit inter licentias,
 quasi minus reputans; prohibet tamen ne vsurpentur: alios tamen postea recenset
 Defectus sub proprio Titulo; postquam dixerat de illa triplici licentia, *Sucessione*,
Respectu, & *Supplemento*, sic dicens.

العلل

Defectus.

وَمَا لَمْ يَكُنْ مِمَّا مَضَى آدَعُ بَعْلِهِ
 زِيَادَتُهُ وَالنَّقْصُ فَرَقًا لِيذَى النَّهْيِ

Quod

Quod autem non est ex præmissis, tu vocato Defectum:

Excessum & Defectum, ut distinguat qui prohibeat illa.

قَدْ سَبَبًا خِفًا لِشَرَفِيْلِ كَامِيْلِ
يَغَايْتِه مِنْ بَعْدِ جُزْءِ لَهْ آهْتَدَا

Et adde Chordam leuem in amplificationem cognomento Perfecti,

In fine namque eius, post partem, non dedecet illud,

وَمَجْزُوْ هِجْ ذِيْلَهْ بِالسَّكَنِ ثَامِنَا

وَسَبْعَ بِهِ الْمَجْزُوْ فِي رَمْلِ عَرَا

Et cui addita est pars هِجْ, idest, Chorda leuis, fimbriam da illi cum quiete octauo loco.

Dicit octauo loco, quia cum eiusmodi licentia conueniat Carmini Perfecto in fine eius, eiusque mensura sit مَتَفَاعَلُنْ, quæ est septem litterarum, additio utique illa, in fine adueniens post septimam litteram, non aduenit nisi octauo loco. Deinde sequitur:

Et comple simili Chorda leui, tribuendo similem partem Carmini cognomento رَمْلِ, idest, Exile & breue, quod nudum est.

وَإِن زِدْتِ صَدْرَ الشَّطْرِ مَا دُونَ خَمْسَهْ
فَذَلِكَ خَزْمٌ وَهُوَ أَقْبَحُ مَا يَرَى

Et si addideris initio prioris Carminis Distichi minus quã quinque litteras;

Illud erit خَزْمٌ transfixio, omnia superans deformitate.

وَحَدَقٌ وَقَطَنٌ قَصْرُ الْقَطْعِ خَدَّةٌ

وَصَلْمٌ وَوَقْفٌ كَشْفٌ لَلرَّمِّ مَا أَنْفَرَى

Et reiectio, & laceratio, & decurtatio, & concisio Fouea eius:

Et mutilatio, & firmatio, discoopertio ignominia, & preciso prima: hæc deturpant.

مَوَاقِعُهَا إِجْزَاءُ الْأَجْزَاءِ إِنْ أَتَتْ

عَرُوضًا وَضَرْبًا مَا عَدَى لَلرَّمِّ فَأَبْتَدَا

Rr

Horum

*Horum incurfus est debilitatio partium, si incidant,
Sive in Rhythmi oblatione, sive in Pulsatione, excepto Charimo, quod tantum
initio cadit.*

فَفِي حَاسِبُوكَ الْاَذْفُ لِاِيفٍ وَاَقْطُفَا

بِه اَثْرُ سَكْنِ بَدِّ وَاَلَاثْقُلُ اَنْتَفِي

*Itaque in parte hac حَاسِبُوكَ est reiectio, sive casus Chordae leuis, item &
laceratio,*

*Est enim vestigium quiescentis, quae est pars Chordae; quare pondus opti-
mum euanescit.*

Obscurè satis: nam breui sermone multa complectitur; incipit enim explicare
exemplis Defectus, quos in superioribus enumerauerat; & quia primo loco recen-
suerat *الاذف* reiectionem, sive casum Chordae leuis in fine: Et simul memorauerat
secundo loco Defectum *القطف* lacerationem, quando scilicet Partis aliquid abij-
citur & aliquid remanet, vnde fit laceratio partis. Et propterea apponit exem-
plum vtriusque Defectus in *حَاسِبُوكَ*. Et vt percipiatur quomodo, animadu-
tendum est, Partes omnes esse vel trium vel quinque vel septem litterarum, vt supra
patet in Formulis: *حَاسِبُوكَ* autem est sex litterarum, si in fine adesset septima
quiescens, esset completa pars ad instar mensurae *فَاعِلَاتِنِ*, constantis ex tribus pe-
dibus, Chordae leui in principio, Paxillo coniuncto in medio, & altera Chordae leui
in fine: at *حَاسِبُوكَ* continet & Chordam leuem in principio, Paxillum coniun-
ctum in medio: at deest Chordae leuis in fine; hic igitur est Defectus prior, nomine
الاذف Abiectio, seu Deficientia Chordae leuis in fine; prout reddit testimonium Cha-
mus in dictione *الاذف* dicens: *والحذوف في العروض ما سقط من اخره سبب*
خفيف Et *Elmabdufo* in Carminibus est illud, cui in fine debita deest Chordae leuis. Et
hic Defectus ostenditur in allegato exemplo *حَاسِبُوكَ*. Quia verò est in fine ip-
sius pars tantummodo Chordae leuis, nempe vna littera *ك*, propterea patet etiam
eodem exemplo alter Defectus, nomine *القطف* Laceratio. Deinde prosequitur ex-
empla de ceteris, dicens.

وَحَسْبُوكَ فِيهَا الْقَصْرُ حَذْفُكَ سَاكِنًا

وَتَسْكِينُ حَرْفٍ قَبْلَهُ إِذْ حَكَى الْعَصَا

Et

Et in حَسْبِكَ est Decurtatio, reiectio nempe tua quiescentis.

idest, in ly حَسْبِكَ ostenditur tertius ex memoratis Defectibus, nempe الْقَصْرُ

Decurtatio, seu truncatio littera quiescentis finalis. Et hoc patet in ly حَسْبِكَ, quæ est quattuor litterarum tantummodo, & deficit à perfectione partis iuxta mensuram فَأَعْلَنِي, vnica tantum littera quiescente in fine.

Et priuare Vocali litteram ante alteram quiescentem, quando est Paxillus, vel Vt cum dicitur عَصَا, loco eius ponere عَص.

كَذَا الْقَطْعُ لِكِنَّ ذَاكَ مِنْ سَبَبِ جَرِي

وَفِي وَتِدِ هَذَا وَجْهٌ لَهُ حَوِي

Hoc est Truncatio, & quidem de Chorda iam dictum est: seu in Chorda non officit.

At in Paxillo hoc accidit, & ly جَهْزٌ continet istud. nam est Palus.

Prosequitur itaque explicare quartum Defectum ex memoratis, nempe الْقَطْعُ Concisionem, seu Truncationem, dicens: Et si priuatur Vocali littera ante quiescentem, vt si pro عَصَا dicatur عَص, hoc esset الْقَطْعُ Concisio, seu Truncatio, memoratus Defectus; qui tunc accidit, quando ex tribus litteris, seu ex Paxillo reijcitur littera quiescens, & priuatur Vocali littera mora: sic etiam docet Auctor Chamus in dictione الْقَطْعُ, dicens: وَالْمَقْطُوعُ شَعْرٌ فِي آخِرِهِ وَتِدٌ فَاسْقَطَ سَاكِنَهُ

Et Elmaetuo, idest Truncatum, dicitur illud Carmen, in cuius fine est Paxillus, sed reiecta est littera eius quiescens, & quæ mouenda erat est priuata Vocali.

Propterea & Aladinus noster subiungit, hunc Defectum Concisionis, seu Truncationis non accidere in Chorda, sed in Paxillo. Deinde prosequitur explicare recensitos Defectus, dicens:

وَجِدْفُكَ يَجْمُوعًا دَعَوْا خَدَّ كَامِلٍ

وَالْأَفْضَلُ وَالسَّرِيعُ بِهِ أَرْتَدِي

Et reiectionem tuam ex Paxillo coniuncto vocauerunt Foueam Perfecti.

Sin autem, erit Palus disiectus in fine, & Velox corrumpitur illo.

Hic explicat quintum & sextum Defectum ex simul recensitis, nempe الْفَوْعَةُ, & الْمُتَلَاتِلَةُ mutilationem. Et Foueam asserit denominari Carminis Perfecti, si reij-

ciatur aliqua ex litteris eius Paxilli coniuncti: est enim mensura Carminis Perfecti متفاعلين ter replicata; & est pes constans ex duabus Chordis, priori graui, posteriori leui; & Paxillo coniuncto: si ergo vltimus Pes, qui est Paxillus coniunctus, truncetur, remanebit Carmen Perfectum imperfectum.

Deinde explicans sextum Defectum, nempe *مُتَمَلِّمٌ mutilationem*, inquit: Si non sit praedicto modo Fouea Carminis Perfecti per reiectionem alicuius litterae ex Paxillo eius coniuncto; poterit accidere alius Defectus cognomento *مُتَمَلِّمٌ Mutilatio*, seu *ناش*, & *aurium decurtatio*: Qui defectus tunc accidit, quando apponitur in fine Carminis Paxillus disiunctus. Deinde subiungit, id maximè perdere, inter cætera, Carmen cognomine *السريع Velox*: quia scilicet Velox exigit penultimam breuem omninò; Palus autem Disiunctus in fine facit penultimam longam. Deinde profequitur

وَوَقْفِي وَكَشْفِي فِي الْحَرْكِ سَابِعًا
فَأَسْكِنِ وَأَسْقِطْ بِحُزْرٍ طَيِّبٍ وَلَهُ الْهُدَى

Et Firmatio, & Discooptio accidit si septima moueatur:

Et fac quiescere, & reijce per inuolutionem partis, & corrigetur.

Hic explicat Defectus septimo & octauo loco supra memoratos, nempe *وَقْفٌ Firmationem*, & *كَشْفٌ Discooptio*, seu *Opprobrium*; asseritque tunc accidere huiusmodi Defectus, quando septima littera habet Vocalem: & si sit sine Tanuino, erit propriè *Firmatio*: Si autem cum Tanuino, dicitur propriè *Discooptio*, seu *Opprobrium*. Deinde docet quomodo vtrique occurratur Defectui, nempe vt Vocalis illius litterae septimae reijciatur, ita vt exinde quiescat: vel reijciatur ipsa septima littera, si commodè fieri potest; alioquin reijciatur aliqua praecedens per implicationem seu inuolutionem partis, vt inquit, idest reijciendo litteram quam potest reijcere Poetica licentia, ita vt septima quiescat: Et sic inquit corrigitur talis error. Sed animaduertendum, quòd saepe littera *ح*, Affixum tertiae personae masculinae, non computatur. Profequitur deinde Aladinus alios numerare Defectus.

وَقَطَعَكَ لِلْحَذَفِ بِتَرِبٍ سَبِيْبٍ
وَقَيْلِ الْمَدِيدِ أَخْتَصِرُ بِأَسْمِيهِ فِي الدَّعَا

Et Truncatio tua in reiecto, seu à quo reiectum est in ly *تَرِبٍ سَبِيْبٍ*, idest terra mollis.

Et dicitur, qd Carmini Extensio propria sunt duo praedicta in inuosatione.

Hic dat exemplum in dictionibus *تَرِبٍ سَبِيْبٍ terra molli*, de duobus defecti-

bus

bus, nempe **الْقَطْعُ** *Concisione, truncatione,* & **الْحَذْفُ** *Reiectione,* prout peculiarem Defectum significant: & Truncationis exemplum dat in dictione **تَرَابٌ**, quæ apponitur pro **تَرَابٌ** *terrenum, terra.* vbi reiecta est | quiescens, & priuata est Vocali, & ex **تَرَابٌ** factum est **تَرَبٌ**: & hic est Defectus qui dicitur **الْقَطْعُ** *truncatio,* quando scilicet Paxilli littera quiescens abijcitur, & littera mota priuatur Vocali, vt etiam testatur Chamus, sic dicens: **والمقطوع شعري آخره وتد فأسقط ساكنه** *Et Carmen habens Defectum Truncationis, est illud, in cuius fine est Paxillus, sed reiecta est littera eius quiescens, & altera littera mouenda priuata est Vocali.* Quare attulit exemplum **تَرَبٌ** pro **تَرَابٌ**: reiecta |, & priuata Vocali littera, quæ erat mouenda; & ita truncatus est Paxillus **تَرَبٌ** in dictione **تَرَابٌ**.

Exemplum etiam Defectus **الْحَذْفُ** *Reiectionis* apponit in altera dictione **سَبَبٌ**, indicans illa replicatione duarum litterarum **سَبَبٌ**, figurato modo, Defectum hunc consistere in reiectione duarum litterarum immediatè, nempe Chordæ, sed leuis, vt asserit Chamus in dictione **الْحَذْفُ** dicens: **المحذوف ما سقط من آخره سبب خفيف** *Carmen in quo est Defectus Reiectionis est illud, in cuius fine Chorda leuis desideratur.* Vnde acutè satis noster Aladinus apposuit pro hac re exemplum **سَبَبٌ**. Deinde prosequitur.

وَسَلُّ رُودًا آخِرًا لِلضَّرُورَةِ صَدْرُهَا

وَوَضَّعَ فَعُولًا ثَلَاثَةً تَرَمَهُ بَدَأَ

*Et si ponatur **سَلُّ** esse Paxillus, erit Charmatus propter necessitatè initio eius.*

*Et positio **فَعُولًا** cum ruina eius, clara est.*

Hic explicat quedam peculiaria: & primò circa dictionem Imperatiui **سَلُّ** *pete,* quæ dicitur pro **سَلُّ**: & asserit, quòd cum ponitur **سَلُّ** loco Paxilli, est Paxillus Charmatus, idest, cuius prima est reiecta, idque propter necessitatem in initio eius; nam initio eius est |, quæ est | Vassii, seu Coniunctionis, & abijcitur; inò nec dici potest cum | sic **سَلُّ**, sed dicitur **سَلُّ**: & hoc significat dum dicit propter necessitatem initij eius.

Deinde facit etiam mentionem de Defectu, qui accidit circa mensuram **فَعُولًا**

illum-

illumque duplici nomine censet, nempe *الثَّلم* & *الخرم* ruina, & asserit Defectum hunc esse circa mensuram *فُعُولُن*, & est coniunctio duplicis Defectus, nempe *الخرم* Charmi, reiectionis primæ, & *القَبْضُ* Chabdi, reiectionis ultimæ, ita vt reiectis *ف* & *ن* ex mensura *فُعُولُن* reliquum sit tantummodo *عُول*. Sic explicat Chamus in dictione *الخرم* و*الخرم* في العروض ما اجتمع فيه القَبْضُ, sic dicens: *الخرم* او هو *فُعُول* يخرم فيبقى *عُول* Dirutus in Versibus dicitur ille, in quo iungitur duplex Defectus, Contractio scilicet *ف* Charmatio seu prima reiectio, vel est mensura *فُعُول* qua Charmatur, atque adeo remaneat *عُول*. Deinde sequitur Aladinus.

وَوَضَعَ مَفَاعِيلَتِنِ الْخَرْمِ وَشَتْرَهُ

وَالْخَرِبِ اعْرِفْ بِالْمَرَاتِبِ مَا خُفَا

Et appositio *مفاعيلن* cum Charmo & Sciatro eius,

Et propter vastationem agnosce in dispositis, quod latet.

Hic explicat Defectus accidentes circa mensuram *مَفَاعِيلَتِن*, & dicit *الخرم* Charmum, primæ scilicet abiectionem, & *الشَّتر* Elsciatro, quem dicit Chamus esse Defectum continentem pariter *الخرم*, & *القَبْضُ*, reiectionem primæ, & reiectionem ultimæ: quem Defectum hic nominat Aladinus *الشَّتر* respectu *مَفَاعِيلَتِن*; sicut prius cognominauerat *ثلم*, & *خرم* respectu mensuræ *فُعُولُن*. Admonet deinde, vt aduertantur hæc omnia secundum ordinem, ne Versus patiantur ruinam. Deinde subiungit Defectus pertinentes ad aliam mensuram, dicens:

مَفَاعِلَتَيْنِ لِلْعَضْبِ وَالْقَصْمِ وَالْجَمِّمِ

وَخَرْمٍ وَنَقْصٍ فِيهِ عَقْصٌ وَقَدْ مَضَى

Et mensura *العَضْبُ* cum *مفاعيلتن* *الجَمِّمِ*, Item *القَصْمِ* & *العَضْبِ*.

Et *خرم* & *نقص*, in quo est *عقص*: & iam præcessit.

Hic memorat Defectus qui accidunt circa mensuram *مَفَاعِلَتَيْنِ*, qui sunt *العَضْبُ*,

idest:

idest: cū truncatur prima ipsius partis, ita ut مُفَاعَلَتُنْ vertatur in مَفْتَعَلُنْ. Sic explicat Chamus suo loco, dicēs: العَضْبُ الاعْضَبُ فِي عَرُوضِ الْوَاوِرِ مَفْتَعَلُنْ. idest, Eladsbo in Carmine quod dicitur Exuberans, est مَفَاعَلَتُنْ مَخْرُومًا مِنْ مَفَاعَلَتُنْ Charmatum ex مُفَاعَلَتُنْ. idest, cū ablata fuerit prima littera eius. Et الْقَصْمُ, idest fractio, & الْجُمُتْمُ confusio.

Deinde claudit sermonem, dicens: iam præmissam esse explicationem de خَرْمِ Charmo, idest reiectione primæ. Et نَقْصٌ, idest Defectus. & عَقْصٌ, idest Charmatio secunda vice in eodem Carmine, prout explicat Chamus suo loco his verbis: الْعَقْصُ خَرْمِ مَفَاعَلَتُنْ فِي الْوَاوِرِ بَعْدَ الْعَضْبِ, idest, Elachas est Charmatio, seu reiectione primæ litteræ ex mensura مُفَاعَلَتُنْ in Carmine quod cognominatur Exuberans, post Eladsbo, idest, post alteram priorem Charmationem, scilicet reiectionem primæ litteræ. Et hi sunt omnes Defectus, quos fugiendos hic docet Aladinus.

Deinde paucos subiungit Versus modicæ utilitatis respectu quantitatis, plura repetens ex his quæ prius dixerat; & sub titulo de vno, de varijs documenta proponit: sed ne de Aladini Carmine quicquam desideretur, fatiùs hìc apponere duximus, quàm negligere. Est autem Carmen hoc, & talis titulus,

مَا أَجْرِي مِنَ الْعَلْلِ مَجْرِي الزَّجَافِ

Quod sumitur ex Defectibus tamquam Prolapsus.

وَشَعْتِ كُنْ آخِرِمِ وَتَدَّةِ أَقْطَعُهُ إِضْمَرًا

يَجْبِنِ وَأُولَى رَحْدَقَتِ وَلَا سَوَى

Et dissolue ly كُنْ Charma Paxillum eius, trunca inflexione

Cum Chabno, seu Sinuatione: & primam Rhadafasti, idest, litteram mollem quiescentem ei subiunxisti; & non aliter.

Hic docet, quo nam modo liceat vsurpare ex his quæ superius enumerata sunt inter Defectus, dicens: Dissolue, dictionem كُنْ, quæ est Imperatiuum Verbi كُونُ fuit, quod dicitur pro كُونُ, & ipsum Imperatiuum est originaliter كُونُ trium litterarum, quare est Paxillus: propterea hoc exemplum apponit; & in hoc vno tria docet, nempe dissolui posse huiusmodi partem seu Paxillum, Charmando seu

seu primam rei sciendo, ita ut duo tantum remaneant. Quod tunc faciendum est, quando debet corrigi aliquid in Carmine, prout supra diximus, agentes de Defectibus, praesertim de **الْوَقْفِ**, & **الْكَشْفِ**, id est, De *Firmatione & Discoopertione*: seu *Opprobrio*, & de remedijs eorum, ubi diximus ne accadat moueri indebitam litteram, rei jci posse aliquam ex praecedentibus: vnde Aladinus utitur verbo **شَعَّتْ**, quo significatur Dissolutio partis in consimili causa; ut explicat Chamus suo loco, dicens: **وَالْمَشَعَّتْ كَمَعْظَمٍ فِي الْعُرُوضِ مَا سَقَطَ أَحَدٌ مَتَحَرِّكِي وَتَدَّةٌ كَانَتْ** Et Elmosciaato in Carminibus dicitur illud, ex cuius Paxillo reiecta est alterutra ex eius litteris motis: quia scilicet tu reieceris de Paxillo eius motionem, seu vocalem, cum non esset in loco sibi debito; ac propterea sit dissoluta pars.

Secundum documentum hoc eodem exemplo tradit, posse truncari partem seu Paxillum per licentiam **اضْمَارًا** implexionem, de qua supra dictum est satis, dum licentias recenseremus; & est cum secunda priuatur Vocali. Et tertio addit, posse etiam rei jci secundam, per licentiam quae dicitur **الْحَبْنُ** sinuatio, crispatio, duplicatio vestis, vel mappa, ut cum aliquid intra continetur: inde desumpta est metaphora. Et de hoc etiam supra dictum est inter licentias.

Subiungit deinde documentum, de quo nondum dixerat, nempe post primam addi posse litteram mollem quiescentem, scilicet vel **ا**, dum ipsa littera praecedens habet Vocalem Fathh: vel **و**, dum habet Vocalem Dsam; vel **ي**, dum habet Vocalem Chesrum; & hoc vult dum dicit **وَأُولَى رَجَدَّتْ** Et prima subiunxeris. Et dicit **رَدَّتْ** pro **رَجَدَّتْ**.

فَصَدْرًا فَحْشُوا قُلَّ عُرُوضًا وَضَرْبَهَا
تَعَمَّرَتْ الْأَجْزَاءُ فَاخْتَلَفَ الْكُنَى

Et tam initio quam in medio, dic oblationem rhytmi, eiusque pulsationem, vel
Et ab initio sit sermo viuudus, conceptibus plenus, seu argutus usque
ad rhytmum, & usque ad consonantiam eius.

Et sic licebit variatio partium, & diuersificatio cognomenti earum.

فَقِيلَ ابْتِدَاءً وَاعْتِمَادًا وَفَضْلَهَا
وَاعْيَانَهَا الْخَمْسَ مِنْهَا بِمَا جَرَى

Et.

Et dictum est initium, & innixio, & separatio earum,

Et terminus earum proprius, prout conuenit eis.

وَأِنْ تَنْجُ فَأَلْمَوْفُورُ يَتَلَوُّهُ سَامٌ
حَيْجٌ مَعْرَى لَا تَدْعُ ذَلِكَ الْهَدَى

Et si Carmen fuerit integrum, erit utique exuberans, liberum,

Sanum, nudum: non deponas eiusmodi documentum.

وَقَدْ تَمَّ أَحْمَالًا فُذَّةٌ مَفْصَلًا
لَهُ وَلَا تَقَابِ وَيَالرَّمَزِ يَهْتَدَى

Et cum completum fuerit omnibus absolutum mensuris, sume illud per partes

Eius, & Cognominum ipsius; & nutu, seu faciliè dirigetur.

فَالأَوَّلُ بِحُرِّ فَالْعُرُوضُ قَضْرَبَهُ
وَعَايَتُهَا سَيْنٌ فَدَالٌ تَلَّتْ قَطَا

Et præcipuū est mare, seu poema integrum, & rhythmus, & concordātia eius.

Et si finis eius fuerit littera ط, sicut & litteram د sequetur littera ط.

Hic incipit doctrinam tradere de consonantijs, seu rhythmis in fine Carminum, nempe *العروض* ablatione rhythmis prioris carminis, & *الضرب* pulsatione seu *respondentia consonantia in fine posterioris*. Et asserit, non solum posse sibi respondere inuicem in fine Carminum, ad consonantiam rhythmis, duas litteras eiusdem generis, vt ن cum ن, ad ر, ad ر, cum ب; sed etiam litteras similis consonantiae, vt sicut ط potest respondere ad consonantiam د, ita ص ad س, & ita ض ad ط, & sic de cæteris, si qua alia reperiantur similia.

فَخُذْ مِنْهُ مَا فِيهِ الزَّحَاوُ وَسَالِمًا
وَمَا حَشْوَةٌ مَلَّحَى ذُنَاءُ أَرَعٌ لَأَلْقُصَا

Et elige ex eo illud in quo est Prolapsus, seu licentia Poetica, & integrum,

Et illud, in quo est sermo viuidus & argutus, serua illud, non respuas ipsum.

Post hæc Aladinus addit tractatum de Consonantijs, in quo pleniorē doctrinam de ipsis tradit cum hoc titulo.

القوافي والعيوب

De Rhythmis, & Difsonantijs.

وَقَافِيَةَ الْبَيْتِ الْأَخِيرَةَ بِلٍ مِنْ
الْمُحَرَّكَ قَبْلَ السَّاكِنَيْنِ إِلَى أَنْتَهَا

Et consonantia Metri est ultima Syllaba: insuper ex

Littera, Vocali mota, ante duas quiescentes, usque in finem:

تُحَوِّزُ رُودِيًّا حُرْفًا أَنْتَسِمَّتْ لَهُ
وَتُحَرِّكُهُ الْخَرِيَّ فَإِنْ قَرْنَا بِمَا

Complectitur consonantiam litterae, quae refertur ad eam,

Et motionem seu Vocalem ei debitam. Quòd si anneclantur cum quo

يُدَانِي فُذَا الْأَكْفَا وَالْأَقْوَا وَبَعْدَهُ
الْأَجَازَةُ وَالْأَمْرَافُ وَالْكُلُّ مَتَقِي

Adiungitur, hoc erit satietas, & roboratio: & post ipsam, seu minus perfecta

Est Permissio, & aptatio similiter cadentis: & omnia bene procedunt.

فَوْضَلًا بِهَا لَيْنًا وَهَاءَ النَّفَاذِ
وَالْخُرُوجِ بِنْدِي لَيْنٍ لَهَا الْوَصْلُ قَدْ قَفَا

Et adiuncta, quae est littera lenis, & personale,

Et finis, habens litteram mollem post litteram Rhythmi, consonantiam facit.

وَرَدَفًا حُرُوفُ اللَّيْنِ قَبْلَ الرَّوِيِّ لِأَسْوَى
أَلْفٍ مَعَهُمَا الْمُحَرَّكَ خُذْ وَذَا

Et Adiectio litterae mollis ante litteram Rhythmi, non alia nisi

Littera | cum ambabus, scilicet و & ي motionem, sume & istud.

Hic itaque doctrinam nobis tradit Aladinus, seu ipse etiam Chazragiacus: non enim patet in exemplari vtri potius ascribatur: & asserit siue hic siue ille, rhythmum seu consonantiam consistere in ultima Carminis littera, incipiendo à littera precedenti

dentemota, etiam si intercedant vna vel duæ litteræ quiescentes: quod potest accidere, quando vna littera ex quiescentibus est mollis, & altera est virtute Tefdid immissa, vt constat ex dictis in Grammatica, exempli gratia **أَضْرِبَنَّ** *percutite vos omnino plures mulieres*, hic sunt immediatè duæ quiescentes **ان** ante vltimam litteram motam, & concurrunt ambæ cum littera vltima mota ad cõsonantiam rhythmici, vna cum motione præcedenti: quare ex duabus Syllabis vltimis dictionis **أَضْرِبَنَّ** nempe **نَان**, omnia concurrunt, excepta prima littera **ن**; scilicet Vocalis eius, quæ est Fathhum, | & **ن** quiescentes, & finale **ن** cum sua Vocali Chesro: quare respectu **أَضْرِبَنَّ** optima erit consonantia, non solum **أَضْرِبَنَّ**, sed etiam **دَان**, **قَان**, **ضَان**, & sic de cæteris. Quod si intercedat vnica tantum quiescens, illa dumtaxat cum præcedenti motione & vltima littera eiusque Vocali faciet rhythmum, vt **قَرَد**, **قَرَد**, **طَرَد**: in his consonantia est *Ardo*, vt patet. Si autem nulla intercedat quiescens, ita vt penultima sit breuis, tunc duæ Syllabæ sufficiunt, vt **نَصْر**, & **قَصْر**: sed satius esset si etiam antepenultimæ motio concordaret, vt **نَصْر**, & **قَصْر**: Tunc maximè cum ipsa antepenultima Syllaba esset longa, vt **نَاصِر**, & **قَاصِر**. Sed hoc est necessariò requisitum.

Addit præterea, aliquas esse dictiones, quæ duplici modo legi possunt, vt sunt quæ in fine habere possunt & | breue & | productum cum annexione Hamzat in fine, vt sunt nomina **مَلِكِيَا**, **زُخْرِيَا**, **حَانَنِيَا**, **أَرْمِيَا**, quæ legi possunt etiam cum Maddo seu productione & Hamzat **مَلِكِيَا**, **زُخْرِيَا**, **حَانَنِيَا**, **أَرْمِيَا**: De his igitur & similibus, si concordatio omnimoda fiat, & legatur cum Hamzat addito, & Maddo, ait hoc pertinere ad robur, perfectionem maiorem, imò ad satietatem rhythmici.

Subiungit deinde, Permissionem esse minoris admodum perfectionis, vt cum tolleratur littera consimilis soni, vt quando oblationi **دَاوُد** redditur pro consonantia **جَلُوط**. Item minoris etiam perfectionis esse rhythmum, qui fit non per similitudinem desinentem, sed per similitudinem cadentem, vt sunt consonantiæ Alchorani cap. seu **سورة الذاريات** *de ventilantibus, ad ventum spargentibus*, dum inquit,

وَالذَّارِيَاتِ نُورًا

per ventilatrices ventilationes.

فَالْحَامِلَاتِ وِقْرًا

& per gestantes onus.

فَالْجَارِيَاتِ يُسْرًا

Et currentes faciliter.

فَالْمَلَائِكَاتِ أَمْرًا

Et assequentes negotium.

Et eiusmodi omnes Consonantiæ non sunt similiter desinentes, sed cadentes tantummodo : & hoc etiam bene procedere asserit Aladinus, siue sit Chazragiacus.

Deinde dum subiungit فَوْصِلًا, &c. profequitur explicare quot & quales sint litteræ, quæ concurrunt ad Rhythmi consonantiam in fine dictionis : & asserit, etiam litteras molles, nempe و, وَا, وِ, adiunctas in fine, concurrere ad Rhythmi perfectionem, ut sunt quæ in fine harum dictionum نَصْرًا, نَصْرًا, نَصْرًا. Item litteram و adiuunctam in fine, affixam personalem, ut نَاصِرَةٌ adiutor eius.

Deinde dum subdit وَرَدْفًا, non solum, docet, concurrere ad Rhythmum ipsam ultimam litteram, etiam si fuerit وَا, وِ, وِ, adiunctæ in fine, prout explicatum est ; sed etiam ipsas litteras molles وَا, وِ, وِ, quiescentes immediatè ante litteram Rhythmi, concurrere ad ipsum Rhythmum componendum. Hoc enim denotat الِردْفُ in Carminibus, ut suo loco testatur Chamus, dicens : الِردْفُ فِي الشَّعْرِ حَرْفٌ سَاكِنٌ idest, Elredfo in Carminibus, est littera quiescens ex litteris productionis & leuibus, cadens ante litteram Rhythmi, ita ut nihil mediet inter utramque. Has itaque litteras immediatè quiescentes ante litteram Rhythmi, vult esse computandas ad Rhythmi complementum, cum motione etiam litteræ præcedentis, ut sunt consonantiæ كَيْنٌ, دَيْنٌ, سَيْنٌ, quæ sunt per Fathhum vel Chesrum, وِ quiescens, & نِ cum suo Chesro. Huiusmodi consonantiam faciunt Versus Alchorani cap. cui titulus est سُورَةُ الرَّحْمَانِ, ut

الرَّحْمَانُ

Misericors.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ

Creavit hominem.

عَلَّمَهُ الْبَيَانَ

Docuit eum discretionem.

الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ

Sole & Luna aspicientibus.

وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ

Stella & Arbore adorantibus.

وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ

Et Cælum extulit ipsum, & posuit libram.

Et post prædicta profequitur Aladinus, siue Chazragiacus tradere doctrinam de

Con-

Consonantijs & Rhythmis: & postquam dixerat Rhythmū consistere præcipuè in ipsa vltima littera mota: deinde addidit doctrinam circa penultimam, seu immediatam ipsi litteræ Rhythmi: nunc verò prosequitur documenta in medium afferre de littera antepenultima, seu quæ est secunda ab ipsa littera Rhythmi, cum mediet vna inter vtramque: sequitur itaque, dicens:

وَتَأْسِيسًا الرَّهْأَوِيَّ وَثَالِثَةً الرَّوِيَّ
مِنْ كَلِمَةٍ أَوْ آخِرِ أَضْمَارٍ مَا تَلَا

Et basim quoque sume, nēpe litteras رهاوی, & tercia ab ipsis est littera rhythmi,

Ex dictione, vel vltima pronominalis, quæ Affixa sequatur:

Vult itaque Auctor, litteram antepenultimam, quiescentem scilicet, dum est ex his quattuor رهاوی aliqua, concurrere ad Rhythmum, vocans illam تأسيساً *basim*, *fundamentum*, *initium*, Rhythmi scilicet: hoc enim quoque denotat, vt fidem facit etiam Chamus suo loco, dicens: والقافية في القافية الالف ليس بينها وبين حرف الروي الأ حرف واحد idest, Et *Eltasiso* in consonantia Rhythmi est | illa, inter quam & litteram Rhythmi non intercedit nisi vnica littera. Dum autem dat exemplum de |, intelligendus est de similibus رهوی, prout docet hic Aladinus seu Chazragiacus. Deinde immediatè post dicta, ad maiorem explicationem huius initialis litteræ, addit duo Carmina cum huiusmodi consonantia, dictus Auctor Chamus ex Anabega Dibanio, dicens: كقول النابغة الذيباني. Sicut dictum Anabega Dibani.

كَلِمَتِي بِهِمْ يَا أُمِّيَّةُ بِنَاصِبٍ
وَلَيْلٌ أَقْسِيَّةُ بِطَبِيِّ الْكُؤَاكِبِ

Renes mei cum dolore, Omnia, iam lassati sunt,

Et nox est dura cum obscuratione stellarum.

In his duobus Carminibus illud | ante ص, & alterum | ante ك sunt initialia & basis, de qua hic loquitur Aladinus, seu Chazragiacus. Deinde sequitur:

وَفَتْحَةً قَبْلُ الرَّسِّ بَعْدُ الدَّخِيلِ حُرِّ
رُكُوءٍ بِأَسْبَاعٍ فَمَنْ سَأْنَدُ أَعْتَدِي

Et *Fathbum* precedens est *Rasso*, sequens est *Dachilo* seu *intromissa*, mouerunt eam *Vocali producta*: qui ergo diuersificat penultimam, errat.

بِذَا

بِذَا وَدِتَاسِيْسِي وَحُدُو وَرَدِفَهَا
وَوُجِيهَهَا مِثْلَ اَرْتَدَعِ دَعِ وَدَعِ فَشَا

In hoc, & in basi, & correspondentia, & in penultima eorum:

Et motionis eius diuersitas, ut اَرْتَدَعِ, & دَعِ, & دَعِ vulgata est.

Prosequens itaque Chazragiacus, seu Aladinus doctrinam de Consonantijs, docet, Fathhum seu Vocalem ante litteram Initialem, Vocalem quoque litteræ Intermediæ computari inter Vocales productas, ac proinde non esse diuersificandas: eos autem qui aliter faciunt, errare: quod vt intelligatur, afferamus in medium hoc exemplum, Rhythmum paulò superiùs allati Distichi, nempe نَاصِبٌ, cum كَوَاصِبٌ in his illæ | | sunt initiales: illæ ص & ك sunt litteræ intermediæ, & vtraque dicitur اَلدَّخِيْلُ *intromissa*, quia scilicet videtur veluti disiungere duas præcipuas partes constitutiuas Rhythmum: & hæc dicit Auctor, censetur mota Vocali producta, quamuis brevis videatur: quia scilicet vltima, quamuis sit mota, plerumque censetur tamquam quiescens, quare si quis Vocales dissimiles apponeret correspondentibus, perderet Rhythmum concinnitatem, vt si diceret نَاصِبٌ cum كَوَاصِبٌ, pro نَاصِبٌ cum كَوَاصِبٌ: & erraret, inquit Chazragiacus seu Aladinus, non solum in hoc, sed etiam si apponeret diuersas litterales initiales, vt si faceret correspondentiam نَاصِبٌ cum نَوَاصِبٌ: & error etiam est, incipiendo à Vocali seu motione quæ est ante litteram initialem, in ipsa littera initiali, in Vocali litteræ intro-missæ, & tandem in ipsa littera finali & Vocali eius; si hæc quinque diuersa sint, & in his omnibus Rhythmum non sibi respondeant. Deinde Auctor affert exemplum de eiusmodi diuersitate, prout accidit in penultima littera, dicens: vt si quis reddat Rhythmum proposito اَرْتَدَعِ loco consonantiæ, دَعِ, vel دَعِ, quæ non bene respondent, & huiusmodi vitanda monet: deinde prosequitur.

وَمُسْتَكْرَلُ الْأَجْرَاءِ الْعَدِيمِ سِنَادَةٌ
هُوَ الْبَاءُ ثُمَّ النَّصْبُ يَوْمَ يَخْتَشِي

Et complementum partium est si absit huiusmodi diuersitas:

Est electio ipsarum, tum liberatio consonantiæ à corruptela, audeatur & timeatur.

وَمُطْلَقُهَا بِاللَّيْنِ وَالْهَاءِ سِنَاهَا
وَتَبْلَعُ تَسْعًا بِالْمَقِيدِ عَكْسُ ذَا

Et

Et liberè procedant cum lenitate, seu mollibus litteris, و ه و sex sunt,
Et pertingent nouem, si applicentur consonantia colligata.

His monet nos, qualiter partes Carminis bene disponantur, & enumerat sex quæ ad hoc seruentur; Primum absentia diuersitatis, quæ dicitur سَمَاد, quam sic explicat Chamus الشعر اختلاف الردين في الشعر, idest, Assenado est diuersitas penultimarum in Carminibus; & hoc est primum.

Secundum dicit esse أَلْبَاء: & aliqui explicant pro littera ب, & non ab re, quia est Particula Giarri, elegantiore plerumque reddens sermonem; elegantius enim dicitur مَا كُنْتُ عَالِمًا, quàm مَا كُنْتُ بِعَالِمٍ, non sum doctus. Tum etiam, quia mediante hac Particula, obtinere possumus diuersitatem desinentiæ, de An, in In, vt patet in exemplo allato. Melius verò intelligitur ly أَلْبَاء, non pro littera, sed pro الفخر excellentia, selectione, nempe vt partes non sint communes & rudiores, sed elegantes & veluti elaboratæ, & studiosè concinnatæ.

Tertium esse النَّصَب, idest, vt sint dictiones constituentes Rythmum perpolitæ, sine confusione aut barbarie; Sic enim explicat Chamus, النصب في القوافي ان تسلم القافية من الفساد, idest, Ennasbo in Consonantijs, si immunes sint à corruptela & barbarie.

Quartum si يومن ويخشى audeatur & timeatur: optimum quippe documentum; si enim Auctor non confidat & audeat, mediocria non excedet, nec in altum erigetur volatus, nisi confidentiæ adsint pennæ. Sed adesse debet & timor ne Icaripennæ sumantur, ne potius ruina succedat quàm volatus.

Quintum مطلقها باللين, vt excurrant cum quadam facilitate partes, ne præpediatur lingua in eorum prolatione, quasi per spinosa incedens & cliuosa: & hoc addunt aliqui fieri per litteras molles أى و: & Sextò, inquit ipse Chazragiacus seu Aladinus, fieri per litteram س. Demum addit, si hæc tria vltima applicentur consonantiæ, quæ dicitur المقيدة colligata, compedita, prout est كواكب cum ناصب

In quibus litteræ penultimæ ك & ص, veluti implicant consonantiam tamquam dimidiantes Rythmum. Et sic, ait, peruenient vsque ad nouem. Deinde sequitur:

فِرْدَهْمَا أَرْدَهْمَا أَسْمَهْمَا
وَالأَوَّلُ قَدْ يَسُوْلِي الْكُرُوْجُ فَيَجْتَسِدِي

Fac

Fac igitur clara sit utraque Consonantia, præpone eis immediatè litteras molles quiescentes, appone eis bases, scilicet fac habeant litteras molles quiescentes ita ut sint antepenultima.

Et primum ex his tribus exigitur necessariò ad rhythmici exitum.

Hic tria docet, primùm ut Rhythmici consonantia sit pura, simplex, clara, dum dicit *جَرْدُهْمَا* nudas fac consonantias, nempe ut si littera oblationis Rhythmici habeat Chesrum, etiam Chesrum habeat Pulsatio, exempli gratia, si Oblatio sit *اِثْنَانِ*, reddatur Oblatio *نَاصِرَانِ* etiam cum Chesro, non verò cum alia Vocali, ut si redderetur Pulsatio *رُمَانِ*, vel *سِنَانِ* cum Dlammo vel Fathho: & hoc prohibet, quamvis in Praxi multi non seruent, tamen defectus est, nec spernendus.

Secundò, dum dicit *أَرْدَقُهْمَا* adiunge Consonantijs penultimas molles quiescentes, monet, satis augere elegantiam Rhythmici penultimam quiescentem ex litteris mollibus, ut facit | in his *رُمَانِ*, *سِنَانِ*, quia huiusmodi molles litteræ claram satis reddunt Vocalem sibi præmissam, ut patet ex dictis etiam in Grammatica.

Tertiò, dum dicit *أَبْسِنُهْمَا* funda utramque consonantiam, docet elegantem etiam reddi Rhythmum si fundetur: fundamentum autem hoc seu basis Rhythmici dicitur | illa quiescens, seu illud *و* vel *ي*, quiescens; quod est ante litteram immediatam litteræ Rhythmici, prout est | in his *نَوَاصِبِ*, & *كَوَاصِبِ*. Et hoc dicitur fundatio, quia videtur in ipsa littera veluti fundari Rhythmus, & ipsa initium *وَسْ* habere: Propterea & Vocalis immediatè præcedens eiusmodi basim dicitur *Initium*, quia scilicet ab illa Vocali incipit Rhythmus, & in sequenti littera fundatur, ut patet consideranti, & in exemplo allato, & in similibus. Deinde sequitur

وَرُودِفٍ بِالسَّكْنَيْنِ حِدَا وَوَيْنِ ذَا

بِمَا دُونَ خَمْسِ حُرُكَتِ فُصِّلُوا أَبْدَا

Et quandoque ante litterã Rhythmici duæ sunt immediatè quiescentes, & in his Minus quàm quinque mouentur, etiam si sequentis adiungas initium.

Hic monet aliquando posse dari duas quiescentes immediatè ante litterã Rhythmici, ut accidit in his *أَضْرِبَانِ*, & *أَنْصَرَانِ*: nihilominus, inquit, non peruenire ad quinquelitteras, quæ ad Rhythmum concurrant. Deinde subiungit:

قَوَاتِرٍ وَدَارِكٍ رَاكِبٍ أَحِفِّ تَكْوَسَا
وَتَضْمِينَهَا إِخْرَاجُ مَعْنَى لَدَا وَذَا

Appo-

Appone itaque consonantiam, in qua sit littera mota inter duas quiescentes, ut
 مفاعيلن : & appone consonantiam in qua sint dua littere mota inter duas

quiescentes, ut est متفاعلن : compone, seu adijce, Pulsationem scilicet
 super Rhythmi oblationem : coniunge pariter, annectendo quattuor litte-
 ras motas immediatè una post aliam, ut ككرب, quæ constat ex dua-
 bus Chordis grauibus.

Et implicatio significationis sensus eius quod profertur in priori versu cum
 altero versu. vel si implicatio sit in consonantijs, ita ut dictio eadem
 materialiter replicetur in Pulsatione & in Oblatione, tunc proferatur in
 diuersam significationem.

وتكريرها الأيطاء لفظاً ورجوا
 ومعنى وتركوا قية كلاً دنأ

Et replicatio eius prolatione tantum accommoda est, superexcedens autem

Si repetitio sit etiam significatione: & repulerunt deformitatem eius quã-
 documque occurrisset.

والإقعاد تنويح العروض بكامل
 وقيل مثله التجرید في الضرب حيث جا

Et defectus accidens circa perfectionem Oblationis Rhythmi, dicitur Ecaado:
 idest, Claudicatio.

Et similiter Defectus accidens in Pulsatione appellatur Tabrido, idest, Di-
 stortio.

Hucusque Chazragiacus & Aladinus, de Metro, Carminibus, Consonantijs, eo-
 rumque Defectibus. Quæ omnia non sufficit sic exposuisse, nisi adijciantur exem-
 pla: propterea hinc quædam subijciemus Carmina antiquorum, decerpta ex selectis
 libris Orientalium, qui seruantur in Bibliotheca Illustrissimi & Eruditissimi viri, flo-
 ris antiquæ Romanorum Nobilitatis, Petri de Valle. Et primum apponemus exinde
 Carmina septem & octo Syllabarum Ali Generi Mahumet, qui quamuis Mahumeti
 sectator, hæc de Deo protulit. Et primo loco apponimus, quia ordine Alphabetico
 omnium litterarum Rhythmicam consonantiam docet. Dicit ergo

قصيدة على بن ابي طالب في المنادات

Carmen Ali filij Abi Taleb de Inuocationibus.

يا سامع الدعاء

O exauditor deprecationis:

ويا رافع السماء

Et ò Exaltator calorum:

Te

و

وَيَا دَائِمَ الْبَقَاءِ	<i>Operennis existentia.</i>
وَيَا وَاسِعَ الْعَطَاءِ	<i>O largus munificentia.</i>
يَا عَالِمَ الْغُيُوبِ	<i>O Scrutator occultorum.</i>
وَيَا عَافِرَ الذُّنُوبِ	<i>O dimissor peccatorum.</i>
وَيَا سَاتِرَ الْعُيُوبِ	<i>O Opertor macularum.</i>
وَيَا كَاشِفَ الْكُرُوبِ	<i>O leuator mestitiarum.</i>
يَا فَايِذِي الصِّفَاتِ	<i>O excellens gloriarum.</i>
وَيَا مُخْرِجَ الْمَبَاتِ	<i>Et ò productòr plantarum.</i>
وَيَا جَامِعَ الشَّتَاتِ	<i>O aggregator disjunctorum.</i>
وَيَا مُنْشِرَ الرَّفِيقَاتِ	<i>O disjunctor coniunctorum.</i>
يَا مَمْرِلَ الْعَيْمَاتِ	<i>O demissor pluuiarum.</i>
مِنَ الدَّلَجِ الْحَمَاتِ	<i>Ex aquario impulsarum.</i>
عَلَى الْحَزَنِ وَالرِّمَاتِ	<i>Super mestitia & pressione curarum.</i>
إِلَى الْجُوعِ الْفِرَاتِ	<i>In fame causa deliciarum.</i>
يَا خَالِقَ الدُّرُوجِ	<i>O creator Syderum.</i>
سَاءَ بِسَاءِ قُرُوجِ	<i>Calum semper clausum.</i>
مَعَ اللَّيْلِ ذِي الْوُلُوجِ	<i>Cum nocte sat obscura.</i>
عَلَى الصُّورِ ذِي الْبُلُوجِ	<i>Super lucem satis claram.</i>

يَا فَالِقَ الصَّبَاحِ	<i>O disruptor Auroræ.</i>
وَيَا مُرْسِلَ الرِّيَّاحِ	<i>O excitator Ventorum.</i>
بِكُورًا مَعَ الرِّوَّاحِ	<i>Summo mane cum flatibus.</i>
يَجُولُنَ فِي النِّوَّاحِ	<i>Peruolantium in regionibus.</i>
يَا مُرْسِي الرِّوَّاحِ	<i>O stabilitor montium.</i>
أَوْتَادَهَا الشِّوَّاحِ	<i>Summitatum eorum caelestium.</i>
فِي أَرْضِهِ الرِّوَّاحِ	<i>Interra sua lutosa.</i>
أَوْتَادَهَا الرِّوَّاحِ	<i>Perticarum eius sublimium.</i>
يَا هَادِيَ الرِّشَادِ	<i>O director dirigentis.</i>
وَيَا مُلْهِمَ السَّدَادِ	<i>Inditor conuenientis.</i>
وَيَا رَازِقَ العِبَادِ	<i>O cibator asseclarum.</i>
وَيَا مَحْيِيَ البِلَادِ	<i>Viuificator Prouinciarum.</i>
يَا مَنْ بِهِ أَعُوذُ	<i>O is ad quem confugio.</i>
وَيَا مَنْ بِهِ أَلُوذُ	<i>O is quem corde excipio.</i>
وَمَنْ حِكْمَةُ النَّفُودِ	<i>Et cuius tactus est intimus.</i>
فَمَا عَنْهُ مِنْ شُدُودِ	<i>Et ab eo non datur exemptus.</i>
يَا مُطْلِقَ الأَسِيرِ	<i>O dimissor aduincti.</i>
وَيَا جَابِرَ الكَاسِرِ	<i>O colligator confracti.</i>
وَيَا مُغْنِيَ الفَقِيرِ	<i>O ditator indigentis.</i>

وَيَا عَاذِي الصُّغِيرِ	<i>Et ò nutritor lactentis.</i>
يَا مَنْ بِهِ أَعْتَرَايَ	<i>O in quo mea altitudo.</i>
وَيَا مَنْ بِهِ أَعْتَرَايَ	<i>Et ò in qua mea fortitudo.</i>
مِنَ الدَّلِّ وَالخَّازِي	<i>Ex vilitate & confusione.</i>
وَالْأَقَاتِ وَالْمَرَايَ	<i>Et hocumentis & oppressione.</i>
مِنَ جِنَّةِ وَأَنْسِي	<i>A demonibus & hominibus.</i>
لِدِكْرِ الْمَعَادِ مَنَسِي	<i>Recordatione reditus obliuiofi.</i>
لِلْقَلْبِ عَنْهُ مَقْسِي	<i>Corde propter illud oppressi.</i>
مِنَ شَرِّ نَفْسِي	<i>De malo effugium animæ.</i>
يَا مَنْزِلَ الْمَعَايِ	<i>O largitor ciborum.</i>
عَلَى النَّاسِ وَالْمَوَاتِي	<i>Hominibus & bestijs.</i>
وَالْأَفْرَاحِ فِي الْعِشَائِ	<i>Pullis in nido iacentibus.</i>
مِنَ الطَّعْمِ وَالرِّيَائِ	<i>Plumis & cibo carentibus.</i>
يَا مَالِكِ النُّوَامِي	<i>O Rex Magnatum & Principum.</i>
مِنَ طَائِعِ وَعَاصِي	<i>Obedientium & superborum.</i>
فَمَا عَنْهُ مِنْ مَنَاصِي	<i>Et non est ab eo effugium.</i>
لِعَبْدٍ وَلَا خَلَاصِي	<i>Seruo, nec saluatio.</i>
يَا خَيْرَ لِمَتَفَاصِي	<i>O bonum exuberans.</i>
لِحُضْرِ الْيَقِينِ رَاضِي	<i>Qui simplici veritate delectaris.</i>

يَا هُوَ عَلَيْهِ قَاضٍ

Quam ipse tu decreuisti.

مِنْ أَحْكَامِهِ الْمَوَاضِ

Ex iudicijs tuis præteritis.

يَا مَنْ بِنَا حَيِّطٌ

O qui nos est circumdans.

وَعِنَّا الْأَذَى هَمِيْطٌ

Et à nobis mala propellens.

وَمَنْ مَلَكَهُ الْبَسِيْطُ

Et cuius regnum est amplum.

وَمَنْ عَدَلَهُ الْقَسِيْطُ

Et cuius est iusta æquitas.

يَا رَأَى الْخَطُوْطِ

O inspector intuituum.

وَيَا سَامِعَ الْفُؤُوْطِ

Et, ò auscultator prolationum.

وَيَا قَلَمَ الْخَطُوْطِ

O distributor partium & dotium.

بِأَحْصَائِهِ الْكَفِيْطِ

Tuo peruigili computo.

يَا مَنْ هُوَ السَّمِيْعُ

O qui est auditor.

وَمَنْ عَرْشُهُ الرَّفِيْعُ

Cuius thalamus sublimis.

وَمَنْ خَلَقَهُ الْبَدِيْعُ

Et cuius creatura mirabilis.

وَمَنْ جَارَةُ الْمُنْبَعِ

Et cuius inaccessus est circuitus.

يَا مَنْ حَبَا فَاسْبَعُ

O qui attingit & perficit.

مَنْ قَدْ جَنَى فَسَوْغُ

Qui aduenit & delectat.

يَا مَنْ كَفَى فَبَلْعُ

O qui sufficit & superest.

مَا قَدْ كَفَى فَافْرَعُ

Qui operatur & vacat.

يَا مَلْجَأَ الضَّعِيْفِ

O refugium infirmorum.

وَيَا مُقَرِّعَ اللّٰهِيْقِ

Et, ò fors oppressorum.

ثَبَارِكُ

تَبَارَكْتَ مِنْ لَطِيفٍ	<i>Benedictus es qui es affabilis.</i>
رَحِيمٍ بِنَا رَوْفٍ	<i>Misericors nobiscum & clemens.</i>
يَا مَنْ قَضَى بِحَقِّ	<i>O qui iudicas veritatem.</i>
عَلَى نَفْسِ كُلِّ خَلْقٍ	<i>Super animam omnis creaturae.</i>
وَفَاقَ لِكُلِّ وَفِي	<i>Et excedis omnem decorem.</i>
مَا يَنْفَعُ التَّوَقُّ	<i>Et quodcumque bonum & utile.</i>
تَرَانِي وَلَا أَرَاكَ	<i>Vides me, & non te conspicio.</i>
وَلَا رَبَّ لِي سِوَاكَ	<i>Et Dominum praeter te non aspicio.</i>
فَقِدْنِي إِلَى هِدَاكَ	<i>Dirige me directione tua.</i>
وَلَا تَغْشَى رِضَاكَ	<i>Et non abscondas beneplacitum tuum.</i>
يَا مَعْدِنَ الْجَلَالِ	<i>O fons nobilitatis.</i>
وُذُو الْعِزِّ وَالْكَمَالِ	<i>Perfectionis & maiestatis.</i>
وَذَا الْكَيْدِ وَالْمُحَالِ	<i>Prudentiae & sapientiae.</i>
وَذَا الْمَجْدِ وَالْتَعَالَى	<i>Et gloria & celsitudinis.</i>
أَجْرَنِي مِنَ الْجَحِيمِ	<i>Libera me à gehenna,</i>
وَمِنْ هَوْلِهَا الْعَظِيمِ	<i>Et timore eius vehementi,</i>
وَمِنْ عَيْشِهَا الذَّمِيمِ	<i>Et à vita eius ignominiosa,</i>
وَمِنْ حَرِّهَا الْمُقِيمِ	<i>Et ab ardore eius perpetuo.</i>
وَأَصِحْنِي الرَّحْمَانَ	<i>Et mane praeveni me, tu pius.</i>
وَأَسْكِنِي الْجَنَانَ	<i>Et excipe me paradiso tuo.</i>

وَرُوجِي الحَسَانِ	<i>Et sociam me cum bonis .</i>
وَبَلِّغْنِي الأَمَانَ	<i>Et fac perueniam ad securitatem .</i>
ألى نِعْمَةٍ وَلَهْوٍ	<i>Ad voluptatem & ludum ,</i>
بِغَيْرِ اسْتِمَاعِ لَعْوٍ	<i>Sine verborum strepitu ,</i>
وَلَا بِأَذْكَارِ شَجْوٍ	<i>Absque necessitatis memoria .</i>
وَلَا بِأَعْتِبَارِ شَكْوٍ	<i>Sine infirmitatis periculo .</i>
ألى الْمَنْظَرِ التَّرْبِيهِ	<i>Ad amplas conspiciendas plateas .</i>
الَّذى لَا لَعْوَبَ فِيهِ	<i>In quibus non est iocus .</i>
وَطَوَّءَ لِسَاكِنِيهِ	<i>Planas ibi commorantibus .</i>
وَطَوَّوْنِي لِعَامِرِيهِ	<i>Et beatitudo conuiuentibus .</i>
ألى مَنْزِلِ تَعَالَا	<i>Ad habitaculum Dei uiuentis .</i>
بِأَحَقِّ قَدِّ تَوَالَا	<i>In veritate regnantis .</i>
بِالنُّورِ قَدِّ تَلَالَا	<i>In luce refulgentis .</i>
تَلَقَّى بِهِ الْجَلَالَا	<i>In decore radiantis .</i>
ألى الْمَقْرِيهِ الوَطِي	<i>Ad apparatus thalamum .</i>
ألى الْمَطْلَعِ البَهِي	<i>Ad speculam fulgentem .</i>
ألى الْمَطْعَمِ الشَّهِي	<i>Ad cibum concupitum .</i>
ألى الْمَشْرَبِ الهَنِي	<i>Ad potam nutrientem .</i>

Hæc satis eleganter, Carmine ex septem Syllabis, vt patet, Alii filius Abi Taleb, quamuis intermiscet quædam secundum suam sectam, vt in Consonantia **أ ن** vbi, quamuis

quamuis nos aliter explicuerimus, tamquam Mahumetis sectator, deceptus, inquit, *أصبحني القرآن زوجني الحسان* commendans suum Alchoranum, & carnis voluptates loco beatitudinis expetens.

Quia verò per litteras omnes ordine Alphabetico in præmissis Carmine Rhythmi habentur, propterea vnusquisque poterit doctrinæ iam præmissæ in ipsis exempla cernere: ibi enim inueniet in Consonantia seu Rhythmo *ا*, exuberantiam illam perfectionis, cum legatur etiam simul cum *ه*: inueniet etiam adiunctionem illam litterarum mollium in fine in Consonantia *ز*, & *لا*: item *ا* initialem cum Fathho præcedenti, quod dicitur *الرّسّ* *Initium*, cum littera intromissa quæ dicitur *الدّخيل* reperiet in Rhythmo *خ*. Et ita, si attentè singula inspiciat, exempla omnia doctrinæ superius traditæ facillè animaduertet: insuper & in Rhythmo, qui completur per *ه* reperiet usurpassè licentiam, quam dicunt *الفصل* *Separationem*, per quam licet vltimam Carminis dictionem separare, & ab ipsa aliquid detrahere, quod sæpè usurpauit Aladinus & Chazragiacus in suis Carminibus dicentes, truncatis dictionibus, *انتها*, *ابتدا*: item *جا*, pro *جاء*, quod in fine licet, non autem in medio. Ita Ali in fine quoque usurpauit *التّريه*, pro *التّرايه*, quod est Plurale à Singulari *التّريه*, quod significat Plateam amplam, vt suo loco testatur Chamus. Alij autem alium dant illi sensum, deriuantes à Radice *راى*. Quare explicant *الى المنظر التّريه* *ad visionem Intuitiuam*.

Habes itaque ex dictis quinque diuersos Carminum circulos, quibus quindecim diuersæ continentur Versuum species, quattuordecim, quindecim, duodecim præcipuè, item octo, septem, & nouem Syllabarum. Insuper ex Circulo, qui dicitur Similis, tres species *الّوزج* *Cantilenam*, seu *Madrigale*: *الّرجز* *Carmen breue*, seu *Dimidiatum*, & *الرّمّل* *Carmen Exile*: in quibus habentur etiam Carmina Tenuia trium, quattuor, & quinque Syllabarum, quamuis illa trium & quinque sola non reperiantur, sed tantum alijs intermixta, propterea & ab *الرّمّل* *arena* denominationem sumpserunt.

Constructurus igitur Arabico sermone Carmina, inspicere mensuram, & secundum eius Syllabas & Litteras applica tuas dictiones, prout ostendit Chazragiacus sub initio suorum Carminum applicans his Formulis *قُعُولُنْ مَعَايِلُنْ مَعَايِلَهْ وَفَا* Carmen quod apponit in exemplum, *أَصَابَتْ بِسَهْمِهَا جَوَارِحُنَا وَدَا*, & ita facilis erit tibi structura.

Nec tibi mirum quod tam multiplices dixerim Arabum Versus, vt non solum
quin-

quindecim; sed, adiunctis licentijs, etiam sexdecim, duodecim & undecim, quatuordecim & tredecim, usque ad trium Syllabarum. Hoc etiam habent & alia nobiliora idiomata, præcipuè Latinum, quo & iuvari poteris in construendis Arabicis: licet enim tibi exempla etiam inspicere in elegantibus S. D. N. VRBANI PAPAE VIII. feliciter sedentis, Poematibus; non solum duodecim, sed & trium, & septem, octo, & usque ad quindecim Syllabarum: ipse enim quandoque in primæua ætate, exercens mentem illam, quæ erat ad summum Sapientiæ & Dignitatis fastigium prouehenda, dixit, Canticum Moysis Latino Carmine referens.

Terra meas audi voces, audite loquentem

Sidera.

Concresecant sensus mihi mentis, ut imber;

Et fluat eloquium labijs, ceu rosoidus humor; &c.

Ita etiam & Versus quinque Syllabarum, qui dicitur Adonius, non solus, sed alijs intermixtus reperitur, ut cum Sapphicis: sic etiam habetur in Poematibus eiusdem Sanctissimi Domini, quibus ad Clementem VIII. ad leuamen podagræ alter Octauus tunc futurus, sed felicior, inquit Carmine Sapphico.

Sirius sœuit canis, æstuansque

Contrahit puras fluuius liquores,

Et decus prati moritur, siletque

Spiritus aura.

Stridulo tantum sonitu cicada

Obstrepens aures ferit: ò leuamen,

O quies agræ lyra blanda mentis

Incipe carmen.

Sic etiam apud Arabes eiusmodi Versus trium, quattuor, & quinque Syllabarum, non vsurpantur puri, sed alijs intermixti, ut Sura seu capite المدثر De cooperto.

يَا أَيُّهَا الْمَدَّثِرُ

O tu qui es opertus,

قُمْ فَأَنْذِرْ

Surge, & fac votum.

وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ

Et Dominum tuum magnifica.

وَتَذَكَّرْكَ فُطِّهْرْ

Et laua tua vestimenta.

وَالرَّحْزَ فَاهْجِرْ

Et indignationem elonga.

وَلَا تَمُنَّ بِتَسْمِكِكِرْ

Et ne verearis te multiplicandum.

وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ

Et Dominum tuum sustine.

Similiter & in سورة والطور cap. Per montem.

وَالطُّورِ

Per montem.

وَكِتَابٍ مَّسْطُورٍ

Per scripturam delineatam.

فِي رَقٍ مَمْتَشُورٍ

In pagina expansa.

وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ

Per domum habitatam:

وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ

Et per tectum elatum.

وَالْبَحْرِ الْمَتَجَمَّرِ

Et per mare feruens.

In quibus permixti sunt Versus trium & quinque Syllabarum, sicut & in loco aliquanto superius allegato ex cap. *De Misericorde*, etiam quattuor Syllabarum inter Versus sex, septem, octo, & etiam quindecim, ut patet in memoratis exemplis.

Carmina verò quæ quintam Syllabam excedunt, per se sola subsistunt, & etiam mixta alijs, tam apud Latinos quàm apud Arabes: ut ex eodem Sanctissimo Domino pluribus in locis & præsertim in eleganti Paraphrasi Psalmi centesimi decimertij, sic Deo canente:

*Laudate regem syderum
Gentes per Orbem disita:
Omnes & populi canant
Dia laudis honores.*

*Nam perstat eius efficax
Nos protegens clementia,
Inconcussa que veritas
Omni permanet ævo.*

*Patri simulque Filio,
Tibique sancte Spiritus,
Nunc sit iugiter ut fuit,
Omni gloria sæclo.*

Sic semper redoluit, quo plenus semper fuit: tam suauibus Carminum floribus indicium præbens pomorum & fructuum, qui modò feliciter suprema in arbore sedent. ad sui odorem trahentes Orbem. Sed modicum, quod huc transtulimus, inspiciat Librum eius Poematum, qui doctrinam inquit Carminum; omnium enim genera texuit, ita ut nullum etiam in viridiori ignorarit ætate. Tam multa segete prætulit, quanta foret spica deinceps plenitudine cumulanda. En, ex eius horreis per totum Orbem Terrarum vniuersis Linguarum Idiomatibus, quasi tot faccis, comportantur Sacræ Doctrinæ frumenta, in æternitatis alimentum: non solum Latinis, Græcis, Hebraicis; sed & Illyricis, Aethiopicis, Armenis, Arabicis, Chaldaicis, Persicis, & Indicis: insuper ut paginis etiam modicis ipsum totum imbuere valeat Orbem, Argumentosa APIS, prudenti excogitauit sagacia, quæ illi ingenita est, Sacra Biblia Arabico simul & Latino in lucem sermone proferre: quod modo sub prosperis eius imperijs & auspicijs exequimur, omni conatu & diligentia: ut Latinis characteribus Septentrio & Occidens doctrinæ alimenta percipiat, & Arabicis Oriens & Auster Christi sapientia imbuatur. Prudens quippe & Peruigil Pastor.

Sed si non valemus omnia complecti sermone, & omnium generum Carmina, quæ prolocutus est, huc transferre: si opus sit filere de cæteris, quæ scilicet octo, nouem, decem, vndecim, & duodecim exant Syllabarum ex eius sapientia; illorum tamen quæ ex quindecim edidit, opus est aliquot recensere: quamuis enim superius ex Virgilio ostenderimus, Hexametros Versus esse plerumque quindecim Syllabarum, hoc tamen est illis accidentale; nam esse etiam possunt decem & septem, & etiam tredecim, prout Dactyli vel Spondæi in primis quattuor variantur: at sunt de sui Constructione semper 15, Syllabarum, quos Sanctissimus protulit, titulo

ASPER-

ASPERSIONE SACRI CINERIS EXCITATVS IMPLORAT
opem Christi ad eius sectanda vestigia.

Pluere dum Sacerdos
Illinit crines mihi, qui nunciat imminentem
Interitum, expauesco
Horridum cæli sonitum, quo vocor ad tribunal,
Quod penes est in omnes
Vlla cui non est potior, nec similis potestas: &c.

Sed hic alternant Versus septem & quindecim Syllabarum: Poemate autem
quingagesimo, & quingagesimo primo, pura quindenarum Syllabarum graibus
sententijs Carmina protulit, & sub titulo VERITATI CALVMNIA SVCCVM-
BIT, sic est prolocutus:

Feruidi cordis tumultus ira, & emulatio,
Curtas res, grauis senectus, languor ægri corporis
Spiritus turbant quietem, quam minus non atterunt
Terror hostis ingruentis, carcer, & captiuitas,
Aedibus pelli paternis, squalida morsus famis,
Quæque serpit huc & illuc pestilens contagio.
Hæc acerba sunt; sed angit acrius calumnia:
More noctis, obtegentis aerem caligine,
Vera calat, atque ficta sæpè miscens, credulam
Audientium, dolosa voce, mentem decipit;
Fida nulli, perpes aula suspicacis a secla,
Inuidorum, culta plausu, germen astus fertile,
Peruicax rixas & iras nutrit inter Principes,
Non amicos, non propinquos absque noxa præterit;
Blanda probri machinatrix, sæda fraudis artifex, &c.

Carmina aliarum mensurarum, nouem, decem, vndecim, ac duodecim Syllaba-
rum, quæ elegantissima protulit, non opus est recensere: hæc pauca ex quindecim
constantia huc transtulimus, quæ admodum rarò conspiciuntur apud alios Auctores.

Apud Arabes paucos etiam reperi Versus ex quindecim constantes, non quidem
censeo quia apud ipsos rari sint, sed quia in manus nostras eiusmodi Poemata non
peruenerunt. In Alchorano autem cap. De Misericorde reperi alijs intermixtos,
vbi hæc habentur:

الرَّحْمَانُ	Misericors.
خَلَقَ الْإِنْسَانَ	Creauit hominem.
عَلَّمَهُ الْبَيَانَ	Indidit ei discretionem.
وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ	Et caelum extulit illud, libramq. adaequauit.
وَالنَّجْمِ وَالشَّجَرِ يَسْجُدَانِ	Et Stella & Arbor adorantes.

الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ

Sole & Luna contestibus.

Sunt quattuor, sex, septem, vndecim, & quindecim Syllabarum. Quattuordecim verò sunt apud Arabes frequentissimi: hic autem apponentes exempla de cæteris, superfluum duximus de ipsis apponere; quia sufficiunt Carmina Chazragiaci & Aladini, quæ vt plurimum sunt quattuordecim. Sufficiat igitur Metricam hanc claudere cum aliquot exemplis de cæteris. Et primò ex cap. De Ficu:

وَالْتَيْنِ وَالزَّيْتُونَ

Per ficum & oliuam.

وَطُورِ سَيْنِ

Et per montem Syna.

وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ

Et per hanc Prouinciam fidelem.

Sunt septem & quinque Syllabarum. Et in fine capituli *النبأ* de Nuncio.

يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ

Die qua videbit vir

مَا قَدَّمَتْ يَدَاةُ

Quid manus eius obtulerit.

وَيَقُولُ الْكَافِرُ

Et dicet infidelis:

يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا

Vtinam puluis fuisssem.

Sunt septem & nouem Syllabarum: & omnia quæ in Alchorano, satis insipida, quamuis numerosa, sed nihil viuudum & argutum in ipsis. Elegantiora satis sunt Carmina *أبي طالب* *علي بن أبي طالب*, *Alì, filij Abi Taleb*, ex quibus expedit hic pauca recensere, & primò hæc, decem & vndecim Syllabarum.

هَذَا زَمَانٌ لَيْسَ إِخْوَانُهُ

In hoc tempore non est fraternitas.

يَا أَيُّهَا الْمَرْءُ بِإِخْوَانٍ

O vir in fratribus.

إِخْوَانُهُ كُلُّهُمْ ظَالِمٌ

Amici huius temporis omnes iniqui sunt.

لَهُمْ لِسَانَانِ وَوَجْهَانِ

Ipsi sunt bilingues, & bifrontes.

يَلْقَاكَ بِالْبَشْرِ وَفِي قَلْبِهِ

Occurrit tibi latus, at in corde

دَاءٌ يُؤَارِبُهُ بِكَلِمَاتٍ

Malum dolosè calat;

حَتَّى إِذَا مَا عَبَّتْ عَنْ عَيْنِهِ

Vt cum recesserit, & retro fuerit

رَمَاكَ

وَمَاكَ بِالزُّورِ وَبِهَتَانِ	<i>Imponat tibi falsa paradoxica.</i>
هَذَا زَمَانٌ هَكَذَا كُلُّهُ	<i>Hoc tempus omne tale.</i>
بِالْوَدِّ لَا يَصْدُقُكَ أَتْنَانِ	<i>Fideles nec duos inuenies.</i>
يَا أَيُّهَا الْمَرْءُ فَكُنْ مَقْرَدًا	<i>O vir esto tu ergo solitarius.</i>
دَهْرُكَ لَا تَنْسُ بِانْسَانِ	<i>Saeculum hoc humanum non est saeculum.</i>

Idem Ali Carminibus duodecim Syllabarum sic etiam cecinit.

إِذَا الْمَرْءُ لَمْ يَرْضَ مَا أَمَكْنَهُ	<i>Cum vir non est contentus eo quod potest.</i>
وَلَمْ يَأْتِ مِنْ أَمْرِهِ أَرْبَعَةٌ	<i>Et non operatur quod est optimum.</i>
وَأَعْجَبَ بِالْعَجَبِ قَائِدًا	<i>Et delectatur sequi extrauagantia.</i>
وَوَاتَاهُ بِهِ التَّمِيهَ فَاسْتَحْسَنَهُ	<i>Et obstinatus malum censet bonum.</i>
فَدَعَاهُ فَقَدَ سَاءَ تَدْبِيرَهُ	<i>Recede ab eo, malum iam carpit iter.</i>
سَيَضْحَكُ يَوْمًا وَيَبْكِي سَنَةً	<i>Ipse diem ridebit, tum lacrymabitur aeuum.</i>

Dixit item aliàs Carminibus idem Ali.

رَبِّ فَتَى دُنْيَاةٍ مَوْفُورَةٍ	<i>Aliquis puer vita huius mundi ei abundans.</i>
لَيْسَ لَهُ مِنْ بَعْدِهَا آخِرَةٌ	<i>Non est ei post hanc vita futura.</i>
وَآخِرُ دُنْيَاةٍ مَذْمُومَةٍ	<i>Et alter, vita mundi ei est misera.</i>
يَتْبَعُهَا آخِرَةٌ فَآخِرَةٌ	<i>Quam consequitur altera, sat prospera.</i>
وَآخِرُ قَدْ حَانَ كِلْتَابُهُمَا	<i>Et alter ita perdidit utramque.</i>
لَيْسَ لَهُ دُنْيَاةٌ وَلَا آخِرَةٌ	<i>Vt non fit ei hac vita, neque altera.</i>
أَرْبَعَةٌ فِي النَّاسِ مَيِّزَتُهُمْ	<i>Quattuor ego distinxi in hominibus.</i>
أَحْوَالُهُمْ مَكْشُوفَةٌ ظَاهِرَةٌ	<i>Conditiones apertas euidentes.</i>

فَوَاحِدٌ دُنْيَاةٌ مَقْبُوضَةٌ

Vnus, cuius vita hic est miserâ.

يَتَّبِعُهُ آخِرَةٌ فَآخِرَةٌ

Quem altera consequitur cum gloria.

وَوَاحِدٌ مِّنْ دُنْيَاةٍ مَّحْمُودَةٌ

Et alter ei mundus est laudabilis.

لَيْسَ لَهُ مِّنْ بَعْدِهَا آخِرَةٌ

Dehinc non est ei alter commendabilis.

وَوَاحِدٌ مِّنْ بَيْنَهُمَا ضَائِعٌ

Et alius est qui perdidit utramque:

لَيْسَ لَهُ دُنْيَاةٌ وَلَا آخِرَةٌ

Non habet neque terram, neque calum.

Cecinit item idem Ali.

الْفُضْلُ مِّنْ كَرَمِ الطَّبِيعَةِ

Perfectio est ex liberalitate Naturæ.

وَالْمَنُّ مَقْسُودَةُ الصَّنِيعَةِ

Defectus autem ex artis corruptela.

وَالْخَيْرُ أَمْتَعُ جَانِبًا

Et bonitas est securius effugium,

مِنْ قُلَّةِ الْجِبَلِ الْأَمْنِيعَةِ

Quàm cacumina montium sublimium.

وَالشَّرُّ أَسْرَعُ جَرِيَةٍ

Malitia autem velocius deficiens,

مِنْ جَرِيَةِ أَمَاءٍ وَالسَّرِيعَةُ

Quàm torrens aquæ, quamvis rapidissima.

تَرَكَ التَّعَاهُدَ لِلصَّدِيقِ

Derelictio pacti & amicitia

تَكُونُ مُوجِبَةً الْقَطِيعَةِ

Est res non decens homini, sed bestia.

لَا تَلْتَلِخْ بِوَقِيعَةِ

Non deturpes maledicentijs

فِي النَّاسِ تَلْتَلِخُكَ الْوَقِيعَةُ

Inter homines, namque deturpaberis.

إِنَّ التَّخَلُّقَ لَيْسَ بِمَكْتُومٍ

Nam consuetudo non moratur,

إِنَّ يَوُودَ إِلَى الطَّبِيعَةِ

Vt in naturam conuertatur.

Initium autem dedit suis Poematibus Carmine quod sequitur.

الناس

النَّاسُ مِنَ جِهَةِ التَّمَالِكِ أَكْفَاءٌ *Homines tamquam statua computantur.*

أَبُوهُمْ أَدَمُ وَالْأُمُّ حَوَاءُ *Pater ipsorum Adam, & mater Eva.*

وَأُمَّمَا أُمَّهَاتُ النَّاسِ أَوْعِيَةٌ *Et quidem matres hominum sunt vasa*

مُسْتَوْدَعَاتٌ وَالْإِحْسَانُ أَبَاءُ *Deposita: at patres excellentia.*

فَإِنْ يَكُنْ لَهُمْ فِي أَصْلِهِمْ شَرَفٌ *Quod si in radice eorum sit nobilitas,*

يَفْخَرُونَ بِهِ فَالطَّيْنُ وَالْمَاءُ *Gloriantur: sed quid? lutum & aqua.*

وَإِنْ أَتَيْتَ بِفَخْرٍ مِنْ ذُرِّيِّ حُسْبٍ *Quod si gloriam quæris ex progenie,*

فَإِنَّ نَسَبَنَا جُودٌ وَعُلْيَاءُ *Est prosapia nostra sublimis & grandis,*

لَا فَضْلَ إِلَّا لِأَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّهُمْ *Non est nobilitas, nisi eruditis; enimvero*

عَلَى الْهَدْيِ مِنْ أَسْتَهْدَى أَدْلَاءُ *Ipsi directi, & dirigentes alios.*

وَقِيَّةُ الْمَرْءِ مَا قَدْ كَانَ يَحْسِنُهُ *Et stabilitio viri est id quo bonus redditur.*

وَالْجَاهِلُونَ لِأَهْلِ الْعِلْمِ أَعْدَاءُ *Et stulti semper hostes sunt sapientibus.*

فَقُمْ بِعِلْمٍ وَلَا تَبْغِي بِهِ بَدَلًا *Persiste in sapientia, cōmutationē nō appetas.*

فَالنَّاسُ مَوْتَى وَأَهْلُ الْعِلْمِ أَحْيَاءُ *Mortui sunt homines, soli eruditi viuentes.*

Sed ne Mahumetis sectator nostrum Carminibus suis claudat Librum, expedit hic subiungere aliquot Versus eruditissimi ac religiosissimi Viri, Natione Maronitæ, nomine جبرائيل بن القلاعي الماروني *Gabriel filius Chelai*, qui sic de Sacrosancta cecinit Trinitate.

أَبْدَأُ بِاسْمِ اللَّهِ الْعَظِيمِ *Incipiam in Nomine summi Dei,*

أَبِّ وَالْإِبْنِ الرَّحِيمِ *Patris & Filij misericordis,*

وَرُوحِ قُدْسِهِ يَا فَهِيمِ *Et Spiritus Sancti eius, ò intelligens:*

ثَالُوثِ

تَالُوْتُ كَيْسَ نَعْبُدُ سِوَاهُ	<i>Trinitatis, non colimus praeter eam.</i>
سُبْحَانَهُ رَبِّ قَدِيرٌ عَالِي	<i>Ipsi laus, qui est Dominus Potens, Excelsus,</i>
سَمِيعٌ نَاطِرٌ بَصِيرٌ	<i>Auditor, Videns, Inspector:</i>
مَا لَهُ شَبِيهٌ وَلَا نَظِيرٌ	<i>Cui non est similis, nec aequalis.</i>
قَدْ أَحْتَجِبُ فِي نَوْرِ ضِيَاءِهِ	<i>Qui est absconditus in luce splendoris sui.</i>
رَبُّ مَثَلَتْ بِالصِّفَاتِ	<i>Dominus Trinus in Personis.</i>
جَوْهَرٌ وَاحِدٌ بَدَائِ	<i>Substantia una quoad essentiam.</i>
خَالِقٌ جَمِيعِ الْكَائِنَاتِ	<i>Creator omnium existentium.</i>
هُوَ يَرِي وَلَا يَرَى	<i>Ipsa videt, & non videtur. &c.</i>

Ex his habes exempla de omnibus Carminibus, quindecim, quattuordecim, tredecim, duodecim, undecim, decem, nouem, septem, & vsque ad trium Syllabarum. Nunc ad huius Libri calcem, subnectemus Carmina, quæ in nostra Apologia Latina & Responfione Arabica ad obiectiones Ahmed filij Zin Alabedin, pro Christiana Religione edidimus: quibus Sibyllina Carmina quæ litteris capitalibus Versuum referunt hanc sententiam: IESVS CHRISTVS DEI FILIVS, SERVATOR: CRVX. Sicut fuerunt ex Græco in Latinum versa, eandem seruando sententiam capitalibus litteris, & habentur libro 8. Sibyllinorum Oraculorum; ita & nos in Arabicum transtulimus, seruata eadem sententia in primis litteris Versuum capitalium, nam ternos eos copulauimus, & sic habentur in nostra Arabica responfione, tractatu 4. vbi de Diuinitate Christi:

يُغْرَقُ الْأَرْضُ عِلَامَةً	<i>Sudabit terra in signum,</i>
كَأَنَّهَا الْيَمَّةُ	<i>Quasi ipsa ingemiscens.</i>
يُنْزِلُ إِلَى الْعَجْرَاءِ	<i>Et descendet in campum,</i>
سَوَاءَ الدُّنْيَا حِكْمَةً	<i>Malum Orbis iudicaturus</i>
بِهِ اللَّهُ فَصِيلَةٌ	<i>Deus iudicio separationis:</i>
مَرَى بِلَا عِطَاءِ	<i>Visus hominibus sine tegumento.</i>

وَيَجْلِسُ فِي الْعَرْشِ	و	<i>Et sedebit in throno</i>
مَطَالِبًا لِلدَّارِشِ		<i>Exquirens vindictam</i>
هُوَ مَعَ الْأَصْدِقَاءِ		<i>Ipsa cum electis.</i>
عَنْ تَكْثِيرِ الشُّوْكِ	ع	<i>Ob spinarum multitudinem</i>
يَحْشَوْشُنُ كُلِّ السُّوقِ		<i>Horrescet omnis campus.</i>
وَيَكُونُ مَكْرُوهًا لِانْقِضَاءِ		<i>Et in fine rejicientur</i>
أَمْثَالِ الْأَصْدَامِ	ا	<i>Diuitia cum idolis</i>
لِلنَّاسِ فِي النَّهْمِ		<i>Ab hominibus tandem:</i>
وَمَحْرُوقًا بِالنَّارِ		<i>Et igne comburetur</i>
يَكُونُ الْأَرْضُ الْيَمُّ بِالرَّهْوَاءِ		<i>Terra, mare, & aer.</i>
لِشَرِّهِ الْخَطَاةِ	ل	<i>In malum peccatorum</i>
الْحَيِّمُ تَشْتَدُّ ضَعْفَاتِ		<i>Infernus succendetur multipliciter:</i>
وَالطَّهَارِيُّ تَكُونُ بِأَبْرِيَاءِ		<i>Iusti autem immunes erunt,</i>
مُخْلِطِينَ فِي النُّورِ	م	<i>Commorantes in luce,</i>
بَلِ الْخَطَاةِ فِي النَّارِ		<i>At peccatores in igne,</i>
فِي نِيرِ الْأَعْرَاءِ		<i>Sub iugo reproborum.</i>
سَيُكْشَقُ تَوْبِيخًا	س	<i>Discooperietur cum obiurgatione</i>
مَا صَنَعَ قَبِيحًا		<i>Quod factum est turpiter,</i>
مَا فَعَلَ مِنْ سِوَاءِ		<i>Quod factum est iniquè.</i>

يَكُونُ اللَّهُ كَاشِفًا	ي	<i>Erit Deus discoopertor</i>
عَمَّنْ هُوَ كَانَ قَشْفًا		<i>Eius quod erat opertum,</i>
وَأَسْتَمْتَرُ مِنْ وَّرَاءِ		<i>Et retro occultabatur.</i>
حِينَئِذِينَ لَا يَسِرُّ	ح	<i>Tunc non erit secretum,</i>
وَأَسْنَانُهُمْ تَضَرَّتْ		<i>Et dentes eorum stridebunt,</i>
يَتَابَتُ شَرُّهُوَ لَا		<i>Crebrescet què malum eorumdem.</i>
أَنْ تَظْلَمَ الشَّمْسُ	ا	<i>Nam & Sol obscurabitur,</i>
وَالْقَمَرُ وَالْخَمْسُ		<i>Et Luna simul & quinque, scilicet Planetæ.</i>
وَيَنْقُطُ النُّورُ عَنِ الرِّبَاءِ		<i>Et deficiet lux à conspiciente.</i>
بِطْنِ الْعَمْقِ يَرْتَفِعُ	ب	<i>Concauitas abyssi extolletur,</i>
الْعُلُو لَا يَنْتَفِعُ		<i>Celsitudo non proficiet,</i>
فَتَنْحَطُّ الْجِبَالُ عَنِ عُلْيَاهَا		<i>Complanabuntur montes à vertice.</i>
نَرَسِي عَيْرَ سَفِينَةٍ	ن	<i>Peruagabimus absque nauigio</i>
الْبَحْرِ بِأَنْ مَعِينَةٍ		<i>Mare sine adminiculo,</i>
بِأَنْ مَتَمَعِ الشِّتَاءِ		<i>Sine hyemis obstaculo.</i>
الْحَزْنَةُ تَسْتَوِي	ا	<i>Iuga & aspera adequabuntur</i>
بِالسَّهْلِ وَتَسْتَوِي		<i>Cum planitie, & exsecabuntur</i>
الْعَيُونُ وَالْأَرْضُ بِأَنْ مَاءِ		<i>Fontes & terra sine aqua,</i>
لِلنَّارِ وَالصَّلَاةِ	ل	<i>Propter ignem & ardorem</i>
مِنْ لَهَيْبِ السَّمَاءِ		<i>Ex coruscatione celorum,</i>
وَيَنْفَخُ فِي الصُّورِ مِنْ عَلَاءِ		<i>Clangeturque tuba ex alto.</i>

لِنُدْبَةِ الْأَشْرَارِ	ل	<i>Ad deploranda infortunia,</i>
لِوَجُوعِ الْإِبْشَارِ		<i>Propter dolores hominum,</i>
يُصِيحُونَ يَا وَيْلًا بِالْدُّعَاءِ		<i>Lamentabuntur, & & conclamando.</i>
إِذَا الْأَرْضُ تَنْفَلِقُ	ا	<i>Quando terra dehiscet,</i>
الْحَيِّمُ لَا تَنْعَلِقُ		<i>Infernus non claudetur,</i>
بَلْ يَتَكشَّفُ الْعَمِيقُ بِالْجُودِ		<i>Sed patefient abyssi cataractis.</i>
هُوَ اللَّهُ حَكِيمًا	ه	<i>Ipsè Deus erit iudex,</i>
لَا يَكُونُ حَلِيمًا		<i>Non erit mansuetus,</i>
بَلْ يَحْكُمُ بِالْقِسْطِ عَلَى الرُّسُلَاءِ		<i>Sed cum iustitia condemnabit capita.</i>
الْمَطَرُ تَفْرِيتًا	ا	<i>Pluuia diffundetur,</i>
هُوَ نَارًا وَكَيْمَرِيًا		<i>Ignè & sulphure mixta,</i>
وَيَنْزِلُ مَوْقُودًا مِنْ سَمَاءِ		<i>Illaq. de celo nimium succensa cadebit.</i>
لِلْجَمَاعَةِ النَّاسِ	ل	<i>Congregationi hominum</i>
يُظْهَرُ فَوْقَ الرِّاسِ		<i>Apparebit super capita</i>
الصَّلِيبِ الْأَمِينِ بِالْبَهَاءِ		<i>Fidele signum Crucis cum splendore:</i>
خَوْفِ الْإِطَاةِ	م	<i>Ad terrendos peccatores;</i>
بَلْ آيَةُ الْحَيَاةِ		<i>Ad vitæ signum</i>
لِلْأَصْحَابِ الْإِتْقَانِ		<i>Deuotis obsequentibus,</i>
خَلَّصَهُمْ لِعَسَلِهِمْ بِالْمَاءِ	خ	<i>Quos saluauit ablutione baptismatis,</i>
الَّذِي بِنَبَشْرِي الْإِتْقَانِ عَشْرًا بَاءً		<i>Quæ habetur per prædicationè 12. Patrum.</i>

- لِلَّذِينَ يَقُومُونَ ل Gentibus exurget
- فَاهْبِطْهُمْ يَوْمَ
Prædo ipsarum, obdormire facies
- نَوْمِ الْمَوْتِ بِهِمْ قَبْلَ الْمَسَاءِ
Somno eos mortis ante vespertas.
- ل لَقَدْ سَطَرْتُ لَكَ
Et iam descripsi tibi
- بِهَذَا الشِّعْرِ الْمَلِكِ
His Carminibus Regem
- الْعَظِيمِ الْعَظْمَاءِ
Dominum Dominantium,
- ص صَانِعُنَا الْكَبِيرِ
Creatorem nostrum excelsum,
- فَقَلِّصْنَا الْقَدِيرِ
Saluatorem nostrum Potentem,
- صَارَ لِأَجْلِنَا تَحْتَ الْبَلَاءِ
Qui se exposuit pro nobis tentationibus,
- إِذْ كَانَ سَرْمَدِيًّا
Cum esset sempiternus,
- صَمِدًا أَرْبَابًا
Permanens & perpetuus,
- وَهُوَ عَيْرُ أَنْتَرَابًا
Et ipse infinitus.
- ل بَدَّ الذَّرَاعَتَيْنِ
Extensione brachiorum
- تَمَثَّلَهُ مُوسَى عَلَى الْجَيْشَيْنِ
Figuravit eum Moyses super exercitibus,
- قَدِيمِ الْأَنْبِيَاءِ
Antiquus Prophetarum:
- ص صَلَّى عَلَى الْيَهُودِ
Oravit pro Iudæis,
- ضَدَّ عَمَالِيقَ السُّودِ
Contra Amalecitas iniquos;
- فَاتَهَزَمَ عَمَالِيقُ مِنَ الْأَعْدَاءِ
Et fractus est Amalec coram hostibus.

لَتَعْلَمَ الشَّعْبُ الْإِلَهِيَّ ل *Vt nosceret populus diuinus,*

إِنَّهُ هُوَ الشَّعْبُ الْفَضِيلِيَّ *Quod ipse esset populus excellens*

لِعَزِيزِ الْكِبْرِيَاءِ *Præpotenti supremo.*

يَوْمَ الْجَمَارِ جَالُوطَ *Die gigantis Goliath*

تَمَثَّلَهُ دَاوُدَ *Figurauit eum David*

بِحِجْرِ الْإِسْتِجَاءِ *Cum Lapide Confidentie,*

بِمَضْرُوقِ الْفُقَرَاءِ *In Adiutorio pauperum:*

فَأَحْزَنَهُ يَدَا *Et tanto ac tali eum affecit dolore,*

حَتَّى لَا يَشْفَى بِعَوْنِ دَوَاءِ *Vt iuuari nequiret ullo medicina vigore.*

Et litteræ capitales præcipuorum Versuum, si pariter iungantur, faciunt, sicut ipsa Carmina Sibyllæ, hanc sententiam *يسوع المسيح ابن الله المخلص. الصليب.*
IESVS CHRISTVS FILIVS DEI SALVATOR. CRVX.

Habes itaque ex his, Metricas non tantum regulas, sed & exempla: & non solum congrui sermonis agnitionem, prout ad Grammaticum pertinet, sed etiam ornatam orationem, prout exigit Poesis. Modò Diuino prosequente fauore, ad Dictionarium transeamus.

FINIS.

